TARİHİ ROMAN



BEKİR BÜYÜKARKIN

KUTLU DAĞ

OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞU

ÖTÜKEN
TÜRK EDEBİYATI

"Vaktiyle, yıllar önce Türk illerinde, Uygur ülkelerinde bir *Kutlu Dağ* varmış. Kutlu Dağ, bir kaya yığını imiş. Türk'ün mutluluğunu, beraberliğini başarısını sağlarmış. Kutlu Dağ sağlam, Kutlu Dağ sert, Kutlu Dağ kolay kolay yıkılmazmış.
Onu yağmurlar, fırtınalar, kavurucu güneş bile eritip parçalayamazmış. Ama çok evvelleri Kutlu Dağ'a gelmeden önceleri, belki de onbinlerce yıl evvel, insanlar, yalnızlık ve korku içinde yaşarlarmış. Yaşama sevinci ve arzusuyla birlikte geleceğe bir şeyler bırakma isteği de doğmuş insanların içinde. Sığınacak bir varlık, bir inanç aramış o insanlar yıllarca.

Selçuklu tarih sahnesinden çekilirken, yeni Kutlu Dağ'ı Söğüt'te bulan Kayı erleri ve bacıları bütün varlıklarıyla bir hedefe kilitlenmişlerdi: "İl"i ve "töre"yi yaşatmak...

Bu roman "Devlet-i ebed müddet" fikrini kuvvetlendiren bir yenilenmeyi, Osman Gazi öncülüğünde verilen mücadeleyi anlatıyor.

KUTLU DAĞ

BEKİR BÜYÜKARKIN

TÜRK EDEBİYATI | ROMAN

ISBN: 978-9754377415

9 789754 377415

KUTLU DAĞ

Bekir Büyükarkın



YAYIN NU: 787
EDEBÎ ESERLER: 334

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-975-437-741-5

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1979, Arkın Kitabevi
2. Basım: 1981, Arkın Kitabevi
3. Basım: 2009, Ötüken
7. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: Zafer Yılmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

Pdf Tarama ve Düzenleme: Kutluk Bilge Kağan

İstanbul- 2021

BEKİR BÜYÜKARKIN: 1921 yılında İstanbul'da Etyemez Davutpaşası'nda dünyaya gelmiştir. Babası Ahmet Bey Malatyalı, annesi Nadire Hanım'ın babası ise Kastamonuludur. 1939 yılında Vefa Lisesi'ni, 1942'de Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nu bitirmiştir. İkinci Dünya Harbi yıllarında askerlik görevini İslâhiye'de yedek subay olarak yapmıştır. Mart 1945'ten 1953 yılına kadar Anadolu Sigorta Şirketi'nde muhasebeci, daha sonra Kasım 1960'a kadar Türk Ticaret Bankası'nda Genel Muhasebe Müdürü olarak vazife gördükten sonra özel bir büro açarak "Serbest Malî Müşavirlik" yapmıştır. Eserlerinin çoğunu 1960-79 yılları arasında kaleme almıştır.

Yazı hayatına henüz lisede iken tiyatro eserleri yazmakla başlamış, çeşitli dergi ve gazetelerde şiir, hikâye ve romanları yayınlanmıştır. Vefa Lisesi'nde öğrencilik yıllarında "Efe" piyesini yazmış ve oynatmış, ilk hikâyeleri 1942 yılında "On İki Masal" adıyla *Yapı Dergisi*'nde yayınlanmıştır. 1945 yılında *Son Telgraf* ve *Akşam* gibi gazetelerde de hikâyeleri çıkmış, ilk romanı olan *Cadıların Kırbacı*, *Son Telgraf* gazetesinde tefrika edilmiştir.

İlk tiyatro eseri olan "Dökmeci" 1947 yılında C.H.P.'nin açtığı tiyatro yarışmasında Ahmet Muhip Dıranas'ın "Gölgeler" adlı oyunuyla birlikte ödül kazanmıştır. "Dökmeci", "Yarısı", "Duman", "Soytarı", "Tanyeri" gibi tiyatro eserleri İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oynanmıştır. "Duman" Berlin'de de sahneye konmuş ve başka yerlerde de oynanmıştır. "Soytarı" adlı oyun TRT Televizyonu'nda dizi film olarak gösterilmiştir. "Yarısı" adını taşıyan oyun da yine senaryosu yapılıp filme çekilip TRT'de gösterilmiştir. Romanlarının birçoğu önce gazetelerde tefrika edilmiş, sonra kitap halinde yayınlanmış ve müteaddid baskıları yapılmıştır. *Son Akın* isimli romanı film yapılarak sinemalarda gösterilmiştir.

"Kavuk" adlı oyun Kültür Bakanlığı'nın açtığı Orta Oyunu Metin Yarışması'nda ödül kazanmış (17.12.1986), *Gece Yarısı* romanı Kültür Bakanlığı'nın "Edebiyat" ödülünü almış (28.3.1988), *Bozkırda Sabah* romanı tiyatro eserine çevrilip İnönü Vakfı Tiyatro Yarışması'nda ödül kazanmıştır (1988).

Bekir Büyükarkın, uzun yıllar tarihî araştırmalar yapmış ve romanlarından çoğunu bu araştırmalarının ışığında Türk tarihinden aldığı ilhamla yazmıştır. Romanlarında geçmişi günümüzde canlandırmıştır. Dünü bugünde göstermek, dünü iyi tanımak amacını gütmüştür. Tarihimizin derinliği ve millî kültürümüzün zenginliği gözler önüne konmuştur. *Tanyeri* romanında özellikle Türk kültürü ve millî şuurun varlığı ön alanda canlanmıştır. *Son Akın*'da serhat boylarındaki akıncıları ve millî duyguları dile gelmiştir. *Bozkırda Sabah*'ta Kurtuluş Savaşımızın yaşanılan görüntüleri, tarihî gerçekler ve değerlendirmeler dikkati çeker. *Suların Gölgesinde* romanı yerli ve yabancı tarihî kaynakların ve arşivlerin incelenmesiyle tarihin karanlığından gün ışığına çıkartılan büyük Türk denizcisi Kurdoğlu Muslihittin Reis'in hayatını ve Rodos Adası uğrunda yapılan fedakârlıkları gözlerimizin önünde

canlandırır. Rodos ve 12 Ada'nın Türkiye'nin güvenliği için stratejik ve jeopolitik önemini, ibret dersi olacak tarihî olayları anlatır. Tarihî olaylara ait bilgisinin genişliği, millî kültürümüze olan vukufu, san'at ve şairane duygu inceliği, vatan sevgisi ve Türklük şuurunun yüceliğini roman sayfalarına aksettirmiştir. Bekir Büyükarkın'a "Türk Kültürünün tarihî ve zengin birikimi üzerindeki çok değerli çalışma ve katkılarından dolayı" Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkez Başkanlığı tarafından "şeref üyeliği" berâtı verilmiştir (4.11.1997).

Eserleri ilk basılış tarihlerine göre şöyle sıralanabilir:

Tiyatro Oyunları; Dökmeci (1947), Yarısı (1967), Armutlar (1970), Yolcular (1970), Duman (1970), Keçiler (1970), Soytarı (1974), Balıkçı (1974), Genç Osman (basılmamış), Kuşak (basılmamış), Masal (basılmamış), Atilla (basılmamış), Tanyeri (1981), Kavuk (1987), Bozkırda Sabah (1988).

Romanları: Uğrak (basılmamış), Cadıların Kırbacı (1945), Maske (1956), Bir Sel Gibi (1961; Ötüken Neşriyat, 2014), Son Akın (1962), Belki Bir Gün (1964), Suların Gölgesinde (1966; Ötüken Neşriyat, 2014), Tanyeri (1967), Bozkırda Sabah (1969; Ötüken Neşriyat, 2013), Yoldaki Adam (1972; Ötüken Neşriyat, 2010), Gün Batarken (1976; Ötüken Neşriyat, 2010), Kutludağ (1979; Ötüken Neşriyat, 2011), Gece Yarısı (1987; Ötüken Neşriyat, 2014).

Film Senaryoları: Son Akın, Soytarı, Yarısı, Yoldaki Adam.

Hikâyeler: On İki Masal (1942), Tarihten Hikâyeler (1966; Ötüken Neşriyat, 2014)

Şiirler: Rüzgâr (1965)

Bekir Büyükarkın'ın uzun yıllar çeşitli derneklerde çalışmaları olmuştur. Vefadan Yetişenler Derneği'nin kurucusu (1947) ve başkanı, Vefa Kulübü'nün Divan Başkanı, Musiki Kültür Derneği'nin kurucusu (1960) ve başkanı olarak çok değerli hizmetleri vardır.

Bekir Büyükarkın evlidir (1965); eşi kültürlü bir İstanbul hanımefendisi olan Matematik öğretmeni Güher Büyükarkın'dır.

Bekir Büyükarkın, son eseri olan *Kervansaray*'ın son bölümünü yazdığı günlerde, 6.8.1998 tarihinde Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. 8.8.1998 günü öğle vakti Şişli Camii'nde namazı kılınarak Edirnekapı Şehitliği'nde toprağa verilmiştir. Kendisine Tanrı'dan sonsuz rahmet diler, aziz hatırasını saygı ile anarız.

Av. Kemaleddin NOMER

Kervan

Bir atlı tırmandı tepeye, mızrağını uzattı güneşin battığı yere.

Aşağıda, ovada bir kervan vardı; atları arabaları, develeriyle bir kervan. Yine de hayat ovada donmuş gibiydi. Şu akşam vakti, şu kızıllıklar, şu yeşili koyulaşan otlar, hatta tek tük serpilmiş ağaçlar bile cansız ve soluktu.

Yaşlı bir adam sokuldu atlının yanına:

- Mızrağını niye batıya doğru uzattın? diye sordu.

Atlı, mızrağını indirmeden gelen adama baktı.

- Uzattım işte, dedi.

- Bilerek mi yaptın bunu?

- Ne dememi istiyorsun? Orada bizim gibileri gözleyenler, hatta özleyenler var.

- Yetmez!.. Daha başka?

- Nereye gidiyorsunuz?

- Söğüt'e, Kayılar'a, Ertuğrul Gazi'nin yanına. Ya sen?

- Ben de oraya!

Yaşlı adam, elini beyaz sakalında gezdirdi, gözlerinin içi pırıl pırıl, apaydınlıktı. Beli biraz kamburlaşmıştı. Toza, toprağa bulanmıştı. Elinde asa, omuzunda bir heybe vardı. Çarıkları delinmiş, tülbent sarılı külahı aşınmıştı.

- Söğüt'e öyle mi? diye sordu. Görevin ne senin?

- Şu kervanı korumak, yol bulup sağ salim gideceğimiz yere ulaştırmak.

Atlı daha fazla konuşmadı. Akşamın loşluğunda bir hayal gibi görünen kervana baktı.

Belki de yaşlı adama saygısızlık yapıyordu, fakat endişeliydi, oyalanmak istemiyordu.

Nitekim kervandakiler atları, arabaları ve develeriyle oldukları yerde oyalanıyorlar, bir haber bekliyorlardı.

- Gidelim, dedi atlı. Şimdilik görünürlerde kimse yok. Bu gece burada konaklarız. Yarın sabah erkenden yine yola koyuluruz.

- Unutma, güneş doğudan doğar, sonra batıya doğru uzanır gün. Ben hep güneşi kollarım.

Atlı mızrağını indirdi, atını sürdü geldiği yere. Tepenin eteğinde duran iki gence seslendi:

- Burada konaklıyoruz. Haber salın; herkes canıyla, malıyla emin geçirsin gecesini.

İki genç cevap verdiler:

- Başüstüne Tankut Alp!..

Gençler hayvanlarını sürüp hemen uzaklaştılar. İhtiyar yine sokuldu atlının yanına:

- Bana bak Alp, dedi; sen ne götürebilirsin batıya?

- Bilmem!

- Bilirsin. Gücünü, bilek gücünü. Ama bu yetmez!

- Evet yetmez!

- Ayrıca bilgi gerek! Onu da ben götürmeye çalışıyorum. Daha doğrusu bizim gibiler taşıyacak bu bilgiyi. Görmüşlüğümüzü, bilmişliğimizi, düşünmüşlüğümüzü sizin gücünüze katacağız.

Atlı gülümsedi. Bir an endişelerini unutur gibi oldu. Sonra farkına varmadan elini kılıcına attı:

- Geciktik, dedi. Hiç hoşuma gitmiyor. Her an bir tehlikeyle karşı karşıyayız. Eşkıyalar basar, Moğollar basar. Bizanslılar basar. Kervanda ise daha çok kadın, çocuk ve yaşlılar var. Yurtsuz kalmışlar. Yüz kişi kadar.

Tankut Alp atını yeniden sürdü. Yaşlı adam onu biraz geriden takip etti.

Artık ovaya inmişlerdi. Kervan yayılmıştı. Yer yer yanan ateşler gözlerde parlıyordu. Arabalardan atlar çözülmüş, yükler indirilmişti.

İhtiyar, başını batıya çevirdi; gökte parıldamaya başlayan yıldızlara aldırmadan seslendi:

- Kaya Alp oğlu Gündüz Alp oğlu Ertuğrul Gazi'yi tanır mısın?

- Tanımam. Ama methini çok işitirim. Belki bir süre sonra yanında kalırım. Şimdilik kervanı bırakıp geri döneceğim. Yapılacak işlerim olacak.

- Söğüt'ü hiç görmüşlüğün var mı?
- Yok!
- Nasıl bulacaksın orayı?
- İz gözleyerek, yol sorarak. Geriden gelenler de böyle yapacak.
- Dinle beni. Selçuklu çökecek. Moğollar Selçuklu'yu büsbütün yıkacak. Bu çöküntünün altında ezilmemek için, kafaca güçlü, vücutça dinç olmak gerek. Gideceğin yerde Sakarya ırmağı akar. Suyu mübarektir. Serinlersin, atlarını sulatırsın. Yüzyıllar sonra yine susuz kalırsan, sakın başka yere göç etme artık. Dön gel Sakarya'ya. Yeter ki kafanın içindekileri, nereden gelip nereye gittiğini, ve bir de kendini unutma. Ayrıca herkese yol sorma; yanıltırlar, çıkmaza sokarlar, bataklığa gömerler.

Yaşlı adam soluk aldı; yorulduğundan değil, biraz düşünebilmek, vakit kazanmak için soluk aldı:

- Bir sorum daha var sana. Neden Selçuklu'nun diğer beylerine, daha büyük beylerine gitmezsiniz de Ertuğrul Gazi'ye, küçücük bir beyliğe varmak istersiniz?
- Bilmem!.. Benim yurdum yok. Evim barkım yok. Yıktı hepsini Moğol!.. Ertuğrul Gazi'ye inanıyorlar...
- Öyleyse senin gibileri göçe zorlayanları, yerinden yurdundan edenleri, geldiğin ve geçtiğin yerleri aklından hiç çıkarma. İnanmışlığına, en önemlisi inandığının inanmışlığına saygı göster. Yine görüşürüz seninle, var şimdi işine bak. Yarın, bütün gün beraberiz.
- Böyle mi? Şu delinmiş çarığın, toza toprağa bürünmüş halinle mi, yaya yürüyerek mi?

Bu sefer yaşlı adam uzaklaştı atlının yanından. Arabaların arkasında, gecenin koynunda kayboldu.

* * *

O gece ovada yabancı sesler dolaşıyordu. Akşamın donmuşluğu yoktu. Tankut Alp, yaşlı adamı arayıp buldu.

Bir ağaca sırtını dayamıştı yaşlı adam. Heybesi, asası yanındaydı. Bakışlarını gökte gezdiriyordu, yıldızlarla delik deşik olmuş gökte...

Yaşlı adam:

- Geldin mi? diye sordu.
- Merak ettim. Ne yaparsın yalnız başına burada?

- Ne yapılır? Düşünürüm!

- Neyi?

Yaşlı adam hemen cevap vermedi. Kısa bir süre Tankut Alp'ın gözlerinin içine bakmaya çalıştı. Sonra aradığını bulmuş gibi gülümsedi.

- Adım, Dede Baba, dedi.

- İstersen bana Dede de, istersen Baba. Serbestsin!

- Kervandakiler dinlenmeye çekildi. Artık seninle daha rahat konuşurum. Oğlumu da getirdim; o, dinlemeyi pek sever.

Tankut Alp seslendi; yarı karanlığın içinden bir gölge koşarak yanlarına sokuldu. Hemen bağdaş kurup oturdu.

- Oğlunun adı ne?

- Aydoğdu!

- Kaç yaşında?

- On beşinde var.

- Anası da beraberinizde mi?

- Yok!

- Neden?

- Moğollar vurdu. Onu ikimiz orada, uzaklarda, kara toprağa bırakıp geldik.

Bu cevabı hiç beklemiyor olmalıydı Dede Baba. Hatta sorduğuna bile pişmandı şimdi. Yara deşmek değil, yara sarmaktı amacı. Oğlanın elini arayıp buldu, sıkıca tuttu, bir süre bırakmadı.

- Dinle beni Aydoğdu! Hiç aklından çıkarma söyleyeceklerimi. Türkler keskin kılıçlı, kuvvetli ve cesurdur. Hayır severler. Görüşleri doğru ve aydınlıktır. Haksızlık etmezler, âdildirler, âdilden yanadırlar. Sen bunları bilirsin değil mi?

- Evet!

- Şimdi Türkleri yöneten kalmadı. Selçuklu kukla. Taht boş. Bu akşam babanın batıya uzattığı mızrağın gösterdiği yerde yeni bir devlet kurulacak, kurulması gerek. Tankut Alp bu kervanı bunun için götürüyor Söğüt'e; inandığı, ya da inandığına inandığı için. Babana "Alp" dediklerine göre bileği kuvvetlidir. Senin de bileğin kuvvetli mi?

Aydoğdu cevap vermedi. Tankut Alp ise başını önüne eğdi.

Tankut Alp'ın belki de bir yarası vardı içinde. Karısının ölümünden öte, yurtsuz, ocaksız kalışından başka bir yara olmalıydı bu.

- Oğlum kılıç kullanmak istemez, dedi.

- Ya ne ister?

- Okumak, öğrenmek, anlamak ister.
- Üzülür müsün?
- Evet.
- Sevin! Sen varsın ya, senin gibiler var ya, senin gibilerin gibileri de olacak. Bırak başka işlerle uğraşanlar da bulunsun.
- Sesimi çıkartmam zaten. Severim onu. Dilediği gibi davransın. Yalnız günün birinde ondan yardım isteyen olursa, ya da başı derde girerse, ben de yanında olamazsam, hem yardım isteyenleri, hem de kendini nasıl koruyacak?
- Bu mu sıkıntın? Başı derde girerse bir çaresini bulur o! Bana bırak Aydoğdu'yu. Onunla arkadaş olayım. Aramızda hiç yaş farkı yokmuş gibi geçiniriz biz. Siz, sırtınızı İlhanlılara dönüp yüzünüzü Bizans'a çevirdiğiniz zaman, orta yerde kalmışlığın, yalnızlığın acısını çekeceksiniz bir süre. İşte biz ve bizim gibiler sizi hem orta yerde kalmışlığın acısından, hem de yalnızlıktan kurtaracağız. Beraberinizde getiremediklerinizi, unutmak zorunda kaldıklarınızı da önünüze sereceğiz.

O zaman Tankut Alp, merak ve sabırsızlıkla sordu. Bu sorusunda bir özleyiş de saklıydı:

- Kimsin sen, Dede Baba?
- Bir ihtiyar; yaşlı, inançlı bir ihtiyar.
- Ahi değilsin! Ahi olsan başında börkün bulunurdu. Abdalân-ı Rum olsan beline tahta kılıç sokar, ayağına çarık bile giymez, benimle böyle konuşmaz, cezbeye kapılırdın. Kimsin sen Baba?
- Dedim ya, bir ihtiyar. Görmüşlüğüne, göreceklerini katmaya çalışan bir ihtiyar. Sana da Alp diyorlar değil mi? Diğer ünvanın Gaziyân-ı Rum! Geçinecek bir toprağın bile yok. Hayatını cengâverlikle yürütüyorsun. Benim de geçinecek toprağım yok. Sen inançlısın. Ben de inançlıyım. Senin iyi bir atın var. Benim de iyi bir âsam. Sen kılıç taşırsın, ben bilgi. Benzeriz birbirimize. Beni iyi dinle Tankut Alp, Söğüt'teki Kayılar, doğrudan doğruya Selçuklu'ya bile bağlı değil. Germiyanoğullarının emrinde görünürler. Başını geriye doğru çevirip bir bak. Uzak Doğu'da Pekin denen bir şehirde Moğolların Büyük Kağanı oturur. Tebriz'deki İlhanlılar ona bağlıdır. Konya'daki Selçuklular ise İlhanlının emrindedir. Germiyanoğulları da Selçuklu'ya tâbidir. Söğüt'teki Kayılar ise böylece küçücük bir bey-

liktir. Üstelik önlerinde Bizanslı durur. Biz ise oraya gideriz. Neden? Yardıma mı koşarız, yardım mı umarız?

Tankut Alp sadece

-Aklımı karıştırıyorsun, dedi; sonra ilâve etti: İstersen uyuyalım; sabahleyin çok erken kalkacağız. Üzerimize güneş doğmamalı.

- Hayır! Başladım bir kere; biraz sabredeceksin. Size şimdi bir "Göç" destanı anlatacağım. Biraz uykusuz kalsan ne çıkar?

Ve Dede Baba, anlatmaya başladı.

* * *

- Bakın bana, dinleyin beni. Sevgiye inanın. Kötü kişiler sevgi nedir bilmezler; güzelden kaçıp çirkine yönelirler. Şu karşıdaki dağlar çizgi çizgi yarılıp günün ışığında başka türlü gözükürlerse de gecenin karanlığında silinip giderler. Gerçek, karanlıkta kaybolur, tıpkı güzel gibi, tıpkı sevgi gibi.

Dede Baba bir an sustu. Söylemek istediklerini kafasından sür'atle geçirdi. Sonra, Anadolu'nun bağrında, göklerde yıldızlar parıldarken büyük bir heyecanla "Göç Destanı"nı dile getirmeye başladı:

- Vaktiyle, yıllar önce Türk illerinde, Uygur ülkelerinde bir Kutlu Dağ varmış. Kutlu Dağ, bir kaya yığını imiş. Türk'ün mutluluğunu, beraberliğini, başarısını sağlarmış. Kutlu Dağ sağlam, Kutlu Dağ sert, Kutlu Dağ kolay kolay yıkılmazmış.

Onu yağmurlar, fırtınalar, kavurucu güneş bile eritip parçalayamazmış.

Ama çok evvelleri, Kutlu Dağ'a gelmeden önceleri, belki de onbinlerce yıl evvel, insanlar yalnızlık ve korku içinde yaşarlarmış. Yaşama sevinci ve arzusuyla birlikte geleceğe bir şeyler bırakma isteği de doğmuş insanların içinde. Sığınacak bir varlık, bir inanç aramış o insanlar yıllarca. Tabiat ana, dağıyla, toprağı, göğü ve ırmaklarıyla hem korku, hem de sevgi aşılamış onlara. O insanlar da tabiat ananın içinde yerlerini aramışlar, geleceğe yönelmişler ve bir "Kutlu Dağ" bulmuşlar.

Sen ses ve ışığı seversin, sen rengi ve suyu seversin. Ama bunu inkâr edenler çıkınca, senin sevgine, senin rengine, senin ses ve ışığına, hatta inancına gölge düşürenler bulunursa yıkılırsın. Kutlu Dağ da böyle oldu. İşte yiğitler! Şimdilik söyleyeceklerim bu kadar.

Dede Baba, sustu; birden canı sıkılmış gibi sustu. Sanki yorulmuştu, sanki nefes almakta güçlük çekiyordu.

Aydoğdu, çekinerek sordu:

- Ne olmuş Kutlu Dağ'a, ne olmuş?

Dede Baba'nın cevabı kuru ve hırçındı:

- Parçalamışlar!

- Nasıl?

- Nasıl mı? Hadi gidip yatın. Yolumuz uzun; Söğüt'e varmak için daha çok ovalar, dağlar aşıp ırmaklar geçeceğiz. Günün doğuşunu yolda seyredelim. Yalnız şunu unutmayın ki, dörtyüz çadırlık bir aşiretle devlet kurulmaz. Oradakilerin bize ihtiyacı var.

Aydoğdu, yine dayanamayıp sordu:

- Hiç mi anlatmayacaksın bize Kutlu Dağ'ın nasıl parçalandığını?

- Anlatacağım elbette!

- Ne vakit?

- Yolumuz uzun dedim size. Yine bir gece, yıldızlar böylesine parlakken bir ağaç dibi bulur, konuşuruz.

Artık onlarla ilgilenmedi. Heybesine başını dayadı, âsasını kucağına aldı, uzandı, gecenin koynuna kendisini böylece bıraktı. Amacı dinlenmek değil, endişelerini yenmek, imanını sessizlik içinde tazelemekti.

* * *

Gün doğmadan onlar yoldaydı. Atlar hafif hafif kişniyor, araba tekerlekleri gıcırdıyordu. Arkadan gelen develerin çıngırak sesleri işitiliyordu.

Dede Baba, Tankut Alp'a sokuldu:

- Dikkat et evlât, dedi.

- Ne oluyor?

- Gelenler var.

- Nerede? Ben görmüyorum.

- Ben de.

- Öyleyse?

- Seziyorum.

Tankut Alp geri döndü, atını sürdü. Ufak bir tepenin üzerine çıktığı zaman gördü. İleriden üç Moğol atlısı geliyordu.

Atlılar yaklaştıkça onları daha iyi seçebiliyordu. Şu ovada, sessiz görünen şu ovada bir şeyler olabileceğini anladı Tankut Alp.

Yanına sokulan iki arkadaşına durmalarını işaret etti, sonra gelen Moğollara doğru ilerledi.

Karşılaşma birden olmadı. Yavaş yavaş sokuldular birbirlerine. Evvelâ bakıştılar derin derin. Kinle, bir daha unutamamacasına bakıştılar.

Sonra Moğol atlılarından bir tanesi dişlerini gıcırdatarak sordu:

- Nereye?

- Söğüt'e!

- Kim söyledi?

- Konya! Selçuklu Sultanı Gıyasettin Keyhüsrev.

- O da kimmiş? Selçuklu Sultanı dediğin bizim uşağımız. Kaç kişisiniz?

- Epeyce var.

- Dönün geri!

Tankut Alp, gerçekten geri döndü; hiç cevap vermeden. Moğolları bir daha görmeye tahammül edememecesine ilerlemeye başladı. Aynı Moğol yolunu çevirdi onun; eğildi atının dizginine yapıştı, bağırdı:

- Ne yapıyorsun?

- Kervanın yanına gidiyorum.

- Geri mi çevireceksin onları?

- Sanmam!

- Ne dedin?

- Duydun! Bırakın bizim peşimizi!

Moğol atlısı güldü; katılırcasına güldü, atının üzerine kapanarak güldü. Tankut Alp'ın yüzüne tükürürcesine bakıp güldü. Diğerleri de katıldılar ona. Tankut Alp'ın etrafını çevirmişlerdi. Kılıçlarını kınlarından çıkarmışlardı. Aynı Moğol tiksinerek sordu:

- Adın ne?

- Ne yapacaksın?

- Sen korkağın, tabansızın birisin.

- Belki!..

- Belki mi? Arkamızdan gelenleri mi gördün yoksa?

Tankut Alp başını çevirdi, baktı. İleriden kendilerine doğru yirmi kadar Moğol atlısı daha yaklaşıyordu.

- Çarpışmayacağım sizinle, dedi. İzin verin de şu çocuklarla kadınları Söğüt'e götüreyim.

- Olmaz!

- Niçin? Ne kötülükleri dokundu onların size?

- Keyif bizim değil mi? Bu topraklara biz karışırız, bu topraklarda bizim dediğimiz olur. İstemiyoruz uçlara yığılmanızı.

- Ya karşı korsam?

- Hem seni paralarız, hem de kervandan hiç kimse sağ kalmaz.

Tankut Alp inledi. Belki de karısının ölümünden bu yana ilk defa küçüldüğünü, çaresizliğini, âciz kaldığını anladı.

- Sadece beni paralayın, diye bağırdı, elimi bile kaldırmam. Gözlerinizi kan bürümüşse lime lime edin her tarafımı. Yeter ki dokunmayın onlara. Varsınlar varacakları yere. Yeni bir yurt edinsinler. Aşları kaynasın, bacaları tütsün. Görevim onları yaşatmak, mutlu kılmaktır.

- Madem bu kadar tabansızdın, neden önlerine geçtin, neden yol göstermeye kalkıştın? Seni de paralayacağız, kervanını da geri çevireceğiz!

O zaman Tankut Alp, gırtlağı yırtılırcasına bütün nefesini tüketerek seslendi:

- Kaçın! Herkes hayvanını, arabasını bırakıp dağlara tırmansın. Dağlara çapulcularla Moğollar gelmez.

Sonra kılıcını çekti, karşısındaki Moğol'u bir hamlede devirdi. O anda görebildiği sadece Dede Baba'nın oğlunu kolundan tutup sürüklediği idi. Daha fazlasını seçemiyordu.

- Aydoğdu! Sakın yaklaşma yanıma! Dede Baba'ya inan, onunla git.

Kulaklarına kadın feryatları, çocuk sesleri dalga dalga çarparken bile kılıcını indirip kaldırıyor, vuruyor, kırıyordu.

Üzerinden Moğol atlıları geçerken vücudunun her tarafından sızan kanı uzanıp kaldığı toprak emiyordu.

Göç

O GECE, bir tepenin sırtındaki kayalıkların dibinde Dede Baba ile Aydoğdu yanyana oturmuşlardı. Etraftan hıçkırık sesleri geliyordu, derinden fakat dopdolu hıçkırık sesleriydi bunlar.

Kadınlar çocuklarını susturmaya çalışırken bile gözlerinden süzülen yaşları dindiremiyorlardı. Yaşlılar ise sadece gökte parıldayan yıldızlara bakıp avunmaya çalışıyorlardı.

Yirmi kişiydiler, Moğol atlılarından kurtulup dağlara sığınmış yirmi kişi...

Aydoğdu,

-Babam, dedi.

Dede Baba:

- Tankut Alp, diye tekrarladı. Ağlıyor musun hâlâ?
- Hayır.
- Ağla istersen. Sabretmek için belki de gerekli bu.
- Babam haklıydı. Kılıç kullanmalıydım ben.
- Ne yapacaktın? Karşı koyabilir miydin onlara? Gençlerin hepsi eridi.
- Kim yol gösterecek bize bundan sonra?
- Ben!
- Nasıl varacağız?
- Dağ yollarından giderek.

Aydoğdu, onbeş yaşının heyecanını yenmeye çalışıyordu. Dede Baba'ya inanacaktı, onunla gidecekti. Babası da böyle istemişti.

- Babam ölmedi, dedi.
- Evet, ölmedi.
- Birgün geri dönecek. Siz de bir şeyler söylesenize. Geri dönecek desenize.

- Her gece, tepende titreşen yıldızlara bak ve unutma. Unutmak ölümün kardeşidir.

Dede Baba, Aydoğdu'nun elini tuttu, gücü yettiği kadar sıktı. Bir köşede âsasıyla heybesi duruyordu. Beyaz sakalı tel tel olmuştu o anda. Gece aydınlıktı, gece yas tutmuyordu. Kim bilir şimdiye kadar, şu yıldızlar, şu kayalar, şu batıya doğru kıvrılan ince yol nice göçler, nice kalanların ardından ağlayıp gidenleri görmüştü?

- Beni dinler misin evlât?
- Dinlerim Dede Baba.
- Sana yarıda kalan "Göç"ün sonunu anlatayım mı?
- Anlat Dede Baba.

Ve Dede Baba, bir gece evvel, heyecanla başlayıp nedense vazgeçtiği Göç Destanı'nın sonunu o gece şu inleyen insanların arasında, gökte yıldızlar parıldarken anlattı:

- Kutlu Dağ sağlam, Kutlu Dağ sert, Kutlu Dağ kolay kolay yıkılmazmış, dedimdi sana. Bu yüzden Kutlu Dağ, Türk'ün mutluluğunu, birliğini sağlarmış. Uygur illeri, bereketli Uygur illeri gülen gözlerle doluymuş.

Gecelerden bir gece Hatun Dağı'ndaki kayın ağacının üzerine mavi bir ışık düşmüş. Bu ışık aylar ayı orada kalmış, büyüdükçe büyümüş, etrafı ışıl ışıl, apaydınlık yapmış. Kuşları bile büyüleyen türküler işitilmeye başlanmış. Sonunda kayın ağacı ikiye ayrılmış, içinden beş küçük çadır çıkmış, her çadırda da bir çocuk varmış. Mavi ışıktan dünyaya gelmiş olan yavrularmış bunlar.

Bu çocuklara herkes büyük saygı ve sevgi göstermiş. Uygurlar, çocukların en büyüğü Tekin'i kendilerine han seçmişler.

Tanrı'dan gelme, mavi ışıktan olma Bugu Han ülkesini öylesine güzel ve âdil yönetmiş ki, artık ırmakların coşkun suları billur gibi temiz akmaya, kuşlar cıvıldaşarak ötmeye, rüzgâr serinletircesine esmeye başlamış. Topraklardan ot değil, hayat fışkırmış.

Böylece yıllar yılı kovalamış. Uygurların başına geçen başka bir hakanın oğlu Gali Tekin, Çin prenseslerinden Kui-Lien'e âşık olmuş. Öylesine sevdaymış ki bu, Gali Tekin'in kanını ateşten yapılmış bir ok gibi dağladıkça dağlarmış.

Haberciler gidip gelmiş, sonunda Çinliler prenseslerini Gali Tekin'e vereceklerini, ancak bazı şartları olduğunu bildirmişler. Pren-

sesin sarayı Hatun Dağı'nda kurulacakmış. Tanrı Dağı'nda da Çinliler diledikleri gibi oturabileceklermiş. Gali Tekin, bu teklife hemen razı olmuş.

Uygurlular yine de güvençli, yine de güçlüymüşler. Çünkü Kutlu Dağ için Çinliler henüz bir istekte bulunmamışlar. Çinliler bunu sezmişler, anlamışlar, ikinci şartlarını koşmuşlar: Prenses Kui-Lien, Uygur iline gelin gidermiş ama, Kutlu Dağı söküp kendi ülkelerine taşırlarmış. Gali Tekin, buna da ses çıkarmamış. Dinliyor musun beni Aydoğdu?

- Dinliyorum Dede Baba.

- Gök bu geceki gibi aydınlık olmaz her daim. Bulutlarla örtülür yıldızlar zaman zaman. O vakit yas tutmak değil, yıldızları örten bulutları başka yöne itmek gerek.

- Evet Dede Baba.

- Şu anda ne düşünüyorsun?

- Babam hatırıma geldi Dede Baba. Yarın gidip ararız, Moğollar geri dönmüşlerdir.

Dede Baba'nın beyaz sakalı yine titriyordu. Tülbent sarılı külâhı yana kaymıştı. Âsasıyla heybesini arar gibi bir hali vardı. Bu sefer de delik çarığında elini gezdiriyordu. "Olmaz" demiyordu. "Olur" da demiyordu. Gün ışırsa aydınlanırdı etraf. Bahar yazı haber verirdi. Ermişlik değil, bilmişlik gerekti.

Yirmi kişiyi dağ yollarında yalnız bırakıp geri dönmek bilmişliğe sığmazdı. Kutlu Dağ'a yaslandı. Kutlu Dağ'ı anlatmaya devam etti:

- Yalvarmış Türkler hakanlarına, "Bir Çin prensesi uğruna Kutlu Dağı parçalatma." diyerek. Hakan dinlememiş hiç birisini. Üstelik, "Ben varım ya, yetmem mi size?" diye sormuş. Halbuki bir kişinin ne değeri olurmuş koca bir ülke için? Amaç gölge düşürmekmiş sevgiye, inançlara. Prenses Uygur ülkesine gelince Çinliler güçlükle, odun yakıp sirke dönerek Kutlu Dağı parçalamışlar.

Hatun Dağı oradaymış. Tanrı Dağı da oradaymış, ama Kutlu Dağ yokmuş artık.

O zaman Uygur elinin bütün hayvanları, kurdu, kuzusu, kuşu dile gelmiş. Onlar da Kutlu Dağ'ın ardından ağlar olmuşlar.

Bundan sonra billur gibi temiz akan ırmakların suyu kurumaya, kuş sesleri kesilmeye, rüzgâr hırçın esmeye başlamış. Toprak yarılıp karlara bürünmüş. Rüzgârın savurduğu kum taneleri bütün ülkeyi

kaplamış. Ya ağaçlar, ya bağlar, bahçeler! Meyveler çürür, üzümler küflenir olmuş.

Sonunda kurtlar, kuşlar, kuzular, kurumuş dere yatakları, ağaçlar, hatta kara toprak insanlarla birlikte evvelâ derinden, sonra sık sık "Göç!" diye bağırmaya başlamış. "Göç!.. Göç!.." Başka bir ses işitilmez olmuş. Çaresizlikmiş bu, ümitsizlikmiş bu, yenilmişlikmiş bu. Ve göç başlamış. Nereye kadar? Baş-Balık'a kadar!

- Baş-Balık mı dedin Dede Baba?

- Evet öyle dedim.

- Neresi o Baş-Balık?

- Belki de Söğüt. Şimdilik bilemem. Unutma. Selçuk Sultanı Kayılara Ankara'nın civarında Karacadağ'ı vermişti. "Orada yerleşin, orada oturun." demişti. Ben de sana Sakarya akar o yörelerden demiştim. Suları hırçın da olsa atlarını sular, serinler, avunursun diye eklemiştim. Baş-Balık'ın nerede olduğunu hâlâ kimse bilmez. Ama bu göç, Baş-Balık'a kadar sürüp gidecek. Sürüp giderken de nice nice Tankut Alp'ların al kanları kara toprakları sulayacak.

Dede Baba, soluk aldı. Şimdi herkes, oradakiler, çocuklar, kadınlar, yaşlılar ağlamalarını kesmişler, dertlerini unutmuşlar, inançlarını bileyerek Dede Baba'yı dinler olmuşlardı.

- Hatırlıyor musun Aydoğdu? Tankut Alp mızrağını batıya doğru uzatmıştı. Güneş batmak üzereydi, ufuk dalga dalga kızıla boyanmıştı. Ona, "Bilerek mi yapıyorsun?" diye sormuştum. Aslında baban, yaptığı işi biliyordu. Sen haklısın. Tankut Alp bu yüzden ölmez. İstersen uzan dizime, uyu evlâdım. Herkes uyusun. Ben beklerim sizi.

Yine de onları uyutmadan evvel Dede Baba kendince önemli olanı, kadere yol göstereni, tarih düşürerek şöyle sıraladı:

- Bilin şunu, il gider töre kalır. Devlet, insan ile topraktan meydana gelir. İnsanı yaşat ki, devletin yaşasın. Kağan ise ilden sonra gelir. Töre ile ilini kaptırmazsan yaşarsın.

İşte Oğuzlar da ilsiz budun haline gelmişlerdi. Üstelik törelerini kaybetmemek için çırpınır olmuşlardı.

Selçukoğulları 1040 yılında Dandanakan'da Gaznelileri yenince batıya yaklaştılar. Selçuklular da Oğuzlardandı. 1071'de Alpaslan, Malazgirt'te Anadolu'nun yolunu açtı Türklere. 1220 yılında ise, içinde Kayıların da bulunduğu Oğuzların başka bir kolu, Moğolların

yaklaşması üzerine Karakurum Çölü'nü bırakıp İran'a çekildiler. Bu sırada Anadolu'da Selçukluların sultanı, Alâeddin Keykubat'tı.

Moğollardan kaçan bu Oğuzlar, bir süre Van Gölü civarında oyalandılar. 1230 yılında ise, yine Moğollardan kaçıp batıya gelmek isteyen Celâlettin Harzemşah'ın ordularıyla Selçuklular, Erzincan yakınlarındaki Yassı Çemen'de çarpışmaya başlayınca Oğuzlar Alâeddin Keykubat'a yardım etti. Onun galip gelmesini sağladı. İşte o zaman Anadolu'nun kapısı açıldı bu Oğuzlara.

Ertuğrul Gazi, babası Kaya Alp oğlu Gündüz Alp yerine 1231'de Kayı aşiretinin reisi oldu. Kayılar diğer Oğuz beylerinden ayrılıp evvelce de söylediğim gibi 1236 yılında Karacadağ civarına geldiler, uça yerleştiler. Buraları yurt olarak verildi kendilerine. Dört yüz hane ve 4000 kişiydiler. Damgaları okundan çıkmış yay ile iki oktu. Onlara Türkmen diyorlardı. Yani göçebe Türkler.

Tam aradan yedi yıl geçti. Moğol akını durmamıştı. 1243'te Kösedağ'da Selçuklular Moğollara yenildi. Bu suretle Anadolu Moğolların eline geçti. İşte yıllarca göç böyle devam etti.

Daha fazla konuşmadı. İstemese de Aydoğdu'yu dizine yatırdı. Belki de üşüyordu. Yine de bakışlarını gökteki bir yıldızdan ayırmadı.

Ardından kim gelirse gelsin Söğüt'e varacaktı, orada yaşayanların içinde yaşayacaktı artık. "Kutlu Dağ! Söğüt'te" diyordu kendi kendine. Bu inancına gölge düşürmek istemiyordu. Hep dağlar, ovalar aşıp dolaşan Oğuzlar elbet bir yerde toplanacaktı. Ömrü bu toplanmayı beklemekle geçmişti. Bunun için gezmiş, bunun için bilmek istemişti.

İşte o yıldız, hep kendisine bakıyordu. Türkler, Kutup yıldızına "Demir Kazık" derlerdi. Göğün ortası orasıydı.

DEDE Baba,

- Türk, Türük, kuvvetli anlamına gelir, dedi. Cengiz merkezini nasıl Karakurum'da kurmuşsa biz de son olarak bir yerde kuracağız elbet.

Ayakta duruyordu, âsasına dayanmıştı. Yaşlı gözlerle süzüyordu etrafını. Yanında Aydoğdu, arkasında yol yürümekten bitkin, kadını, çocuğu, yaşlısıyla yirmi kişi vardı. Aradan günler geçmişti.

Bir hışırtı duyunca hemen biraz ilerisine, çalıların arasına bakındı ve gördü. Bir adam gözlüyordu onları.

-Yabancı değiliz, diye seslendi. Çık olduğun yerden.

Adam ayağa kalktı, sokuldu yanlarına.

- Kimsiniz? diye sordu.

- Doğudan geliriz. Söğüt'e varmak isteriz; Ertuğrul Gazi'nin yanına.

- Ertuğrul Gazi mi dedin?

- Öyle dedim. Niye şaştın? Adın ne senin?

- Ayhan Çavuş. Ya senin?

- Dede Baba diyorlar bana. Senin işin ne buralarda Ayhan Çavuş?

- Yol gözlerim. Gelenin iyisini, kötüsünü birbirinden ayırır, haber salarım geriye.

- Bizim için ne düşünürsün?

- Tanıdım seni Dede Baba. Vaktiyle Ertuğrul Gazi'nin yanında uzun bir süre kalmıştın. Moğollar dağıtmışa benzer sizi! Yoksa eşkıyalar mı?

- Moğollar!..

- Nasıl kurtuldunuz?

- Dağlara sığınarak.

- Moğollar sevmez topluca göç edenleri; hele izinsiz gidenlere büsbütün acımasız olurlar.

- Yazları yaylak olarak yine Domaniç'e çıkar mısınız?

- Öyle yaparız.

- Öyleyse Kocamış Ertuğrul Gazi'nin yanına varalım hemen.

Ayhan Çavuş acı acı gülümsedi Dede Baba'ya. Sonra önlerine düştü, yan yana yürüyerek tepeye kadar gitti onlarla beraber.

Yıl 1281'di. Söğüt, küçücük mescidi, iri çınar ağaçları, yassı evleri, dağlara tırmanan ince yolları, genişçe meydanıyla, aşağıda, ayaklarının dibinde duruyordu şimdi.

Bir kıpırdama vardı o meydanda. Bir de bir kös, ağır ağır vuruyordu; ama, durmadan vuruyordu.

Dede Baba hemen anladı; irkildi, hatta sarardı. Kelimeleri tane tane sıralayarak sordu.

- Demek Kocamış Ertuğrul öldü?

- Öldü!

- Nereye gömdünüz?

- Batıdaki küçük tepeye.

- Şimdi?

- Sanırım oğlu Osman Gazi'yi, bey seçecekler. Öyle derler, onun için toplanırlar.

- Ertuğrul Gazi'nin kardeşi Dündar Bey'e ne oldu?

- İhtiyarlar beğenmez onu. Alplar beğenmez onu, Ahiler, Abdallar beğenmez onu, bacılar tutmaz onu.

- Son söz kimin?

Parmağıyla gösterdi Ayhan Çavuş; belindeki eğri kılıcı salladı da gösterdi:

- Oradakilerin! Başta Akça Koca gelir. Ardından Abdurrahman Gazi ve diğerleri.

- Gündüz Alp ile Savcı Bey ne yapar? Koca Ertuğrul'un diğer oğulları, bu seçime ses çıkarmazlar mı?

Ayhan Çavuş, Dede Baba'ya derin derin baktı. Beğeniyordu onu; yorgun ve üzüntülü olmasına rağmen cevap verdi:

- Öyle, dedi, ses çıkarmazlar. Kim seçilirse, kime inanılırsa o bey olur.

- Seni fazla oyaladık Ayhan Çavuş! Aşağıya inip yanımdakilere sığınacak bir yer, içecek bir tas çorba bulmalıyım. Ne atları, ne develeri, ne kapları, ne de kacakları kaldı.

Söğüt yemyeşildi, o mevsimde bile yemyeşil. Belki vaktiyle Ertuğrul Gazi, ilk defa buraya geldiği zaman, doyamamacasına bakmıştı o yeşilliklere, söğütlere, hatta ilerideki Bizans sınırlarına, tekfurların ülkesine.

Dede Baba hesaplıyordu; Ertuğrul Gazi öldüğü zaman doksan yaşında olmalıydı. Karacadağ'a ayak bastığından bu yana kırk beş yıl geçmişti. Son uğradığında Osman Bey, küçücük bir çocuktu. Osman Bey şu anda yirmi üç yaşında olmalıydı.

Kös, hâlâ vuruyordu; bir şeyler ararmış, birilerini beklermiş gibi vuruyordu. Tokmağın her darbesi, bazen bir matem, bazen de bir müjde havası getiriyordu sanki.

Yokuştan aşağı inerlerken iki gezginci derviş gördüler; dövünerek, bağırarak yürüyorlardı.

- Hu diyelim, durmayalım, ezelim!

Ellerindeki tahta kılıçları da sallıyorlardı. Çıplak ayaklarına batan taşa toprağa aldırmadan haykırıyorlardı:

- Allah diyelim! İlerleyelim! Bakışa bakış, göze göz, dişe diş isteyelim. Bilene soralım, bilmeyeni kovalım!

Bir cenk sesi de geliyordu. Kös ise hep vuruyordu. Ayrıca biri cırlıyordu orada. Gür ve ahenkli sesi vardı okuyanın.

Meydana vardıkları halde kimse onlarla ilgilenmez göründü. Hatta Dede Baba'ya bile aldıran çıkmadı.

Kalabalıktı orası, o meydan. Kadını, erkeği, yaşlısı toplanmış, ayakta duruyordu; iri bir çınarın dibinde tahtadan yapılmış yüksekçe bir sekiye gözlerini çevirmişlerdi.

Bir adam çıktı sekinin üzerine. Yaşı bir hayli ileri olmalıydı. Beyaz sakalı vardı onun da. Ama sırtı dimdikti. Başına tülbent sarılı bir börk oturtmuştu. Sarı çizmeleri yer yer çatlaktı. Cepkeninin yakasını açmış, kuşağına bir kama sıkıştırmıştı.

Göğsünü şişirdi, damarları fırlamış sağ elini havaya kaldırdı adam. Kös hemen sustu. Bir ses yükseldi gerilerden:

- Konuş Akça Koca!.. Seni dinleriz.

Bundan başka bir ses, bundan başka bir nefes işitilmedi artık ve Akça Koca konuştu:

- Ey Kayılar! Ey bizlere katılmış diğer kardeşlerim. Oğuzlar! Bacılarım, alplarım, yiğitlerim, güngörmüş kocalarım, ahiler, derviş-

ler! Sizlere seslenirim. İşte Kocamış Ertuğrul'u kara toprağa gömdük; bundan sonra orada Allah'ına hesap verecek. Ama biz başsız olamayız. Bugün buraya bey seçmek için toplandık. Fakat bundan evvel size yol ve silâh arkadaşım Abdurrahman Gazi birkaç söz söylese gerektir. Onu dinleyelim.

Akça Koca elini uzattı; iri, ama çok iri bir adam yanına sokuldu. Üzüntülü gözlerini kırpmadan konuştu:

- Benim diyeceğim şudur. Kayılarla beraber burada başka aşiretler de yaşar, hepsi de Oğuzlardandır. Yalnız en büyük atamız Günhan'ın vasiyeti ve Oğuz töresi gereğince hanlık Kayı soyu varken başka boylara geçmez. Bu yüzden biz de beyimizi Kayılardan seçeceğiz. Bunu asla aklınızdan çıkarmayasınız. Benim söyleyeceğim bu kadardır. Sözü yine Akça Koca Gazi alsın ki doğru yolda gittiğimize inanalım.

Akça Koca, fazla oyalanmadı, hemen kaldığı yerden başladı:

- Toplandık, düşündük, taşındık, danıştık; sonunda Kaya Alp oğlu Gündüz Alp oğlu Ertuğrul Gazi oğlu Osman Bey'i, beyliğe uygun bulduk. Zaten oğullarının en küçüğü olmasına rağmen, hasta yatağında yatarken Ertuğrul Gazi, işlerin yürütülmesini ona bırakmıştı.

İşte Ertuğrul Gazi'nin kardeşi Dündar Bey şurada durur. Diğer oğulları Gündüz Alp ile Savcı Bey de ötede bizi dinlerler. Eğer, Osman Gazi'yi bey seçecekseniz "Evet" diye bağırın. Şayet istemezseniz "Hayır" deyin yeni bir aday gösterin. Bir daha geri dönmek yoktur.

Akça Koca sustu, etrafına bakındı. Ertuğrul Gazi'nin kardeşi Dündar Bey sararmıştı. Olduğu yerde kıpırdanıyor, bu teklifi kabul etmek istemediği halinden belli oluyordu. Gündüz Alp ile Savcı Bey ise başlarını önlerine eğmişlerdi. Hiçbir tepki göstermiyorlardı.

Bir ses duyuldu orta yerden, kalabalığın arasından:

- Yanlış iş yaparsın Akça Koca! Evet ya da hayırdan önce konuşmak gerek. İyisini kötüsünü birbirinden ayırmak gerek.

- Sen misin Yassı Çoban? Konuş öyleyse, herkes duysun.

- Osman Gazi'yi uygun bulduk demekle olmaz!.. Bir de Dündar Bey'imiz var! Bunca yıl Kayıların kahrını çekmiştir. Ağası Ertuğrul Gazi ile beraber çalışmış, didinmiştir. Onu neden hesaba katmazsınız? Osman daha küçüktür. Kardeşleri Savcı Bey ile Gündüz Alp dururken ona beylik sırası gelir mi? Hele hele Dündar Beyimiz varken Osman Bey, hiç Kayıların başına geçebilir mi?

- Bu kadar mı söyleyeceklerin Yassı Çoban?

- Şimdilik bu kadar!

- Şimdiliği sonrası yoktur bunun, işi uzatmanın da törelerimizde yeri yoktur. Yeniden sorarım; Osman Gazi'yi bey görmek isteyenler "Evet" desin, istemeyenler "Hayır" desin. "Hayır"lar baskın çıkarsa, Dündar Bey mi olur, başkası mı olur düşünürüz!

Birden bir dalgalanma oldu; ciğerler nefessiz kalmış gibi soluk kaldı. Ağızlar hep birden açılıp kapandı:

- Evet!

Şimdi Akça Koca'nın gözlerinde iki damla yaş parıldıyordu. Sadece:

- Osman Bey'i getirin, diye seslendi.

- Durun!.. Benim de bir çift lâfım var!

Akça Koca sesin geldiği tarafa bakındı, sesleneni görmeye çalıştı:

- Kimsin sen? Lâf etmekte geciktin!

- Hey Akça Koca Gazi, gözlerin artık hepten mi seçmez oldu? Ben, Aykaan Bacı, Bâciyan-ı Rum'un başı!.. Belimdeki şu kılıç üzerine ant ederim ki, Osman Gazi, Kocamış Ertuğrul gibi yaparsa, biz yokuz!

- Ne yaparsa dedin?

- Kırkbeş yıldan beri Karadağ'dan bu yana, karışla ölçülecek kadar toprağımız genişledi. Selçuk Sultanı yeniden Söğüt ile Domaniç'i vermeseydi bize, olduğumuz yerde kalacaktık. Kocamış Ertuğrul, kuvvetlenelim de sonra deyip sulh uykusuna yatar olmuştu. Moğol'a, Selçuklu'ya ses çıkarmaz, karşısındaki Bizans tekfurlarıyla dostmuş gibi geçinirdi. Oğlu da böyle olacaksa ben de yokum, bacılar da...

Akça Koca yumruğunu göğsüne vurdu. Yaşlı gözlerine bir aydınlık, bir parıltı geldi. Pazıları öylesine şişti, ayakları öylesine yere sert bastı ki, yanında duran silâh arkadaşı Abdurrahman Gazi bileğini tuttu, fakat Akça Koca susmadı, âdeta bağırdı.

- Ey Aykaan Bacı! Ölenlerin ardından söz etme. Dileğin varsa git, Osman Bey'in kendisine söyle, kocan Ayhan Çavuş böyle mi öğüt verdi sana?..

- Kocam Ayhan Çavuş'tan mı bahsedersin? Er yolunda, Tanrı yolunda lâfı olmaz onun bana. Başka yönde, yörede, çatı altında boynum eğiktir karşısında! Madem iş işten geçmiştir; ben de Osman Bey'le konuşurum. Yalnız şunu bil ki, ben ölenlerin ardından söz etmem. Ertuğrul Gazi'ye sağlığında da söylemişimdir bunları...

Gerilerden bir kıpırdama oldu. Birisi, "Osman Bey geliyor!" dedi. O zaman yol açtılar. Osman Bey yavaş yavaş ilerledi; Akça Koca'nın yanına varınca durdu.

Osman Bey'in başında, üzerine dağınık sarık sarılmış, kırmızı çuhadan Horasanî bir külâh vardı. Kaftanı geniş yenli ve uzundu. Boyu ortanın biraz üstündeydi. Gözleri iriydi. O anda kaşlarını çatmış, uzun kollarını sarkıtmıştı. Geniş göğüslü olmasına rağmen, vücudunun belinden aşağı kısmı gövdesinden daha büyüktü. Esmer yapılıydı, henüz ak düşmemiş bıyık ve sakalları simsiyahtı.

Hep karşısındakileri süzüyordu. Meydanda yeniden ses çıkmaz olmuştu. Kös bir kere vurunca sanki daldığı rüyadan uyandı. Döndü, Akça Koca'nın elini öpüp başına koydu. Akça Koca da ona bir kılıç uzattı.

- Al bunu Bey, dedi, babanındır; beline tak. Oğuz töresidir. Vereceğin kararlarda yanılır, başına geçtiğin aşiretleri felâkete sürüklersen, Tanrı'nın lâneti bu keskin kılıcın üzerinde olsun. Biz ardındayız. Yalnız müşkül anlarda akıl danışmadan hareket etmeyesin. Danışmak, beylerin ötesinde değildir.

Hâlâ kalabalıktan ses çıkmıyordu. Oradakiler bekliyor, ummadıklarını gözlüyorlardı.

Neden sonra Osman Bey'in dudakları kıpırdandı, heyecanını yenmeye çalışarak konuştu:

- Kardeşlerim! Bacılarım, alplarım, ahilerim, Horasan'dan gelmişlerim, babalarım, dedelerim! Kayılar! Oğuzlar! Karşınızda ant içerim ki, Tanrı'nın yardımı ve sizlerin desteğiyle elimden geldiği kadar hepinizi mutlu kılmaya çalışacak, ayrılıkları birliğe döndüreceğim... Henüz bize Selçuklu Sultanlığınca uç beyliği verilmedi. Yine de karşımızda bir Bizans, arkamızda Moğol olduğunu unutmayacağım. Bir suçum, bir hatam olursa beni kınayın, beni yargılayın! Aslı budur; bey yönettiğinin üstünde değildir. Bey âdil olmak gerektir. Yalnız şunu bilirim ki, geride kalanlar, yurtsuz, ocaksız olanlar bizden ümit beklerler. Diğer uç beylerine, güçlü görünen beyliklere gitmeyip aramıza karışmak isteyenler çoktur. Hepsine kollarımız, yurdumuz açıktır. Gücüne ve bilgisine inananlara ise çok ihtiyacımız vardır. Şimdilik söyleyeceğim bu kadar. Bu gece Tanrı'ya dua edeceğim. Babam Ertuğrul Gazi gibi bir güngörmüşün yerine geçen benim gibi bir beyin az hata etmesi için Allahıma yalvaracağım.

Sustu, sanki yorulmuştu; artık konuşamayacağını anlıyordu. Şu sessiz meydanın sessiz insanları hep ona bakıyorlardı.

Sekiden aşağıya indi, elini kılıcına attı, yavaş yavaş yürümeye başladı. Arkasından arkadaşları Turgut Alp, Konur Alp, Aykut Alp geliyordu.

Evvelâ onu iki kardeşi kucakladı. O zaman amcasını aradı. Dündar Bey kalabalığa karışmıştı, görünürlerde yoktu.

Sonra diğerleri sardı etrafını; alplar, ahiler, abdallar, bacılar, Söğüt'e yeni gelmişler, Moğollardan kaçanlar, Oğuzların diğer aşiretlerinden olanlar... Hepsiyle kucaklaştı. Bakıştılar; gözleri nemliydi. Bu nemlilik beraber olmanın, yaşama isteğinin, mutlu kılma çabasının, yılmamanın, başarmanın gözlerde dile gelişiydi.

Sonunda ayrıldı onlardan. Artık düşünmek, biraz sonra batacak günün dışında yarını sabırla beklemek istiyordu. Fakat fazla yürümedi, birden durdu. Sanki gözlerine inanamıyordu; heyecanla sordu:

- Sen Dede Baba değil misin? Babamın dostu, kan kardeşi Dede Baba! Bunca yıldan beri nerelerdeydin? Ne vakit geldin?

Dede Baba da galiba heyecanlanmıştı. İlk defa konuşmakta güçlük çekiyordu. Zorlukla:

- Biraz evvel, dedi.

- Kiminle?

- Atsız, arabasız, yurtsuz, ocaksız kalmış yirmi kadar çocuk, kadın ve ihtiyarla.

- Ne oldu onlara?

- Buraya gelirken yolda Moğollar bastı. Tankut Alp denen bir yiğidi çiğneyip geçtiler. Seksen kişi öldü orada, o ovada... Ben Tankut Alp'ın oğluyla diğer sağ kalanları zorlukla dağlara kaçırdım.

- Hemen size bir ocak buluruz Dede Baba! Yerleşinceye kadar da Kayıların damları açıktır hepsine.

Akça Koca da sokuldu yanlarına. Dede Baba'yı hemen kucaklayıp bağrına bastı. Sevinmişti, üzüntülerini unutmuş gibiydi.

- Sefa geldin, diyordu, benim konuğum ol. İstersen hep bizde kal.

- Sağ ol Akça Koca Gazi! Şeyh Edebalı'ya gitmek isterim. Biraz onunla konuşmam gerek. Nerede bulunuyor şimdi?

- İtburnu'nda! Tekkesi orada. İstersen yarın sabah yola çıkarsın.

Birden Akça Koca'nın gözü Aykaan Bacı'ya ilişti. Dede Baba'yı unutmuş gibi:

- İşte Osman Bey karşında duruyor, dedi, demincek bana söylediklerini şimdi ona söyle.

Akşam, yüzünü geceye çevirmişti. Meydanda yer yer ateşler yanmaya başlamıştı. Alevler gözlerde dolaşıyordu.

Aykaan Bacı hâlâ hırslıydı. Köslerle beraber zil sesleri de etrafa yayılmaya başlayınca:

- Şimdilik kalsın, dedi. Bunun yarını, öbür günü de var.

- Öyleyse sen de babası Moğollar tarafından ezilmiş bu delikanlıyı evinde konuk et.

- Gelsin bakalım! Babası ezilirken kılı kıpırdamayanlardan, boyuna posuna bakmayıp yüzgeri edenlerden hoşlanmazsam da katlanırım. Konuğumuzmuş, elimden geldiğince ağırlar, karnını doyururum.

Dede Baba, Aydoğdu'yu yalnız bırakmak istemedi:

- Aydoğdu'yla ben de gideyim, dedi. Elbet Aykaan Bacı bana da altıma serecek bir şilte bulur. Hoşça kal Akça Koca Gazi! Kusuruma bakma.

- Beraber olalım Dede Baba. Eli sıkının çorbası yavan olurmuş derler. Bakalım şu kadın önümüze kaç dilim ekmek koyup kaç kaşık çorba verecek?

Osman Bey'e selâm verip uzaklaştılar.

Alp Nasıl Olunur?

Aykaan Bacı önden yürüyordu. Çizmelerinin altına iki kat manda derisi çaktırmıştı. Yere öylesine sert basıyordu ki, başına doladığı şal sallanıyor, göğüsleri hopluyordu. Belindeki kılıcının kınını eliyle kavramıştı.

Çitin kapısını itip avluya girince bağırdı:

- Aydoğmuş!.. Kız Aydoğmuş, neredesin?

Bir ses cevap verdi ona; yumuşak, ince, tatlı bir ses:

- Buradayım ana!

- Çık dışarı, misafirlerimiz var.

Kapı açıldı; elinde yağ kandiliyle ayın bile kıskandığı, günün bile seyrine doyamadığı, gül dudaklı, badem gözlü, pembe yanaklı, siyah saçlarını örüp omuzundan önüne sarkıtmış, başını bir yemeniyle sarıp bağlamış, incecik taptaze bir kız gözüktü.

Konuşurken gamzeleri çukur çukurdu onun:

- Buyursunlar, diyordu, buyursunlar ana!

Dede Baba, dayanamayıp sordu:

- Bu kız senin kızın mı Aykaan Bacı?

- Elbette benim, kimin olacak? Miskinin biri, üflesem yıkılacak. Oya yapmaktan, aş kaynatmaktan başka elinden bir şey gelmez. Bir gün ayağımın altına alıp ezeceğim ama. Ayhan Çavuş denen kocam bırakmaz. Çok sever çıtkırıldımı. Ah! Yukardaki bana bir erkek evlat vermeliydi ki, dünya, yiğit nasıl olurmuş görmeliydi. Kısmet bu kadarmış. Hadi buyurun içeri.

Aydoğmuş yol gösterdi. Kerevetlere bağdaş kurup oturdular. Karşıda bir ocak vardı: Aydoğmuş bir bakraç asmıştı ocağın içine. Sular fokurdayarak kaynıyordu. Alevler dalga dalga yapıyordu duvarları.

Aykaan Bacı kılıcıyla çizmelerini çıkarmış, başını beyaz bir bezle örtmüştü. Karşılarına geçip oturunca:

- Ayhan Çavuş gecikti, dedi. Halbuki bu gece evde olacaktı. Neyse! Kız Aydoğmuş, sen sofrayı kur. İyice donat ki, Akça Koca Gazi eli sıkı kime derlermiş anlasın...

Aydoğmuş gidip geliyordu. Aydoğdu bir kenara büzülmüştü. Babasını düşünür olmalıydı. Arada bir Aydoğmuş'a bakıyor, sonra gözlerini Aykaan Bacı'ya çeviriyordu. Ne olacağını, Söğüt'te ne yapması gerektiğini kestiremiyordu.

Akça Koca,

- Anlat bakalım Dede Baba, dedi. Neler var, neler oluyor?

- Ne olsun? Bir çöküntü seziyorum. Bir de yeniden yapılması, temelinin çok kuvvetli olması gerekli bir ev düşünüyorum. Gezdim, gördüm ve anladım. Şeyh Edebalı ile, ahilerin sizlere yardımı dokunuyor mu?

- Dokunmaz olur mu?

- Ya Germiyanoğulları?

- Onlarla aramız iyi değil. Bize düşmanlarıymışız gibi bakarlar.

Dede Baba, birden konuşmayı değiştirmek ihtiyacını duydu. Ya da içindeki his bu odada, şu ateşin başında yerlere serilmiş kilim ve postların önünde onu geleceğe doğru itmeye başladı.

- Akça Koca, dedi. Bizler, bir şeyler vaad etmeliyiz. Öyle ki, o vaad edilmiş sonunda bizim olsun. Anladığım kadarıyla Ertuğrul Gazi, bunca yılını neyi ve nasıl vaad edeceğini düşünmek ve çırpınmakla geçirdi. Görüyordu, fakat gördüğünü gösteremiyordu. Şimdi kocamışlara düşen bir iş var. Senin gibiler iman ve kılıcıyla, Şeyh Edebalı gibiler düşünce ve fikirleriyle Osman Gazi'ye vaat edilmesi gerekenin önünü aydınlatmalı, tıkanık olanı temizlemeli.

Akça Koca kıpırdandı, bakışları donuklaşıyor, gözlerine gölge düşüyordu. Yine de ileri yaşına rağmen hâlâ gençti. Hâlâ bir şeyler yapma, bir şeyler katma arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Ertuğrul Gazi'yi kaybetmenin üzüntüsünü taşıyan sesiyle sordu:

- Ya sen ne yapacaksın Dede Baba? Nerede duracak, nerede karar kılacaksın?

- Artık ayrılmayacağım aranızdan! Şuralarda, bir tepede bir kulübede, ya da bir kovuğun içinde ümidimi yitirmeden geleceği bekleyeceğim.

- Niçin?

- Yaşım hepinizden ilerde. Sen bana nazaran çok genç sayılırsın! Pazıların sönmemiş, bileğin incelmemiş. Ben ise düşünebildiğim kadar yaşarım.

Odada bir rüzgâr dolaştı sanki. Aykaan Bacı kızına çatmıyor, o aydınlık yüzlü kız ise yemek telâşı içinde çırpınmıyor, Aydoğdu da babasını düşünmüyordu.

Akça Koca birden ayağa kalktı. O anda bambaşka hislerle doluydu:

- Bana izin ver Dede Baba, dedi. Bu gecemi Ertuğrul Gazi'nin mezarı başında geçireyim. Dün her ne kadar ardından ağıt yakıp hatıralarını yaşadıksa da bir kere daha başbaşa olmak isterim onunla...

- Ben de geleyim seninle.

- Hayır. Sen burada kal, dinlen. İçi yanık, geleceğine şüpheyle bakan şu oğlanı avut. Bu gece meydanda çıralar yanıp kösler vurularak Osman Gazi'nin beyliği kutlanırken ben karşıdaki küçücük tepede Kocamış Ertuğrul'la konuşacağım. Yarın sabah yine görüşürüz.

Akça Koca, hiç arkasına bakmadan, dimdik, oda kapısına kadar yürüdü. Sonra döndü, gülümseyerek fısıldadı:

- Bilir misin Dede Baba; ölünce ben de bir tepenin üzerine gömülmeyi, üstümden durmadan Türk atlılarının geçmesini isterim. Nal sesleri, insanı hep avutur Dede Baba!

Sonra kimsenin yol göstermesine vakit bırakmadan çıkıp gitti.

İçerdekiler Akça Koca'nın arkasından, bir süre baka kaldılar. Öyle ki Dede Baba bile konuşmak istemedi... Aşağıdan Ayhan Çavuş'un sesi gelince evvelâ Aykaan Bacı ayıldı:

- Hey Kadın! Neredesin?

Aykaan Bacı yerinden fırladı. Yerleri sarsarak koşmaya başladı:

- Buradayım Çavuş!

- Ne oyalanırsın öyleyse?

- Geldim Çavuş! Konuklarımız var.

- Biliyorum. Akça Koca söyledi.

Biraz sonra Aykaan Bacı kocasının arkasından odaya girdi. Ayhan Çavuş:

- Sefa geldiniz, dedi, bu gece Tanrı'nın verdiğini beraber paylaşacağımız için çok memnunum. Hem tasalı, hem de sevinçli bir gün yaşadık. Tepede arkanızdan bakıp size neden bu geceyi beraber geçi-

relim demedim diye kendi kendime kızmıştım. Sağ olsun Akça Koca! Hadi buyurun sofraya!

Önlerine getirilen çorbayı içmeye başlarlarken, bir taraftan da Aydoğmuş'un pişirdiği çomacı ağızlarına atıyorlardı. Ayhan Çavuş:

- Benim kızım hamarattır, dedi. İş bizim kadına kalsa evi örümcek bağlar. Bütün işi gücü etrafına topladığı bacılara kılıç talimi yaptırmaktır.

Aykaan Bacı homurdandı. Yine de ses çıkarmadı.

- Bıraksam Aydoğmuş'un da beline bir kılıç takıp ayaza, sıcağa bakmadan talim yaptıracak. Bir evden üç savaşçı çıkmaz ki.

Bu sefer Aykaan Bacı konuştu:

- Yalnız senin istememenle olsa iyi Ayhan Çavuş! Kendisi de kılıç kuşanıp talime gitmekten kaçıyor musibet. Şu haline bak, bacaklarından tutup lâdes kemiği gibi ikiye ayırasım geliyor. Neyse, söyletme beni Ayhan Çavuş! Daha beteri de var.

- Neymiş o?

- Şu oğlan, gözlerinin önünde Moğollar babasını ezerken, kılını kıpırdatmadan geri dönüp gitmiş. İnsanın kanı tepesine çıkıyor. Hey, bir ben olmalıydım ki orada, bir ben olmalıydım ki...

Ayhan Çavuş birden kükredi. Ağzındaki lokmayı çiğnemeden yuttu:

- Kadın ağzından çıkanı kulağın işitmez mi? Konuğumuzdur o delikanlı! Ona nasıl dil uzatırsın ha, nasıl dil uzatırsın?

- Ne dedim ki? Üstelik bu oğlanın babası da Alpmış! Alp oğluna alplık gerek.

- Sus derim! Babasını kaybetmişin göğsüne bir hançer de sen saplama!

- İyi ama, yine de saplamalı ki hayat neymiş öğrensin! Burada alplar olmasa Bizanslı Rum tekfurları karşımıza geçip merhaba der mi, gözümüzün yaşına bakar mı? Biz, Bâciyan-ı Rum her gün neden tepiniriz ha, neden tepiniriz? Hem Çavuş'un bana erlikle aşk yolunda karışma olmaz mı?

- Aşk mı dedin?

- Aşk dedim. Yere kapanır, Tanrı'yı görürüz biz. Başımızı kaldırır yine Tanrı'yı görürüz biz. Aşk ile yaşarız biz, her gün iman tazeleriz biz. Bunları neden bilmezlikten gelirsin Ayhan Çavuş?

Ayhan Çavuş, yumuşar gibi oldu.

- Senin erliğinle aşkına dil uzatmam, dedi, uzatmam ama, başkasına, hele konuklarımıza uzanan dilini de keserim. Bunu böyle bilesin, adımını böyle atasın! Anladın mı?

- Anladım Çavuş!

Yemek bitmişti. Dede Baba ağzını siliyordu. Aydoğdu olduğu yerde kıpırdanmadan duruyordu. Aydoğmuş ise bir köşeye çekilmiş, büzülerek Aydoğdu'yu seyrediyordu.

Ayhan Çavuş yutkundu. O da Aydoğdu'ya baktı. Yeni görüyormuş gibi uzun uzun süzdü. Acıdı mı, beğendi mi, bilinmez.

- Belki günün birinde bu delikanlı da alp olur, dedi. Hadi bakalım, buna ne diyeceksin kalpsiz Aykaan?

- Olamaz, olabilemez!.. Lâfın eğrisi doğrusuyla birleşemez. İçi konuşmayanın dışı da konuşamaz. Baksana, kafasını önüne eğmiş. Dede Baba'nın dizinin dibinden ayrılmaz olmuş. Bunu da mı görmezsin Ayhan Çavuş?

- Bir kere de kendisine sor bakalım, ne diyecek?

- Olurum derse ne çıkar? Olurum demekle alp olanı gördün mü sen hiç? Alplığın dokuz şartı vardır.

Sonra kocasının cevabını beklemeden Aykaan Bacı Aydoğdu'ya döndü:

- Adın neydi senin? diye sordu.

- Aydoğdu!

- Hım! Beni dinle! Soracaklarıma teker teker cevap ver. Yüreğin kuvvetli mi?

Bu sefer Aydoğdu, Aykaan Bacı'nın gözlerinin içine baktı. Artık kaçmıyordu, gizlenmiyordu.

- Bilmem, dedi.

- Pazun kuvvetli mi?

- Sanmam!

- Gayretli misin?

- Denemedim.

- Yörük atın var mı?

- Yok.

- Yayın, kılıcın, mızrağın nerede?

- Hiç kullanmadım.

- Çizmene, cepkenine, kuşağına, tülbent sarılı başlığına, yaldızlı şalvarına ne oldu?

- Onları ömrümde giymedim.

- Ya kendini sana adamış, ölürsen ölecek, kalırsan kalacak, kılıcı senin kılıcınla havaya kalkıp senin kılıcınla yere inecek arkadaşın nerede?

- Böyle bir arkadaşım da olmadı.

- Öyleyse sen alp olamazsın! Dünya malına değer vermesen de, davarda, sürüde, kap-kacakta gözün olmasa da, toprağa bel bağlamasan da sen alp olamazsın! Baban, alp dahi olsa.

Aydoğdu bir an düşündü. Gözlerine gölgeler düşerken:

- Benim babam Tankut Alp hâlâ yaşıyor, diye fısıldadı. Moğollarla bir hesabı vardı; onu görüp günün birinde gelecek: Buna inanıyorum. Ben ise alp olmak istemiyorum.

Bu sefer Aykaan Bacı'nın gözleri alabildiğine açıldı. İri iri, kocaman gözleri gölgeleri yutmuşçasına parladı.

- Duydun mu Ayhan Çavuş? Alp olmak istemezmiş bu Aydoğdu denen oğlan! Üstelik Moğolların ezdiği babası Tankut Alp günün birinde çıkagelirmiş! Nasıl gelirmiş? Bir bilen var mı acap? Ezilenin yüreği kendisinden önce gider. Gider ki, arkasından Turgut Alp'ın oku da, Akça Koca Gazi'nin kemendi de yetişmez. Tankut Alp gelecekmiş, ezik ezik gelecekmiş! Gelsin de görelim, görelim ki, bugüne kadar bildiğimiz bir çamur gibi yüzümüze sürelim.

Ayhan Çavuş, hırsla ayağa kalktı. Karısının üzerine doğru yürürken birden durdu. Dışarıdan, avludan ayak sesleri geliyordu. Yavaş yavaş yaklaşan ayak sesleriydi bunlar.

Aydoğdu yerinden sıçradı, "Babam" diye bağırdı. O zaman Ayhan Çavuş pencereyi kaldırdı:

- Kim o? diye seslendi.

- Ben Orhan!

- Orhan Bey sen misin? Hayırdır inşallah, ne istersin?

- Babam Osman Gazi gönderdi. Yarın sabah Dede Baba beni beklesin, Şeyh Edebalı'ya beraber gidelim dedi.

- Peki Orhan Bey, söylerim. Kal sağlıkla.

Gelen Osman Gazi'nin oğlu Orhan Bey'di. O sırada yedi yaşlarında olmalıydı. Ayhan Çavuş:

- Yanılmışın evlât, dedi, baban değilmiş! Ama belki sen haklısın; günün birinde Tankut Alp, hiç ummadığımız anda karşımıza dikiliverir.

Sonra karısına döndü.

- Sen git yat, dedi. Aydoğmuş konuklarımızın altına birer şilte serer.

- Giderim Çavuş kalp kırdımsa affola. Lâkin bir çift sözüm daha var. Dede Baba'nın Söğüt'e neden geldiğini bilirim ben. "Daha bekleyin, sabredin, sırasını gözleyin" diyecek. Gezdi de geldi, dolaştı da geldi, gördü de geldi Dede Baba! Bu kadarına aklımız yatar. Yatar ama, onun görmediği bir şey var, biz de onu biliriz.

- Neymiş o?

- Bir kere kişi oturdu mu, yerinden kolay kolay kalkmaz. Kişi kıpırdamayınca uyuşur, uyuşunca lâflamaya başlar, lâf dedikoduya dönüşür. Dedikodu başlayınca da gayri iflâh etmez. Dost düşman olur, düşman canavar kesilir. Hadi kalın sağlıkla.

Aykaan Bacı, yine tahtaları esnete esnete çıktı. Arkasından Ayhan Çavuş homurdandı:

- Şu kadını birgün ayağımın altına alıp, o mübarek sudan gelinceye kadar öyle bir kötek atacağım ki, cümle âlem elime yapışıp meğer analar ne erkek doğururmuş diye davul zurna çalacak.

Dede Baba hazzetmişti Aykaan Bacı'dan. Arkasından gülerek bakıyordu:

- Otur hele Ayhan Çavuş, dedi. Aydoğmuş kızımız sofrayı kaldırırken seninle iki çift lâf edelim. Sonra biz Aydoğdu'yla şuracıkta yatar, sabahlarız. Şilte filân istemez.

- Ağzımızın tadını kaçırdı, lokmaları boğazımıza dizdi. Sizi aç bıraktı.

- Yok canım, biz yiyeceğimiz kadar yedik. Sen bana biraz buraların halini anlat. Dörtyüz çadır değilsiniz artık.

- Değiliz. Çoğalıyoruz. Geliyorlar; nedense bize güveniyorlar. Geçimsizlik yok denecek kadar az. Türkmenler gittikçe yerleşiyor. Rumların içinde dahi bize inananlar, bize dönenler var. Müslüman olanlar var. Cimri olayından sonra Selçuklu Sultanı'nın güvenini daha fazla kazandık.

Dede Baba, Cimri olayını işitmişti. Bir kere de Ayhan Çavuş'un ağzından dinlemek istedi.

- Aydoğmuş da yatsın, dedi. Sen de bu olayı anlatıver bize.

Sofrayı toplayan kız, gülümsedi, Dede Baba'nın elini öptü. Aydoğdu'ya selâm verip çıktı. Aydoğmuş, belki de Aydoğdu'ya acı-

mıştı. Acımıştı da oğlana bir hoş bakmıştı avunabilsin diye. Aydoğdu da kıza bir kere bakmıştı, avunabilmek için.

- Bundan iki yıl önceydi galiba, dedi Ayhan Çavuş. Cimri adında biri Selçuklu Sultanı İzzettin Keykâvus'un oğlu Gıyasettin Siyavuş olduğunu iddia edip Karamanoğlu Mehmet Bey'le birlikte başına bir yığın Türkmen toplamıştı. Uçlardaki diğer beyler ve aşiretler de kendisine yardım edince iş büyüdü. Üzerine giden Selçuklu askerini yendiler. Hatta bizim buralara kadar da sarktılar. Ertuğrul Gazi o yaşlı haline bakmadan alpları, bacıları, çavuşlarıyla at sırtında bekledi; ateşin Söğüt'e sıçramaması için. Sonunda Selçuk hükümdarı üçüncü Gıyasettin Keyhüsrev, yanına Moğol askerlerini alıp Cimrililer'in üzerine yürüdü. Moğollar epeyce kan döktüler, vurup kırdılar. Cimri'yi kazığa oturttular. Artık Ertuğrul Gazi'den gayrısına Selçuklu'nun güveni kalmamıştı. Fakat gücü de fazlasına yetmezdi. Selçuklu Sultanı Söğüt'e geldi. Ertuğrul Gazi onu karşılayıp hediyeler verdi. Başbaşa ne konuştular, orasını bilemem. Yalnız bundan sonra bizim aşirete göç fazlalaştı. Hepsi bu kadar Dede Baba.

- Osman Bey'in aşiret reisi seçildiğine dair Konya Sultanına haber gitti mi?

- Ben buraya gelirken bir atlı yola çıkıyordu.

- Rum tekfurlarıyla aranız nasıl?

- Birçoklarıyla zararsız. Hele Bilecik Tekfuruyla çok iyi geçiniriz. Yalnız İnegöl tekfuru amansızın biri. Bu çevrenin tekfurları içinde en kuvvetlisi de o. Aramıza casuslar sokar, fitne çıkartır. Birkaç alp ölü bulundu, sebebi hâlâ anlaşılamadı. Benim taraflarda ölen olmadı ama, ben de Moğol'dan çekinirim. Yanımdaki arkadaşlara hep şunu söylerim: "Hayvanlarınıza dikkat edin, sürüleri toplu bulundurun. Moğollar geldiğinde Bey'den emir almadıkça kılıçlarınızı kaldırmayın."

Ocak yağ kandiliyle birlikte yavaş yavaş sönüyordu. Yandaki odadan Aykaan Bacı'nın horultusu geliyordu. Günün yorgunluğu, üzerine ağır bir yük gibi çökmüş olmalıydı. Ama o hırslıydı, inançlı ve imanlıydı. Buraya kadar gelmişlerdi, bundan sonra geri dönmeye ya da yeni bir göç yapmaya hiç niyetli değildi.

- Aykaan Bacı horluyor, dedi Ayhan Çavuş. Yamandır bizim kadın. Değme erkek bileğini bükemez. Severim onu. Kızı hırpalamasa daha da seveceğim. Atların tımarı onda, keçilerin güdülmesi onda,

bacılara talim yaptırmak onda. Bir kere öyle yetişmiş. Babası gibi. Rahmetli en azgın boğayı bile boynuzlarından yakalayıp yere yıkardı.

Ayhan Çavuş sustu. Nedense o anda kendisini dinlemez görünen Dede Baba'ya baktı. Hatta onun biraz sararmış olduğunu da gördü. Sonra birden hatırına gelmiş olmalı ki:

- Bir de Harmankaya Tekfuru Köse Mihal var dedi. Ne cins bir adam olduğunu pek anlayamadık. Sulhçu mu, kalleş mi, mert mi? Bir türlü bulup çıkartamadık. Bileğinin kuvvetli olduğunu söylerler. Lâkin İnegöl tekfuru gibi bize diş mi biler, yoksa Bilecikliler gibi iyi geçinmek mi ister?

Dede Baba artık dinlemek istemedi, yerinden kıpırdadı, etrafına bakındı, sanki âsasını arıyordu. Heybesine gözü takılınca:

- Yatalım, dedi. Seni yorduk Ayhan Çavuş! Yarın erken kalkar, erken yola çıkarız. Aydoğdu'yu Şeyh Edebalı'ya götüreceğim.

Ayhan Çavuş ayağa kalktı.

- Öyleyse kalın sağlıcakla, dedi.

Şimdi Dede Baba ile Aydoğdu odada yalnızdılar, birbirlerine bakınıyorlardı. Aydoğdu:

- Babam elbet gelecek, diye fısıldadı.

- Gelecek!

- Hep bekleyeceğim onu. Belki de bana inanmıyorsun Dede Baba!

- Babanı aramaya gitmedikse, dağ başlarında yirmi kişiyi yalnız bırakmamak içindi. Bunu da böyle bil oğlum!

Meydandan gelen kös sesi artık işitilmez olmuştu. Alplar, ahiler, hatta abdallar uykuya çekilmişti. Gece tamamen kendi sessizliğine gömülmüştü.

Şeyh Edebali

Sabah gün doğarken uyandılar. Aşağıya indikleri zaman çitin kenarında Akça Koca'yı gördüler. Yolun ortasında da Aykaan Bacı durmadan bağırıyordu:

- Hey bacılar, uyanın, kalkın. Bu sabah yürüyüş var. Küçük Tepe'ye uzanıp keçi sürerken çalılara pala sallayacağız! Kim gecikirse bilmiş olsun ki, onu erik pestiline döndürürüm.

Kadınlar, Aykaan Bacı'nın çağrısına hemen uyup dışarı fırlıyor, keçi sesleri etrafa yayılıyordu.

Aydoğmuş ise bahçenin bir köşesinde ateş yakmış çorba kaynatıyor, yolculara azık hazırlıyordu. Akça Koca,

- Bu kadın horozlardan evvel öter, dedi. Sonra ekledi: Nasılsın Dede Baba? Niyetin, Aydoğdu'yu da mı Şeyh Edebali'ya götürmek?

- Evet. Dönüşte ona bir yer buluruz.

- Birazdan Osman Gazi gelecek.

- Bilirim, dün gece haber salmıştı oğlu Orhan'la.

- Ben de yanınızdayım. Bu yolculuğu İtburnu'na kadar beraber yapacağız.

- Niçin?

- Osman Bey böyle istedi. Fakat siz yaya mı gideceksiniz.

- Ne çıkar? Alışığız. Atınızı fazla tırısa kaldırmazsanız yetişiriz.

Yanlarına Ayhan Çavuş sokuldu. İki at kapatmıştı; hayvanları dizginlerinden çekip getirmişti:

- Kusura kalmayın, dedi, yavuz hayvanlar değilse de dayanıklıdırlar. Tavlamda topu topu üç atım var. Ötekine de ben binip görevimin başına gitsem gerek. Gözcüler sabaha kadar uykusuz kalmıştır. Dönüşte beklerim sizi; başka yerde konaklamayın.

Hayvanların yularını Aydoğdu'nun eline sıkıştırdı. Kızından aldığı azığı heybesine koydu, atına sıçrayıp uzaklaştı.

- Çorba iç baba, diyordu Aydoğmuş!

- Bugünlük kalsın gözüne kurban olduğum. Gül yüzlüm benim. Sen konuklarımıza sun.

Sabah ayazı Söğüt'te epeyce kuvvetli oluyordu. Onlar ayaküstü çorbalarını içerken Turgut Alp'la birlikte Osman Bey de göründü.

- Hazır mısınız? Beklettim sizi. Biraz oyalanırsanız seyis at getirecek.

Akça Koca, "Ayhan Çavuş verdi, dedi. Aykaan Bacı, tavlasında at kalmayınca bundan sonra neyi tımar eder bilemem!"

- Öyleyse buyurun!..

Aydoğmuş azıkları getiriyordu. Aydoğdu atları bırakıp kızın yanına gitti.

- Ben alayım, dedi.

Sabah rüzgârı Aydoğmuş'un yüzünü dağlıyordu. Kıpkırmızı olmuştu kızın yanakları. Yemenisinin kenarından çıkan saçlarının ucu sanki uçuşuyordu.

Baktı ona Aydoğdu, çekinerek de olsa tekrar tekrar baktı. Kız da baktı, hatta yine gülümsedi bile. Aydoğmuş' un badem renkli gözleri sabah ayazına rağmen parlıyordu. Aydoğdu ise gözlerini o gözlerden ayıramıyordu.

Birden ayıldılar, birden bir suç yapmış gibi uzaklaştılar birbirlerinden. Kız başını önüne eğerken azıkları yere bıraktı:

- Şu köşeye bir kulübe yapar babam sana, dedi.

- Anan istemez.

- Ben de yemeğini getirir, kirlilerini yıkarım.

- Anan istemez dedim.

- Olsun! Babam ister. Akça Koca Gazi ister, belki bey de ister.

Aydoğdu, boynunu büktü. Sonra dikleşti, yerden azık torbasını alırken:

- Kal sağlıkla, Aydoğmuş, dedi!..

- Güle güle Aydoğdu!..

Her ikisinin de içine şimdiye kadar bilemedikleri bir kor düşmüştü. Belki de uzun süre bunun farkına varamayacaklardı.

Aydoğdu koşarak Dede Baba'nın yanına geldi. Azık torbasını atının sırtına yerleştirdi.

- Neye oyalandın evlât?

- Şey! Kız torbayı yere düşürdü de.

- Hadi bin.

Hepsi atlandı. Yola koyuldukları zaman bir yığın keçinin tepeye doğru gitmekte olduğunu gördüler. Keçilerin arkasından bacılar yürüyordu. Ellerinde kılıçları vardı, sallayıp duruyorlardı. En arkadan gelen Aykaan Bacı yine bağırıyordu:

- Daha hızlı, daha sert!.. Düğüne gitmiyorsunuz. Düşman var karşınızda, bunu böyle belleyin. Gevşeyene ben bilirim yapacağımı. Sana söylüyorum Allı Gelin; kocan mı geldi aklına? Bir daha gevşe, gevşe ki göresin!..

Kuzular meliyor, atlar da kişniyordu. Çeşme yalağında abdest alanlar vardı. İleriden demir sesleri işitiliyordu. Söğüt'te gün başlamıştı.

* * *

Önde Osman Bey'le Turgut Alp gidiyordu.Arkalarında Akça Koca, Dede Baba ve Aydoğdu vardı. Dede Baba Akça Koca'ya sordu:

- İtburnu, Eskişehir Beyliğinin hudutları içinde değil mi?
- Evet.
- Şeyh Edebalı neden o köyde tekkesini kurdu?
- Bilmem!
- Yoksa görünüşün ötesinde Kayılarla arası açık mı?
- Hayır. Bizi izler, bizi gözler, bizi destekler.

Dede Baba düşündü, uzun uzun düşündü. Sonra acı acı gülümsedi. Onun böyle gülümseyişi çok ender görülürdü. Boşaldığı zaman mı, yoksa daha fazla dolmak istediği anlarda mı, dudaklarına buruk ve kıvrık bir gülümseme takılırdı? Bunu belki kendisi de bilemezdi:

- Şeyh Edebalı, dedi. Ahilerin şeyhi, Kırşehir'lidir. Moğolların şerrinden Kırşehir'i bırakmıştı. İlk tahsilini memleketinde yaptıktan sonra Şam'a gitmiş, fıkıh, hadîs, tefsir ve tasavvuf üzerine çalışmış, geri dönmüştü. Büyük insandır. Onunla geçmişte beraber oturmuş, beraber konuşmuş, beraber dertleşmiştik. Sonra ben yollara düştüm. O ise bir yerde karar kıldı. Şimdi ise dolaşanla kalanın birleşmesi gerek. Sonucu almak gerek.

Sustu, temiz havayı ciğerlerine doldurmaya çalıştı. Sonra birden hatırına gelmiş gibi sordu:

- Osman Bey'in daha evvel Şeyh Edebalı ile konuşmuşluğu var mı?

- Birkaç kere İtburnu'na gidip geldi. Bugün ise beyliğini bildirecek ona. Yeniden desteğini isteyecek. Bir de...

Dede Baba, Akça Koca'nın sözünü kesercesine güldü, dünya insanı gibi güldü!

- Gönül mü? diye sordu.

- Evet. Şeyh'in kızını tekkenin bahçesinde görüp beğenmiş.

- Senin görevin?

- Kız istemek. Ertuğrul Gazi hastalanmasaydı bu işi şimdi o yapacaktı.

- Adı ne Edebalı'nın kızının?

- Bâlâ Hatun!

- Güzel mi?

- Çok!

- Aydoğmuş kadar güzel mi?

- Sanırım.

- Bâlâ Hatun'un gönlü de Osman Bey'de mi?

- Olsa gerek!

- Aykaan Bacı, alplardan gayrisine kız vermez mi?

- Vermez!

- Ya Şeyh Edebalı?

- Bilmem ki.

- Zordayız desene. Gönül işini gönüllüsüne bırakamayıp geçkinliğimize bakmadan yokuşa sürmeye kalkarız kendimizi. Eh, o da gerek, bu da gerek. Yaşarsak görürüz. Orhan'ın anası ne der buna?

- Mal Hatun mu? Razıdır. Osman Bey, karısının iznini almıştır.

Kestirmeden gidiyorlardı. Atlar, önlerindeki patikayı soluyarak tırmanıyordu. Osman Bey bir an evvel gideceği yere varmak için kısrağını sürüyordu.

Bir düzlükte, birden Turgut Alp'ın kılıcını çekip yana doğru sıçradığını, "Dur!" diye bağırdığını işittiler.

Issız, ağaçsız, çalılarla kaplı bir yerdi burası. Gökte uçan bir kuşa bile rastlamamışlardı. Aşağıdan bir ırmak akıyordu; kıvrıla kıvrıla yol aldıktan sonra belki de Sakarya'ya karışıyordu bu ırmak.

Sırtın kenarından yanlarına doğru bir atlı sokuldu. Sakin görünmeye çalışarak:

- Niye bağırıyorsun Turgut Alp, diye sordu.

- Yassı Çoban!.. Ne işin var senin burada? Dündar Bey mi gönderdi?

- He, Dündar Bey gönderdi.

- Niçin?

- Beyimize göz kulak ol, dağ yollarında başına kötü bir hâl gelmesin diye.

- Geri dön. Dündar Bey'ine selâm söyle; yanımızda Akça Koca bulundukça Osman Bey'in kılına kim dokunur? Hadi, arkana bakmadan git.

- Peki Turgut Alp, dediğin olsun. Görüşürüz.

Yassı Çoban atının başını çevirdi, tepeden aşağıya doğru inmeye başladı. O zaman Dede Baba, Osman Bey'in yanına sokuldu.

- Bey, dedi, sana bir çift sözüm var.

- Buyur Dede Baba!

- Şunu bilmiş ol ki, ülke, idare edenin oğulları ve kardeşleriyle birlikte müşterek malı değildir. Ülke sadece idare edene aittir. Ölünce, ondan sonra kim gelirse ülkenin idaresi onun olur. Baban Ertuğrul Gazi böyle yaptı. Sen de böyle yaparsın. Ataların vaktiyle yanıldılar. Sağlıklarında devletlerini kardeşleri ve oğulları arasında böldüler. Ve yaşayamadılar, yaşatamadılar.

- Devlet mi dedin Dede Baba?

- Evet devlet dedim!

- Benim devletim yok ki.

- Şu anda yok! Sen ve aşiretin bir çekirdeksiniz. Beslenirseniz, beslenmeye yol açarsanız, bu çekirdek sonunda bir meyve olur. Ta oralardan, çöller aşarak, Horasan illerinde oyalanarak, İran'ı yararak, bizden önce varan Selçukluların arkasından, Moğolların önünden buralara kadar niye geldik? Artık gidecek başka bir yerimiz de kalmadı. Önümüzde deniz var.

- Ya öteki beylikler ve beyleri?

- Onlar er geç çökecek. Çünkü kaynaşıyorlar, çünkü çapuldan zevk alıyorlar, çünkü sabretmesini bilmiyorlar. Üstelik burası denize daha yakın ve sen inanıyorsun! Baban da inanmış ve sabretmişti.

Osman Bey hemen atından indi. Dede Baba'nın ellerini tutup öptü:

- Dediğin gibi olacak, dedi.

- Nereye kadar?

- Sonuna kadar.

Bu cevabı Aydoğdu içinden şöyle tamamladı. "Kutlu Dağdan Beş–Balığa dek..."

Orada, çalıların dibinde atlarının dizginlerini bırakmadan yemeklerini yediler. Dede Baba ağzındaki lokmaları güçlükle çiğnerken:

- Moğollar, Kırşehir'de oyalanırlar, dedi. Orduların yaylak ve kışlağı Kırşehir'dir. Malya Ovası, onların barınağıdır. Selçukluyu oradan sıkıştırırlar. Gün gelecek sizleri sıkıştıramayacaklar. Yalnız sabretmek gerek.

Acaba Dede Baba, bu hayatın akışını Türk'ün böylesine yuvalanıp bir yerde birleşişini sonuna kadar görebilecek miydi? İleri yaşı, soluğu buna yetecek miydi? Soluğunun tükendiğini anladığı anda elini kime verecekti?

- Eskişehir Beyine güvenir misin?

- Dostumdur, arkadaşlığımız vardır; güvenirim.

Toparlandılar, atlandılar, yine yola koyuldular.

* * *

Şeyh Edebalı'nın tekkesi İtburnu köyünün biraz gerisindeydi. Orada bir ırmak akıyordu serin serin. Çitin önünde bir derviş duruyordu; onları görünce ayağa kalktı, eğildi "Safa geldiniz!" dedi.

Osman Bey, atından inerken sordu, karşılayanın kimliğini bildiği halde sordu. Usuldendi:

- Derviş, adını bağışla bize.

- Mahmut derler bana bey!

- Gaziliği de var mı?

- İstersen oluversin, ne çıkar?

- Şeyh Edebalı'yı ziyarete geldik.

- Buyurun, içerdedir; sizi bekler!

- Beni mi bekler?

- Evet; beyliğin mübarek olsun ve bu beylik dünya durdukça dursun!

- Sen nereden bilirsin benim bey olduğumu?

- Şeyh söyledi. Gelen Osman Beyse buyur et. Eskişehir Beyiyse oyala dedi.

Bu karşılaşma, bu konuşma, bu görüntü Aydoğdu'yu şaşırttı. Nerede, niçin bulunduğunu bir an unutur gibi oldu. İleride koşulu

bir araba vardı. Ahırın önüne iki at bağlanmıştı. Çitin kenarına denkler yığılmıştı. Aralık duran kapıdan ney sesleri geliyordu.

O ırmak hep akıyordu; şırıl şırıl. Çeşmenin önündeki söğütler hafif hafif sallanıyordu. Serin bir rüzgâr esiyordu; yeni kazılmış gibi, üzerine kekik serpilmiş gibi taze toprak kokularını getiriyordu önlerine. Evin bacasından çıkan duman, burkula burkula yükseliyor, sonra dağılıp kayboluyordu.

İçeri girdikleri zaman başka bir derviş önlerine çıktı:

- Yolunuz hep açık, gönlünüz ak olsun, dedi. Şöyle geçin. Oturun. Şeyh bir törene başlamak üzere. Dinleyebilirsiniz; Şeyh böyle emretti.

Turgut Alp sofada kaldı. Onlar ise büyükçe bir odaya girdiler. Yanda bir ocak yanıyordu. Alevler sarmıştı ocağın içini. Şeyh Edebalı oradaydı. Bir koyun postunun üzerine bağdaş kurmuştu. Beyaz sakalı, uzun bir yüzü vardı. Yanındaki iki kişi, ellerini dizlerinin üzerine koyarak oturmuştu. Karşısında ise üç kişi ayakta duruyordu.

Şeyh misafirlerine baktı; gülümseyerek başını üç defa eğdi.

Dede Baba, Aydoğdu'ya fısıldadı:

- İşte Şeyh Edebalı! Yani Eşşeyh Mustafa İmadüddin bin İbrahim İnanc-ül Kırşehrî! Dışarda bizi karşılayan Derviş Mahmut da Edebalı'nın oğlu olsa gerek. Dikkat et ve sabırla bekle.

Orada, köşede iki kişi de ney çalıyordu. Derin derin, içli içli, ocağın alevlerini daha fazla ısıtırcasına yumuşak ney sesleri, yayılıyordu etrafa.

Şeyh Edebalı'nın sesi duyuldu, yavaş yavaş karşısındaki adama sesleniyordu:

- Ey tâlip! Bilmiş ol ki ahilik, cömertlik demektir. Aslı, akı'dan gelir. Ahiler gayretli, eli açık, yiğit, kendi nefsini yenip başkalarına yardım eden kişilerdir. Sen şimdi ahi olmak istersin. Sorarım sana; evvelâ kendine inanıyor musun?

Ayakta duranların ortasındaki adam, çekinerek cevap verdi.

- Çalışacağım Şeyhim!

- Yanındaki şu iki dostum, aramıza katılacağını, gönlünü insanlığa açık tutacağını söylediler. Tanrı yardımcın olsun. Şimdi, törenden evvel beni dinle ki, iyice öğrenesin, öğrenesin ki sonunda caymayasın. Çünkü vermek güçtür. Çoğu insan hep almaya alışmıştır. İşte şurada yıllardan beri görmediğim gezginci Dede Baba kardeşim, gönlü

gibi kılıcı da ak Akça Koca Gazi, Kayıların yeni beyi Osman Bey bizi dinler. Onlar da şahit olsun ki, kendini yenemezsen vermesini bilemezsin. Vermesini bilemeyince de ahi olamazsın. Razı mısın ey tâlip?

Yine titrek, yine ürkek, fakat eskisine nazaran daha kararlı bir sesle cevap verdi.

- Evet Şeyh'im!

- Şimdi sana bazı gerçeklerden bahsedeceğim. Biz Türkler koyunu, keçiyi, atı ehlileştiren ilk insanlarız. Buğdayı un haline getirmişizdir. Biz, ham deriyi temizlemeye ağırtmak deriz. İşe yarayan ne varsa bu ağırtma sonucu meydana gelmiştir. Ayağındaki çizme de, sırtındaki kepenek de, her gün aşından ayırmadığın ekmek de hep böyle olmuştur. Elbette yararlandığın nimetler burada bitmez. İçtiğin süt, evsiz barksız kalınca sığındığın çadır, eşinin başına bağladığın çatma, altına serdiğin döşek, üzerinde oturduğun post, evlenirken kızına verdiğin kalını, ayranın, kımızın hep ağırtmaktan doğmuştur.

Şeyh Edebalı bir an sustu. Sonra sesi, ney sesleriyle birlikte derinden, duygu pınarından gelmeye başladı:

- Ey tâlip! Sen de kendini ham deri kabul et ve kendini ağırtmaya çalış. Atalarının, senden evvel gelenlerin sana bıraktıklarına daha çok şeyler ekle. Ver ki, hırsını yenesin. Sev ki, sevilesin. Bize şimdi Ahiyân-ı Rum diyorlar. Ben de diyorum ki, biz kardeş yiğitleriz. Kardeşliğimiz dıştan ziyade içtedir. Muhtaçlara yardım ederiz, devlet yıkmaz, aksine yıkılanı yapmaya, yeniden yaşatmaya çalışırız. Ey tâlip, sen de bunlara uyacağına yemin eder misin?

- Ederim!

Şeyh Edebalı'nın ayağında fütüvvet şalvarı denen bir şalvar, başında ak bir börk vardı. Börkün tepesinden aşağıya doğru bir şerit sarkıyordu. Belindeki kuşağına ince bir kama sıkıştırmıştı. Ahi olmaya kararlı gencin iki yanında duran yardımcılar kılıçlarını kınlarından yarı yarıya çekmişler, şeyhlerini dinliyorlardı.

Şeyh Edebalı, Dede Baba'ya seslendi:

- Kardeş Dede Baba, Gezginci Dede Baba, sen söyle; Anadolu'da biz yalnız mıyız? Fikirlerini paylaştıklarımız kalmadı mı?

Dede Baba bu suali, herhalde bekliyordu. Öylesine ki, Edebalı'ya ne demek istediğini araştırmadan, hemen cevap verdi:

- Konya'da Mevlâna Celâleddin-i Rumî 1273'te bundan sekiz yıl evvel, Sulucakarahöyük'te Hacı Bektaş Veli 1271 yılında bundan on yıl evvel göç ettiler. Ama duyguları, düşünceleri yaşıyor. Henüz buralara kadar gereğince uzanamadılarsa da, varacaklar. Şimdi ise bir ozanımız, Yunus Emremiz, bir Türkmenimiz var. Dolaşır, gönlünün dileğini sözleriyle dile getirir. Onların hikâyeleri uzundur. Onlar da yap, ne yaparsan yap hep insanlık için yap der. "Hoşgör, inan, iyiyi kötüden ayır ve Tanrı'ya yaslan."

Sustular, yutkundular, uzaktan da olsa birbirlerine derin derin baktılar, anlaştılar. Zaten Dede Baba'nın istediği buydu. Şeyh Edebalı'ya bunun için uğramıştı. Yetti ona. Bundan sonra konuşmayıp geri dönse de olurdu.

Bir an etrafta ney sesinden başka ses işitilmez oldu.

Şeyh Edebalı kısa bir süre bu sese kendini kaptırdı. Sonra kendi dünyasından sıyrılıp tâlibe döndü:

- Ey yabancı! Ahiler, bir lokma ve bir hırkayla yetinen, dünyadan elini eteğini çekmiş zahitler, dervişler ve abdallar zümresinden değildir. Yaşatmak için yaşamanın da gerektiğine inanırlar. Biz bir devletin, özellikle Türk'ün marifet, hirfet, fazilet ve manevî kuvvetle birlikte maddî kuvvete dayanarak yaşayacağına kaniyiz. Şimdi benimle birlikte tekrarla yabancı! Bundan sonra yedi kapıyı kapatacaksın ve yedi kapıyı açacaksın!

Şeyh Edebalı tane tane söyledi ve tâlip eskisine nazaran daha sakin ve daha inançla tekrarladı:

- "Hırs kapısını bağlayıp cömertlik kapısını açacaksın. Kahır kapısını bağlayıp iyilik kapısını açacaksın. Kin kapısını kapatıp hoşgörülük kapısını açacaksın. Tokluk kapısını bağlayıp riyazet kapısını açacaksın. Halktan ümit kapısını kilitleyip Hak'tan rica kapısını aralayacaksın. Boş lâf söyleme kapısını bağlayıp bilgi kapısını açacaksın. Şeytanlık kapısını kapatıp Tanrı'ya inanış kapısını açacaksın..."

Şeyh Edebalı, ayağa kalktı kamasını kuşağından çıkardı. Sanki hırslanmıştı, âdeta titriyordu.

- Çök! Dedi. Adın neydi senin ey tâlip?
- Hasan!
- Sen Ahi Şemseddin kardeşimizin oğlu musun?
- Evet efendim.

- Bundan böyle sana "Ahi Şemseddin oğlu Ahi Hasan" desinler. Şimdi yol atanı ve iki yol kardeşini seç!

- Babam Ahi Şemseddin yol atam, Derviş Turgut ile Derviş Rıza yol kardeşim olsunlar.

Şeyh Edebalı Hasan'ın elini tuttu, sıktı:

- Öyleyse son defa beni dinle, dedi. Kayılara, onlara katılmış diğer aşiretlere, bu uçta yaşayanlara yardım edeceksin. Elin açık, alnın açık, sofran açık olacak. Dilin, belin ve gözün ise kapalı duracak. Fîirinden yüz çevirmeyeceksin. Dinini, malını, helâlini koruyacaksın. Evet dediğini yerine getireceksin. Elinle komadığını almayacaksın. Nerede olursan ol edeple oturup sözün hikmet üzerine değilse söyleyeni dinleyeceksin.

Yorulmuş gibi sustu. Kamasını kuşağına sokarken:

- Ey kardeşler, dedi. Hasan bundan böyle şakirt olmuştur. Kendisine dünyada muhabbet, ahirette şefaat gerekmez mi?

Şeyh'in yanında oturanlar ayağa kalktı. Hep birden:

- Gerekir, diye seslendiler! Mübarek olsun!

- Öyleyse yol atasıyla yol kardeşleri görevlerini yapsınlar ilk dersini versinler, asla onu yalnız komasınlar! İnşallah bilgisi arttıkça ahiliğin bütün kademelerini aşar, bizlerin üstüne geçer.

Hasan'ın yanındaki iki arkadaşı onu kollarından tutup bir köşede sessizce oturan babası Ahi Şemseddin'e doğru yürüttüler.

Şeyh Edebalı, sadece,

- Bir can daha kazandık, dedi, bir can, bin can demektir.

Sonra misafirlerini yandaki küçük bir odaya götürdü. Yerlere serilmiş koyun postlarına oturttu onları. Aydoğdu, Dede Baba'nın işareti üzerine Turgut Alp'ın yanına gitti.

Şimdi dört kişi başbaşaydılar. Şeyh Edebalı gülümsüyordu, hep gülümsüyordu. Geçmişi düşünüyor, bulundukları zamanı görüyor, geleceği anlamaya çalışıyordu. Diğerleri de susuyordu, hatta Dede Baba bile.

Bu dopdolu sessizliği yine Şeyh Edebalı bozdu. Tane tane konuştu:

- Osman Gazi! Beyliğin mübarek olsun! Baban Ertuğrul Gazi'nin de ruhu şad olsun.

- Demek duydunuz!

- Senden evvel yola çıkan, senden evvel haber iletir bey. Yine de sevindim; beni gönülden uzak tutmamışsın! Hele şu kocamış Dede Baba'yı yıllar sonra karşımda görmek çok mutlu kıldı bizi. Yalnız Akça Koca Gazi'nin bir üzüntüsü olsa gerek. Yerinde huzursuz oturur. Anlatırsa dinleriz.

Akça Koca kıpırdandı. Belki ömründe ilk defa kekeliyor, söze nasıl başlayacağını kestiremiyordu. Odanın kapısı açılıp içeriye Şeyh Edebalı'nın kızı Bâlâ Hatun girince büsbütün şaşırdı. Dudaklarının ucuna takılıp kalan kelimeleri yuttu ve bekledi.

Bâlâ Hatun, yüzünü kalınca bir tülle örtmüştü. Elinde bir tepsi vardı. Tepsinin üstündeki oymalı ağaç bardaklardaki ayranlar, elleriyle beraber sallanıyordu.

- Senin ne işin var burada Bâlâ?

- Şey Şeyh Baba!.. Misafirlerimize ayran sunayım demiştim.

- Bunu, hatunlardan biri de yapardı.

- Bir suç işledimse bağışla Şeyh Baba!

Bâlâ Hatun inceydi, Bâlâ Hatun ipek yumağı gibiydi, yumuşak ve pırıl pırıldı. Dede Baba onu nedense Aydoğmuş'la karıştırır oldu. Dünü, bugünü ve geleceği birbirine oracıkta bağladı.

Dede Baba, vaktiyle sevmiş miydi, sevilmiş miydi, bilinemezdi ama, ne kadar gezginci olursa olsun gönül işlerinden anlardı. Nitekim Bâlâ Hatun'un ayranları sunarken eğilişinden, dizlerinin bükülüşünden Osman Bey'in önüne gelince sendeleyişinden onun da çırpınmakta olduğunu hemen sezdi.

Bâlâ Hatun arkasına bir kere dönüp baktıktan sonra, odadan çıkınca, daha fazla oyalanmanın yersizliğini anlayan Akça Koca güçlükle de olsa hemen söze başladı:

- Şeyh kardeş!.. Beni bağışla. Bugün sana beyimizin beyliğini bildirmeye geldikse de başka bir sözümüz daha vardır. Eğer Ertuğrul Gazi yaşasaydı, elbette ben burada bulunmayacaktım. Şunu demek isterim ki... Bilmem anlatabiliyor muyum Şeyh kardeş?

- Anlıyorum Akça Koca kardeş! Devam et.

- Sözün kısası, kızınız Bâlâ Hatun'u Allah'ın izniyle beyimiz Osman Bey'e istiyoruz. İşte söyleyeceklerim bu kadar. İzin ver, bu hayırlı işe hep birden âmin diyelim!

Osman Bey başını önüne eğmişti. Dede Baba'yla Akça Koca, Şeyh Edebalı'yı endişeyle seyrediyorlardı. Şeyh ise donuklaştı. Sonra gözlerini yarı kapatırken:

- Eskişehir Beyi de geldi, dedi. O da kızımı istedi.
- Kimin için?
- Kendisi için!
- Kendisi için mi?
- Evet!
- Ne cevap verdiniz?
- Hayır, dedim.

O zaman Osman Bey ayağa fırladı, âdeta bağırdı:

- Olamaz.
- Ne olamaz?
- Babam hastalandığı için ben dostum Eskişehir Beyinden aracı olmasını istemiştim. Osman gelsin demişsiniz. İşte ben de geldim; hem de Akça Koca Gazi'yle beraber.
- Yanılmışsın Osman Bey! Gerçek dost seçmesini bilememişsin. Eskişehir Beyi kızıma talip oldu, senden hiç bahsetmedi.

Osman Bey, yıkılır gibi oldu. Bir an Bâlâ Hatun, gözlerinde canlandı. Bir gece tekkenin bahçesinde yanına sokularak "Seni babandan isteyeceğim." demişti. Kızın soluk alışını hâlâ unutamıyordu. "İstet." diye fısıldamış, sonra arkasına bakmadan kaçmıştı.

Osman Bey birden silkindi, kendini toparlamaya çalıştı. Doğrudan doğruya Şeyh Edebalı'nın gözlerinin içine bakarak sordu.

- Şimdi?

Bu soruyu Akça Koca da tekrarladı:

- Şimdi?

Şeyh tane tane cevap verdi. Arada bir gözlerini kapatarak cevap verdi.

- Bey oğluydun, bey oldun. Ben ise fakir bir şeyhim! Kızım Bâlâ da benim gibi fakirdir. Verecek kalın'ım yoktur. Üstelik Bâlâ bir beyin hayatına ayak uyduramaz. Zayıftır, başka türlü yetiştirilmiştir, sana destek olamaz. Günün birinde bir kenara fırlatırsan hemen soluverir. Ey Osman Bey, ey Kayıların reisi; vazgeç kızımdan! Benim de senden ricam budur.

Osman Bey yine başını önüne eğmişti, âdeta titriyordu. Dede Baba yerinden kıpırdamıyordu. Akça Koca ise ayağa kalkmıştı. Artık çekingenliği, ürkekliği kalmamıştı. O anda atının üzerinde kılıç sallar gibiydi:

- Ey Şeyh Edebalı! Sanırım ki, bu sefer sen yanılırsın.

- Belki!
- Hiç kızının gönlünü yoklamışlığın var mı?
- Var!
- Ne gördün?
- Osman Bey için çarpar!
- Öyleyse iki gönülü yıkmak neden? İleri sürdüğün sebepler bana asla uygun gelmez.

Şeyh Edebalı, acı acı güldü; düşünceliydi, endişeliydi, bekledikleri, beklemedikleri vardı. Sadece,

- Zamana bırakalım, dedi.
- Zamana mı?
- Bekleyelim dedim. Ne çıkar Akça Koca Gazi? Bize bundan sonra yol göründü. Göçümüz var.
- Niçin?
- Eskişehir Bey'i durmadan haber salar, kızını vermezse Şeyh Edebalı'yı yaşatmam der. Osman Bey'in de kızımı isteyeceğini bilirdim. İki beyi birbirine kırdırmak bize düşmez. Başka bir yurtluk bulsak gerek. Bu yüzden denklerimi bağlatmış, yolculuğa hazırlanmıştım.

O zaman Osman Gazi de ayağa kalktı, solumasını güçlükle bastırmaya çalışarak:

- Asla, dedi. Bâlâ Hatun'u bana verseniz de vermeseniz de Kayıların bulunduğu her yer sizin yurtluğunuzdur. Bunu böyle bilesiniz. Buradan ayrılıncaya kadar da yanınızda olacağım! Size hiç kimse dokunamaz.

Bu sefer Dede Baba'nın, Şeyh Edebalı'nın karşısına dikildiği görüldü. Endişeli bir hali vardı:

- Ey Şeyh Edebalı! Sanmam ama ben yine sorayım! Yoksa kızını Osman Bey'e vermek için bazı şartların mı var?

Şeyh bir an ufalır gibi oldu. Hatta sarardı bile. Yıllarca evvel yol arkadaşlığı, can arkadaşlığı, kader arkadaşlığı yaptığı Dede Baba'nın böyle bir sorusunu hiç beklemezdi. Fakat anlamakta gecikmedi. Elini sakalında gezdirirken:

- Hiçbir şartım yok, dedi. Ben Kutlu Dağ'ı bilirim. Osman Bey'in de bilmesi gerek.

Bu kadardı Şeyh'in cevabı. Dede Baba ise bu cevap karşısında asla

ezilmedi. Hatta sevindi bile. O, beklemesini ve gözlemesini bilen insandı. Şeyh'in elini tuttu:

- Bir sorum daha olacak, dedi.

- Buyur.

- Neden İtburnu'na yerleştin? Kayıların içinde bulunmaktan niçin çekindin?

- Konya'ya da, Kırşehir'e de daha yakındır burası. İnsafsız Moğol'un Kırşehir'de yaptıklarını, perişan Selçuklu'nun Konya'daki çırpınışını daha çabuk öğrenirim buradan. Ahi kardeşlerim Kayı topraklarına yayılmıştır. Ben ise Koca Ertuğrul'un emanetini gözüm gibi korumaya, dilerse oğluna da elimden geldiğince yardım etmeye hazırım.

Dışardan Derviş Mahmut'un sesi duyulunca daha fazla konuşamadı. Bu sese hepsi kulak verdiler, hepsi irkildiler.

Derviş Mahmut âdeta bağırıyordu:

- Eskişehir Beyi geliyor!..

Akça Koca hemen dışarı fırladı ve bütün hıncıyla sordu:

- Kaç kişi?

- On kadar olsa gerek!..

Şeyh Edebalı, yerinden kıpırdamamıştı. Dede Baba sakindi. Yalnız Bâlâ Hatun, saçları dağınık, titreyerek odaya girmiş, babasının dizlerine sarılmıştı.

Şimdi çitin önünde üç kişi duruyordu. Yan yanaydı bunlar. Akça Koca Gazi, Turgut Alp ve Osman Bey.

Eskişehir Beyi arkasında silâhlı on adamıyla iyice yaklaşınca Osman Bey, bir adım ileri geçti.

- Ey Eskişehir Beyi, dedi, daha fazla sokulma, hemen geri dön, geldiğin yere git.

- Beyliğin mübarek olsun Osman Bey! Neden bana böyle davranırsın? Dost değil miyiz seninle?

- Hayır!

- Niçin?

- Ben dost görünüp arkadan vurmaya kalkışanlardan nefret ederim. Sen de bunlardan birisin.

- Ne olmuş?

- Kendine sor. Buraya niçin geldiğini düşün. Yeter.

- Demek o ihtiyar her şeyi anlattı sana.

- Evet!

- Ne yapmak niyetindesin?

- Geri dönmezsen ezerim seni.

- Yanındaki kocamış Akça ile Turgut Alp denen vurduğunu deviren yardakçına mı güvenirsin?

- Güvensem ne çıkar? Yine de onları bu işe karıştırmak istemem. Şayet gitmezsen teke tek çarpışalım seninle! Hatta yanındaki on adamın da katılsın sana.

Birden, çitin önünde derin bir sessizlik oldu. Sonra Eskişehir Beyi'nin elini kılıcına uzattığı görüldü.

Atlar kişnedi, içerden bir hıçkırık dışarıya doğru yayıldı.

Hepsi bu kadardı. Tekkenin ocağında yanan ateş sönmüş, artık dumanı tütmez olmuştu. Akça Koca gülüyor, Turgut Alp gözünü Eskişehir Beyi'nin atlılarından ayırmıyordu. Kapının önünde beliren Dede Baba başını sallayarak bakıyor, Aydoğdu ise ne yapacağını bilemiyordu.

Eskişehir Beyi elini kılıcından çekti. Atının başını çevirdi,

- Bunu unutmayacağım Osman, dedi. Birgün elime düşeceksin ve çok pişman olacaksın. Bâlâ Hatun'a asla kavuşamayacaksın.

Sonra uzaklaştı. Arkasından gelen on atlı da başlarını önüne eğmişti.

Osman Bey gülemiyordu. Osman Bey sevinemiyordu, hatta Osman Bey kendisini ufalmış, ezilmiş sanıyordu. Yanında Şeyh Edebalı'yı görünce:

- Buyurun gidelim, dedi. Denklerinizi yüklesinler, hemen yola koyulalım. Kayıların yurt edindiği her yer sizindir demiştim. Nereyi isterseniz oraya yerleşin. Sizi yine ziyaret ederim, fikrinizi almak ve bana yol göstermeniz için. Yalnız Bâlâ Hatun'a iyi bakın. Ona bir şey olursa kıyamete kadar yanarım.

İki saat sonra hazırdılar. Bir araba, yedi atlı ve on yaya dağ yollarında uca doğru ilerliyordu. Bu Osman Bey'in ilk zaferi, Şeyh Edebalı'nın ise yeni bir göçüydü.

Dede Baba şuna inanıyordu, göç olmakla fikir tükenmezdi. Göç fikri fikre götürürdü. Üstelik göç, gönlü de bilerdi. Önde giden Osman Bey arada bir başını çevirip Bâlâ Hatun'u aradıkça Dede Baba böyle düşünüyordu.

ŞEYH EDEBALI'YI, Bilecik'e yakın söğüt ağaçları arasında, dere kenarında ev yapıp yerleştirdiler. Kızı ve müritleriyle orada oturmak istemişti. Bir uçtan diğer bir uca gitmişti böylece.

Dede Baba ise kulübesini, Söğüt ile Bilecik arasında bir tepenin yamacına kurdurmuştu.

Aydoğdu'ya Ayhan Çavuş, Aykaan Bacı'nın homurdanmasına aldırmadan evinin biraz gerisinde bir kulübe yaptırmıştı; Dede Baba'nın yanından Söğüt'e indiği zaman gecelesin diye.

O sabah mermerciler, topladıkları mermerleri arabalarına yükleyip Söğüt'e indirirlerken Aykaan Bacı, Aydoğdu' nun kulübesine dayanmış,

- Hâlâ uyuyor musun? diye soruyordu.

Aydoğdu ise içerden kabahat yapmış bir çocuk gibi cevap veriyordu:

- Uyandım Aykaan Bacı, uyandım da...

- Aydoğmuş kızın akşamdan bıraktığı bal ile yufkayı gövdeye indirdinse ya Dede Baba'nın yanına dön ya da Aktopraklık'a kadar uzanıp tepeden Söğüt'ü alıcı gözüyle seyret.

Aydoğdu, kapının önüne çıktı. Karşısında bacaklarını iki yanına açmış, elini kılıcına atmış, göğsünü şişirip hindi gibi kabarmış Aykaan Bacı'yı görünce büsbütün irkildi, yine de sordu:

- Aktopraklık da neresi? Oraya kadar uzanıp da Söğüt'ü neden seyredeyim?

- Neresi mi? Kayılar Söğüt'e gelirken ilk defa o tepelerden geçmişler, bunu aklından çıkarma bir. Sonra ben bacıları tarlaya sürdüğümde sen burada başıboş kalıp bizim lâdes kemiği gibi ha kırıldım, ha kırılacağım diyen kızla yarenlik etmeye kalkışma iki...

- Niçin?

- Söz olur da onun için!..

- Ama ben Aykaan Bacı, böyle bir şey...

- Dur, bitmedi, lâfımı kesme. Sen buralarda ne iş yapmayı düşünürsün? Bu da üç...

- Ben mi?

- Yok ben!..

- Ben öğrenmek, bilmek, anlamak, okumak istiyorum Aykaan Bacı!..

- Böyle mi? Daha Aktopraklık'ın ne olduğunu bilmezsin. Kim neyi öğretecek sana?

- Dede Baba ile Şeyh Edebalı. Gidip gelirim ikisi arasında.

- Ya Söğüt'e niye uğrarsın?

- Dede Baba, git bak; Söğüt'te ne var, ne yok der de.

Arka yoldan bir adam bağıra bağıra geçiyordu. Duruyor sağına soluna dönüyor, yine bağırıyordu:

- Kardeşler! Bugün Osman Bey'imizin bedava aş dağıtma günüdür. Ete, süte, bulgura ihtiyacı olan meydana gelsin. Dilediği kadar alıp afiyetle yesin! Ey kardeşler!

Adam sendeleye sendeleye uzaklaşıyor, sonra yine durup bağırıyordu.

- Ey kardeşler! Meydanda kazanlar kaynamıştır! Ey dullar, ey abdallar, ey yetimler, ey gezginciler, Müslümanlar, Müslüman olmayanlar! İsterseniz bedavadan urbalarımız da, çarıklarımız da var.

Adamın sesi duyulmaz olunca Aykaan Bacı, Aydoğdu' ya sordu:

- Ne diyor bu adam?

- Duydun ya Aykaan Bacı! Ne dediği belli!..

- Yamandır garip Türkmen beyi. Her üç günde bir yapıyor bu sevabını. Aslını sorarsan davarı kırk-elli koyunu geçmez. Tavlasında sekiz-on attan fazlası yok. Tarlası desen avuç kadar; içinde dön, dolaş yine aynı yere gel. Senin Dede Baba'nla Şeyh Edebalı biliyor muydu bunu?

- Dönüşte sorarım.

- Ha, aklıma geldi. Şimdiye kadar neler öğretti onlar sana?

- Nereden nasıl geldiğimizi. Ne olduğumuzu, ne olmamız gerekeceğini.

- Hepsi bu kadar mı?

- Elbette daha çok öğreneceklerim var benim.

- Meselâ, Turkopol ne demektir?

- Bilmem!

- Bilmezmiş! Sıkılmadan da söylüyor. Sen böyle öğreniyorsan kıyamete kadar bıraktığım yerde otlarsın.

- Etme Aykaan Bacı! Söyle ki, bir daha aklımdan hiç çıkmasın Turkopol'un ne olduğu.

- Turkopol, Bizans domuzunun kendi hesabına ücretle çalıştırdığı Müslüman Türk çerisidir. Bir elime geçseler, sakalına, bıyığına, cebesine, kılıcına bakmaz, eşek sudan gelinceye kadar kovalardım namussuzları.

- Sağ olasın Aykaan Bacı!

- Sağ olasınmış! Asıl baban sağ olsaydı da senin şu miskin halini görüp dizleri kanayıncaya kadar dövünseydi! Nasıl alpmış o öyle?

- Babama dil uzatma ne olur Aykaan Bacı!

- Ne demişiz ha, ne demişiz? Hadi ordan söyletme beni kötü kötü. Babana dil uzatan yok senin. Alplar benim katımda çok yüksektir.

- Babam yaşıyor benim. Göreceksin, birgün gelecek buraya!..

- Moğol'un eline düşmüş, Moğol da ezmiş onu. Boş yere beklersin. Sen adam ol da babanın yerine geç. Bırak Dede Baba'nın yakasını. Alp olmaya çalış.

Aykaan Bacı homurdanarak uzaklaştı. Giderken bile, "Buralarda fazla oyalanma" diye tembihledi.

Aydoğdu da oyalanmadı, korkuyordu Aykaan Bacı'dan. Bütün çekingenliğine rağmen hoşlanıyordu da ondan, hatta seviyordu da denebilirdi.

Yürüdü arka yollardan Söğüt'ü dolaştı. Söğüt, ilkbaharın emrine uymuşçasına yemyeşil, ağaçlıklar içindeydi. Sonra meydana geldi. Ertuğrul Gazi'nin yaptırdığı mescidin önünde biraz durdu, şadırvanda elini yüzünü yıkadı, saçlarını parmaklarıyla düzeltti.

Bir ihtiyar geyik postundan yapılmış namazlığının üzerinde eğilip kalkıyor, Tanrısına yalvarıyordu. Meydanın öteki ucunda kalabalık vardı. Çocuklar sıraya girmişler, Osman Bey'in dağıttırdığı yemekleri alıyorlardı. Tepelerden ise gürültüler, dümbelek sesleri geliyordu.

Osman Bey'in oğlu küçük Orhan ise bir kenara çekilmiş, dağıtılan yemeği seyrediyordu. Aydoğdu'yu görünce seslendi:

- Aydoğdu kardeş nereye?

- Dolaşıyorum!..

- Gelsene!..

- Dede Baba dolaş dedi bana. Öğleden sonra yanına döneceğim. Şu tepeye kadar uzanayım. Darbuka sesleri de geliyor.

- Abdallardır. Henüz aşağıya inmediler. İstersen burada bekle.

- Hoşça kal. Gitsem iyi olur.

- Dede Baba'ya ellerinden öptüğümü söyle.

- Ben de Osman Beyimizin ellerinden öperim.

- Babam yeni göçmenleri yerleştiriyor. Yanına varınca söylerim.

Aydoğdu uzaklaştı. Orhan Bey'i seviyordu. Osman Bey ve Mal Hatun'un oğlu Orhan Bey, Aydoğdu'dan en aşağı yedi–sekiz yaş küçük olmalıydı. Yine de yaşına bakmadan iri ve olgun gözüküyordu. Söğüt'teki hayat onu şimdiden kavuruyor, pişiriyordu.

Aydoğdu'nun ise bıyıkları çoktan terlemişti. Yanaklarında kırmızılık vardı. Güçlü ve yakışıklı bir genç olacağı belliydi. Ama o hiç gücünü denememişti. Yakışıklı olma arzusu ise içinde yeni yeni doğuyordu.

Demirciler yolun ağzında kılıç yapmak için demir dövüyordu. Yahya Usta'ya demircilerin pîri derlerdi. Dükkânı hepsinden genişti. Mermerciler de getirdikleri mermerleri işlemeye başlamıştı. Nalbantlar ise durmadan at nallıyordu. Debbağlar sığır derilerini kösele yapmak için uğraşıyorlardı.

Aydoğdu onları geçip tepeye tırmanmaya başladığı zaman darbuka ve zil seslerini daha yakından duydu.

Biraz daha tırmanınca abdalları gördü. Abdalların başları açıktı, saçları, bıyıkları ve kaşları kazınmıştı, ayakları çıplaktı. Üzerlerine bir mintan bile giymemişlerdi. Bellerine kıl kuşak dolamışlardı. Kimisi tahta kılıcını bu kuşağa sokmuş, kimisi eline almıştı.

Eğilip kalkıyorlar, zil ve darbuka seslerine uyarak göğüslerini yumrukluyorlardı.

- Kâfirlere aman vermeyelim, Allah diyelim de öyle saldıralım.

Birkaçı da ellerini göğe kaldırmıştı; oradan, Tanrı'dan birşeyler ister gibi halleri vardı. Baygınlık geçiriyorlar, yerlere kapanıyorlardı:

- Dilenelim! Nefsimizi yenelim. Yürüyelim!..

En öndekinin elinde acaip bir bayrak vardı. Yanındaki dört kişiden ikisi durmadan dümbelek çalıyor, kimisi ise zillerini şakırdatıyordu.

- Kaçmayın, gitmeyin, uzaklaşmayın! Kadını erkekten, erkeği kadından ayrı tutmayın! Geleceği bilin. Hadi zafere...

Şimdi de uzaklaşıyorlardı. Yuvarlana yuvarlana gidiyorlardı. Aydoğdu onları gözden kayboluncaya kadar seyretti. Anladıkları anlamadıkları vardı. Abdalân-ı Rum denen bu gezginci dervişlerin, bu katı, tabiatın içinde tabiata baş kaldırmış kişilerin gerçek yönlerini bu akşam Dede Baba'ya sorup öğrenecekti.

Tabiat güzeldi, şu çalıların yanında mor, yeşil, kırmızı, sarı çiçekler de güzeldi. Tepeleri saran havayı ciğerlere doldurmak, Moğol endişesinden uzak özgürlüğün tadını çıkarmak da güzeldi. Şimdi Aydoğdu, burada, bunların hepsine sahipti. Hepsinin doya doya tadını çıkaracak, düşünecek, sonra Dede Baba'nın yanına dönecekti. Birkaç gün sonra da Şeyh Edebalı'ya giderdi.

"Aydoğdu!" diye bir ses işitince irkildi; döndü baktı, Aydoğmuş'u gördü.

Kız biraz aşağıda duruyordu. Ayağında sarı çedikler vardı. Üzerine kolları ve etekleri ipekle çevrilmiş beyaz bir fermana giymişti. Kuşağı ipekli ve yolluydu. Saçları ise nasıl da omuzlarına dökülmüştü. Aydoğdu farkında olmadan:

- Çok güzelsin Aydoğmuş! dedi.

Kız gülümsedi, gülümsedi de.

- Ne söyledin kuzum? diye sordu.

İkisi de kızardılar. Aydoğdu "Kuzum!" sözünün "Sevgilim!" anlamına geldiğini biliyordu. Ya kendisinin, böylesine duygularını açığa vurup Aydoğmuş'un güzelliğinden bahsetmesine ne demeliydi? Ürktü, ürktü de:

-Anan görmesin bizi, dedi.

- Niçin?

- Yer ikimizi! Ayağının altına alır da ezer!..

- Babam kurtarır.

- Ayhan Çavuş'a da yazık olur!..

Oturdular, yan yana oturdular. Aydoğdu elini uzattı, Aydoğmuş da uzattı. Sonra üzüle üzüle vazgeçtiler. Ellerini bir daha böyle yaramazlık yapmaması için kucaklarına aldılar.

Kız, "Konuşalım" dedi. Oğlan da, "Konuşalım!" dedi. Ama konuşamadılar. Baktılar birbirlerine, gülümsediler, kızardılar, başlarını öne eğdiler. Neden sonra Aydoğdu zorlukla sordu:

- Buralarda ne arıyorsun Aydoğmuş?

- Hiç! Canım sıkılmıştı da, işim de bitmişti. Bakayım dedimdi, ne var ne yok ortalıkta diye.
- Ben de öyle!..
- Bugün öğleden sonra dönüyor musun?
- Hee! Dönüyorum.
- Dönme!
- Neden?
- Sana bir calla yapayım, afiyetle ye.
- Güveç mi?
- Hee calla işte. İyi yaparım. Mideciğin doyar. Dede Baba'nın yanında aç kalırsın sen.

Bu sefer Aydoğdu başını kaldırdı, hiç çekinmeden cesaretle baktı kıza. Aykaan Bacı'nın dediği gibi lâdes kemiğine benzemiyordu Aydoğmuş. Aksine fidan gibiydi. İnce olmasına inceydi de başka türlü inceydi. Hani şu eller, hani şu dudaklar, hani şu gözler, hani şu saçlar, hatta sarı çediklerin içindeki şu küçücük ayaklar kimde vardı?

- Niye bana böyle bakıyorsun Aydoğdu?
- Hiç, bakıyorum işte!
- Çirkin miyim?
- Yoo! Hayır! Şey! Öylesin işte de... Benim gibi biriyle oturup nasıl konuşuyorsun diye düşünüyorum.
- Sen de öylesin!
- Ne gibi öyle?
- Şey gibi öyle! Yanaklarında pembelik var. Bıyıkların terlemiş. Bakışların parlak. Boyun uzun. Saçların gür. Ellerin şimdiden bir pençe gibi iri. Göğsün şişkin, pazuların dolgun. Kafacığın da dolgun.
- Ama ben alp değilim ki?
- Olsun!
- Ya! Olsun mu? Ne diyelim? Şey!.. Ben bugün Aktopraklık'a gitmek istiyordum. Sen de gelsene!
- Gelirim gelmesine de daha epeyce yol var oraya. Kalan vakit geçti. Anam döner tarladan bacılarla birlikte. Aşını neyini bulamazsa kıyameti koparır. Oh Aydoğdu'm; bensiz gitme Aktopraklık'a. Bir muradım var benim. Bir gün beraber çıkarız. He mi?
- He!..
- Bu gece kalacan mı?
- Yok! Gideyim derim, gideyim derim de...

- Peki git! Yine gelirsin emi, yine gelirsin?
- Gelirim!..

Kız hemen ayağa kalktı; taşa toprağa, çiçeğe, çalıya, dala yaprağa aldırmadan yokuştan aşağıya koşmaya başladı. Fermanasının etek-lerini toplamıştı, bir ceylan gibi sekerek gidiyordu.

Aydoğdu onu seyretti de seyretti; gözden kaybolduğu halde yine seyretti. Ne yapsındı, nasıl yapsındı? Ateş düşmüştü içine; o yaşta ateş düşmüştü! Olur muydu, olmaz mıydı? Dede Baba'ya sorsa mıydı acaba? Dede Baba bakar bakar da gülüverirdi yüzüne. "Otur oturduğun yerde." derdi. "Seni Aykaan Bacı, öylesine paralar ki, değil Osman Bey, Akça Koca Gazi gelse elinden kurtaramaz."

İsteksiz kalktı ayağa, isteksiz yürümeye başladı aşağıya doğru. Ne olmuştu şu tabiatın güzelliğine; ağaçların, yaprakların, çiçeklerin, bulutların, hatta yavaş yavaş esen rüzgârın güzelliğine? Anlıyordu, hepsini Aydoğmuş alıp götürmüştü.

Çarşıya indiği zaman çerçileri gördü. Bilinmez nelerden tabak, bakırdan dövme bilezik, çakıl taşından yontulmuş gerdanlıklar alıp getirmişlerdi, buğday ve yumurtayla değiştiriyorlardı bunları. Eşeklerini bir kenara bağlamışlardı, çuvallarını yere sermişlerdi, müşteri bekliyorlardı.

Baktı onlara Aydoğdu, içi titreyerek baktı. Verecek buğdayı, yumurtası olsaydı, şu işlemeli bakır bileziği Aydoğmuş için alırdı. Alırdı ama, ne yapsın ki hiçbir şeyi yoktu.

Delik çarıklarını sürüyerek yürüdü, istemeyerek yürüdü, en iyisi Dede Baba'ya sığınmaktı.

Abdalların gürültüsüne kulak tıkayarak yine yürüdü...

* * *

O gece Dede Baba'nın kulübesi önünde oturmuşlardı. Yolunu şaşırmış bir serçe ilerideki ağacın tepesinde ötüyordu.

Dede Baba, Aydoğdu'nun soluduğunu sezince:

- İçindekileri bırak da, gördüklerini anlatmaya devam et dedi:
- Sonra abdallar geldi, Dede Baba!
- Geçip gittiler mi daha ötelere doğru?
- Yok, ben ordayken onlar Söğüt'teydi.
- Giderler, durmazlar bir yerde.

O kuş, hep ağacın üzerinde ötüyordu. Gece nedense karanlıktı, kulübenin önünde bir çıra yanıyordu. İlerde, arkalarda bir hışırtı vardı. Bahar gecesi, bu yamaçlar serin oluyordu.

- Dede Baba! Abdallar kimdir, ne yapmak niyetindedirler? Bana biraz anlatır mısın? Bildiklerimi, bilmediklerimle karıştırır oldum.

Dede Baba'nın en büyük zevklerinden bir tanesi de anlatmaktı. Sırası gelince hiç nazlanmaz, konuşur, hep konuşurdu:

- Kısa söyleyeyim, dedi. Daha doğrusu bildiğim kadarıyla anlatayım. Belki de onların kökü Kalenderlerden, hatta Yesevîlerden gelir. Hepsinin başlangıcı Horasan'dadır. Hiçbir yerde uzun süre kalamazlar. Babaîlerle de karışmışlardır. İslâmlığın içine, bir türlü üzerlerinden atamadıkları Şamanizm'i de katmışlardır. Şeyhleri olsa gerekir. Öyle söylerler. Ama ben belli başlı tekkelerine rastlayamadım. Varsın dolaşsınlar. Bu gezgincilerin, cisme dayanmayan, tek yanlı bir âlemi benimseyişleri bizler için çok yararlı olacaktır. Hiç değilse bir süre yararlı olacaktır. Tarikatların kurallara bağlı yaşayışlarına ayak uyduramayıp köylere dağılmaları, buraları için başka türlü bir tohumdur. Bilmem anlatabildim mi evlât?

- Biraz daha söyle Dede Baba!..

- Kâfirlerle savaş ve İslâm dinini yaymak uğrunda şeyhlerinin ölümsüzlüğü kadar kendi ölümsüzlüklerine de inanan abdallar, gelecekten haber vereceklerini de sanırlar. Bu yüzden cezbeye kapılırlar, göğe doğru ellerini uzatırlar, kendilerine işkence yapmaktan çekinmezler. Uyuşmuş, miskinliğin altında ezilmiş şehirler onlara sevimli gelmez. Çünkü köylerdeki ahlâk anlayışı da şehirlerin aksine bir özgürlük havası taşır. Şehirlerdeki tarikatlar, hatta Mevlâna Celaleddin, Hacı Bektaş, Şeyh Edebalı bile belki bunların davranışını hoş görmezler. Abdallar, Kalenderiye tarikatında olduğu gibi yeni bir ahlâk kuralı kurmak, yeni bir toplum düzeni yaratmak heyecanı içindedirler. Yetti mi?

- Evet! Yalnız!.. Siz de gezginciydiniz! Yoksa siz de bu gezginci Türkmen babalarından mısınız? Üstelik "Baba" da dedirtiyorsunuz kendinize.

Dede Baba, bir dal parçası ezdi ellerinde. Beğenmemişti galiba Aydoğdu'nun sualini.

- Hayır, dedi.

- Öyleyse neden gezdiniz?

- Öğrenmek için! Baba adını da ben koymadım. Asıl adım "Dede" benim. Birgün "Dede Baba" olarak çağırır oldular.

Aydoğdu ilk defa Dede Baba'ya inanmadı. Merakını gizleyemeden.

- Sadece öğrenmek için mi gezdiniz? diye sordu.

- Evet! Sadece! Yararlanmak, yararlı olmak istemiştim.

- Öyleyse bana da izin verin. Heybenizi alayım, âsanızı alayım. Bundan sonra ben de gezginci olayım. Abdal olmayan bir gezginci.

- Öğrenmek için mi?

- Öğrenmek için.

- Ben yetmiyor muyum?

- Siz mi?

- Yoksa seni içindeki mi ayağa kaldırdı?

- İçimdeki dediğin ne Dede Baba?

- Sus! Şimdilik kendine sakla. Otur oturduğun yerde. Bugün Aydoğmuş kızı gördün mü?

- Evet!..

- Konuştun mu onunla?

- Evet!..

- Ne konuştun?

- Hiç!

- Hiç konuşulmaz!..

Aydoğdu, Dede Baba'nın yüzüne saf saf baktı. Yutkundu, sonra isyan etmek istedi. Ayağa kalkarken:

- Bize verilenlerle karnımızı ancak doyuruyoruz, dedi. Olmaz ki, benim cebimde bir akçem bile yok. Bir hediye bile alamıyorum. Bir iş bulmalıyım kendime.

- Ne işi?

- Davar da mı süremem?

- Öylesine mi?

- Öylesine!

- Hani okumak, yazmak, öğrenmek istiyordun?

- Yine öğrenirim. Yanınıza gidip geldikçe öğrenirim. Vazgeçemem ki...

Dede Baba da ayağa kalktı. Belini doğrulttuktan sonra Aydoğdu'nun omuzuna elini koydu:

- Seninle başka türlü anlaşalım, dedi. Buraya öğrenci getirelim, ders verelim. Sen de yardımcım olursun. Mescitteki hocanın ötesinde öğreteceklerimiz olacak Sonra başka bilginler de gelir.

- Öyleyse ben bir daha Söğüt'e inmem.

- Kim demiş? İn, görsünler seni. Tanısınlar, inansınlar sana. Zaman geçsin hele... Ne dersin?

- Bilemem!..

Aydoğdu, uzaklaşmak istedi. Dede Baba onu kolundan tuttu:

- Dinle beni, dedi. Vaktiyle ben de senin gibiydim. Duvarları yıkamamıştım. Döndüğümde o yoktu. Böylesi daha iyi oldu. Sen de benim öğreteceklerim bitince gideceksin buradan, daha fazlasını elde edebilmek için. Dönünce içindeki ateş hâlâ yanıyorsa konuşursun kendi kendinle. Yolunu böyle çizmişsin. Şimdilik o ateşi küllendirmen, ufkunu aydınlatman gerek. Belki Aykaan onu sana vermez.

Aydoğdu kulübeden içeri girdi. Dede Baba da çırayı söndürüp geceye bıraktı kendini. Şimdilik söyleyecekleri bu kadardı. Belki de olmayacağın altında, Aydoğdu'nun daha fazla ezilmesini istemiyordu.

Aradaki çalılar hâlâ hışırdıyordu. Onları orada iki kişi gözlüyordu. Dede Baba ise bunların kim olduğunu biliyordu.

Domaniç Yaylaları

Aykaan Bacı durmadan bağırıyordu:

- Haydi, oyalanmayın!..

Develere, katırlara denkler yüklenmişti. Çobanlar koyunları sürüyordu. Kadınların bir kısmı, dağılmış keçileri toplamaya çalışıyordu. Arabalar gıcırdıyor, atlar kişniyordu. Böylece Söğüt'ten, yazı geçirmek üzere Domaniç yaylalarına gidiyorlardı.

Bir dönemeçte Aykaan Bacı yine bağırdı:

- Durun ha! Bilecik tekfuruna gidecek denkleri taşıyan arabalar şuracıkta oyalansın...

Aykaan Bacı elini beline dayadı, mandaların boyunduruğuna yapışan bacılara ters ters baktı:

- Sıkı tutun, başını boş bırakmayın... Evde gergef mi işler sanırsınız kendinizi?

Durmadan homurdanıyordu; durmadan söyleniyordu:

- Yaylak'tayken Germiyanoğulları Söğüt'ü basarmış da bunca pahalı malı alır götürürmüş... Bu yüzden elin kâfiri Bilecik tekfuruna bunları emanet etmek hepsinden iyi imiş. Habbesine bile el sürmezmiş tekfur... Şu Türkmen beyinin işine akıl sır ermez... Babası da böyle idi.

Bir bacı sokuldu Aykaan Bacı'nın yanına, sordu:

- Bunca er dururken bize neden Bilecik'e yük götürmek düşer?

- Neden olacak? Kâfirler Türkmen eri görünce ayazda kalmış uyuz it gibi titrerler... Sanırlar ki, kalelerini hemen başlarına yıkar Türkmen... Bir bilseler, bir bilseler ki, Garip Osman izin verse, alp'a, gaziye ne hacet, ben bırakmam memleketlerinde taş taş üstünde...

- Osman Beyimiz nerede ki şimdi?

- Nerede olacak? Diğer obaları dolaşır, bize katılan öteki aşiret beylerinin keyfini sorar. Bir Rum'a da rastlarsa sırtını okşayıp çene çalar; Türkmen aklı...

Dede Baba'yı elinde âsası, sırtında heybesi ile yanında görünce Aykaan Bacı sustu. Sonra:

- Ne var, Dede Baba? diye sordu. Ne ararsın burnumun dibinde? Neden yakasını boş bıraktın Aydoğdu oğlanın?

- Ne olsun? Durmadan söylenip durursun. Türkmen lâfı ağzından hiç düşmez...

- Düşmezse ne çıkar?

- Türkmen değilsin de ondan...

- Ya neyim?..

- Yerleştin, Türk oldun...

- Yerleştim mi? Kim demiş? Güldürme beni. Yerleşsek Domaniç yaylalarında işimiz ne? Germiyanoğlu'ndan mal kaçırıp elin kâfirine neden bırakırız? Söyle bakalım, bilmişliğine bilmişlik kat da söyle. Şu bacılar da anlasın, dağ tepe demeden bağıran abdallar da anlasın, beyin yanında kılıcı paslanmış alplar da anlasın. Hele Bilecik civarında yan gelip yatan Ahi Şeyhi Edebalı da büsbütün anlasın...

Dede Baba geri döndü, gülüyordu, keyiflenmişti. Aykaan Bacı hep ona gençliğini hatırlatıyordu. Aykaan Bacı arkasından seslendi:

- Nereye? Neden bilmişliğine bilmişlik katıp anlatmazsın?

- Kocan geliyor, ona sor. O söylesin...

- Çavuş mu? Hay koca Ayhan Çavuş? Aykaan'ının ardından dayanamayıp da yollara mı düştün? Gel hele, gel ki dünya gözü ile seni bir kere daha göreyim...

Ayhan Çavuş, atından indi. O da karısını bir süre seyretti. Bıyıklarını oynattı, ensesini kaşıdı:

- Şey... dedi.

- Hele hele! Kurbanın olduğum Ayhan Çavuş! Daha yolun başında iken yüreğin mi oynadı bensiz?

- "Ne yapıyor, bizim kadın." dedim. "Arabasının tekerleği mi kırıldı, atının nalı mı düştü?" dedim. "Ona bir yardımım dokunsun." dedim. "Gözcülüğü oğlanlara bırakıp dört nala geldim. Şimdi geri dönerim. Bir şeyin yokmuş hamdolsun. Kendine iyi bak.."

- Bakarım bakmasına Ayhan Çavuşum da, ben Bilecik'e gidip Domaniç'e dönünceye kadar Aydoğmuş kız yalnız başına ne yapıyor diye kara kara düşünürüm.

- Şimdiye kadar ne yapmışsa onu yapar, ne varmış bunda tasa edecek?..

- Bu yıl başka... Başka derim sana Ayhan Çavuşum. Ezerim vallahi, hiç kimsenin gözünün yaşına bakmaz ezerim...

Ayhan Çavuş karısının yanağını okşadı. Aykaan Bacı eridi, gevşedi, yayıldı.

- Haydi, hoşça kal kadınım...

- Güle güle yiğidim, kurbanın olduğum...

Bacılar gülüşmeye başlamıştı. Aykaan Bacı bunu duydu. Hemen dikleşti, sertleşti...

- Heyt, diye bağırdı. Ne varmış kıkırdayacak? Siz hiç koca görmediniz mi? Kim ki geri dönüp ardına bakarsa arabasının tekerine çomak sokarım. Bunu böyle bilesiniz. Hadi, deh deyin!

Üğendireyi yiyen mandalar kıpırdadı, tekerlekler gıcırdadı. Bilecik yolcuları Domaniç'e gidenlerden yavaş yavaş uzaklaştı. Beyin mallarını, Şeyh Edebalı'nın "kalın" dediği genç kızların çeyizlerini, yaylaya taşınması gerekmeyen eşyaları manda derilerine sarıp bu arabalara yüklemişlerdi. Kadınlar bunları Bilecik Tekfuruna emanet edip geri döneceklerdi.

Domaniç ise buradan bir hayli çekerdi. Davarlarını toplayanlar yaylaya varmak için fazla acele etmiyorlardı.

Uzaktan hâlâ Aykaan Bacı'nın sesi geliyordu:

- Dayanın ha!.. Kız kaldır şu tekeri... Oyalanmayın ha!..

Dağ yolları kekik kokuyordu. Güneş pırıl pırıldı. Anasından ayrılıp katırının yanında yürüyen Aydoğmuş'un ise elinde bir demet üzerlik otu vardı. Belki de Aydoğmuş bunları Aydoğdu için toplamıştı. Ateş üzerine atıp dumanını ciğerlerine doldursun diye... Aydoğdu'yu görmemişti kız, o günden bu yana. Anlayamamıştı da işin aslını astarını. Aktopraklık gözünde tüter olmuştu...

İşte böylece Domaniç yolcuları da kadını, erkeği, çocuğu, arabası, atı, katırı ile ilerliyordu...

* * *

Yaylaya yayılıp hayvanları bırakmışlar, çadırlarını kurmuşlardı. Aydoğmuş'u uzaktan gören Aydoğdu, Dede Baba'ya:

- Başlayalım, dedi.

- Erken değil mi?

- Değil.

- Çağır öyle ise delikanlıları.

Aydoğdu ile konuştuğu o gecenin ertesi günü Dede Baba, haber salıp toplattığı çocuklara geçmişten bahseder olmuştu. Aydoğdu ise okuma yazma öğretiyordu. Küçük Orhan Bey de katılmıştı bu derslere. Bir de aralarında Rum delikanlısı vardı: Niko! Bir Turkopol'la beraber gelmişti. Dede Baba bunların geceleri kendilerini gözleyenler olduğunu hemen anlamıştı.

Domaniç'te rüzgâr serin serin esiyordu. Yayla suyu buz gibi oluyordu. İnsan içince hemen karnı acıkıyordu. Civardaki mağaralarda yaşayan keşişler dinlenmek için kayaların üzerine oturmuşlar, uzaktan da olsa onları gözlüyorlardı.

Dede Baba,

- Vaktiyle buraları Bitinya toprakları imiş, dedi. Burada Bitinler yaşarmış.

- Ne vakit?

- Belki de iki bin yıl önce. Daha çok sonraları Bizanslılar gelmiş. Karışık işlerdir bunlar evlât, aklını fazla yormayayım. Horasan erleri bölgeyi iyice Türkleştirmeliler. Böyle de oluyor zaten. Şu Bizanslılara, onların kale bekçileri olan tekfurlara hangi uç beyi haddini bildirir, geriletirse Bitinya onun olur. Olunca da tamam. Yine de sabır gerek.

- O uç beyi kim dersin Dede Baba?

- Osman!..

- Niçin?

- Bulunduğu yer iyi, sabrı iyi, yardımcıları iyi, arkadan gelenler iyi.. Daha ne ister? Bugünlük bu kadar yeter. Çocukları da çağırma. Bak, Aydoğmuş kız seni gözlüyor. Konuşsana onunla, neden kaçarsın?

- Sen söylemedin mi?

- Hayır! Kaç demedim.

- Öyle de olsa anası var. Sonra da...

- Sonrası ne?

- Kılığım. Yakışmıyorum yanına Dede Baba. Demiştim ben sana, demiştim de sen beni koyuvermemiştin.

Dede Baba işaret etti Aydoğmuş'a. Sonra çardağın önünde duran testisini alıp kaynağa doğru bir delikanlı çevikliği ile yürümeye başladı.

Kız, yaklaştı, yaklaştı da

- Nasılsın Aydoğdu? diye sordu.

- İyiyim...

- Aktopraklık'a gidecektik, gelmedin.

- Gelmedim.

- Sana üzerlik otu getirdim. Geceleyin ateş yakınca atıver üzerine. Sonra da başını uzat, kokla.

Aydoğmuş koydu otları Aydoğdu'nun önüne. Yapacak başka işi, söyleyecek başka sözü kalmamıştı, uzaklaşmaya çalıştı.

- Nereye gidersin?

- Oh... Yanında kalmamı mı istersin Aydoğdu'm?

- Hee, konuşalım biraz.

- Konuşalım.

- Nasıl olsa anan yok...

- Yok...

Oturdular, Dede Baba için kurulan çardağın önüne. Dede Baba'nın heybesi orada duruyordu, âsası da yanı başında.

Kız, bu sefer üç dallı giymişti üzerine. Şalvarı allıydı. Belinde gümüş tokalı bir kemer vardı. Başını örtmüştü iyice. Örtmesine örtmüştü de yine de saçlarının bir tutamını gizleyememişti.

- Anamdan habersiz getirdim bu elbiseleri, dedi. Kalını için saklardı. Varsın eskisin, ne çıkar değil mi?

- Eskisin...

- Hani konuşacaktık?

- Şey... Benim çarıklarım hâlâ delik. Babam olsaydı beni böyle gezdirmezdi. Cepkenim de öyle.

- Ne olmuş, varsın delinsin. Yayla burası... İstersen dönüşte babama söyleyeyim, sana baştan aşağı urba düzsün.

- Hayır. Ben sağlarım. Elbet günü gelir, sağlarım. İstersen, güneş dokunuyorsa çardağın altına girelim.

- Girelim girmesine de Dede Baba gelir, kızlar görüp anama söylerler. Oh Aydoğdu'm!..

- Oh, Aydoğmuş'um!..
- Yetti bana bu konuşma. On, onbeş gün sürer.
- Bana da sürer. Sürer sürmesine de... Yalnız şey...
- Ne? Hadi de...
- Üzerlik otunu bu gece ateşe atıp bir güzel koklayayım. Koklayayım da...
- Kokla ya...

Aydoğdu elini uzattı. Aydoğmuş da elini uzattı. Sonra parmaklarını, birbirine değmeden sanki ateş görmüş gibi çektiler. Kız yerinden fırladı, birisi çağırmışçasına. Oğlan da çırpına çırpına dereye doğru koştu.

Burası Domaniç yaylası idi. Rüzgâr başka türlü eser, gün başka türlü batardı. Bulutsuz gökte ay gezinir, alplar kılıçlarını bilerler, saz sesleri birbirine karışırdı.

Darb-ı Türkî dedikleri bağlama, bozuk, boru, ıklığ coştukça coşardı geceleri. Sonra meşalelerin arasında bara dönerdi iş. Kızlı erkekli ayağa fırlarlar, hep beraber oynarlar da oynarlardı.

Burası Domaniç yaylası idi işte. Günün doğuşu da başka türlü olurdu. Buz gibi ayranlar, kekik kokulu sütler içilirdi. Davarlar otlamaya çıkardı. Günün ilk kızıllığı ile beraber herkes uyanırdı. Sabah rüzgârını ciğerlere doldurmak, gençleşmek demekti. Yaşlısı da kaya gibi olurdu, geleceğe daha ümitle bakarlardı.

* * *

O gün Dede Baba çardağının önüne toplamıştı gençleri, çocukları. Onlara Oğuzları anlatacaktı. Turkopol'la Niko yanlarına sokulunca:

- Siz de mi buradasınız? diye sordu. Hemen oturun...

Atlar sürü halinde otluyordu biraz ilerde. Osman Beyin kardeşinin at bakıcısı Balabancık,

- Gölükleri ürküttüler gelirken, dedi. Şu Niko neyse ne ama Turkopol'dan hayvanlar bile hoşlanmaz. Bunca yolu tepip de buralara kadar neden sokuldular acaba?

Sonra Turkopol'a dönüp sordu:

- Acaba seni buralara efendin Mihael Paleopos hazretleri mi gönderir?

Turkopol

- Hayır, dedi.
- Ya kim gönderir?
- Mihael Paleopos hazretleri artık tahtında oturmaz.
- Onun yerine kim geçmiş ola?
- İkinci Andronikos efendimiz, Bizans İmparatoru olmuştur.
- Kaç para veriyorlar sana uşaklık etmek için?

Turkopol yutkundu, belindeki kılıcına el attı. Sonra sakin görünmeye çalışarak

- Benim adım Aziz, dedi, uşak değilim. Kim karnımı doyurursa ona hizmet ederim.
- Şu Niko'yu neden sürüklersin peşin sıra?
- Kendisi geliyor... Ne vakit karşılaşsak beraber gidelim, diyor. Peşimi bırakmıyor, anladın mı şimdi?
- Anladım. Bir gün karşıma elinde silâhla çıkarsan, sen de o zaman anlarsın. Hadi, Niko, gel yanıma. Dede Baba bize Oğuzları anlatacak bugün.

Niko oturdu. Turkopol Aziz ise ağzını çarpıtarak ilerdeki kayalıklara doğru gitti, keşişlerin mağaralarına.

Yine de Dede Baba onlara o gün Oğuzları anlatamadı. Keyfi kaçmıştı. Kelimeleri ağzında geveleye geveleye söze başlarken Aykaan Bacı'nın sesini işitti:

- Kız Aydoğmuş! Neredesin? Neredesin derim?

Aykaan Bacı atından atladı, soluyordu, yorgunluğu gözlerinden anlaşılıyordu, toza toprağa bürünmüştü.

- Burada mı lâdes kemiği kılıklı Aydoğmuş denen kız?
- Yok...
- Aydoğdu denen oğlan?
- Burada...
- İyi...
- Var mı başka soracağın?
- Var; şu Turkopol ne arıyor yaylada?
- Gezmeye gelmiş...
- Kırsaydınız ya bacaklarını, içinizde erkek yok mu sizin?

Aydoğdu ayağa kalktı.

- İstersen yakasına yapışayım Aykaan Bacı... dedi.
- Sen mi?
- Ben...

- Hadi oradan, güldürme beni. Otur, oturduğun yerde. Osman Bey gelmedi mi daha?

- Gelmedi, ne yapacaktın?

- Bacılarla Bilecik tekfuruna denkleri bırakıp dönerken Dündar Beyin adamı Yassı Çoban'ı gördüm. İnegöl tarlalarından geliyordu. Atını doludizgin sürüyordu. Hoşlanmışa benzemedi karşılaşmamızdan. "Nereden?" dedim. "Geziniriz, kim ne karışır?" dedi. Uyuyun siz. Masallarla avunup gerine gerine uyuyun. Osman Bey de uyusun. Akça Koca denen de uyusun tekfurun karşısındaki dergâhında Şeyh Edebalı da uyusun... Ben bilirim yapacağımı, bilirim dedim mi bilirim...

Sonra atının yularından çekti, bağıra bağıra uzaklaştı:

- Kız Aydoğmuş, hangi cehenneme gittin?

Aydoğmuş oradaydı, su başında. Ak çamaşırlarını daha ak yapmak için kızlarla beraber tokmak sallıyordu.

* * *

Domaniç yaylalarından dönmeden birkaç gün evvel Aydoğdu, Dede Baba'ya şöyle sordu:

- Aşk nedir Dede Baba?

- Neden öğrenmek istersin bunu?

- Merak ederim.

- Kendine sor!

- Cevabını bir türlü verememem.

Dede Baba oturmuştu çardağın önüne, âsasına dayanarak oturmuştu. Bir süre ilerde otlayan koyunlara baktı. Bir koç gerilip gerilip koyunların üzerine saldırıyor, koyunlar da kaçışıyordu. Yalnız içlerinden bir tanesi, bir karagözlüsü, koça sokuluyor, meliyordu. O zaman koç, karagözlünün etrafında döneniyor, başını eğiyor, boynuzlarını önüne doğru uzatıyordu.

- Acaba evlât! Aşktan öte benden öğreneceğin bir şey kalmadı mı?

- Olmaz mı?

- Onları sor.

O zaman Aydoğdu, başını önüne eğdi, utanmıştı, sıkılmıştı. Bir daha Dede Baba'nın yüzüne bakamayacağını sanıyordu.

Fakat Dede Baba, ayağa kalkarken fısıldadı:

- Senin öğrenmek istediğin aşk, ateş gibidir, su gibidir. Zaptedersen onları ısınırsın, yıkanırsın. Tutamazsan eğer, yanarsın boğulursun.

- Peki duvar nedir Dede Baba?

- Suyun yolunu değiştiren tepeler, dağlar, ateşi söndüren yağmur, rüzgâr.

- Vazgeçmez mi, uzaklaşmaz mı insan ateşten, sudan?

- Güce bağlı, sabra bağlı. Ateşin, suyun gelip geçici olup olmadığına bağlı.

- Ne vakte kadar sürer bu Dede Baba?

Dede Baba, birkaç adım attı âsasını havaya kaldırdı,

- Bak! dedi.

Aydoğdu baktı, yine de Dede Baba'nın neyi işaret ettiğini anlayamadı.

- Göremedin mi Aydoğdu?

- Neyi Dede Baba?

- Şurada çiçekler var, dağ çiçekleri, ilerde bir su akar, berrak, tertemiz. Ama, kış gelecek, çiçekler solacak, akan su donacak. Baharda yeniden uğrasan buraya, gördüklerin ne bu çiçeklerdir, ne şu su. Anladın mı Aydoğdu?

Aydoğdu anlayamamıştı. "

- Bilemeyeceğim, diye fısıldadı.

Bunun farkındaydı Dede Baba; konuyu artık kapatmak istedi:

- Gün gelir, anlarsın, dedi. Beni son defa dinle. Ne sen dağları delebilirsin, ne de yağmuru dindirir, rüzgârı önleyebilirsin. Bu güç henüz sende yok.

- Ne yapmak lâzım?

- Tanrı'ya bırak.

- Tanrı nerde?

- İçinde!

- Ya Tanrı aşkı nerde?

- O da içinde.

- Nasıl konuşurum onunla? Ne söylesem, ne kadar yalvarsam olmuyor. Anlatamıyorum ona kendimi. Dualarım yetmiyor.

- Yetmez!

- Nasıl yeter?

- Tanrı'nı içinde görürsen, Tanrı aşkını içinde bütün aydınlığıyla tadarsan yeter.

- Yol göster bana.

- Benim harcım değil bu! Belki ilerde, benim duraladığım yerde, eğer istersen başkaları yürütecek seni o yolda.

Dede Baba yorulmuş gibi sustu. Artık konuşmak niyetinde değildi. Bir düzlükte oynaşan, yeşil yeşil, mavi mavi şarkılar söyleyen çocukların arasına karıştı. O da çocuklar gibi şen, onlar gibi mutlu olmak istiyordu. Renklerin, güzelliğin, özgürlüğün mutluluğuydu bu...

KÖSE MİHAL

BÖYLECE yaz bitmişti. Havalar sertleşmeye başlamıştı. Bacılar emanetlerini Bilecik'ten almışlar, yaylaktakiler Söğüt'e dönmüşlerdi.

O gün Osman Bey, Şeyh Edebalı'nın yanına geliyordu, üzgün ve yorgundu. Şeyhi dinlemiş, ahilerle görüşmüş, nasihatlerini almıştı. Fakat Bâlâ Hatun'la görüşememiş, hatta yüzünü bile görememişti.

Özlüyordu, istiyordu, yine de o anda yapacak bir şey olmadığını anlıyordu. Şeyh Edebalı'ya bir daha açılamaz, aracı dahi gönderemezdi. Belki de ömrünü Bâlâ Hatunsuz tüketecekti.

Ne olursa olsun ona bel bağlamış insanlar vardı etrafında. Onlar için çalışacaktı, aklını, gücünü onlara harcayacaktı.

Şeyh Edebalı'nın ahileri, ahlâk tohumlarını her geçen gün biraz daha serpiyordu bu topraklara. Dede Baba ise daima geçmişi öğretiyordu, geleceği görebilsinler diye. Mollalar geliyordu; küçük zaviyelerinde bilgi aşılıyordu. Ustalar geliyordu; taşı, demiri, ağacı daha iyi, daha zevkli işleyebilmek için. Söğüt ve çevresi her geçen gün biraz daha kalabalıklaşıyordu.

Bunlara önem vermeli, Bâlâ'yı unutmaya çalışmalıydı. Dağınık köy evlerini bir araya toplamalı, emniyetlerini sağlamalıydı. Tekfurlar yanı başındaydı, âdeta iç içeydiler. Kayı topraklarından geçiyorlar, dolaşıyorlardı. Hudutlar nerede başlar nerede biter pek belli olmuyordu. Hele İnegöl Tekfuruna hiç güvenmiyordu.

Söğüt güzeldi. Şeyh Edebalı'nın oturduğu yer de güzeldi. Irmaklar akıyor, ağaçlar rüzgârdan sallanıyordu.

Osman Bey'in yanında yine Turgut Alp vardı. Söğüt'e vardıkları anda Yassı Çoban'la karşılaştılar. Yassı Çoban hemen seslendi:

- Bey, Dündar Beyimiz seni sorar.
- Hayırdır inşallah..
- İnönü Beyinin adamı gelmiş, haber bırakmış...

- Ne için?

- Osman Bey bunca tekfura uğrar da, yolu bizim oraya neden düşmez, dermiş. Yoksa bizden çekinir mi diye de sorarmış. Sizi hemen beklermiş...

Turgut Alp atından indi. Yassı Çoban'ı göğüsleyip karşısına dikildi:

- Doğru mu söylersin?

Yassı Çoban biraz geriledi, kinle baktı Turgut Alp'a. Turgut Alp'ın ondan hoşlanmadığı kadar o da Turgut Alp' tan hoşlanmıyordu.

- Üzerime neye varırsın? diye sordu. Neden yalan söyleyeyim? Akça Koca Gazi de oradaydı, ona da sor.

- Dündar Bey ne dedi haberciye?

- Gelince söylerim Osman Bey'e, dedi. Kardeşi Gündüz Alp'la birlikte yola çıkıp İnönü'ye uğrar.

Yassı Çoban uzaklaştı. Turgut Alp,

- Bu adama hiç güvenemem, diye mırıldandı.

Yapraklar dökülüyordu Söğüt'te. Rüzgâr her gün biraz daha hırçınlaşıyordu. Gökte gri bir renk dolaşıyordu sanki.

Osman Bey, tavlanın önünde atından inerken uzaktan kendine doğru gelmekte olan amcası Dündar Bey'i gördü. Bekledi.

- Elinizi öpeyim, amca, dedi.

- Oğlum, Yassı Çoban'a neden inanmadınız? İnönü Beyi seni bekler. Haberci geldiğinde Akça Koca Gazi de yanımdaydı. Dostluğu bozmamak için yarın sabah ağan Gündüz Alp'la yola çık. Baban sağ olsaydı, o da böyle yapardı.

- Peki amca...

- Akça Koca görününce Dündar Bey, hoşlanmamış gibi başını çevirdi.

Akça Koca adımlarını saya saya geliyordu. Yaklaşınca

- Elbette yarın sabah ağası ile yola çıkar beyimiz, dedi. Yalnız alplar da biraz at sürmek ister. Benim dahi yere basmaktan ayaklarım uyuşmuştur. Hep beraber İnönü Beyi'ni görmeye gider, oyalanırız...

Dündar Bey uzaklaşırken,

- Öyle olsun, dedi. Ben de hemen Yassı Çoban'ı yola çıkarıp İnönü Bey'ine haber salayım.

Ertesi sabah hep birlikte yola koyulurlarken Turgut Alp'la Akça Koca biraz durgun, hatta endişeli idi.

Osman Bey'le ağabeyisi Gündüz Alp önden gidiyorlardı. Akça Koca ve Turgut Alp yan yanaydılar. Arkalarından Konur Alp, Aykut Alp ve iki alp daha ilerliyordu. Abdurrahman Gazi'yi Söğüt'te bırakmışlardı.

Hava açıktı. Sonbahar o gün gamını atmışa benziyordu. Yükseldikçe arazi çıplaklaşıyordu. Yer yer küçük tepeler vardı etraflarında. Zemzemiye köyü aşağıda, ayaklarının dibindeydi.

Akça Koca,

- Ne düşünüyorsun Turgut Alp? diye sordu.

- Bilmem... Hoşlanmam şu Yassı Çoban'dan. Dündar Beyi de sevesim gelmiyor. Bir de Yassı Çoban'ın, "İnönü Beyi'ne haber vermesine ne gerek vardı?" diye sorarım kendi kendime. Sen de düşüncelisin Akça Koca Gazi...

- Öyle... İnönü Beyi haber saldığında Dündar Bey, pek sevinmiş görünüyordu. İyi oldu, uzun zamandan beri beraber yolculuk yapmamıştık.

Bir hayli yol aldıktan sonra İnönü'nün küçük kalesi görününce atlarını dörtnala kaldırdılar.

Yassı Çoban, yine karşıladı onları. Geri dönüyordu,

- İnönü Beyi çok sevindi, dedi, sizi bekliyor.

İnönü Beyi onları kapının önünde karşıladı.

- Hoş geldiniz, dedi. Hatırımı kırmadınız. Haberciniz geleceğinizi bildirince ne yapacağımı şaşırdım.

Kucaklaştılar, hep beraber içeri girdiler. İnönü Beyi'nin adamları yol kenarına dizilmiş, onları selâmlıyorlardı.

Gösterilen sedirlere oturdukları zaman Turgut Alp'ın endişeli olduğunu sezen İnönü Beyi:

- Korkmayınız, dedi, benden size bir kötülük gelmez. Neden tedirginsiniz?

- Hayır, biraz yorulduk, belki de üşüdük. Hepsi o kadar...

- Öyle olsun... Şunu aklınızdan asla çıkarmayın ki, ben sağ kaldıkça kimse size elini süremez.

Akça Koca hayret etmiş gibi sordu:

- Yoksa birileri el sürmek niyetinde mi beyimize?

- Sanmam ve buna izin de vermem. Ben dost olmak isterim. Zaten Osman Bey'i çağırışımın sebebi de budur. Birkaç geceyi burada beraber geçirelim, konuşalım, anlaşalım.

Şerbet ve ayran getirmişlerdi. Ocakta yanan kütüklerin alevleri yüzlerde dalgalanıyordu. Oda ne kadar sıcak olursa olsun, İnönü Beyi ne kadar ilgi gösterirse göstersin, yine kendilerini orada yalnız hissediyorlardı. Hele Turgut Alp ayağa kalkmış, dışarısını gözlüyordu.

İnönü Beyi,

- Kalacaksınız değil mi? diye sordu.

Osman,

- Evet, dedi.

- Şimdi size bir haberim var. Henüz duymadığınıza eminim. Konya'daki adamlarım gizlice ilettiler.

Durdu, bir an düşünceye daldı, sonra tane tane konuştu. Gözlerini Osman Bey'den ayırmıyordu:

- Selçuk Sultanı Üçüncü Gıyasettin Keyhüsrev'i Moğollar öldürmüş..

- Nasıl olur?..

- Evet, doğru... Yerine İkinci Gıyasettin Mesut, Selçuklu tahtına geçmiş. Buna taht demek doğruysa.

Bu olaya hepsi üzülmüştü. Ne olursa olsun Moğol'un insafsızlığı bir kere daha meydana çıkmıştı.

İşler büsbütün karışacaktı. İlhanlılar ortalığı yeniden yağmalayacaklardı.

Şimdi anlıyorlardı ki, İnönü Beyi'nin Osman Bey'i çağırmakta başka bir maksadı vardı. O da bir çıkar peşinde koşsa gerekti.

İnönü Beyi,

- Kalabalık geldiniz, dedi. Ben sadece Osman Bey kardeşimi beklerdim. Neyse bu gece yemekten sonra başbaşa verir konuşuruz. Size kuzu çeviriyorlar.

Osman Bey de sabırsızlanmıştı:

- Şimdi konuş, dedi. Alplar ve ağam yabancı değiller.

- Pekalâ, maksadım şu, birleşelim.

- Nasıl?

- Kayılar ve onlarla beraber olan diğer boylar dört yandan çevrilmiştir. Önünüzde tekfurlar var. Hatta arkanızda bile. Rahatça birbirlerine gidip geliyorlar. Vaktiyle Bursa, Bilecik, İzmit havalisi de

Bitinya ülkesine dahilmiş. Mihail Paleolog, Latinlerin elinden Bizans'ı alıp İznik İmparatorluğu'nu İstanbul'a nakledince kale bekçilerinden ibaret olan tekfurlar kendi başlarına hareket eder olmuşlardır. Hem birbirlerini çekemezler, hem de Bizans İmparatorunu zaman zaman dinlemezler. Ben de öyle, özgür yaşamak isterim. Size gelince, biraz evvel dediğim gibi, dört bir yandan sarıldınız. Germiyanoğulları da, Eskişehir Beyi de, üstelik Moğollar da sizi ezmek ister. Tekfurlar ise sizden hiç hoşlanmaz. Dost görüneni varsa da, inanmamak gerek. Bilmem anlatabiliyor muyum?

- Devam et İnönü Beyi kardeşim..

- Şimdi, tek çareyi birleşmekte görürüm. Hem Moğollara başkaldıralım, hem de tekfurların üzerine yürüyelim. Bitinya toprakları bizim olsun. Moğolların da Bizanslıların da boyunduruğundan kurtulalım.

Osman Bey güldü, acı acı güldü. Akça Koca'ya, Turgut Alp'a, Konur Alp'a, Aykut Alp'a ve diğer iki alp'a uzun uzun baktı. Sonunda ağabeyi Gündüz Alp'a sordu:

- Ne dersin?

- Ne mi derim? Bey sensin! Kararı sen vereceksin.

- Verdim bile..

- Kocalara danışmadan mı?

- Evet...

İnönü Beyi sevindi. Ellerini uğuştururken.

- Tamam, dedi. Anlaşacağımızı biliyordum. Her ne kadar dinlerimiz ayrıysa da ne fark eder değil mi? Yemekten sonra ne yapmamız gerektiğini görüşürüz. Ben Hıristiyan, sen Müslüman olarak bir arada yaşarız.

Osman Bey yine güldü. Başını salladı:

- Ey İnönü Beyi, dedi! Dostuz değil mi? Kardeşiz!..

- Evet, dost ve kardeş.

- Hep böyle kalalım. Benim için yeter. Birbirimize kötülüğümüz dokunmasın.

- Elbette.

- Söz mü?

- Söz. Fakat, ne demek istersin Osman Bey?

- Şunu demek isterim. Ben ne olursa olsun Moğol'a baş kaldırmam. Çünkü buna ne senin gücün yeter, ne de benim. Bunca kişinin

kanına boş yere asla giremem. Üstelik tekfurlar bana ilişmedikçe, onlara da yüklenmek niyetinde değilim. Zaman ne gösterir bilmem. Ben o zamanı gözlerim.

Oda bir anda soğudu. Karşıdaki kalın perde bile bir yerden rüzgâr esmişçesine sallandı. İki mızraklı asker kapının önünde belirdi. Zırhlıydılar, başlarına birer miğfer oturtmuşlardı.

İnönü Beyi bir türlü inanmak istemiyordu. İki günden beri çok tatlı hayaller kurmuştu. Osman Bey'in gücünden yararlanacak, etrafa korku salacak, özgür yaşayacaktı. Adını duymayan kalmayacaktı.

- Sahi mi söylüyorsun? diye sordu.

- Evet.

- Selçuklu büsbütün ezildiğine göre, tekfurlardan evvel, Germiyanoğlu ile Eskişehir Beyi seni yıkmaya kalkarsa ne yaparsın?

- Karşı çıkarım.

- Beni de yanlarında görürsen?

- Hiç çekinmeden dövüşürüm.

- Öyle olsun. Sonunda pişman olacaksın.

Sonra kapının önündeki iki mızraklı askerden birine seslendi:

- Hey nöbetçi! Hemen git, muhafızları çoğaltsınlar; belki Osman Bey daha rahat konuşur bizimle.

O zaman Turgut Alp dayanamadı:

- Ey İnönü Beyi, diye seslendi. Ne yapıyorsun, maksadın nedir? Nöbetçine söyle sakın yerinden kıpırdamasın.

Ona İnönü Beyi cevap verecekti ki, dışarıdan at sesleri gelmeye başladı. Akşamın hafif loşluğu altında soluyan atlar sanki aceleleri varmış gibi dört nala yaklaşıyorlardı.

Başka bir asker koşarak içeri girdi. Sadece:

- Eskişehir Beyi geliyor, dedi.

- Eskişehir Beyi mi?

- Evet efendimiz.

- Kapıları kapatın, oyalayın.

Şimdi perde durmadan sallanıyordu. Dışarıdan bir kapı açılmış olmalıydı. Ocaktaki alevler yavaş yavaş sönüyordu. Hepsi ayağa kalkmış, elleri kılıçlarındaydı. İnönü Beyi ise derin bir düşünceye gömülmüş gibiydi.

Osman Bey sordu:

- Bu bir tuzak mı?

- Hayır, inanın ki değil, haberim bile yoktu.

İnönü Beyi, at seslerinin durduğunu anlayınca yavaş yavaş pencereye doğru yürüdü, açtı, eğildi ve seslendi:

- Eskişehir Beyi, sefa geldin! Günün bu saatinde bir dileğin mi var?

- Var.

- Nedir?

- Haber aldım ki Osman Bey senin yanındaymış. Onu isterim.

- Niçin?

- Harmankaya Tekfuru Köse Mihal de benimle beraber. O da askerlerini alıp geldi. Hemen Osman Bey'le yanındakilerin el ve ayaklarını bağlayıp bana teslim et. Onunla görülecek bir hesabımız var.

- Öyle mi? Biraz bekle.

İnönü Beyi pencereyi kapattı, döndü, Osman Bey'e baktı.

- Duydunuz, dedi.

- Duyduk.

- Ne yapmamı istersiniz?

- Dediğini yap, söyle adamlarına çullansınlar üzerime.

- Hayır, ben misafirlerimi kendi elimle düşmanlarıma vermem. Seninle anlaşamasak da, bundan sonra dost kalmasak da, bunu yapamam. Bu kadar küçülemem.

- Öyleyse?

- Eskişehir Beyi diretirse ölümüm pahasına da olsa ona karşı korum. Çünkü şu anda yanımda pek az askerim var.

- Ben de bizim yüzümüzden senin ölümünü istemem. Hoşça kal İnönü Beyi.

- Nereye gidiyorsun?

- Söyle adamlarına dış kapıyı açsınlar. Biz Eskişehir Beyi ve Harmankaya Tekfuru ile hesaplaşmasını biliriz.

- Bu yaptığınız çılgınlıktır.

- Belki sana göre, ama biz kendimize ne korkak, ne de sığıntı dedirtmek isteriz.

Osman Bey ağabeyine ve alplarına baktı. Akça Koca,

- İyi yoldasın, dedi.

Turgut Alp,

- Başka türlü davransaydın karşına dikilirdim, diye fısıldadı.

O zaman dışarı fırladılar. Taş merdivenlerden koşarak indiler.

Kılıçları kınlarından çıkmıştı. Nöbetçiler ses çıkartmıyorlardı. Dış kapının kol demirini kendileri indirip Eskişehir Beyi'nin karşısına dikildiler. Osman Bey:

- İşte buradayız, dedi, yap yapacağını ey Eskişehir Beyi!

Eskişehir Beyi ve Köse Mihal atlarından inmişlerdi. Askerleri yarım bir çember gibi arkalarında duruyordu. İnönü Beyi'nin cevabını, ya da eli kolu bağlı Osman Bey ile adamlarını bekliyor olmalıydılar.

Bu bir an meselesiydi. Eskişehir Beyi, nasıl davranması gerektiğini düşünür ve şaşkınlığını yenmeye çalışırken, Osman Bey'in kılıcının havaya kalktığını gördü. O zaman geriledi ve titredi. Harmankaya Tekfuru Köse Mihal ise hiç kıpırdamadı. Sadece:

- Oyalanmayın, diye bağırdı. Vurun!

Bir anda ortalık karıştı. Şimdi, kılıçlar kalkıp iniyor, atlar kişniyor, bağırtılar katre katre uzaklaşıyordu.

Eskişehir Beyi kaçacak yer arıyordu. Köse Mihal ise öne geçmiş Osman Bey'in karşısına dikilmiş, durmadan çarpışıyordu. Bu çarpışma sanki Köse Mihal ile Osman Bey için hazırlanmıştı.

Turgut Alp daha fazla oyalanmadı. Osman Beyi beklemeden önüne çıkanları devirdi. Eskişehir Beyi'ne yetişti. Kanlı kılıcını bir kere indirdi, o kadar. Eskişehir Beyi şimdi yerde kıvranıyordu.

- Yapma, kıydın bana. Hata etmiştim, bağışlasaydınız.

Akça Koca da oradaydı, o da Köse Mihal'in adamlarının arasına dalmıştı. Beyaz sakalı bir sancak gibi dalgalanıyordu. Vuruyor, deviriyor, mutlu görünüyordu. Sönmeyen bir inancı, bunca yaşına rağmen bükülmeyen bir bileği vardı onun.

Osman Bey'in ağabeyi Gündüz Alp, Konur Alp ve Aykut Alp yan yanaydılar. Sadece alplardan bir tanesi yerde kıpırdanmadan yatıyordu.

Mevsim sonbahardı. Rüzgâr hırçınlaşmaya başlamıştı. Gün kararıyordu. İnönü'nün küçük kalesinde, İnönü Beyi bu çarpışmayı nefesini keserek izliyordu.

Şimdi, Eskişehir Beyi'nin adamları da, Köse Mihal'in adamları da kaçıyordu. Fakat, vücudundan kanlar sızmasına, dizlerinin burkulmasına rağmen Köse Mihal hâlâ dayanıyordu. Osman Bey'in salladığı her kılıcı, çaresiz kalsa da karşı koymaya çalışıyordu. Sonunda elinden kılıcını fırlattı, diz çöktü:

- Öldür, dedi.

Sağ kalan alplardan biri içeri girip atları getirmeye gitmişti. Akça Koca, Turgut Alp, Gündüz Alp sadece Osman Bey'i seyrediyorlardı. Ve gece ovaya çöküyordu.

Osman Bey kılıcını indirip bir an soluğunu aldıktan sonra Köse Mihal'e:

- Kalk, dedi.

- Kalkayım mı?

- Neden karşıma çıktın? Neden Eskişehir Beyi'ni korumaya kalkıştın? Seninle kötü geçinmemiştik bugüne kadar?

- Evet, kötü geçinmemiştik.

- Öyleyse anlat.

- Sadece din, sadece haset. Hak ettim, öldür beni. Böyle keskin bir kılıca, böyle bükülmeyen bir bileğe rastlamadım. Beni oyalamadan öldür ki, daha fazla acı duymayayım.

- Bizim burada olduğumuzu kim haber vermiş biliyor musun?

- Hayır, zaten bilsem de söylemem.

Osman Bey kılıcını kınına soktu. Alnına biriken terleri elinin tersiyle sildi.

- Git, dedi.

- Gideyim mi, niçin?

- Ben de sana hayran kaldım, mertsin. Gözün gerilerde değil. Serbestsin.

- Olamaz. Ben bundan sonra nasıl yaşarım? Seninle karşılaştıkça yüzüne nasıl bakarım?

- Dosdoğru. İstersen dost oluruz seninle Köse Mihal. Ben sana hâlâ kin duymuyorum.

- Borçlu bırakıyorsun beni Osman Bey. Bundan sonra yaşamam büsbütün güçleşecek. Yalnız unutma ki, ben borcumu ödemesini bilirim.

- Hiç borçlu değilsin. Güle güle Köse Mihal.

Köse Mihal artık konuşmadı. Geri döndü. Üzerinden sızan kanlara aldırmadan başıboş bir ata atladı.

O şimdi, Harmankaya'ya kadar yalnız gidecekti. Dağılan adamları yolda onu görseler de hiç birisinin yüzüne bakmadan ilerleyecekti.

Harmankaya, Söğüt'ün doğusuna düşerdi. İnönü ise güneyine. Eskişehir de İnönü'nün doğusundaydı. Bundan böyle Eskişehir'in sonu ne olacak, bilinmezdi.

Ve böylece o gece, çeşitli duygular durmadan çarpışacaktı. İnönü'de bir bey vardı. Bir adım atmış, belki de pişman olmuştu. Köse Mihal dağ yollarındaydı. O da yaptığı işe pişman olmuştu. Turgut Alp ise,

- Bizi ele veren odur. Daha sabredecek misin? diye sormuş, Osman Bey de:

- Bekleyeceğiz, demişti.

Kimi, ne için bekleyeceklerdi? Üstelemediler. Turgut Alp'ın "O" dediğinin de adını bir türlü söyleyemediler.

Yedi atlıydılar, bir daha İnönü'ne başlarını çevirmeden üzgün ve endişeli Söğüt'e doğru yol alıyorlardı. Moğollarla tekfurların bundan sonra ne yapacağı bilinemezdi. Baskınlar, pusular, hileler hep devam edecek, kanlar akacaktı. Hayat bu muydu? Sormak gerekti.

- Hayat bu değil, diye bağırdı Osman Bey.

Şehit alp'ı kucağında taşıyan yol arkadaşı Yılmaz Alp:

- Ya nedir bey, dedi, ya nedir? Ölüm var sonunda. Bir avuç toprak almak için ölüm! İşte kucağımda yatıyor, sessiz ve rahat.

Çırpındı Osman Bey, güçsüz kalmış gibi çırpındı. Sonunda Akça Koca'ya sığındı.

İhtiyar gazi, gökte parıldayan o yıldıza baktı da,

- Bırakanın bıraktığı yerden devam etmek gerek, dedi sadece.

Eğer Dede Baba yanlarında olsaydı, o yıldıza "Demir kazık" derdi. Demirkazık kuzeydeydi. Onlar da kuzeye doğru ilerliyorlardı zaten. Demirkazık, geceleri yolunu şaşırmışlara yol gösterirdi.

Söğüt'e Gelen Gelin

Dede Baba o gün onlara Oğuzları anlattı. Bir destandı bu, yine de içinde gerçek payı çoktu. Şöyle dedi Dede Baba:

- Şunu bilin ki evlâtlar, destanlarda onu yaratanların ortak duyguları gizlidir. Bizim destanlarımızda ise daima mavi rengi, su, ses ve ışığı görürsünüz. Oğuz Han destanı da böyledir. Bizim destanlarımız evvelâ bir oluşma devresi geçirir, sonra gelişme safhasına girer. Ve bir yerde olgunlaşır. Anlıyor musun Aydoğdu?

Aydoğdu dalgındı, güçlükle ayıldı, güçlükle "Evet!" dedi.

- Şimdi evlâtlar Oğuz Han ne yapmış, onu dinleyin benden. Ona Oğuz Han, Oğuz Kaan ya da Tanrıkut Mete derlerdi. Anasının adı Aykaan idi.

- Aykaan mı dedin Dede Baba?

- Evet öyle dedim. Günlerden bir gün Aykaan bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Adını Oğuz koydular. Çocuğun yüzü gök rengi, ağzı ateş kırmızısı idi. Saçları kara, gözleri elâydı. Oğuz, anasından bir defa süt emdi. Sonra hemen konuştu, kırk günde büyüdü, oynamaya başladı. Günler, geceler geçince Oğuz yiğit bir kişi oldu, ava gitti, av avladı. Birgün ormanda dolaşırken bir ejderha gördü. Vurdu öldürdü. Anladı ki, kargısı da, kılıcı da canavarlardan üstündür. Çünkü kargısı ve kılıcı demirdendir ve onları kullanansa bileğidir.

Böylece günler günleri, aylar ayları kovaladı. Oğuz Kaan yalnızlık duymaya başladı. Tanrısına yalvardı. O zaman birden etraf karardı, sonra mavi bir ışık indi. Mavi ışığın ortasında genç bir kız duruyordu. Kız öylesine güzeldi ki, gülünce Gök Tanrı gülüyor, konuşunca ırmaklar akıyor sanılırdı.

Oğuz Kaan kızı sevdi, evlendi. Günler ve aylardan sonra Oğuz Kaan'ın bu kızdan üç erkek çocuğu dünyaya geldi. Adlarını Gün, Ay, Yıldız koydular. İşte Kayılar Günhan' dan gelir. Günhan'ın dört boyu

vardır. Başta Kayı, sonra sırasıyla Bayat, Alkaevli ve Karaevli. Dinliyor musunuz beni evlatlar?

Etrafında toplananların hepsi heyecanlanmıştı, bir ağızdan bağırdılar:

- Evet Dede Baba. Susma Dede Baba! Karalarımıza ak bağlayan, gönlümüze gönül koyan, dermanımıza derman katan Dede Baba, seni dinlemez de kimi dinleriz?

Dede Baba sevindi, bir şeyler verebilmenin, duyguya renk katmanın mutluluğunu yaşıyordu. Yine de bu mutluluğunu yendi, hemen devam etti:

- Böylece yaşadılar onlar. Bir gün Oğuz Kaan ava çıktı. Bir göl gördü, gölün ortasında bir ada gördü, adanın ortasında bir ağaç gördü. Ağacın kovuğunda bir kız oturuyordu.

Gözleri gök gibi mavi, dişleri inci gibi beyaz, saçları ırmak gibi dalgalıydı. Oğuz'un aklı başından gitti, yüreğine od düştü. Bu kızı da sevdi, aldı evlendi. Ondan da üç erkek evlâdı oldu. Adlarını Gök, Dağ, Deniz koydular. Selçuklular Denizhan'ın Kınıklar boyundan gelir evlâtlarım.

- Öğrendik Dede Baba! Gözümüz gönlümüze aktı Dede Baba!

- Bu destan uzar gider evlâtlarım. Ben sözün sonunu getireyim size. Oğuz Han, gün geçtikçe ülkesini genişletti. Çoktan da çok çerileri olanlar ona karşı koyunca hemen üzerlerine yürüdü, yendi. Aman, diyene dokunmadı, dost olana ilişmedi. Yıllar, yıllar geçti. Oğuzlar büyüdükçe büyüdü. Oğuz Kaan da yaşlandı. Oğuz Kaan'ın Uluğ Türük denen, beyaz sakallı, gün görmüş, kocamış bir dostu vardı. Bir gece rüyasında Uluğ Türük bir altın yay, üç gümüş ok gördü. Altın yay günbatısından gündoğusuna kadar uzanıyor, üç gümüş ok ise kuzeye doğru gidiyordu.

Uluğ Türük rüyasını Oğuz Kaan'a anlattı. Oğuz Han Uluğ Türük'ün ne demek istediğini anladı, oğullarını çağırdı. Söyleşti. "Gönlüm avlanmak ister. Yalnız gücüm yetmez. Benim yerime siz avlanın. Gün, Ay, Yıldız doğuya, Gök, Dağ, Deniz batıya gitsin."

Gün, Ay, Yıldız, avdan dönüşte yolda buldukları bir altın yayı babalarına verdiler. Gök, Dağ ve Deniz ise av dönüşü üç gümüş ok getirdiler. Oğuz Han yayı üçe böldü, büyük oğullarına verdi, onlara "Bozoklar" dedi, okları ise küçük oğullarına verdi, onlara "Üçoklar" dedi. Bundan sonra Oğuz Han kurultayı topladı. Sağ yanına Bozok-

lar'ı, sol yanına da Üçoklar'ı oturttu. Kırk gün kırk gece yendi içildi. Herkes sökük'ünden payını aldı. Ongun'unu bir kez daha tanıdı. Bozokların ongunu şahindi. Sonunda Oğuz Han söyleşti: "Ey oğullarım! Bilesiniz ki yay oku atar. Sizler de böyle olasınız. Şimdi ben kocadım. Çok vurdum, çok yürüdüm! Dostumu sevindirdim, düşmanlarımı ağlattım. Ben Gök Tanrı'ya borcumu ödedim. Şimden geri yurdumu size veriyorum." İşte evlâtlarım Oğuz Kaan böyle dedi ve de Oğuz destanı burada bitti.

Gençler ayağa kalktı, Aydoğdu'dan okuma yazma öğrenmeye gelenler de kalktı. O gün daha fazlasını gönüllerine sığdıramayacaklardı. Karşılarında bir Uluğ Türük görür gibiydiler. Düşünceleri Oğuz Han'ın Uluğ Türük'ünden farklı da olsa, Dede Baba'nın da sakalları beyazdı, beli kamburlaşmıştı. O beyaz sakallar hep rüzgârda dalgalanırdı.

Öğrencileri giderken seslendi:

- Sakın beni Uluğ Türük'le karıştırmayın! O ulu idi, ben ise küçük. Sen şimdi ne yapacaksın Aydoğdu?

- Hiç, oyalanırım buralarda.

- Söğüt'e uzanıversene. Domaniç yaylasından dönüşten beri adımını atmadın Söğüt'e.

- Atmadım! Beni neden Söğüt'e salmak istersin?

- Çarığın yeni, halis koyun yününden yapılmış bir gocuğun da var. Keçe külâhın da ne güzel. Hepsi gönlüne göre oldu. Git, dolaş, bana da haber getir.

- Gitmesem.

- Git derim sana. Kulüben yıkılmış mı, yıkılmamış mı. Akça Koca Gazi ne yapar? Osman Bey buralardan geçip Edebalı'ya neden gitmez? Öğren hepsini de gel! Hadi koçum! Belki ben de Şeyh'e kadar uzanırım.

- Madem istiyorsun, dediğin olsun Dede Baba!

Aydoğdu'nun ayakları geri geri gidiyordu. Yine de gönlü ilerdeydi. Bu yüzden gönlüne kaptırdı kendini, ayaklarını yendi, uçarcasına koşmaya başladı.

Söğüt'e vardığı zaman yolun başında Aykaan Bacı'yla karşılaştı. O zaman hızı kesildi, nefesi tükendi. Aykaan Bacı keçileri sürüyordu.

- Ne o Tankut Alp'ın oğlu? Nedir telâşın? Kanat mı taktılar omuzuna? Biraz soluk al!

- Aldım zaten!
- Ne işin var yine Söğüt'te?
- Hiç, Dede Baba git, dolaş gel dedi de!
- Kulübene de uğrayacak mısın?
- Uğrarım! Bakalım yıkılmış mı, yıkılmamış mı?
- Yıkılmamış! Olduğu yerde sapasağlam duruyor. Onun için sen başka yerlerde dön, dolaş, git..

Aydoğdu yutkundu. Şu Aykaan Bacı doğrusu çok zalimdi. Katı mı katı, insafsız mı insafsızdı; Kaya yumuşar da o yumuşamazdı. Duygu denen nesneden nasip almamıştı bu kadın. En iyisi yanına sokulmamak. Aydoğmuş'u da bir daha görememekti.

Birden hatırına geldi, dayanamadı, sordu.

- Aykaan Bacı!
- Ne var?
- Senin adın nerden gelir?
- Ne demek nereden gelir?
- Bir kökü yok mu?
- Yok, ad bu, ot mu ki kökü olsun? Abuk sabık konuşup da keçileri kaçırttırma bana!
- Bunu da sen bilemedin işte. Oğuz Kaanımızın anasının adı da Aykaan imiş.
- Deme! Oğuz Kaanımızın anasının adı mıymış benim adım? Vay babam rahmetlik sağlığında bana bunu neden söylemedi?
- Ya, işte böyle! Adının kökünü bilmeyene ne demeli? Okumuşluk başkadır.
- Bana mı söylersin bu lâfı? Bu lâfı derim sana!

Aykaan Bacı Aydoğdu'nun üzerine yürüdü, sonra geri dönüp elindeki sopayla keçilere vurmaya başladı. Aydoğdu ise, Aykaan Bacı vazgeçip sopayı keçiler yerine kendine indirir diye artık hiç oyalanmadı. Eskisinden daha hızlı koşmaya başladı.

Yine de yapamadı, yine de kulübesini göremeden edemedi. Çiti bir solukta atladı, kulübesine değil Aykaan Bacı'nın evine bakmaya başladı.

- Oh Aydoğdu'm!
- Oh Aydoğmuş'um!
- Nerelerdesin sen?

Aydoğmuş, çediklerini de, yemenisini de unutmuş öylesine evden bahçeye fırlamıştı.

Yine de iyice birbirlerine sokulamadılar. Karşılıklı bakışa bakışa oracıkta eridiler.

- Ben gitsem iyi olur, dedi Aydoğdu!
- Ne olur, biraz oyalan, dedi Aydoğmuş!
- Anan gelir arkamdan.
- Anam mı? Gelsin! Ne yapayım, gelsin!
- Kendimi düşünmem, hırpalar sonra seni!
- Olsun! Razıyım ben.
- Hoşça kal Aydoğmuş'um.
- Yine gel, uzatma arayı! Olmaz mı yiğidim? Aktopraklık'a gidecektik unutma!..

Aydoğdu sendeleyerek uzaklaştı. Meydana vardığı zaman bile, "Yiğidim" lâfı kulaklarında çınlıyordu! "Yiğidim" demişti ona Aydoğmuş! Ama, kendisinin yiğitlikle uzaktan yakından şimdiye dek bir ilişkisi olmamıştı. Ayrıca Aydoğmuş ne yeni çarığına, ne de gocuğuna bakmıştı. Halbuki Dede Baba onları, hiç yanından ayırmadığı heybesinden çıkardığı akçalarla almıştı.

* * *

Aydoğdu o geceyi Akça Koca'ların yanında geçirdi. Sabahleyin Osman Bey'in seslenmesiyle uyandılar.

Gün henüz doğmak üzereydi. Osman Bey'in yanında yine Turgut Alp vardı. Heyecanlı, hatta yorgun görünüyordu Osman Bey:

- Akça Koca Gazi, dedi, Şeyh Edebalı'ya giderim, senin de benimle bile gelmeni isterim!
- Hayır ola bey? Neyin var?
- Bir rüya gördüm dün gece! Bu işe artık bir son vermeli derim. Rüyamı Şeyh'e anlatacağım.
- Dede Baba'yı da yanına alacak mısın?
- Onun için de bir at kapattım, gelirse sevinirim.
- Aydoğdu da burada. Dün Aykaan Bacı bir hayli onu korkutmuşa benzer.
- Aydoğdu'yu Dede Baba'nın yanına bırakırız. Boş ata binsin.

Fazla oyalanmadılar. Hep beraber yola çıktılar. Gün ağarmıştı. Yukarı tepeden, Ertuğrul Gazi'nin türbesinin bulunduğu yerden ses-

ler geliyordu. Atlarını sürdüler. Tepeye varınca, on kadar bacı gördüler. Aykaan Bacı da oradaydı, ayaklarının altına bir adam almış, tekmeleyip duruyordu. Adam kan içindeydi. İkiye bölünmüş kılıcı ilerde duruyordu. "Kurtarın beni!" diye bağırıyordu.

- Ne oluyor Aykaan Bacı?

- Hadi işinize gidin, karışmayın bize!

- Ne oluyor dedim sana?

Aykaan Bacı adamı bıraktı, başını çevirdi. Osman Bey'i dik dik süzdü. Babası mezardan çıksa söz dinleyecek, insafa gelecek hali yoktu.

- Herkesi başıboş koduğun yetmiyormuş gibi şimdi de sual mi sorarsın bana Osman Bey? Eskişehir Beyi'nin hakkından gelirsin de bu Turkopol domuzuna neden ses etmezsin?

- Ne var ki?

- Ne yok ki? Sokulur burnumuzun dibine. Adı Aziz'miş namussuzun. Azizler götürsün onu. Bir de yanında Rum gezdirir. Niko denen baldırı çıplağın birisi. Kurtuldu elimizden, yokuş yukarı kaçan tavşan gibi, arkasından ok atsan yetişmez.

- Nasıl yakaladınız bu Turkopol'u?

- Gece yarısından sonra pusu kurduk buralarda. O kaçan Niko ile beraber gün ağarmadan gelir, etrafı kollarmış!

- Kim söyledi?

- Senin Orhan Bey!

- Orhan mı? Bana neden haber vermemiş?

- Babam aldırmaz, dedi. Alplar önemsemez dedi. Sen bu işi hallet dedi. Doğruymuş! Üzerine bir yüklendim domuzun, bacılar da bir çevirdi etrafını, kaçacak delik aradı, ama bulamadı.

- Neden gözlermiş bizi?

- Neden olacak? Osman Bey'in nasıl uyuduğunu, kılıcının kınında nasıl paslandığını, sevdaya tutulup gözünün başka bir şey görmediğini efendisi Bizanslıya iletmek için! İstersen kendisine sor, söyleyecek hali kaldıysa anlatsın sana.

Osman Bey kaşlarını çattı. Aykaan Bacı'nın konuşmasından hazzetmemişe benziyordu. Bu kadın babasından da baskın çıkmıştı. Aykaan Bacı'nın babası Deniz Pehlivan da böyle hiddetlendi mi, ağzından çıkanı kulağı işitmezdi. Kızınca at çatlatır, kalkan delerdi. Hele onun bıyıklarını bir buruşu vardı ki, o zaman kimse yanına so-

kulamazdı. Bir gün Ertuğrul Gazi'yi Rumlar pusuya düşürmüşlerdi. Deniz Pehlivan önüne geçmiş, göğsüne tam on ok saplanmış, yine de Ertuğrul Gazi'yi kurtarmıştı. Sonra Rumlar kaçınca dizlerinin üstüne yığılmış, oracıkta ölmüştü. Kayılar yıllarca yas tutmuştu ardından. Osman Bey:

- Bu Turkopol'u götürün dedi. Derviş Mahmut Gazi ile Abdurrahman Gazi yargılasınlar. Suçlu bulurlarsa cezasını versinler.

- İşi neden uzatırsın? Ben onun hesabını buracıkta görürüm.

- Olmaz böyle şey Aykaan Bacı, kişi yargılanmadıkça cezasını kimse veremez. Kişi suçlu görülmedikçe de cezalanamaz. Bunu böyle bilesin ve aklından çıkarmayasın.

- Bari kaçan o Niko'yu yakalatıp Müslüman kıl ki, dine imana gelsin.

- Bu da olmaz! Biz aramızda yaşayan Hıristiyanlara malınızla, canınızla, dininizle özgürsünüz, dedik. Koyunlarınızı sürün, alışverişinizi yapın, bacanızı tüttürün dedik. Kimseyi zorlamak âdetimiz değildir. Bunu da böyle bilesin.

Osman Bey atının başını çevirdi, gidecekti. Aykaan Bacı ile daha fazla konuşmayacaktı. Fakat Aykaan Bacı onu bırakmadı, dizginlerine yapıştı:

- Bir sözüm daha var dedi.

- Söyle!

- Beni bağışlar mısın bağışlamaz mısın, bilmem ama, diyeceğim şudur ki, Şeyh babası diretse de Bâlâ Hatun'u at atının terkisine getir Söğüt'e, kıy nikâhı olsun bitsin. Sen de rahat et o da rahat etsin. Böylece etrafını daha aydınlık görür, kara kara düşünmekten kurtulur, düşmanını, dostunu ayırır, iyiyi kötüden uzak tutarsın. Sen de bunu böyle bilesin Beyoğlu Bey!

Osman Bey atının dizginlerini bıraktı. Aykaan Bacı yarasına tuz serpmişti. İçi daha fazla titrer olmuştu şimdi. Artık dile gelmişti. Yine de bu kadına kızamıyordu. Duygularını gizlemedi. Sanki yardım arıyormuş gibi.

- Hayır, dedi.

- Nasıl hayır?

- Zorla iş olmaz. Bir kız, babasının evinden, babasının ya da anasının rızası dışında, kopartılıp gelin getirilemez!

- Getirilemez mi?

- Öyle! Senin Aydoğmuş'u birisi yakasından yapışıp evinden alsa ne yaparsın?

- Kız istemeyince mi?

- İsteyince!

- Ben istemeyince mi?

- Sen istemeyince!

Bir anda Aykaan Bacı Turkopol'u bile unuttu. Elini kılıcına attı, yere öyle bir bastı ki, baygın yatan Turkopol Aziz bile sıçradı.

- Olmaz! Olabilemez! Böyle bir adam anasının karnından doğabilemez! Onu alırım ayağımın altına, ya da kılıcımı çektiğim gibi indiririm başına, ikiye bölerim. Yaparım dedim mi yaparım!

Aykaan Bacı dik dik Aydoğdu'ya baktı. Aydoğdu ise atının üstünde ufaldı, küçüldü, gizlenecek bir yer aradı.

Osman Bey şimdi gülümsüyordu. Derdini bir an için olsa dahi unutmuşa benziyordu.

- Kızını kime vermek istiyorsun Aykaan Bacı? diye sordu.

- Kime mi? Alp oğlu alp'a. Aydoğmuş kızın gönlü çekerse, benim de, babasının da gözü tutarsa helâlinden salıveririm onu. Alan hayrını görsün. Bir işe yarasa bari musibet. Yaramaz ki, üflesen uçacak. Üç güne varmaz geri gönderirler onu.

- Öyleyse bana demincek niye öğüt vermeye kalkıştın?

- Niye mi? Şey! Bey başka, sünepe oğlan başka, Şeyh kızı başka, çavuş kızı başka!

- İyi düşün Aykaan Bacı! İyi düşün! Adımını atacağı yeri gör de öyle konuş! Sonunda pişman olmayasın.

- İyi düşünürüm ben!.. Bastığım yeri de görürüm ben! Babam Deniz Pehlivan mezarından ayağa kalksa bile, bu işin başı da budur sonu da. Başkası olabilemez. Hadi, yolun açık olsun. Şeyh'e gidersin değil mi? Benden selâm söyle. O da iyi düşünsün!.. Bitirsin bu işi.

Aykaan Bacı hâlâ burnundan soluyordu. O anda Aydoğmuş karşısına çıksa kolundan yakaladığı gibi savurur savurur da ilerdeki dut ağacının dibine oturtuverirdi.

Hiddetini yenmeye çalıştı. Turkopol'un önünde dolandı. Sonra Osman Bey'in tamamen gözden kaybolduğunu anlayınca:

- Bacılar, diye bağırdı. Ne oyalanırsınız? Kaldırın şu Turkopol domuzunu. Sürükleye sürükleye götürün Söğüt'e. Beyin söylediğini

duydunuz; teslim edin Abdurrahman Gazi ile Şeyh Edebalı'nın oğlu Mahmut Gazi'ye. Yargılanacakmış, yargılansın bakalım.

Hâlâ dönüp dönüp dolaşıyordu. Yalnız gittikçe adımları yavaşlıyordu. Kocası Ayhan Çavuş hatırına gelmişti. Ayhan Çavuş gençliğinde yakışıklıydı doğrusu. Üstelik güçlüydü de. Karşılıklı geçmişler, konuşmuşlardı bir süre. Hem de Aktopraklık'ta. Sonra nasıl olmuşsa olmuş "He!" deyivermişti. Babası Deniz Pehlivan ise, "Ayhan beni yensin de öyle damadım olsun." demişti. Yakarmıştı babasına. "Oh baba" diyerekten. "Seni kimse yenebilemez ve de bileğini bükebilemez. Ezersin Ayhan'ımı, ezersin de derisi bile bir işe yaramaz." Babası sonunda, "Verdim," demişti, "alsın hayrını görsün!" Ya işte böyle demişti de Deniz Pehlivan, Ayhan ile Aykaan bunca yıl bir yastıkta yaşamışlardı. Sonunda şu Aydoğmuş denen kız dünyaya gelmişti. Allah'ın işine karışılmazdı ki, ne olurdu bir tosuncuk doğursaydı. Bir Deniz Pehlivan daha dolaşırdı şu bayırlarda, ovalarda. Olmamıştı işte; bir yaban aygırını yola getireyim derken üzerinden düşmüş, üç gün kendini bilememişti. Sonunda evlâdı olmaz olmuştu. Ayhan Çavuşcuk nasıl da avutmuştu onu, yanaklarından öperekten.

Başını kaldırdı, olduğu yerde durduğunun farkına vardı. Sonra bacılara bakındı. Arkalarından seslendi:

- İyice sürün domuzu, sürün ki, başı gözü büsbütün patlayıp yargılamaya sıra kalmasın.

* * *

Dede Baba'nın yerine vardıkları zaman onu bulamadılar. Kulübenin önünde Niko oturuyordu, korkudan hâlâ titriyordu.

- Dede Baba yok, dedi.

Osman Bey sordu:

- Nereye gittiğini biliyor musun?

- Bilmiyorum, şimdi geldim! Dövecek misiniz beni? Öldürecek misiniz beni?

- Neden?

- Turkopol'a uydum. Tekfura uydum. Gözledim, lâf götürdüm. Burada neler dönüyorsa hep duyurdum.

- Kim bu tekfur? Hangisi?

- Söyleyemem! Yalnız o kadınlar! Hele Aykaan Bacı! Eline bir daha düşmek istemem.

- Sana bir sual soracağım. Doğru cevap verirsen istediğin yere gitmekte serbestsin Niko!

- Sor Osman Bey!

- Benim İnönü Beyi'ne uğradığımı sen mi haber verdin Eskişehir Beyi'ne?

- Hayır!

- Pekâlâ! Serbestsin. İstersen burada kal. Dede Baba'nın derslerine katıl. İstersen ananın, babanın yanına dön.

Aydoğdu attan indi,

- Dede Baba Şeyh Edebalı'ya gitmiş olabilir, dedi.

Onlar, bu sefer fazla oyalanmadılar, atlarını Bilecik'e doğru sürdüler.

Dede Baba'yı Şeyh'in tekkesi önünde buldular. Şeyh de yanındaydı.

- Safa geldiniz, buyurun! Biz de yolunuzu gözlüyorduk.

Şeyh Edebalı'nın tekkesi bir dere kenarındaydı. Orada da söğütler vardı. Bir su akıyordu incecik. Bir çardağın altında ahiler oturmuştu. Birazdan dağılarak köylere gideceklerdi. Kimi dükkânlarını açıp alışverişe başlayacaktı.

Akça Koca,

- Bey, bir rüya görmüş, sana anlatacakmış, dedi Şeyhe.

- Anlatsın, dinleriz. Biz, siz gelmeden Dede Baba'yla bir hayli konuştuk.

- Öyleyse içeri geçelim.

- Şu kardeşlerime birkaç lâf etmek isterim. Yolculukları var! Epey bir süre yüzlerini göremem. İsterseniz siz de katılın bize, sonra ayranlarımızı içmek için içeri geçeriz.

O sırada Bâlâ Hatun gözüktü. Uzun süreden beri yüzünü görmediği Beyine dolu dolu baktı da sendeledi. Etekleri başka türlü hışırdadı, ayakları başka türlü burkuldu, yanakları başka türlü kızardı. Sonra pişman olmuşçasına döndü geldiği yere...

Osman Bey ise soludu. Atının dizginlerini bıraktı. İsteksiz çöktü çardağın altına. Ahilerin yanına. O zaman Şeyh Edebalı:

- Tanrı çalışanları ve namusları ile kazananları sever kardeşlerim, dedi. Şimdi size bu kazançlarınızı nasıl paylaşacağınızı bir kere daha

anlatacağım. Otuz iki esnafın ve diğer yetmiş iki sanat erbabının elde ettikleri kazancın üç hissesi Ahi Baba'ya, iki hissesi Kethüda'ya, iki hissesi Yiğitbaşı'na, iki hissesi otuz yıllık ustalara, birer buçuk hissesi yirmi yıllık ustalara, birer hissesi onbeş yıllık ustalara, yarım hissesi on yıllık ustalara verilecektir. Onlar dahi elde ettiklerini, hayır işlerinde, eli ayağı tutmayanlara bakmakta, çırak yetiştirmekte, ehl-i dil ve ehl-i iman sahibi kılmakta kullanacaktır. Kim ki, bu değişmez yasamıza karşı çıkar, ona uymazsa otuz yıllık usta dahi olsa yakasın kesip, börkün atıp tekrar şakirtliğe indirilir. Bunu da kabul etmemeye kalkarsa ocaktan kaydı silinip kendisine işlemek için deri ve malzeme ile satmak için mal dahi verilmez. Bilesiniz ki, tabakhanelere gelen deri, yaprak ve palamutlar gelişi güzel satılamaz. Bunca masumun ahını, bunca alın terini pahalı mal satıp omuzlarınızda taşıyamazsınız.

Şeyh Edebalı, kendisini büyük bir saygıyla dinleyen ahileri gözlerini yarı kapatarak süzdü. İçindeki duygu dışına doğru taşıyor gibiydi. Sesi titriyordu, bir kararın arifesinde olduğu hisleriyle arzularını bir araya getirmenin çabası içinde bulunduğu anlaşılıyordu. Yine de konuştu:

- Kardeşler, her esnafın kendi arasından seçtiği yiğitbaşılar o esnafın dirlik ve düzenini sağlayacaktır. Görevini yerine getirmeyen, adap ve erkâna saygı göstermeyen, şu topraklara yerleşmiş, ahi olsun olmasın, bütün insanlara yardım elini uzatmayan ahiler cezalanacak, gerekirse aramızdan uzaklaştırılacaktır.

Şeyh Edebalı son defa sustu ve son defa karşısındakilere seslendi:

- Kardeşlerim! Ahilik, doğrudan doğruya bir esnaf topluluğu, ya da sofular tarikatı değildir. Fütüvvet yolunda toplananların hepsi ahidir. Yani, cömert olan, kafaca genç olan, yiğit olan, bilgiye saygı gösteren, vermesini bilen, esnaflığın sofiliğin dışında da olsa ahidir. İnsanlığa hizmet yatar ahiliğin içinde, işte alp'lar da, bacı'lar da, Horasan'dan gelmişler de, gaziler de, Merv'de, İsfahan'da örgütlenmiş ayyarlar da ahidir. Bir tanesini söyleyeyim size, yanımızda duran Akça Koca kuşağımızı dolamıştır. Onun nakip'i, kuşağını beş kata bükmüş, üç kat dürmüştür. Size anlatacaklarım şimdilik bu kadardır. Yolunuz açık olsun, kardeşin eli kardeşinin elinde bulunsun. İnsanın insan olduğunu unutmayınız!

Ahiler ayağa kalktılar; hafif bir rüzgâr esiyordu orada, titrercesine eğildiler Şeyh Edebalı'nın karşısında. Sonra teker teker uzaklaştılar arkalarına bakmadan.

O zaman Şeyh Edebalı:

- İçeri geçelim Beyim, dedi. Senin rüyanı dinleyebilirim. Bir de işittik ki, Eskişehir Beyi ile çarpışmış, yara bile almadan geri dönmüşsün. Sana bir hal olsaydı bizim yüzümüzden sanıp kıyamete dek büsbütün yanardık. Öyle değil mi Dede Baba?

Dede Baba sadece başını salladı. Onun bugün gözlerinde başka türlü parıltı vardı. Ayağının bastığı yer artık bir hayal değil, bir gerçekti. Kapıdan içeri girerken:

- Gönüller başka türlü konuşur, ona saygı gerek, dedi.

- Nasıl? diye sordu Şeyh Edebalı.

- Sen bilirsin bunu Şeyh! Bu dünyada sadece bedence sağlıklı olmak yetmez! Kafaca, gönülce de dinç ve güçlü olmak gerekir. Ver kararını artık. Demincek de söylediğim budur, sonra da söyleyeceğim budur.

İçeri geçtiler, oturdular sedirlere. Yine Bâlâ Hatun geldi, hapisten kaçmışçasına geldi, sarı saçlarını, pembe yüzünü örtmüşçesine geldi. Ayranları getirmişti. Dışardaki rüzgâr değil, gönlünün fırtınası onu olduğu yerde sallıyordu. Osman Bey ise kollarını uzatmıştı. Bâlâ Hatun düşerse tutmak için...

Bâlâ Hatun ayranları sunamadı; bıraktı tepsiyi yere, kaçtı. Bir mendil düşürdü de kaçtı. Akça Koca:

- Olsun, dedi.

- Ne olsun Koca Gazi?

- Ne olmasın ki Şeyh kardeş?

- Evvelâ Bey'imizin rüyasını dinlemek gerek...

Ve Osman Bey önce isteksiz sonra hâlâ yaşıyormuşçasına bir gece evvel gördüğü rüyasını anlattı:

- Düşümde şunu gördüm. Buradaymışım, sizin tekkenizde, sizin kucağınızdan bir ay doğdu, yavaş yavaş büyüdü, benim kucağıma girdi. Sonra ay kaybolunca, göğsümden ulu bir ağaç çıktı; dal budak salmaya başladı. Öyle ki, dallar yerleri, denizleri kapladı. Dağlar meydana geldi, bağlar, bahçeler yetişti. Yeşil ovalar, tarlalar, ormanlar arasından akan ırmaklar bereket taşımaya başladı. Şehirler, kasabalar çoğaldı. Parlak kubbelerin üzerinden hilâller göründü. Esen

bir rüzgâr o ulu ağacın yapraklarını savurdukça savurdu, her yana dağıttı. Güneş doğmadan uyanmışım. Ayrıca düşümde bir de güneş vardı; şehirleri, kasabaları aydınlatıyordu. İşte benim gördüklerim bu kadar Şeyh!

Odayı derin bir sessizlik kapladı. Herkes yerde sahibini bekleyen ayranlara aldırmadan Şeyh Edebalı'yı seyre başladı. O ise sustukça sustu, düşündükçe düşündü. Sarardı, ufaldı, büzüldü. Sonunda nefessiz kalmışçasına sordu:

- Ne istiyorsun benden Bey?
- Bu rüyamın tabirini!
- Başka?
- Son defa kızınızı!
- Vermezsem?
- Bir daha semtinize uğramam ve sizi hiç rahatsız etmem.
- Çok harap olur musun?
- Evet!
- Bu topraklarda yaşayanları unutacak kadar mı?
- Hayır!

O zaman Şeyh biraz dikleşti, başı ağrıyormuş gibi elini alnında gezdirdi, evvelâ rüyayı açıkladı:

- Ey Osman Bey! Sana ve senden başka gelen evlâtlarına Tanrı tarafından saltanat verildi. Bu bir müjdedir. Devletin büyüyecek, cihana nam salacaktır. Etrafındakiler, cümle âlem ve bizler dahi yardımcın olacağız. Allah mübarek etsin!

Şeyh kısa konuşmuştu. Diyeceği de, anlatmak istediği de bu kadar gibi gözüküyordu.

O zaman Dede Baba, Akça Koca ile kararlaştırmışçasına birden Şeyh Edebalı'ya seslendiler:

- Sonunu tamamla Şeyh!
- Nasıl?
- Yerde duran ayranları rahatlıkla içmek için.
- Öyleyse, mani kalkınca, Beyin hayatı tehlikeye girmeyince, kızım ezilmeyince, bir Bey kayınbabası olmanın ağırlığını bilmeme ve fakirliğime rağmen...

Konuşamadı; ağlıyordu, âdeta hıçkırıyordu, kendini yenmeye çalışıyordu, sonunda kelimeler dudaklarını da, endişelerini de susturdu:

- Fakirliğime rağmen, diye tekrarladı, biricik kızım Bâlâ'mı, Kayıların beyi, geleceğin sultanı Osman Bey'e veriyorum. Allahım da şahit olsun ki, bundan böyle baba kapısı Bâlâ'ya kapalıdır. Onun yeri kocası ve çocuklarıdır. Tanrı kısmetlerini düğümlemesin, dirlik, düzenlik içinde yaşasınlar. Herkese haberci gönderilsin. Bilsinler ki, Bâlâ Osman Bey'in hatunudur.

Turgut Alp yerden ayranları kaptı.

Ve işte böylece Ahiler tekkesinden Söğüt'e taptaze bir gelin geldi.

Ermeni Beli

Kıştan yeni çıkmışlardı, mevsim bahardı. Rüzgâr artık hırçın değildi.

Dede Baba heybesini açtı, "Al" dedi Aydoğdu'ya, bir kitap uzattı, el yazması kalın bir kitaptı bu.

- Nedir bu Dede Baba?

- *Divanü Lügati't-Türk*! Kâşgarlı Mahmut yazmış! Bu aslından çekilmiş bir nüsha. Belki dünyada bir iki tane daha vardır.

- Bundan bana hiç bahsetmemiştiniz.

- Sırası gelmemişti. Şimdi daha fazla öğrenmen gerek!

- Niçin?

- Bana öyle geliyor ki, sana vereceğim çok az şey kaldı. Ve sen benim yanımda kalmak istemeyeceksin!

- Hayır!

- Önemli değil. İnsanları düşün, kendine dön yeter.

Aydoğdu heybenin açık kalan ağzına baktı. İçinde birkaç kitap daha duruyordu. Dede Baba bu heybeyi yanından hiç ayırmazdı. Hemen heybenin ağzını kapattı:

- Dinle, dedi. Bu kitabın aslı bundan ikiyüz on yıl evvel yazılmış! Niçin mi? Herkes, halife dahi Türk dilini öğrensin, Türklerle anlaşsın, dost olsun diye. Göreceksin ki, ataların o zaman bile ipekli mendil kullanmayı, ütü yapmayı, çerilerinin künyesini dahi tutmayı biliyorlarmış. Kitabın kâğıdını gördün mü? Ayrıca ona da dikkatle bak ve anla. Arapçayı da bu kitapla ilerleteceksin ve Türkçe'nin Arapçadan üstün olduğunu anlayacaksın. Oku benim güzel oğlum oku ki, öğretebilesin.

Aydoğdu gelişigüzel bir sayfa çevirdi ve okudu:

- "Özük."

Dede Baba sordu:

- Ne demekmiş?

- Kadınlara verilen lakap.

- Evet altın gibi temiz kalpli kadına "Altın özük" denirmiş. Bedeni inci gibi temiz kadına da "Ertini özük" derlermiş.

- Böyle birini tanıyorum ben, Dede Baba!

- Bekle oğlum! Güçlü ol oğlum! Kafaca güçlülük, bedence güçlülük kadar değerli, hatta ondan bile üstündür.

Dede Baba doğruldu, belki de yatağına uzanacaktı. Aydoğdu kolundan tuttu:

- Bir şey söyleyeceğim, dedi.

- Söyleme!

- O var ya!

- Söyleme!

- İsteyen varmış onu, isteyen varmış. Ne yapmam gerek? Başkası ile evlenirse ben yaşayamam!

- Yaşarsın! Konuşma daha fazla. Sırası mı şimdi? Yaşayamazmış! Sen Türkçeyi öğrenmeye bak! Türkçe söyle, Türkçe konuş. Böyle anlaşırsın, böyle anlarsın.

- Bana yardım et Dede Baba!

- Bu konuda faydasız evlât! Aykaan Bacı bir Şeyh Edebalı değil, asla kararında geri dönmez. Belki zaman... Bu böyle... Dedim ya, sen kafaca güçlü ol. İstediğin de bu değil miydi?

Dede Baba somurtmaya başlamıştı. Dede Baba için için yanar olmuştu. Dede Baba büzülüyor, sararıyordu.

Önlerinden atlılar geçmeye başlayınca ayıldı. Bunlar toza toprağa bürünmüş atlılardı. Hayvanlar terden köpük kesilmişti.

- Ne oluyor? diye bağırdı.

Bir tanesi atını güçlükle durdurarak cevap verdi:

- İnegöl Tekfuru baskın yapıyor! Ne koyun, ne sığır bıraktı ovada. Yağmaladı. Adamlarımızın birkaçı öldü. Samsa Çavuş haber saldı. Bey bu işe bir çare bulmazsa ben yokum, diyerekten.

- Şimdi nerede Samsa Çavuş?

- Gerilere çekildi. Gözcülük etmem, yol gözlemem daha fazla cana mala kıydırtmam der.

- Siz ne yaparsınız?

- Bilmez gibi konuşma Dede Baba! Bey çarpışmak istemediğinden bunca yıl kılıcımızı kınından çekmedik.

Atlı daha fazla oyalanmadı, sürdü hayvanını, uzaklaşan arkadaşlarına yetişti.

Yıl 1284'tü. Onlar Söğüt'e geleli üç yıl olmuştu. Dede Baba biraz daha yaşlanmış. Aydoğdu ise on sekizine varmıştı.

Yazı, kışı, Domaniç yaylaları, Bâlâ Hatun'un düğünü, yeniden gelen Türkmenler, babalar, okumuşlar, okumayı isteyenler bunca yıl, birbiri ardından devrilivermişti. Elbet bir yerden bir sivilce çıkacak, bir yara deşilecekti. Doğu'da Moğollar nasıl uyumuyorlarsa, batıda da Bizanslılar bu yeni güç karşısında durmayacaklardı.

Dede Baba,

- Ben gidiyorum, dedi.

- Nereye?

- Söğüt'e! Sen burada kal, sakın arkamdan gelme Aydoğdu.

Dede Baba heybesini içeri koydu, âsasını aldı, yola koyuldu.

Söğüt'e vardığı zaman, etrafta bir heyecan fırtınasının dolaşmakta olduğunu sezdi.

Meydanın ortalık yerinde Aykaan Bacı duruyordu. İki bacağını yana açmıştı, yumruğunu havaya kaldırmıştı, bağırıyordu:

- Olmaz! Kim ki İnegöl Tekfuruna haddini bildirmezse erlikten nasibini almamıştır!

Bacılar hep birden cevap veriyordu ona:

- Almamıştır!

Alplar, elleri kılıçlarında bir kenara çekilmişlerdi. Abdallar yerlere yatıp kalkıyorlardı:

- Dişe diş, göze göz isteriz! Allah yolunda, can uğruna savaşırız!

Ve o kös, Osman Bey'in bey seçileceği günkü gibi derin derin vuruyordu.

Aykaan Bacı, Dede Baba'yı görünce hemen yerinden sıçradı, önüne dikildi:

- Geri dön!

- Neden?

- Elini öpeyim, kulun olayım geri dön!

- Neden?

- Kesme hızımızı! Sen masallarını başka güne sakla, uyuşturma bunca insanı, geri dön!..

Dede Baba elini ilk defa Aykaan Bacı'nın omuzuna attı. O eller, sert, hatta yer yer nasırlıydı.

- Bağırmakla olmaz, dedi.

- Bağırırım! Er yolunda, Allah yolunda bağırırım, kim karışır? Kanımız helâl olsun.

- Akacak kana yol ve yön lâzım. Kan sadece toprak sulamak için akmaz. Bunu böyle bil!

- Aklımı karıştırma benim Dede Baba!

- Bey nerede?

- Evinde toplantı varmış. Sana da adam salmışlar.

- Rastlamadım! Ben kestirmeden geldim.

Dede Baba uzaklaştı, hiç de yorgun ve bezgin görünmüyordu.

Osman Bey'in evine vardığı zaman onun, Akça Koca, Abdurrahman Gazi, Konur Alp, Turgut Alp ve Aykut Alp'la beraber, kendisini beklemekte olduğunu gördü.

- Çabuk gidelim Dede Baba!

- Haberin ulaşmadan evvel yola çıkmıştım.

- Buyur! Konuşacaklarım var.

İlk sözü Osman Bey aldı. Yirmi altı yaşındaydı. İnce bıyıkları, siyah sakalı, sivri burnu, keskin bakışlarıyla o anda aşkı unutmuş, hatta Bâlâ Hatun'dan olma küçük oğlu Alaaddin Bey'i hatırına bile getirmez olmuştu!

- Koca gaziler! Alp kardeşlerim ve Dede Baba! Biz doğudan, Ayhan Çavuş'un gözlediği yerden, Moğollardan bir ses gelir diye endişe ederken, batıdan Samsa Çavuş'un konakladığı yerden durmadan feryatlar işitir olduk. Köse Mihal hariç, diğer tekfurların özellikle İnegöl Tekfurunun hiç insafı kalmadı. Şimdilik Bilecik Tekfuru için bir şey söylemesem de ergeç onun da bir tuzak kuracağını sanırım. Bacılar ayaklandı. Alplar sızlanmaya başladı. Bu durumda ne yapmamız lazım? Anlatın, konuşalım, bir karara varalım!

Dede Baba hemen söz aldı.

- Etrafımızda kimler var, evvelâ onları bilelim, dedi.

- Sen söyle Dede Baba!

- Yardımcımız yok. Hiç yok. Çünkü Selçuklu tahtında oturan İkinci Gıyaseddin Mesut, bir köşeye büzülmüştür. Moğol yumruğu altında her gün biraz daha ufalmaktadır. Selçuklunun emriyle bağlı olduğumuz Germiyanoğlu Yakup Bey, fırsatını bulsa gözümüzü çıka-

rır. Hamdolsun ki, o da Bizanslıyla, diğer beylerle uğraşır da bize pek ilişecek vakti kalmaz. Moğol tahtındaki Ahmet Teküdar İlhan ise bizim güçlenmemizi hiç istemez. Bunu anladığı anda, insafsızca ezer, bunca emek, bunca umut bir anda kaybolup gider. İşte karşımızda Bizans ve onun tahtında oturan ikinci Andronikos böyle bir zamanda tekfurlarını başıboş bırakmıştır. Bütün bunları düşünerek bir tedbir almak, kuvvetimizi ölçmek ve ona göre davranmak yerinde olur.

O anda Akça Koca sinirliydi. Fakat yaşı uluorta davranmasının önüne geçiyordu:

- Doğru, dedi. Hele Germiyanoğlu, adamı Eskişehir Beyini devirmemizi hiç hazmedemez! Yapmadığı kötülük yoktur. Dede Baba'nın dediği gibi, uğraşacak başka işi olmasa, "Siz bana bağlısınız" deyip buralara bile yerleşiverir. Onun için İnegöl Beyi'nin üzerine yürüyeceksek Germiyanoğlu'nun haberi olmamalı.

Turgut Alp artık dayanamadı, büyük saygı duyduğu Akça Koca'nın sözünü kesip âdeta bağırdı:

- Peki, ne yapalım? Daha fazla el kol bağlayıp İnegöl Tekfuruna cesaret mi verelim? Ya da bacıların, alpların inancını kırıp birliği mi bozalım? Dağılalım mı? Bunca kardeşimiz boş yere mi ölsün?

- Hayır!

Bu, "Hayır"ı Dede Baba söylemişti. Turgut Alp inanmak istemedi. Dede Baba devam etti:

- Yalnız yiğitlik yapalım derken bütün kazanılanları yıkmamak gerek. İnegöl Tekfuruna haddini bildirirken yalnız olduğumuzu unutmamak, tedbirli davranmak gerek. Şimdi de Abdurrahman Gazi konuşsun. Son söz Osman Bey'indir.

Abdurrahman Gazi, o iri vücudu ile yerinden bir an kıpırdadı. Pençe gibi elini dizine indirerek:

- Artık vurmak gerek, dedi.

- Nasıl?

- Dede Baba doğru söyler, yalnızız! Biz de yalnız olanların yaptığını yaparız. Bunun nasıl olacağını Akça Koca Gazi bilir.

Akça Koca biliyordu, biliyordu ama, kuvvetlerin dengesini hesap edemiyordu bir türlü. Tekfur kaç kişiydi, kendileri kaç kişi? Dede Baba zaten bunu anlatmak istemişti onlara.

- Baskın yapalım, dedi.

- Nereye?

- İnegöl'e!

- Nasıl?

- Bir gece ansızın tırmanalım kaleye. Tekfurun işini orada bitirelim. Yaya gideriz. Atları Ermeni Beli'nde bırakırız. İlk vuruşta İnegöl Kalesine girdik mi, az da olsak yeneriz hepsini.

Odada bir an sessizlik oldu. Kimse bu sessizliği bozmak istemedi. Bir yol kavşağındaydılar. Dönemezlerse, ayakları tökezlerse devrilirlerdi.

Aykut Alp'la Konur Alp:

- Üç yüz kişi yeter, dedi. Biz de başka çare göremeyiz. İnegöl Beyi'ne fazla fırsat vermeyelim.

Hepsi Osman Bey'e baktı. Onun gözleri parlıyordu, heyecanlanmıştı. Kesin kararını vermek üzereydi. Verdi de:

- Akça Koca'nın fikrine katılıyorum, dedi. Üçyüz erle kimseye haber vermeden çeşitli yerlerden yarın yola çıkacağız. Atlarımızı Ermeni Beli'nde bırakacağız. Sonra gece vakti İnegöl Kalesine baskın yapacağız. Tanrı bizi korusun.

Bu ilk adımdı, daha doğrusu ilk adımın ilk kararıydı. Orhan Bey içeri girince heyecanlarını yatıştırmaya çalıştılar.

- Ne istiyorsun Orhan?

- Bey baba, Aykaan Bacı sizinle konuşmaya gelmiş.

- Pekâlâ, onu da dinleyelim, haber ver.

Orhan Bey koşarak çıktı. O sıralarda on yaşındaydı. İyi yetiştiriliyordu. Ata biniyor, kılıç kullanıyor, Dede Baba ve diğer hocalardan ders alıyordu.

Aykaan Bacı, her zamanki hiddetiyle girdi odaya:

- Bey, dedi, şunu bilesin ki, artık durmak olmaz. Alplar gitmezse, bacılar İnegöl Tekfurunun üzerine yürüyecektir.

Osman Bey:

- Otur, dedi. Sus ve beni dinle.

- Bey karşısında oturulmaz. Ve de bey karşısında sırası gelince susulmaz!

- Aykaan Bacı! Şimdi bacıları toplayıp hepsini evlerine göndereceksin! Diğer bacı başlarına söyle, onlar da böyle yapsın.

- Olabilemez!

- Aykaan Bacı kulağını aç, ağzını kilitle. Kimsenin haberi olmasın. Beni dinle. Öbür gece üç yüz erle İnegöl Kalesi'ni basacağız. Kısmetse alp kardeşlerimizin ve bunca malımızın acısını çıkaracağız.

- Öyle mi dersin oh benim beyim? Öyle mi dersin?

- Öyle derim.

- Ya biz ne olacağız? Bacılar eli kolu bağlı mı kalacak burada?

- Bu seferlik evlerinizde oturacaksınız! Sana düşen görev bacıları avutup, "Bey yine sefere gitmiyor." demekten ibarettir. Bunu böyle bilesin ve asla sözümden dışarı çıkmayasın.

Aykaan Bacı yutkundu. Direnmek istedi. Sonra teslim olmuş gibi:

- Ayhan Çavuş'um ne yapacak? diye sordu.

- O da yerinden kıpırdamayacak ve onun da haberi olmayacak.

- Paslandı aslanım! Eli ayağı uyuştu. Hani derim ki, hiç olmazsa çavuşumu yanınıza alsanız.

- Aykaan Bacı! Sana ne dersem onu yap. Başka sual de sorma.

- Peki Bey, olur Bey! Ben bilirim zaten daha fazla oyalanamayacağını. Ertuğrul Gazi'nin oğlu demişler sana. Kayıların Beyi demişler sana. Yalnız unutma, sıkıştın mı haber sal. Bacılar dağ taş demez, kara, kışa bakmaz varıverirler, vardırmak istediğin yere. Hadi kal sağlıcakla...

Aykaan Bacı bastığı yeri sarsa sarsa dışarı çıkarken Orhan Bey yuvarlanırcasına odadan içeri girdi. Osman Bey hiddetle sordu.

- Ne oluyor Orhan? Bu ne saygısızlık?

Bu soruya küçük Orhan'ın cevap vermesine vakit kalmadı. Dündar Bey soluyarak kapının eşiğinde göründü. Orhan'ı eliyle bir kenara çekti:

- Ben ittim bu oğlanı, dedi.

- Niçin amca?

- Beni yanınıza almak istemedi. Ne vakitten beri büyüğe saygı kalktı?

- Ben söylemiştim. İçeride konuşuyoruz, kimse girmesin demiştim. Ayırt edememiş. Kusurunu bağışla amca!

- Ne konuşuyordunuz burda?

- Şey, bazı önemli konular var da.

- Beni de çağırmak yok mu? Bana bak Osman; elimde büyüdün, amcanım. Benden saklı hiçbir iş görmemelisin.

Odada bir anda sessizlik oldu. Akça Koca yerinden kıpırdadı, hatta ayağa bile kalktı. Tam Dündar Bey'in karşısına dikilmek üzereyken Osman Bey'in sesi işitildi:

- Anlatayım Amca! Yarın gece yola çıkıp üç yüz kişiyle İnegöl kalesine baskın yapacağız, atlarımızı Ermeni Beli'nde bırakacağız. Karanlıktan yararlanarak İnegöl kalesine tırmanacağız. Hepsi bu kadar! Umarım ki, kimseye bir şey söylemezsiniz.

- Söğüt'te kimler kalacak?

- Siz, oğlum Orhan ve ağabeyim Gündüz Alp.

- Niçin?

- Ben böyle uygun buldum. Ağabeyim Savcı Bey ile oğlu Bay Hoca ise benimle gelecek!

- Bu bir emir mi?

- Hayır, dileğimdir! Fakat, bana bu kadar sert davranmanız için de bir sebep göremem amca!

- Öyle olsun! Yalnız, yanlış iş yaparsın Osman! Umarım ki, günün birinde pişman olmazsın!

- Niçin amca?

- Danıştıkların seni yanıltır. Hele şu Turgut Alp, adamım Yassı Çoban'a karşı gelip kendini güçlü sanır. Bunca yıl sabretmemin de bir haddi hududu vardır. Bunu da böyle bilesin Osman!

Dündar Bey, geldiği gibi hiddetle çıktı. Arkasına bakmadı bile, kimseye selâm vermedi bile.

Zaman gösterecekti! Bunu herkesten ziyade Akça Koca ve Dede Baba biliyordu. Zaman onları bir yerlere götürüp bırakacaktı. O bırakılan yer, ya bir kuyunun dibi ya da bir dağın tepesi olacaktı.

* * *

Sabaha doğru Dede Baba'yı Osman Bey kulübesine bıraktı. El salladı Dede Baba Osman Bey'le yanındakilere, sonra erkenden kalkıp yol gözleyen Aydoğdu'nun omuzuna dayandı.

Söğüt'ten ve başka yerlerden gelen atlılar da Dede Baba'nın önünden geçiyordu. Daha evvel gidenlere yetişmek istiyorlardı. Hepsi Ermeni Beli'nde toplanacaktı. Sonrasını Dede Baba da hayalinde canlandıramıyordu. Acaba erken mi davranmışlardı? Bir hayli

kuvvetlenmek için birkaç yıl daha beklemeleri gerekmez miydi? Yay gerilmiş, ok atılmıştı. O anda yapılacak başka iş kalmamıştı.

En son, adamları ile birlikte Akça Koca geçti. Kır atının üzerinde beyaz sakalı ile dimdikti.

- Hey Koca Gazi, uğurlar olsun!

- Kal sağlıcakla Koca Dede! Yakında görüşürüz.

Bu sözler kocaların birbirlerine duydukları saygının dile gelişiydi.

Aydoğdu,

- Ne oluyor? diye sordu.

- Hiç!

- Nereye gidiyorlar?

- Gezeceklermiş, etrafta ne var ne yok bakacaklarmış! Nereye gitsinler istersin ki?

- İnegöl Beyine göz dağı vermek yok muymuş?

- Varmış da, onun için dolaşacaklarmış! Sen niye erken kalktın? Hadi uyu!

Aydoğdu tedirgin ve üzgündü. Düşünmek ve durmadan okumak yormuştu onu. Aşkı özlüyordu, babasını özlüyordu, yalnızlığın ötesini özlüyordu.

Çalıların arkasından bir hışırtı gelince ikisi de oldukları yerden sıçradılar.

Güneş henüz iyice doğmamıştı. Dağlar karanlığa başkaldırmak üzereydi. Karşı tepelerde kırçıl gölgeler beliriyordu.

Dede Baba,

- Kim o? diye seslendi.

- Ben!

- Sen kimsin?

- Niko!

- Ne istiyorsun oğlum Niko? Neden çalıların dibinde oyalanıyorsun? Sana kapılarımızı mı kapattık? Bunca yıldır nerelerdeydin?

Niko soluk soluğa çalıları geçip yanlarına sokuldu. Nefesi tükenmek üzereydi, durmadan saatlerce koştuğu belli oluyordu.

- Otur şuraya, ne oldu sana? Derdin ne?

Niko konuşamıyordu, perişan halini unutmuşçasına arkasına dönüp dönüp bakıyordu. Aydoğdu ona bir tas su verdi. Sonunda Niko kekeledi:

- Tekfur, dedi.

- Ne tekfuru?
- İnegöl Tekfuru!
- Ne olmuş?
- Acele etmek gerek!
- Ne için?
- Osman Bey ile arkadaşlarına Ermeni Beli'nde pusu kurdular. Geçitten geçerken arkalarını çevirecekler, hiç birini sağ koymayacaklar.
- Doğru mu söylersin? Sen niye bize haber verirsin bu baskını?
- İyiliğinizi gördüm. Beni dindaşlarınızdan ayrı tutmadınız. Üstelik Türkopola uyup ihanet ettim size. Yine de Bey bağışladı beni. Üç yıldan beri kendi kendimi yedim. Büyüyünce daha iyi anladım. Yine de geç kaldım. Gidenlerin arkasından yetiş Dede Baba!

Dede Baba o anda dimdikti. Günün ışıklarıyla birlikte gözleri de parlıyordu. Sanki Niko'nun sözlerini tekrar etmek istiyormuş gibi bağırdı:

- Yetiş Aydoğdu! Anlatılanları duydun. Ne yaparsan yap, keseden git, dağlara tırman. Ermeni Beli'ne varmadan önlerine geç onların. Ben de ardından Niko ile birlikte geliyorum.

Aydoğdu sual sormadı bile, olduğu yerden fırladı, çalılara takılmasına aldırmadan koşmaya başladı.

Atları yoktu. Durmadan koşsa bile nasıl yetişecekti onlara? Bir hayvanı olsun istemişti de Dede Baba önlemişti. İşte, şu gün görmüş koca da yanılmıştı.

Tıkanacaktı. Hele bayır tırmanırken düşüp bayılacağını sanıyordu. Yine de koşuyordu. Onlara bir türlü yetişemiyordu, uzaktan dahi göremiyordu. Bir seçebilse, bir izlerinin üzerine düşebilse bağırırdı, bağırırdı da, nefessiz kalıp ölse bile sesini işittirirdi.

Olmuyordu, daha fazla koşamayacaktı. Ermeni Beli'ne varamayacaktı. Varmak ne demek, uzağından yakınından bile dolanamayacaktı.

Dizlerinin üzerine çökmek üzereydi ki, kulağına bir at kişnemesi geldi. Birkaç adım daha attı, bulanık gözlerle baktı, yine de seçti. Karşıdan Dündar Bey'in adamı Yassı Çoban geliyordu. Ellerini açtı:

- Dur, diye bağırdı.
- Ne istiyorsun?
- Şey! Osman Bey'imizi gördün mü?

- Görmedim!
- Nerden geliyorsun?
- Sana ne?
- Şey, beni Osman Bey'imize götürsene?
- İşim mi yok benim? Haydi savuş burdan! Ne yapacaksın Osman Beyi? Sana şimdi bir kamçı indiririm gözün dışarı fırlar.

Daha fazlasını anlatamazdı. Oyalanacak vakti de yoktu. Nasıl yaptı, neden yaptı, farkına bile varmadı. Yassı Çoban'ı ayağından çektiği gibi yere indirdi. Hemen onun atına sıçradı, doludizgin Osman Bey'in gittiği yöne doğru hayvanı sürdü.

Arkasından bir kama vınlamıştı, kama biraz gerisine düşmüştü. Yassı Çoban durmadan küfrediyordu. Fakat, Aydoğdu arkasına bakmak niyetinde değildi.

Hayvan da soluyordu. Sırf köpüğe bürünmüştü. Yine de Aydoğdu onu topukluyor, üzerine kapanıyor, bağırıyordu.

Ermeni Beli, Söğüt'ün batısına düşerdi. Yolu Dede Baba'nın kulübesinin önünden kıvrılırdı. Zaten Dede Baba' nın kulübesinin olduğu yer bir kavşaktı. Kayı atlıları kuzeye de, batıya da giderken ordan geçerlerdi.

Ermeni Beli'ne varılınca İnegöl'e gitmek için kuzeybatıya doğru yol alınırdı.

Aydoğdu karşıdan derbendi görünce her şeyin bittiğini sandı. Yetişememişti, varamamıştı, hepsi pusuya düşürülüp öldürülmüştü.

Bir geçitti Ermeni Derbendi. Gelenleri gizler, gidenleri örterdi.

Kulaklarını tıkadı; feryatları duymamak, imdat seslerini işitmemek için. O zaman altındaki at tökezledi, yere yığıldı.

Aydoğdu, hayvana aldırmadan ayağa kalktı, bakındı. Bir ağaç dibinde atlar gördü. Alplar da ordaydı, dinleniyorlardı. Avazı çıktığı kadar bağırdı:

- Oyalanın, bir yere gitmeyin, geliyorum!

İlk önce Osman Bey koştu, yarı yolda karşıladı onu.

- Ne oluyor? Ne işin var senin burda Aydoğdu?
- Bey, daha ileri gitmeyin! İnegöl tekfuru pusuya yatmış, bekliyormuş sizi.
- Kim söyledi?

- Niko! Hani Aykaan Bacı'nın yakalayamayıp elinden kaçırdığı, sonra sizin Dede Baba'nın kulübesi önünde affettiğiniz Hıristiyan çocuğu!

- Kim, Ermeni Beli'nden geçeceğimizi haber vermiş tekfura?

Aydoğdu'nun etrafını çevirmişlerdi. En önde, Osman Bey'in yanında Akça Koca ile Turgut Alp duruyordu. Belki de o anda hepsinin kafasından, aynı isim geçiyordu. Haber veren, casusluk yapan o insan olmalıydı. Fakat, o insanın adını bir türlü dile getiremiyorlardı. Getirmek istemiyorlardı.

Osman Bey yeniden sordu:

- Bu atı nereden buldun? Halbuki sizin hayvanınız yoktu.

- Yolda Yassı Çoban'a rastladım. Onun hayvanıdır.

- Ne yaptın ona?

- Devirdim.

- Nasıl?

- Atını vermek istemedi. Ben de ayağından çekip yere indirdim.

- Bir kötülüğü dokunmadı mı sana?

- Arkamdan kama salladı, küfür etti o kadar.

Bu işe en çok Turgut Alp güldü. Sonra kendini topladı, bir an karşıdaki geçide baktı:

- Karar vermek zamanıdır Bey, dedi. Ne yapmamız gerek?

Geçitten ne bir ses ne bir nefes geliyordu. Yine de iyice biliyorlardı ki, İnegöllüler oradaydı. Pusuya yatmışlardı: oklarını hazırlamışlar, kılıçlarını çekmişlerdi.

Geriye dönmek de vardı. İnegöllüler peşlerine takılırlarsa o zaman bir çaresine bakarlardı.

Akça Koca elini tuttu Osman Bey'in:

- Ne düşünürsün Bey? dedi.

- Senin düşündüğünü!

- Yani?

- Ardımıza bakıp geri dönemeyiz! İnegöl Tekfuruna ümit veremeyiz! Ölmek, başı eğik yaşamaktan iyidir. Başladık, sonunu getirmek gerek!

- Seslen öyleyse Bey! Durma! Demir tavında dövülür!

Aydoğdu hâlâ solurken Osman Bey dostlarından ayrıldı. Boynu dik, adımları sertti. Elini kılıcına atmıştı. Gülümsercesine bağırdı, kin duymuyormuş gibi bağırdı:

- Ey! İnegöl Tekfuru Nikola! Bize ettiklerin yeter! Şimdi pusu kurduğunu da öğrendik. Bunca kişiyi kırdırmak istemezsen çık karşıma, teke tek dövüşelim seninle!

Bir süre ses gelmedi, cevap veren olmadı ona. Alpların hiddeti büsbütün artıyordu. Üçyüz kişi değil, otuz kişi dahi olsalar gözlerini kırpmadan İnegöllülere saldırırlardı.

Tam Osman Bey'e İnegöllülerin üzerine yürümek istediklerini söyleyeceklerdi ki, bir adam belirdi karşıda. Yaklaştı ve seslendi:

- Türkmenlerin sahte beyi! Sana tekfurumuzun emrini getirdim. Kulaca Hisar tekfuru dahi bizim yanımızdadır. Eğer tatlı canını kurtarmak, başını boynunda görmek istemezsen adamlarına söyle, silâhlarını atsınlar. Sen dahi ellerini kaldır, teslim ol!

Osman Bey bu sözlere güldü. Sanki keyiflenmişti. Öylesine soğukkanlıydı ki, elini okuna atan Turgut Alp'a işaret ettikten sonra:

- Tekfuruna benden selâm söyle, dedi. Madem benimle teke tek dövüşmek istemiyor, adamlarıyla gelip o dediklerini kendi yapsın!

- Bu kadar mı?

- Bir de Kulaca Hisar Tekfuru bundan böyle kalesinde rahat edemeyecektir, bilmiş olsun.

- Başka?

- Hemen git! Yoksa alp kardeşlerim elçi olduğunu unutup seni şuracıkta paralarlar.

İlk defa Turgut Alp'ın oku vınladı, elçinin ayakları dibine saplandı. O zaman adam, olanca gücüyle kaçmaya başladı.

Şimdi kayaların ardından oklar yağıyordu, tepelerden aşağıya doğru İnegöllüler soluyarak iniyordu. Geçidin ağzı da dolmuştu. Kılıçlar havadaydı.

İşte orda, Ermeni Beli'nin önünde şu ağaçlıklı düz yerde, atlar kişner, feryatlar yükselirken bir çarpışma başlamıştı.

Akça Koca yaşına hiç aldırmıyordu, Turgut Alp'ın gençliği umurunda bile değildi. Konur Alp, Tankut Alp, Hasan Alp, Savcı Bey'in oğlu Bay Hoca hep oradaydılar, İnegöllülerin karşısında...

Savcı Bey geride, birkaç adamıyla atların yanında kalmıştı. Aydoğdu yorgunluğunu da, Dede Baba'yı da unutmuştu.

Osman Bey ise kılıcını indirip kaldırıyor, durmadan İnegöl Tekfuru ile Kulaca Hisar Tekfurunu arıyor, fakat bir türlü bulamıyordu. Ve uzaktan, soluyarak Dede Baba geliyordu.

Bir ses duyuldu, üzüntülü ve hırçın bir sesti bu!

- Bay Hoca ağır yaralandı. Kulaca Hisar Tekfuru Bay Hoca'yı vurup kaçtı.

Dede Baba Savcı Bey'in yanına vardığı zaman Konur Alp, Savcı Bey'in oğlu Bay Hoca'yı kucaklamış getiriyordu.

Orada, ayakta, her yerinden kan fışkıran oğlunu seyreden Savcı Bey, sadece gözlerinden süzülen yaşları gizleyemiyordu. İçinde kopan fırtınaları, bir evlâdı kaybetmenin acısını ise hiç kimseye hissettirmiyordu.

Bay Hoca, Dede Baba'nın kolları arasında ruhunu teslim ettiği sırada, Osman Bey yanlarına gelebildi. Birkaç yara almıştı, kılıcından kan damlıyordu.

- Ağa çok üzgünüm!

- Evet Osman! Bay Hocam, evlâdım gitti, şehit oldu. Allah geride kalanlara ömür versin, başımız sağ olsun. Sen görevinin başına dön kardeşim.

- Yenemedik İnegöllüleri.

- Ne yapmak niyetindesin?

- Kaybımız çok ağam! Onlarınki ise bizden fazla. Eğer savaştan çekilirlerse arkalarından gitmeyeceğim!

Dediği gibi oldu. İnegöllüler yavaş yavaş hızlarını kaybedip çarpışmayı bırakırlarken Osman Bey'in sesi duyuldu:

- Durun!..

Bu ses yayıldı etrafa, dalga dalga. Alplar yine de bu sesi duymak istemiyorlardı. Alplar ne olursa olsun çarpışmak istiyorlardı. Sadece Akça Koca önlerine geçmişti. "Beyi dinleyin." diyordu onlara.

Dönüşte hepsi üzgündü. Bu, Osman Bey'in ilk çarpışmasıydı. Ermeni Beli'nin onlara ne sağladığını bir türlü kestiremiyorlardı.

AKTOPRAKLIK

ARADAN bir yıl geçmişti, tam bir yıl. O gün Kulaca Hisar'ın alındığı haberi Söğüt'e ulaşınca âdeta yer gök inlemişti.

Kulaca Hisar, İnegöl'e çok yakındı. Emirdağı eteklerindeydi. Küçük bir kaleydi. Osman Bey, Ermeni Beli'nde İnegöl Tekfuru ile karşısına dikilen ve Bay Hoca'nın ölümüne sebep olan Kulaca Hisar Tekfurunu unutamamıştı. İnegöl Tekfuruna yapamadığını yapmış, amcasına ve kardeşlerine dahi haber vermeden üçyüz kişiyle kaleyi basıp ele geçirmişti.

Bu, onun ilk zaferiydi. Ermeni Beli'nin acısını çıkarıyor, kendisine duyulan şüpheyi gidermek istiyordu. Ayrıca İnegöl Tekfurunu da beklemişti Kulaca Hisar önlerinde; Tekfur Nikola gelmemişti.

Bacılar bağırıyordu. Abdallar yerlere yatıyordu. Dabbağlar, demirciler, mermerciler işlerini bırakmışlardı. Ahilerin gözleri yaşlıydı. Dündar Bey de, Yassı Çoban'la beraber iri bir söğüde dayanmış, sevinenleri seyrediyordu.

Biraz ilerde ise Selçuklu Sultanına her yıl verilen vergiyi götürecek atlılar, hazırlıklarını tamamlıyordu.

Aydoğdu da oradaydı. Yassı Çoban gördü onu:

- Şunu, şuracıkta ezeyim, dedi. Kalabalıkta kimse farkına varmaz.

Dündar Bey, Yassı Çoban'ın elini tuttu.

- Biraz daha sabret, diye cevap verdi.

- Ne vakte kadar? Bir yıl geçti!

- Bir yıl daha geçsin, sırası gelir elbet.

Aydoğdu duymadı konuşmaları, zaten işi aceleydi; evlerinin önünden geçerken Aydoğmuş: "Nereye?" diye sormuştu da "Aktopraklık'a" deyivermişti. Sonra arkasına bile bakamadan uzaklaşmıştı. Söğüt'te bir hayli oyalanmış, sevinenlerin arasında dolaşmıştı.

Şimdiye kadar gideceği yere varmalıydı. Yol epeyce çekerdi. Bu-

nun için koşarcasına yürümeye başladı.

Aktopraklık, Söğüt'ün güneyine düşerdi. Şirin bir yerdi orası, çok şirin! İnsan ordan tepelere, dağlara bakarken göğsü kabarır, özgürlüğün değerini anlardı.

Konya Sultanına vergi götüren üç atlı da geçmişti Aktopraklık'tan, Aydoğdu'nun önünden. Sultan, vergi olarak aldığının çoğunu Moğollara bırakırdı.

Aydoğdu bir ayak sesi duyunca döndü, baktı. Aydoğmuş'u gördü.

Kızın yanakları büsbütün kızarmıştı, saçları dağılmıştı, şalvarını çalılar yırtmıştı. Soluyordu, koşmaktan nefessiz kalmıştı.

Yaklaştı yaklaştı da, sendeleye sendeleye sokuldu da başını Aydoğdu'nun omuzuna dayayıverdi.

- Aydoğdu'm!
- Aydoğmuş'um!
- Nihayet, Aktopraklık'ta buluştuk değil mi?
- Evet çok güzelsin sen. Nasıl derler bilir misin?
- Nasıl derler?
- Altın özüksün sen, ertini özüksün sen.
- Yani?
- Çok temiz kalplisin sen, bedenin de inci gibi senin!
- Aydoğdu'm!

Ayrıldılar birbirlerinden, oturdular hemen önlerindeki ak toprağa.

Kız büsbütün kızarmıştı, pençe pençe olmuştu. Yanacıkları da, elleri de titriyordu. Yine de elini uzattı, sonra yine vazgeçti. Hatta biraz daha ayrıldı Aydoğdu'dan. Bu sefer Aydoğdu yaklaşmak istedi, kız,

- Sokulma ne olur, dedi, yetti, ayıp bir şey yaptım ben.
- Ne yaptın?
- Başımı omuzuna dayadım.
- Olsun, bundan ne çıkar?
- Olmasın Aydoğdum. Gözlerime uyku girmez benim.
- Benim de.
- İste beni.
- Nasıl? Anan vermez ki!
- Doğru, vermez! Anam, Hasan Alp'ın oğlu Kaya Alp'a söz kesmek ister evde kaldım diyerekten. Yıllardan beri hep dayattım.

- Nasıl dayattın?

- Babam Ayhan Çavuş'a sığınırım. O da, "Kız istemedikçe" der, yürür anamın üstüne. Bir alp olsan, olabilsen.

- Alp olmakla?

Aydoğmuş söylediğine pişman olmuştu. İşte, Aydoğdu'yu kırmıştı. Sanki sevdiceği güçsüzmüş, korkakmış, eksiği varmış gibi lâf etmişti. Nitekim Aydoğdu'nun omuzları çöküyordu, başı önüne eğiliyordu. Acaba, okşasa mıydı onu? Okşayıp da gönlünü alsa mıydı?

- Sen güçlüsün, sen korkak değilsin.

- Değil miyim?

- He ya! Nasıl da koşmuşsun Osman Bey'imizin arkasından? Nasıl da Yassı Çoban'ı tuttuğun gibi atından aşağıya almışsın? Anam da bilir bunu.

- Bilir mi, bilir de ne der?

- Tazı da koşar der, kaçacak yer bulamayan kedi de insan üzerine atlar, der.

- Doğru der. Ben sadece okuyorum, okuyorum da öğretiyorum. Herkes biliyor şimdi, nerden gelip nereye gittiğimizi. Orhan Bey de biliyor, "Hocam" diyor bana.

- Ne güzel! İstersen babama aç derdimizi. Babam yufka yüreklidir. İllâ "Alp" diye tutturmaz, bir çaresine bakar belki. Nasıl, Osman Bey'imiz Bâlâ Hatun'umuzu babasından istemiş de muradına ermiş sonunda.

- Bey o! Zor da olsa aldı Bâlâ Hatun'u. Bir babam olsaydı, bir babam.

- Ne yapacaktın?

- O isterdi seni babandan!

- Dede Baba ne güne durur? Sever hem o beni!

- Sever sevmesine de, pek yanaşmaz bu işe!

- Niçin?

- Bilmem! Belki de ananın tersliğinden çekinir. Belki de baban sözünü geçiremezse, her üçümüzün de zor duruma düşeceğinden çekinir. Anam duvar görür aramızda. Biz bu duvarı aşamayız.

Aktopraklık'tı burası. Aydoğmuş çok istemişti, burda Aydoğdu ile beraber olmayı. Bir hikâyesi vardı. Aktopraklık'ın. Hem Söğüt'e gelirken ilk defa Ertuğrul Gazi buraya ayak basmıştı, hem de burada oturup başını göğe kaldıran genç bir kız, gönlünü Tanrısına iyi-

ce anlatırsa, ak bulutla ak toprak arasında ak elbiselere bürünürdü. Nitekim annesi Aykaan Bacı evlenmeden evvel Aktopraklık'ta Ayhan Çavuş'la karşılıklı konuşup işte böyle dertleşmişlerdi. Sonunda Deniz Pehlivan, Ayhan Çavuş'un pehlivan olup olmadığına bakmadan kızını ona vermişti. Bütün bunları bilirdi Aydoğmuş! Kendisi de muradına ererse günün birinde muhakkak Aktopraklık'a gelmeli, ak bir teli yahut ufacık ak bir mendili oracığa bırakmalıydı. Rüzgâr o ak mendili önüne katar, oynaya oynaya, sevine sevine Aktopraklık'tan alıp uzaklara taşır, başka gönüllere ak ak sevda düşürürdü. Anası da böyle yapmıştı vaktiyle. Hem de kocaman bir ak çarşafı Aktopraklık'ta ak toprağın üzerine bırakmıştı.

- Babam Tankut Alp, dedi Aydoğdu.

Sustu, sonra daldı derinlere yeniden; Dede Baba haklıydı, bu sevda böyle sürgit uzamazdı. En iyisi sabretmek, unutmaktı. Ona bir de başka bir yol göstermişti Dede Baba.

Kör olası talih, şurada Aydoğmuş da yanındayken Aktopraklık'ı bile doyasıya seyrettirmiyordu ona.

- Ne düşünüyorsun Aydoğdu? Canını mı sıktım yoksa?

- Yok! Yok da, ben seni alabilemem, ben sana kavuşabilemem. Ver elini öpeyim, bir kerecik öpeyim.

- Bekleyeceğim seni Aydoğdu'm! Anam kemiklerimi kırsa da bekleyeceğim. Gamlanma ne olur? Sen bana babanı anlatsana birazcık.

Aydoğmuş başını göğe kaldırmıştı. Ak bulutlar vardı orda. Bu sefer elini Aydoğdu'nun elinin üzerine koymuştu. Rüzgâr saçlarını dalgalandırırken, bir şeyler diliyordu için için... Ve Aydoğdu, Aydoğmuş'un kıpırdayan dudaklarına baka baka babasını anlatıyordu:

- Anamı Moğollar öldürdü. Ben, ufacıktım o zaman. Yine bir kervana yol gösteriyordu babam. Birden Moğollar belirdi. Kervanda epeyce genç de vardı. Babam çarpıştı Moğollarla, dağıttı Moğolları. Kervan da dağılmıştı. Ben kara toprağa yapışmış, korkuyla bakıyordum anamla beraber olup bitene. Bir Moğol yürüdü benim üzerime, anam yerinden fırladı, geçti Moğol'un önüne. Bir kılıç bitirdi anamın işini oracıkta. Babam Moğol'a yetişemedi, yaralı ve yorgundu. Yine de tanıdı Moğol'u. Yüzünü hep tarif ederdi bana. Birgün onu bulacağım, derdi. Sonra da benim kılıç yerine okumak isteğime ses çıkarmadıydı.

Kız, indirdi başını gökten yere. Gülümsedi, gözleri nemliyken bile gülümsedi. Kırağı yağmış gibiydi o gözler, yeni açılmış bir gül gibiydi o dudaklar, taptaze. Sordu sonunda Aydoğdu'ya:

- Baban sever miydi anamı çok?

- Pek çok, anlayabildiğim kadar çok. Dede Baba'ya bile babamla anamın hikâyesini anlatmadım. Sormadığı için söylemedim. Yaramı deşmek istemiyordu herhalde. Babam beni daha evvel emin bir yere bırakabilseydi, Selçuklu Sultanına aldırmaz, durmadan o Moğol'u arardı. Yine de derim ki, babam Tankut Alp ölmedi; yıllar sonra da olsa o Moğol'un peşine düştü. Onun için dört yıldan beri gözükmedi. Ben ise görüyorsun, hiçbir şey yapamıyorum burada, hiçbir şey!

- Kim demiş? İstersen neler yapmazsın ki sen Aydoğdu'm. Ben de yanında olacağım hep, bırakmam seni.

Aydoğdu, elinin üzerindeki kızın elini bu sefer tuttu, sıktı, okşadı.

Hepsi bu kadardı, bu kadardı ama, birazdan ilerden gelen bir nara, o ellerin birbirinin içinde kalmasını engelledi.

Karşılarında Aykaan Bacı duruyordu:

- Yaktım sizi! diye bağırıyordu.

Sarardılar, duyguları bir anda buz dökülmüş gibi söndü. Kaçacak bir yer aradılar, sığınacak bir köşe. Bulamadılar, çırpındılar.

Aykaan Bacı kılıcını çekmişti, bağırırcasına konuşuyordu:

- İçime kor düştü. "Bu kız ne yapar?" diye sordum kendi kendime. Şenliği bırakıp koştum eve. Yandaki komşumuz Hasan Emminin ninesi, "Aydoğmuş'u bilmem ama, Aydoğdu geçerken, Aktopraklık'a gidiyorum diye seslendi ona." dedi. İşte, bir solukta vardım buraya, vardım da göreceğimi gördüm. Yaktım sizi, hiç kurtuluş yok.

Aydoğmuş diz çöktü annesinin önünde. Yapıştı onun bacaklarına, inledi âdeta:

- Etme ana, kıyma bize! Evlendir bizi! Muradımıza erelim. Ne çıkar, Aydoğdu'm alp olmamakla?

- Aydoğdu'm mu dedin? Üstelik bunu da mı dedin?

- Hee! Ne yapmışım ki, ne kötülük etmişim ki? Sen babama zaman zaman, "Ayhan Çavuş'um" demez misin? İşte, ben de demişim Aydoğdu'ma "Aydoğdu'm" diye! Demekle dil mi aşınır ana? Gönlüm söyler, ben söylemem ki ana!

- Gönlün kopsun senin.

- Kopsun anam! Kopsun da ben de kurtulayım, sen de. Ama, demekle olmuyor ki, duruyor olduğu yerde, hem de gittikçe sızlıyor da sızlıyor! Sen de babama Aktopraklık'a gelip, "Hee!" dememiş misin? Dedem rahmetli Deniz Pehlivan ne yapmış?

- Ne yapmış?

- Sonunda boyun eğmemiş mi? Babamın pehlivan olmadığını unutup seni ona vermemiş mi? Gönülden anlamamış mı? Sen de Aydoğdu'mun alp olup olmadığına bakmadan "Hee!" de bize. "Hee" de de, elini öpelim şuracıkta. Kırk yıl kapına odun taşıyalım!

Aykaan Bacı kılıncını indirdi, gözyaşları içinde hâlâ bacaklarına sarılı duran kızına baktı, okşamak geldi onu içinden. Neredeyse eriyecekti. Hani, biraz daha kızını dinlese, bunca yıl bir alp anası olma dileğini unutup, onları başbaşa şu Aktopraklık'ta bırakıp geri dönecekti.

Yutkundu, yutkundu da sendeledi, sonra kılıcını tekrar havaya kaldırırken:

- Olabilemez! diye bağırdı. Yapışma ayağıma mayası kaçmış hamur gibi. Hemen git eve, senin bacaklarını orda ikiye ayırırım. Bu Aydoğdu denenin de burada...

Başka bir şey konuşmalarına vakit kalmadı. Hem öylesine kalmadı ki, Aykaan Bacı bile evvelâ ne yapacağını şaşırdı.

Biraz ilerlerinde bir atlı belirmişti. Hayvanı köpük içindeydi. Yine de atlı hayvanın dizginlerini bırakmış, kılıcını çekmişti. Arkasından gelen beş Moğol'un arasına bir hamlede dalıvermişti.

Öylesine cesur, öylesine ustaca kılıç kullanıyordu ki, Aykaan Bacı bir Turgut Alp'ta, bir de Akça Koca'da görmüştü bunu. Abdurrahman Gazi bile bu atlının ustalığına erişemezdi.

Ne yapsın ki atlı yorgundu, ne yapsın ki, atı kendinden daha yorgundu. Beş Moğolla baş edemeyeceğe benzerdi.

Aykaan Bacı artık dayanamadı, dayanamadı da gırtlağı yırtılırcasına bağırdı:

- Yaşa yiğit! Ben de varım!

Hemen koştu, kılıcını sallaya sallaya koştu. Saldırdı Moğollara.

Üç tanesini atlı devirmişti, birini de Aykaan Bacı yere yıktı. Diğeri ise alabildiğine kaçtı.

Koşamadılar arkasından Moğol'un. Mecalleri yoktu. Atlı yıkılırcasına indi atından.

O zaman Aydoğdu:

- Baba, diye bağırdı, baba!

Tankut Alp baktı, hemen tanıdı oğlunu. Koca delikanlı olsa bile tanıdı. Yorgunluğunu unuttu, kana toprağa büründüğünü unuttu. Aydoğdu'dan daha evvel koştu, evlâdını bağrına bastı.

- Baba! Ummuştum! Koca Tankut Alp ölebilemez demiştim. İnanmamışlardı bana.

- Oğlum, bir tanem benim!

Tankut Alp'ın beli fazla bükülemiyor, eğilemiyordu. Burnu yassılmıştı. Yanağında derin bir kılıç yarasının izi vardı.

Öptü oğlunu doyasıya, kokusunu ciğerlerine doldurasıya öptü. Sonra ayrıldı ondan, biraz uzaklaştı:

- Seyredeyim seni, dedi. Koca adam olmuşsun! Nasılsın? İyi misin?

- İyiyim baba!

- Dede Baba sana güzelce baktı mı?

- Baktı!

- Öğrendin mi bir şeyler?

- Çok!

- Dede Baba'ya borcumuz fazla oğlum! Ona saygılarımı söyle. Günün birinde muhakkak elini öpmeye geleceğim, gelip de yerleşeceğim. O zaman beraber oluruz, yan yana!

- Şimdi?

- Geri dönüyorum oğlum!

- Neden? Yoksa annemin öcünü alamadın mı hâlâ? Yüzüne, beline ne oldu? Kıpırdayamıyorsun kolay kolay. Ben sana bakarım baba! Gitme artık bir yere!

Aykaan Bacı, gözlerini iyice açmış, onları dinliyordu. Yerde yatan dört Moğol'a başını çevirip bakmıyordu bile.

Aydoğmuş ise dizlerinin üzerinde, gözlerinde donup kalmış yaşlarla baba ile oğulu seyredip Aktopraklık'ın ak havasını ciğerlerine doldurmaya çalışıyordu.

- Dinle beni oğul! Moğollar beni ezmişti. Sen Dede Baba ile gittikten, Moğollar uzaklaştıktan kim bilir ne kadar sonra kendime ge-

lebildim. Yalnız kalsaydım, ölürdüm, uzun süre yaşayamazdım. İki kişi kurtardı beni; götürdüler, baktılar, sardılar sarmaladılar. Belki onlarla günün birinde tanışırsın. Dağda keçi otlatırlar, ordan oraya göçüp giderler.

- Sonra ne oldu baba? Anamın öcünü demiştim?

- Evet oğul. Yakaladım sonunda o Moğol'u, Kırşehir'de buldum. Kıstırdım ve işini bitirdim. Ama, Moğollar da bu sefer benim peşimi bırakmadılar. Hasrettim sana. İzimi kaybettirdiğimi sanınca, bir kerecik oğlumu göreyim dedim. Yanılmışım. Buraya gelirken Moğolların Selçuk Sultanı'na vergi götüren üç atlıyı çevirdiğini gördüm. Eşkıyalarla beraberdiler. Dayanamadım; yardım ettim vergicilere, kurtardım onları. Ama Moğollar yine tanıdı beni, sağ kalanları peşime düştü. Sonunu biliyorsun oğul!.. İşte hepsi bu kadar. İstersen...

Tankut Alp yanında Aykaan Bacı'yı görünce sözünün sonunu tamamlayamadı. Utandı, bir gerçeği unutmuş olmanın ağırlığı altında eğildi:

- Bacı çok yaşa! Dedi. Kimsin sen?

- Aykaan Bacı derler bana. Baciyan-ı Rum'un başlarından biriyim.

- Bacı, sana nasıl bir hizmet edeyim? İyiliğine nasıl bir iyilik yapayım? Tükenmek üzereydim, Hızır gibi yetiştin. Bize bir tas su verenin kırk yıl ayağını yıkarız biz! Boynum eğiktir önünde.

Aykaan Bacı sendeledi, gözleri karardı, ağlamamak için dudaklarını çarpıttı. Sonunda güçlükle konuştu:

- Yiğit yapma, yiğit böyle konuşma! Beni yerle bir edersin! Hiç senin gibisi kolay kolay dünyaya gelebilir mi? Kaç ana böyle bir er doğurmuştur? Sen aslanlardan da aslan, yiğitlerden de yiğitsin! Asıl Aykaan Bacı sana kuldur, köledir! Emret Alp! Adını bir de senin ağzından işitmek isterim!

- Tankut!.. Tankut Alp!..

- Unutmam bu adı, bundan böyle hiç unutmam! Ne Dede Baba anlattı seni bana, ne de bu oğlan!..

- Ne var ki bacı? Anlatılacak neyim var ki?

Tankut Alp belki de lâfı değiştirmek, belki de çözemediği bir düğümü oracıkta açabilmek için gözlerini Aydoğmuş'a çevirip sordu:

- Kim bu kız bacı?

- Hiç kimse değil! Benim kızım.

- Günden de güzel, bahardan da taze. Ama hâlâ neden dizlerinin üzerinde durur? Neden kendini rüzgâra kaptırmış bir ipek parçası gibi sallanır? Kim soldurdu onun yanaklarını? Kim gözlerine yaşlar üşüştürdü? Yoksa oğlum mu? Aydoğdu hırpaladıysa affetmem, kendi elimle cezasını veririm.

Aykaan Bacı öksürdü. Verecek cevap aradı. Güçlük çekiyordu. İlk defa kızının lâfı geçince, işin içine Aydoğdu da karıştığı halde hiddetlenemiyordu.

Aydoğmuş bu duraklamadan yararlandı. Şuursuzca da olsa yerinden fırladı. Tankut Alp'ın boynuna sarıldı.

- Kurtar bizi Alp baba, diye inledi, yardımımıza koş!
- Kimden kurtarayım sizi yavrum?
- Anamdan!
- Siz kimsiniz?
- Aydoğdu'mla ben!..

Tankut Alp'ın saçına da, bıyıklarına da kır çoktan düşmüştü. Moğol atlarının ezdiği beli zaman zaman sızlardı. Yanağındaki kılıç yarası hep kanardı. Bu sefer içi kanamaya başlamıştı. Öylesine acıyordu ki orası, o anda beş değil, elli Moğolla çarpışmaya razıydı.

Anlamıştı! Oğlunun çırpındığını, kızın çaresizlik içinde inlediğini, Aykaan Bacı'nın gittikçe katılaştığını görüyordu.

Kızı incitmemek için ellerinden yavaşça tutup uzaklaştırdı kendinden; güçlükle, yıkılırcasına sordu:

- Adın ne senin yavrum?
- Aydoğmuş!
- Sever misin Aydoğdu'yu? Sıkılmadan söyle!
- Çok! Hem de pek çok!
- Aydoğdu da seni sever mi?
- Elbette!
- Anan ne der?
- Razı gelmez!
- Baban ne der?
- Bilmez gözükür!
- Anan neden evlenmenize izin vermez?
- Aydoğdu'm alp olmadığı için!
- Alp olmamakla?

Aydoğmuş cevap veremedi, annesine baktı. Aykaan Bacı oradaydı, hemen yanlarında. Dikleşiyordu, dudakları başka türlü titriyordu.

Tankut Alp, Aykaan Bacı'nın bu durumunu görmemezlikten geldi.

- Bacım, dedi! Senden, Aydoğmuş kızımızı oğlum Aydoğdu için istiyorum. İzin ver evlensinler. Gece basınca gizlice kocanı bulur, onun da iznini alırım. Sonra aranızdan kaybolur, uzaklara giderim. Çünkü, elimizden kurtulan Moğol haber vermiştir. Yakında bir yığın Moğol beni aramaya gelir, istemem ki Kayılarla buraya yerleşen diğer aşiretlere zararım dokunsun! Hakkını helâl et bacı, "Evet" de bacı!

Aykaan Bacı topuğunun üzerinde döndü, birkaç adım attı, sonra duraladı. Sanki birisi kalbinin üzerine bir ok saplamış da acısına dayanamıyordu. Sanki birisi başından aşağıya kaynar su döküyordu da kavruluyordu. Başını çevirdi. Tankut Alp'ı içi titreyerek süzdü:

- Olabilemez! dedi.

- Niçin?

- Olabilemez de onun için!

- Sebebini söyle bana bacı! Geçinemezler dersen, Aydoğdu eşini aç bırakmaz. Kesemde Konya Sultanından kalma birkaç altın var. Kızına başlık olur. Ondan kimse kalını da istemez. Sana da, Aydoğmuş'a da paha biçilemez ama, benim gibi bir göçerin verebileceği bu kadar, bağışla!

Aykaan Bacı çöktü. Sanki dizlerinin üzerine duramıyordu. Oturdu olduğu yere:

- Senin hatırın için onların Aktopraklık'ta elele bulunmalarını affettim, dedi. Ama, evlenmeleri olabilemez. Neden diye bir daha sorma yiğit! Bunca yıl kimseye, Ayhan Çavuş'uma bile demediğimi, sana diyeyim şuracıkta. Benim erkek evlâdım olmadı. Halbuki Tanrıma yalvarmıştım hep, bir oğlum dünyaya gelsin de kendi ellerimle yetiştirip savaşa süreyim diye. Sonunda damadıma bel bağlayıp bu güne dek böyle avundum. Şimdi şu Aydoğdu denen oğlan bu ümidimi de elimden almaya kalkışır. İşte, bu yüzden olabilemez! Farkında değil misin, evvelce yaptığı gibi şimdi de sana yardıma gelmedi. Kılıcı yoktu ki diyeceksin, olsun! Sen alpsın o değil! Sözün kısası budur. Ve de sen beni bağışla Tankut Alp!

Tankut Alp da geçti, oturdu Aykaan Bacı'nın karşısına:

- Bacı, dedi, sen güç ararsın değil mi?

- Hee, güç ararım!
- Kafaca güçlü olan yetmez mi sana?
- Ne demekmiş o?
- Bunu Dede Baba'ya sorsaydın, daha iyi anlatırdı sana. Vaktiyle buraya gelirken Dede Baba bana, "Sen bileğini götürüyorsun, ben de bilgimi." demişti. Bu sözün değerini sonraları çok daha iyi anladım. Gördüm ki, kişinin gücü günün birinde tükenir, ama bilgi yaşar. Bu bilgiyi taşıyanlara da sevgi gösterip Aydoğdu'yu oğulluğa kabul etmez misin Bacım?

Tankut Alp da yanılıyordu. Farkında olmadan bir insanın ümitlerini yıkıyordu. Öyle ümitlerdi ki bunlar, yıllar yılı başka türlü beslenmiş, başka türlü sulanmıştı. Yerine hemen bir benzerini oturtamazdı insan.

Aykaan Bacı ayağa fırladı:

- Aklımı karıştırdın alp, dedi. Yine de olabilemez! Aydoğmuş isterse gitsin oğluna; önüne geçmem. O zaman ben de Çavuş'umu bırakıp başka yerlere konarım. Evim de olmaz, Aydoğmuş denen kızım da olmaz.

Konuşma böylece bitti. Ne Tankut Alp bir daha üsteledi, ne de Aykaan Bacı dönüp ona söz söyledi.

O zaman Aydoğdu babasının ellerini tuttu:

- Beni de götür baba, dedi.
- Nereye?
- Nereye gidersen!
- Şu kızcağız ne olacak? Dede Baba ne olacak?
- Elbet birgün geri döneriz baba! Döneriz de Aykaan Bacı'nın gönlüne gireriz. O zamana kadar Aydoğmuş'um evlenmişse bağrımıza taş basarız. Dede Baba'ya ise Aydoğmuş haber iletir.
- Haklısın oğul unutmak en iyisi! Ben seni avuturum. Şu körpecik kız ise görmeyince, ummayınca belki katlanır. Anaları çiğnemek ne bize, ne de Aydoğmuş'a düşer. Beklemek gerek.
- Dede Baba da böyle söylerdi.
- Öyleyse gidelim oğlum. Seni atımın terkisine alır, uzaklaşırız buradan!

Birden Aydoğmuş atıldı. Hiç umulmayan bir çeviklikle evvelâ Tankut Alp'ın ellerine yapıştı. Sonra Aydoğdu'ya döndü:

- Bırakma beni! dedi.

Aydoğdu sevindi.

- Nasıl? dedi. Geliyor musun bizimle?

- Hayır anamı yalnız koyamam, onun izni olmadan evlenemem.

- Öyleyse?

- Şey!.. Ben nasıl sensiz yaşarım Aydoğdu'm? Döneceksin değil mi?

Kız ağlıyordu, Aydoğdu da ağlıyordu. En durgunu Tankut Alp'tı. Kızı tuttu elinden; götürdü, annesinin yanına bıraktı. Sadece:

- Hoşça kal yavrucuğum! dedi. Belki günün birinde kavuşursunuz! Sen de sağlıkla yaşa bacım!

Hepsi bu kadardı. Şimdi, bir at üzerinde iki kişi Aktopraklık'tan uzaklaşıyordu.

Aktopraklık'tı burası! Atlılar gelmiş, atlılar geçmişti buradan. İlk defa Ertuğrul Gazi buraya ayak basmıştı. Aykaan Bacı ise Ayhan Çavuş'una burada. "Hee" demişti.

Ve Aktopraklık'ta genç bir kız, ak toprakla ak bulut arasında gönlünü Tanrısına açarsa, muhakkak dileği yerine gelir derlerdi. O zaman o genç kız, Aktopraklık'ta çalıların üzerine bembeyaz bir bez bırakırdı. Rüzgâr bu beyaz bezi alır, ta uzaklara taşırdı, başka gönüllere girsin diye...

MOĞOLLAR

MOĞOL atlıları geçiyordu önünden. Aykaan Bacı sırtını bir ağaca dayamıştı. Daha fazla seyretmek istemedi, geçenleri; başını çevirdi, tükürdü.

Önde giden Moğol subayının yanında Ayhan Çavuş vardı, onlara yol gösteriyordu.

Moğol subayı Aykaan Bacı'yı gördü süratle yanına sokuldu:

- Neden tükürdün?
- Tükürdüm, suç mu?..
- Burada Tankut Alp denen bir adam varmış, tanıyor musun?..
- Tanıyorum!
- Nee? Nerede şimdi?
- Söğüt'e uğramadan gitti, geldiği yere!
- Niçin?
- Kendisini bul da sor.
- Kadın canımı sıktın, canını yakarım.
- Benim canım zaten yanmış. Bir eksiği, bir fazlası fark etmez.
- Tankut Alp'a Aktopraklık denen yerde birisi yardım etmiş. Onu tanır mısın?

Aykaan Bacı kocasına baktı. Ayhan Çavuş karısının yanına sokulmuş, elini kılıcına atmıştı. Sevindi buna Aykaan Bacı, hem de çok sevindi.

- Kurbanın olduğum Çavuş, dedi. Yaman adamsındır. Eh olur böyle şeyler değil mi? Lâkin, sen karışma bu işlere. Aktopraklık'ta Tankut Alp'a yardım edene gelince, kadın mıymış, erkek miymiş? Bir soralım bakalım şunlara.

Moğol subayı:

- Kaçan arkadaşımız fark edememiş! dedi. Erkek olsa gerek! Bir kadında böyle güç ne gezer?

- Öyleyse ben söyleyeyim sana.
- Kim?
- Ben!..
- Sen mi? Alay mı ediyorsun benimle? Defol karşımdan!

Aykaan Bacı'nın daha fazla konuşmasına vakit kalmadı. Ayhan Çavuş hemen lâfa karıştı:

- Ne bilsin? Dedi. Şaka yapıyor. Anlattığım gibi, Tankut Alp oğlunu almış götürmüş. Yardım eden oğlu olsa gerek. Beye gidelim, bey size hepsini anlatır.
- Düş önümüze!

O zaman Aykaan Bacı, sadece,

- Allah belanı versin Ayhan Çavuş! dedi. Sonra sırtını döndü, yürüdü, çitin kapısını itti bahçeye girdi, seslendi:
- Aydoğmuş! Kız Aydoğmuş!

Aykaan Bacı'ya cevap veren olmadı. Halbuki Aydoğmuş oradaydı, gözlerini Aydoğdu'nun yıkılmış kulübesine çevirmiş, dalgın dalgın tahta yığınlarını seyrediyordu.

- Aydoğmuş'um, kızım! Ben burdayım! Gel ananın yanına. İstersen kalınlarını çıkartalım, beğendiğin urbayı giy sırtına. Ne dersin?

Aydoğmuş annesine bir şey demedi, yürüdü, eve girdi, kapıyı kapattı.

Aykaan Bacı kısa bir süre arkasından baktı onun. Sonra bakışlarını uzaklaşan Moğol atlılarına çevirdi. Dizini yumrukladı. Âdeta tepindi olduğu yerde. Hiddetinden titriyordu. O anda, kim çıkarsa karşısına, gözünün yaşına bakmadan ezer geçerdi. Sonra çöktü olduğu yere. Yüzünü elleriyle kapattı. Galiba ağlıyordu.

Ayhan Çavuş ise Moğolları Osman Bey'e götürüyordu.

Söğüt'te Moğolları görmemek için çok kimse evlerine çekilmişti. Ayhan Çavuş daha evvel haber göndermişti; dükkânlar bile kapanmıştı.

Moğol atlıları Osman Bey'in evinin önüne vardıkları zaman Bey, divanda, Dede Baba, Akça Koca, Abdurrahman Gazi ve Turgut Alp'la birlikte oturuyordu.

Evvelâ içeriye Dündar Bey girdi.

- Ne oluyor Osman? diye sordu.

Ardından Orhan:

- Geldiler Baba! diye haber verdi.

Osman Bey, oturduğu yerden kalktı, dışarı çıktı. Moğol subayını bahçenin ortasında karşıladı. Moğol subayı Ayhan Çavuş'a vakit bırakmadan hemen sordu:

- Kimsin?

- Osman! Kayıların başı! Buyurun içeri geçelim, dinlenin.

- Neden yollarda kimse yok? Yoksa bize bir tuzak mı kurulur?

- Asla! Belki çekinirler sizden! Ben dileklerinizin hepsini yerine getiririm.

Moğollar atlarından inerken, Osman Bey'in yüzü sapsarıydı. İstemediği şekilde konuşuyordu, yine de böyle konuşmasının gerekli olduğuna inanıyordu.

- Çerilerim dışarıda kalacak, evini kuşatıp yol gözleyecekler. Ben de seninle konuşacağım. Tankut Alp denen bir alçağı ararız. Eğer ona yardım ettinizse, onu gizledinizse, burada taş taş üstüne bırakmayız.

- Öyle olsun! Siz hele bir ayranımızı için, dinlenin.

Divana girdikleri zaman sadece Turgut Alp yerinden kıpırdamamıştı, diğerleri ayakta bekliyordu Moğol subayını.

- Bu niye bana saygı göstermez?

- Gösterir elbette! Biraz ayağı ağrır da...

Turgut Alp, zorluk çekiyormuş gibi doğruldu:

- Safa geldin! Dedi. Biz konuklarımızı selâmlamasını biliriz.

- Hah, şöyle! Şimdi yeniden soruyorum. Tankut Alp'ı gördünüz mü?

- Hayır!

- Hiç buralara gelmişliği var mıdır?

- Hayır!

- Gelseydi saklar mıydınız?

- Bir suç işlemişse hayır!

Moğol subayı sinirleniyordu. Dündar Bey'e baktı. Onun kendisine birşeyler söylemek istediğini anlayınca:

- Sen anlat! dedi.

- Ben mi?

- Evet! Bunların benden gizlediği birşeyler olmalı.

- İşittiğime göre Tankut Alp denen adam, Aktopraklık'a kadar varmış. Orada ardından gelen beş Moğol çerisiyle çarpışmış. Sonra da oğlunu alıp gitmiş!

- Bu kadarını biliyoruz. Ona kim yardım etmiş, içinizden hangisi?

- Bilmem! Söylentiler çok!

- Nasıl çok?

- Aykaan Bacı da oradaymış, kızı da oradaymış!

- Bacı mı? Kız mı? Güldürme beni. Bu iş kadın işi değil! Bir vuruşta koca bir çeriyi hangi kadın yere yıkar?

Ayhan Çavuş yerinde duramaz olmuştu. Âdeta, nefessiz kalmış gibiydi. Sonunda Osman Bey'in gözlerinin içine baka baka konuştu:

- Ben size söyledim, dedi. Tankut Alp denen adam buralarda yoktur, kimse onu gizlememiştir. Ve de Moğol çerisini yıkan bir aşiret eri değildir.

- Doğru mu?

Dündar Bey çaresiz kalmış gibiydi,

- Doğru! dedi.

O zaman Moğol subayı coştu. Ellerini dizlerine vuruyordu, göğsünü yumrukluyordu, bağırıyordu:

- Biz Moğollar, dilersek her şeyi, her yeri yıkıp yakarız! Argun İlhan en büyük başımızdır. Sultanınız İkinci Gıyaseddin Mesud'u elinde oynatır. Biz ne dersek o olur! Sizleri de sürdük ta nerelerden. Sürdük de buralara kadar ittik. Rahat durun. Yoksa sizi bir sinek gibi ezeriz. Uçta en küçük beylik sizinkiymiş! Küçüklüğünüze aldırmaz, acımasız ezeriz. Neye öyle yüzüme bakıyorsunuz? Sürmedik mi Oğuzları, sürmedik mi?

Akça Koca sadece "Sürdünüz." dedi. Diğerleri hiç cevap vermediler. Boğulur gibiydiler. Dede Baba bile ömründe ilk defa hiddetini yenemeyeceğini sanıyordu.

- Aferin sana ihtiyar! İçlerinde en doğru diyen bir sen çıktın. Hâlâ belinde de kılıç taşırsın. Bu yaşta kılıcı ne yapacaksın? Gir yatağına, bekle Azrail'i.

Moğol subayı gülüyordu şimdi de, hem de katılırcasına, dizlerini yumruklayarak gülüyordu. Sonra aklına gelmiş gibi sordu:

- Kaç kişisiniz buralarda?

- Çok az!

- Az olsun! Çoğalmanızı istemeyiz. Siz bir şey beceremezsiniz. Selçuklunun tahtına da kurulamazsınız, yine de sayınız artmamalı. Karamanoğulları, Germiyanoğulları öyle değil. Sultan Gıyaseddin Mesud'u tanımamaya kalkışıyorlar. Bazen de üzerimize yürümek istiyorlar. Basıyoruz sopayı, indiriyoruz kılıcı! Aklımdayken söyleye-

yim; Konya'ya verginizi zamanında gönderin. Yolda soyulursa yine gönderin.

Sonra, karşısındakilerin ne halde olduğunu anlamak için sustu. Hepsinin yüzüne teker teker baktı. Dede Baba'ya dilini çıkardı.

- Biz gidiyoruz, dedi. Uslu uslu oturun. Anladın mı Osman?

- Anladım! Bir ayranımızı bile içmedin. İsterseniz birkaç gün aramızda kalın.

- Ne yapacağız Türkmen'in ayranını? Aranızda bulunmak da hiç hoşumuza gitmez. Kokuşuruz sonra. Yalnız Tankut Alp'ı sakladığınızı öğrenirsem, onu buralarda yakalarsam kendinizi yok bilin.

Hırsla fırladı dışarıya. Osman Bey'in ardından geldiğine aldırmadan bahçeye çıktı, "Haydi!" diye seslendi.

Moğollar toplandılar, hep birden "Hurra!" diye bağırdılar.

O zaman Moğol subayı Akça Koca'nın yanı başında durduğunu gördü. Hayretle sordu:

- Ne istersin ihtiyar?

- Şey!

- Ne şeyi?

- Derim ki... Yatağımda Azrail bekleyeceğime, en güvendiğin adamının kılıcıyla şuracıkta işimi bitiriverseniz!

- Sahi mi?

- Evet! Gönül rızasıyla! Nasıl olsa benim hesabımı soran olmaz. Kazaen çerine bir şey olursa sen de ilişme buradakilere! Söz mü?

- Söz!.. Ne yapalım, Azrail'e biraz yardımımız dokunsun.

Moğol subayı gülmeye başladı. Onu gören Moğollar da gülüyordu, hem de katılırcasına. Sonra subay sustu, göğsüne yumruğuyla vurdu,

- Sen! diye işaret etti bir Moğol çerisine, bitir şu ihtiyarın işini, hiç oyalanma!

İri bir Moğol sokuldu Akça Koca'nın yanına. Göğsünde deri bir zırh vardı. Kolları çıplaktı. Kalpağını kaşlarının üzerine kadar oturtmuştu.

Birden,

- Haydi sürün! diye bağırdı, sonra kılıcını acımasızcasına, bütün gücüyle kaldırıp indirdi. Boyun damarları şişmişti, gözünü kan bürümüştü, dudaklarından aşağıya taşan bıyıkları titriyordu.

Fakat istediğini yapamadı. Kılıcı sanki bir kaya parçasına çarpmışçasına yarı yolda kaldı, bileği titredi.

Akça Koca karşısında duruyordu, kılıcını kaldırmıştı, onun hamlesini kolaylıkla çelivermişti. Ak ak gülüyordu Akça Koca,

- Yine vur, yine indir! diyordu.

Moğol indirdi, bir daha indirdi. Sonra nasıl oldu bilinmez, kılıcı elinden fırladı ve bir göğüs darbesiyle sırtüstü yuvarlandı. Akça Koca sadece,

- Bu kadar! dedi.

O zaman Moğol subayı yerdeki çerinin üstüne sıçradı, tekmeledi, küfretti, bağırdı. Sonra onu bir bohça gibi atının üzerine attı.

- Yürüyün! dedi.

Hep birden atlarına bindiler, uzaklaştılar. Karşılarına kim çıkarsa hemen ezeceklerine hâlâ inanıyorlardı. Ayhan Çavuş arkalarından geliyordu. Tepelerin ardına kadar da peşlerini bırakmayacaktı.

* * *

Hepsinin gözleri yaşlıydı. Yaşlı ve dopdolu. Bunun farkında değilmiş gibi Dündar Bey yine sordu:

- Ne oluyor Osman? Ne yapmak niyetindesin?

- Amca, sana şu anda cevap verecek durumda değilim. Moğollar beni sarstı, üzgünüm!

- Konuş! Beylik böyle yürümez! Bir Moğol subayına sesini çıkartamadın.

- Akça Koca gazi bizim hıncımızı aldı, yetmez mi?

- Hepiniz korktunuz! Erlik gösteremediniz. Bizans karşıda durur, tekfurlar da diş biler! Kulaca Hisar'dan başka bugüne kadar hangi yeri kattın aşiretine? Ne alpların sesine, ne de bacıların feryatlarına kulak asarsın! Çekil de başkası yönetsin burayı! Yoksa Şeyh Edebalı'nın kızı Bâlâ Hatun senin kanını büsbütün uyuşturdu mu?

Abdurrahman Gazi bileğini tutmasa Osman Bey amcasının üzerine yürüyecekti.

- Bâlâ'yı karıştırma işin içine, dedi. Ondan öte ne öğrenmek istiyorsan sor, cevap vereyim!

- Soruyorum işte. Ne düşünüyorsun? Hep böyle oturup kalacak mısın?

- Dinle öyleyse amca, evvelâ beyliğimi kimseyle paylaşmak niyetinde değilim. Ve de yaşadığım sürece beylikten ayrılmayı asla düşünmüyorum. Gerek babam, gerekse şu iki kocamış bana öğretti ki, beyliğimiz, kısmetse ilerde doğacak devletimiz, Ertuğrul Gazi ailesinin müşterek malı olmayacaktır. Ailenin her ferdi bu toprakları ayrı ayrı yönetmeyecektir. Kim başa geçerse devlet onundur. Bu suretle kuvvetler dağılmayacaktır. Kardeş ve amca kavgasının bu topraklarda asla yeri yoktur.

- Beni mi kastedersin Osman?

- Sizi ve başkalarını!

- Yaa! Peki, senden sonra kim yönetecek bu beyliği?

- Daha çok gencim. Yine de ecel nasip olursa oğlum Orhan'ın yerime geçmesini isterim. Tabii Kayılar ve diğer aşiretler de isterse.

- Seçilmezse!

- O zaman Orhan bir kenara çekilir, seçilen beye hizmetten gayrı bir şey düşünmez. Onu şimdiden böyle yetiştiriyorum. Orhan on üç yaşını bitirdi. Bundan böyle her daim yanımda bulunacak, bir çarpışma olursa at sırtında kılıç sallayacak.

- Olacak zaten o çatışma. Tekfurlar uyuyor mu sanıyorsun? Sen üzerlerine gitmedikçe onlar gelecek!

- Biliyorum! Hazırlanıyorlar, ben de hazırım.

- Hepsi bu kadar mı? Hazırlığın ne?

Osman Bey yorulmuş gibi oturdu. Moğolları unutmuşçasına kendisini heyecanla dinleyen savaşçı Kocamışla, bilgin Kocamış'a ve bir de arkadaşı Turgut Alp'a baktı. Arkasındaki yastıklara yaslandı:

- Sen de otur, amca, dedi. Ne yapmak istediğimi teker teker sıralayayım sana. Bunun birincisi idarenin bölünmemesiydi. Diğerlerine gelince, Moğollar arkamızda durdukça, hele yumrukları Selçukluların tepesine indikçe onlarla çatışmaktan kaçınacağım. Bizim önümüzde Bizans var; onlara da sebepsiz saldırmak niyetinde değilim. Topraklarımızı kimseye hissettirmeden genişleteceğim. Bize inanan göçebe, köylü ve şehirli Türklere buralarda yer sağlayacağım. Diğer beylikler yıpranırken ben yavaş yavaş kuvvetleneceğim. Yeni köyler kuracağım. Ne Moğolların, ne Bizanslıların, hatta ne de Selçukluların gözüne batmamaya çalışacağım.

- Kısa kes Osman! Bunların hiç birini uygun bulmam!

- Dilediğin gibi düşünmekte serbestsin amca. Ama, benim dediğim olacak. Çünkü kocamışlar da, ahiler de böyle düşünürler.

- Bitti mi?

- Hayır! Birkaç sözüm daha var. Ele geçirdiğimiz yerlerin halkına asla ilişmeyeceğiz, kimseyi zorla İslâm yapmayacağız. İçimizde Hıristiyan köyleri ve köylüleri de olacak. Mala, mülke ve cana kimse el atamayacak. Ben bile, sen bile. Bazı yasalar da çıkartacağız. Gezginci dervişlerin heyecanını, bacıların gücünü asla unutmayacağız. İşte hepsi bu kadar. Bizim acelemiz yok. Senin varsa bilmem. Dilediğini yapmakta serbestsin amca. Yalnız bu toprakların zararına olmasın yapacakların.

Dündar Bey mosmor kesilmişti. Yenilgiyi kabul etmek istemiyordu. Bildiği halde, ürkütmek için olacak, çekinmeden sordu:

- Sen tekfurlarla çarpışırsan şayet Selçuklu'dan izin almayacak mısın? Bizanslılar, Sultana şikâyet etmeyecek mi? Sulhu bozmayacaklar mı?

- Hayır! Savaş geleneğini bilirsin. Uçlardaki çarpışma iki devlet arasındaki sulhu bozmaz! İşte biz, sonunda böylece denizi göreceğiz, denize varacağız. O zaman devlet olacağız.

Bitinya dağları vardı Küçük Asya'da, Anadolu'nun kuzeyinde. Bizanslılar vaktiyle buraya gelip yerleşmişlerdi. Şimdi de bir küçük beylik bu dağların eteklerindeydi. Gidecek başka yerleri de yoktu. Bunu Dede Baba, Dündar Bey'e hatırlatmak istedi. Osman Bey'in susmasından yararlanarak:

- Bozgunculuk ve ayrılık, insanların ömrünü kısaltır, dedi. Topluluklar da insanlar gibidir. Unutma bunu Dündar Bey...

Dündar Bey, Dede Baba'ya dik dik baktı. Bir şey söyleyecekti, vazgeçti. Çıkarken:

- Görüşürüz, dedi.

- Görüşürüz amca. Yalnız benim de sana bir sorum olacak. Acaba cevap verebilecek misin?

- Neymiş o?

- İçimizde casuslar var! Bunların kim olduğunu biliyor musun?

- Hayır! Böyle birilerinin bulunacağını hiç sanmam! Nereden çıkardın?

- Benim İnönü Beyi'ne gittiğimi, Eskişehir Beyi'ne kim haber verdi? İnegöl Tekfuru, kalesini basacağımı nasıl öğrendi?

- Bana ne soruyorsun? Yüzüme niye öyle bakıyorsun?

- Dikkat et amca! Yassı Çoban'ın ortalarda dolaşmasını istemiyoruz.

- Yassı Çoban ha! Turgut Alp'ın ona kin bağladığını biliyorum. İlişeyim demesin. Ben de burada söz sahibiyim. Senin amcanım. Sözüm hâlâ geçer. İstersem neler yapmazdım ki! Sen kendine bak. Osman Bey, seçildiğinin ilk sabahı Bâlâ Hatun'un peşinden koştun, İtburnu'na kadar gittin, bunca insanın derdini unutur göründün. Böyle beylik olmaz!

Osman Bey ayağa kalktı. Yine onu bileğinden Abdurrahman Gazi tuttu.

- Dündar Beyimiz gönülden anlamaz, dedi. Varsın böyle konuşsun, ne çıkar? Bey de insandır ve beyin de bir kalbi vardır. Beyin kalbi nasır bağlamışsa o zaman korkmalı. Hayır gelmez ondan.

- Öyle mi?

- Öyle!

Dündar Bey daha fazla konuşmadı. Hiddetinden ne yapacağını bilmeden odadan çıktı.

Hepsi bir süre sustu. Yorgundular, sanki saatlerce ağır bir yük taşımışlardı. Üstelik gün de henüz bitmemişti...

Mevsim kışa dönüşüyordu. Yakında karlar kaplardı ortalığı. Yollar geçit vermezdi. Köylerle, Bizanslılarla, hatta Selçuklularla ilişki kesilirdi. Herkes baharı beklerdi; evinde, ocak başında. Bahar gelince uçta bir canlılık başlardı. Tekfurlar ne yapardı acaba o zaman? Bu yıl da Domaniç yaylalarına göçmek nasip olur muydu?

Orhan Bey içeri girip,

- Harmankaya Tekfuru Köse Mihal geldi! deyince, hepsi ayıldı.

Fakat, Mihal'den evvel Aykaan Bacı daldı odaya:

- Osman Bey, beni dinle! diye bağırdı.

- Sana da ne oldu Aykaan Bacı?

- Daha ne olsun? Al şu kılıcı. Bacılara başka bir baş bul, ben yokum artık.

- Çekil bir kenara, bir misafirimiz gelmiş, onu ağırlayalım, seninle sonra konuşuruz!

Osman Bey kapıya doğru yürüdüğü sırada Orhan Bey, Köse Mihal'i içeri soktu.

- Safa geldin Mihal kardeş!

- Safa bulduk Osman Bey kardeş!

- Şöyle geç! Otur dinlen. Bu gece misafirimiz ol. Konuşalım, dertleşelim!

- Hayır, Osman Bey kardeş! Hemen gitmeliyim. Fazla oyalanmamak gerek. Aramızda yabancı yok ya?

- Niçin sordunuz?

Köse Mihal hâlâ genç ve dinçti. Bakışları zeki ise de, şeytanca değildi. Harmankaya Tekfuru epeyce yol tepmiş, buralara kadar gelmişti. Herhalde bunun bir sebebi olsa gerekti.

- Osman Bey, dedi. Sen mert bir insansın. Seni vaktiyle İnönü'nde öldürmeye kalktığım halde beni affettin. Bu yüzden borcum çok. Dikkat et.

- Neye?

- İnegöl Tekfuruyla Karacahisar Tekfuru size tuzak hazırlıyorlar. Diğer tekfurlar da yardım edecek.

- Ne vakit?

- Önümüzdeki baharda!

- Daha vakit varken şimdiden neye haber verirsin Köse Mihal kardeş?

- Baharda gelirsem anlarlar, ya da şüphelenirler. Kış basmadan, yollar karla kapanmadan durumu bildirmeyi en uygun buldum.

- Nerede tuzak kuracaklar bize?

- Domaniç'te. Siz yaylaya çıkarken, kadınlar ağırlıkları Bilecik'e götürürken, baskın yapacaklar. Baskını İnegöl Tekfurunun kardeşi Filatos, ya da Karahisar Tekfurunun kardeşi Lados idare edecek. Benden bu kadar. Hoşça kal Osman Bey kardeş! Gerekirse bahara doğru yine haber gönderiririm size!

Harmankaya Tekfuru Köse Mihal gidiyordu. Osman Bey, onu kolundan tuttu:

- Niçin? diye sordu.

- İnanmıyor musun bana?

- Ama niçin?

- Konuşmamın başında söylemiştim. Sen mertsin ve hayatımı bağışladın.

- Bu sebep yeterli değil!

- Bir de kokuşmuş insanlar görüyorum etrafımda. Hepsi kendi çıkarlarını düşünüyor. Bizans'ı hatırına getiren bile yok. Bir avuç al-

tına satarlar memleketlerini. Hak ve yasa nedir bilmiyorlar. Seninki de ihanet diyeceksin. Fakat ben satmıyorum memleketimi. Senin ve buraya yerleşmiş olanların hayatını kurtarmak istiyorum. Onlara da söyledim, aranıza katılmam dedim. Bir kere hata yaptım, yetmez mi?

Sustu, düşündü ve fısıldarcasına ekledi.

- Ve ben, hem seni, hem de Türkleri çok seviyorum.

Sonra daha fazla konuşmadı, geldiği gibi gitti.

Onu uğurlayamadılar bile. Dışardan nal seslerinin gittikçe uzaklaştığını anladıkları zaman, Osman Bey, bir uykudan uyanmış gibi.

- Demek ki, dedi, gerimizde bir düşmanımız daha var. Karacahisar Tekfuru! Birleşsinler bakalım! Bu sefer tuzağa düşmeyeceğiz.

Karacahisar, Eskişehir civarında, Porsuk Çayı üzerindeydi. Komşusu Harmankaya Tekfuru Köse Mihal ise işte onlara Karacahisar Tekfurunun İnegöl Tekfuruyla birlikte baharda neler yapmak istediğini haber veriyordu.

Osman Bey, Aykaan Bacı'ya döndü, baktı ve sordu:

- Duydun mu?

- Duydum Bey!

- Kılıcını bırakacak mısın artık?

- Kılıcımı mı?

- Öyle demiştin! Sebebini de söylememiştin.

Aykaan Bacı sendeledi, yutkundu, kalbinin üzerine yumruğunu bastı:

- Burası sızlıyor, dedi.

- Niçin?

- Bilmez gibi konuşma bey! Ayrıca Moğollara da, Bizanslılara da kızarım. İşte hepsi bu kadar!

- Soruma cevap vermedin, yüreğin neye sızlar?

- Rahmet olsun babam Deniz Pehlivan derdi ki, "Birisinin yüreği sızladı mı, bileği de sızlar. Bileği sızlayan ise kılıcını kullanamaz." İşte, rahmetli babam böyle derdi bana. Ben de ona, "Oğlun yoksa da Aykaan ne güne durur? Aratmam oğlunun yokluğunu." deyip boynuna sarılırdım. Şimdi gördüm ki, Aydoğmuş kız yıkmakta beni. Aydoğdu oğlan gideliden beri yüzüme bakmaz oldu. Ayhan Çavuş da kafasını çevirip yanıma hiç sokulmaz. Sonra sizler de yüz vermezsiniz bana. Baktım ki dayanılamaz, baktım ki bu yürek bu kadar yükü taşıyamaz! O zaman geride bana ne kalır? Kızımı dizimin di-

binden ayırmam bundan sonra. O ağlarsa ben de ağlarım, o gülerse ben de gülerim. Artık aşı ben pişiririm, bulaşığı ben yıkarım, Ayhan Çavuş'un çamaşırını her gün ben değiştiririm. Aydoğdu oğlanın yıkık kulübesini yeniden yapsam gerek, belki günün birinde gelir, diye. Kısmeti de çıksa, alp oğlu alp da olsa, istemedikçe vermem kimseye Aydoğmuş'u. Eh, söyle bana bey, ben bana ettikten sonra, bacıların başı olabilir miyim? Zaten bir tane bacı başı yok ki. Bizimkilere sen başka bir baş bul. Salıver beni bey!

Şimdi de ağlıyordu Aykaan Bacı, hem de hıçkıra hıçkıra.

- Kızımı yaktım! diyordu. Elin oğlunu dağlara saldım! diyordu. Tankut Alp gibi bir erin sesine kulaklarımı tıkadım! diyordu. İşte böyle hem ağlıyor, hem de durmadan söyleniyordu Aykaan Bacı!

Kayıların, Oğuzların dağa taşa aldırmayan bacısı o anda erimiş, ufalmıştı.

Osman Bey divana otururken,

- Dede Baba, dedi, sen konuş, sen anlat şuna.

Dede Baba ayağa kalktı. Aykaan Bacı'nın karşısına dikildi:

- Bir sorum var, dedi. Orası sana ne der?

- Hangi orası?

- Yumruğunu bastığın yer.

- Söyledim ya, beni suçlar hep.

- Hayır! Sana analığını hatırlatır. İki şeyi unutmaya çalışmışsın bunca yıl. Başkasının da bir kalpçiği olabileceğini ve bir de bilgisiz gücün değeri olmayacağını.

- Konuşma böyle Dede Baba! Bir de sen yüklenme bana. Neye daha evvel anlatmadın bunları bana?

- Dinlemezdin ki...

- Ama, şimdi içim sızlar.

- Benimki sızlamaz mı? Evlâdım gibi Aydoğdu'yu sen kaçırttın. Onu benden, onu öğrencilerinden ettin. Bunca yıl kızına da, ona da sen çile çektirdin. Yine de seni suçlamıyorum. Onlar sabretmesini bildi, sen de bil. Otur oturduğun yerde.

- Ne yapmam gerek? Onu söyle bana Dede Baba! Söyle de kulun olayım!

- Otur oturduğun yerde dedim sana, bu sefer de analığın görevini unutturmasın, heyecanını, gücünü yitirtmesin. İkisini birbirinden ayırmasını bil, baharı bekle.

Aykaan Bacı dizlerinin üstüne çöktü:

- Baharı beklemek kolay, dedi. Gel gör ki, birisini başkasının yerine koymak güç! Hiç mi bana acımazsın, hiç mi bana hak vermezsin? Sen ömründe ağaç yetiştirmedin mi, onu sulayıp meyve vermesini istemedin mi? Günün birinde elinle yetiştirdiğin ağacını keserlerse ne yaparsın? Bizimkisi de öyle. Evlâdım alp olsun dedim, olmadı, yıkıldım; damadım alp olsun dedim, olmadı, yine yıkıldım. Şimdi de kılıcını bırakma, otur oturduğun yerde, dersin. Öyleyse giderim ben de kış kıyamet demez düşerim yollara. Bulurum Aydoğdu denen oğlanı, kulağından tutup getiririm. "İşte Aydoğmuş, işte sen!" derim. "Yalnız yine de bu evermeye gönlüm yatmaz!" diye eklerim. Varsınlar diledikleri gibi yaşasınlar. O zaman Ayhan Çavuş beni hâlâ isterse sığınırım yanına. Bu sefer gözcülük yaparım; Moğollar geliyor mu, diye! Moğollar yüklenirse buraya, dikilirim karşılarına...

Aykaan Bacı birden ayağa kalktı. Artık ufalmış olmak istemiyordu. Dikleşti, elini kılıcına attı,

- Hoşça kalın, dedi sadece. Ben Aydoğdu oğlumun peşinden giderim.

Odadakilerin hiçbiri ona engel olamadılar. Aykaan Bacı dilediğini yapacaktı. Kafasına koymuştu bir kere. Onu yolundan çevirmek, onu bir kere daha yıkmak demekti. Sonunda belki de bahar gelirdi.

Kış çok uzun sürdü Söğüt'te. Kar yolları kapadı.

Kurtlar indi dağlardan. Sonunda karlar eridi. Fakat, Aykaan Bacı gözükmedi. Kimisi donmuştur dedi onun için, kimisi de Moğolların eline düşmüştür diye düşündü.

Aykaan Bacı'yı sevenler çoktu, yas tutuyorlardı.

Aydoğmuş bir köşeye büzülmüştü. Ayhan Çavuş yol gözlüyordu hep. Fakat, Aykaan Bacı gözükmüyordu.

Hatçe Nine'nin torunu Seher, o gün Aydoğmuş'u avutmaya çalışıyordu.

- Ağlama kız! diyordu.

- Ağlamayayım mı?

- Hee!

- Kolay mı?

- Zorla kendini!

- Kolay mı dedim sana oh Seherim! Aydoğdu gitti, anam gitti, babam tasaya düştü. Ben yalnız kalmışım! Göremem sağımı solumu. Etrafım siyah bir bulut ki, üflesem dağılmaz. Söğütlüler bilir mi benim derdimi?

- Bilmezler mi? Saklısı, gizlisi mi kaldı?

- Dile düştük he mi? Vah başıma gelenler. Gayri ben kimsenin yüzüne bakamam bundan sonra.

- Biraz daha sabret kız, biraz daha sabret. Bak bahar geldi.

- Bahar gelmekle?

- Kuzular meler, rüzgâr ılık ılık eser, çiçekler tomurcuklanır, sular öyle coşkun akar ki bin derde devadır. Böyle der hep Hatçe Ninem!

- Bana göre değil! Seher'im! Aktopraklık'a gittimdi, ak bulutla ak toprak arasında Tanrıma gönlümü açtımdı. Olmadı da olmadı. Bir ya-

tır mı bulsam, bir çilekeşi kırk gün sırtımda mı taşısam, yoksa anasız babasız yavruları toplayıp onlara analık babalık mı etsem? Allahın hoşuna gider de bana beklediklerimi geri gönderir mi dersin?

Aydoğmuş yine ağlıyordu. Solmuş sararmıştı. Saçları dağılmış, kendini yitirmiş, ufalmıştı sanki. Yirmi yaşına gelmiş olmalıydı o sıralarda. Demek ki Aydoğdu'yla karşılaşalı altı yıl geçmişti. Ondördünün baharındayken tanımıştı onu. Ne gündü o günler! Şu yıkık kulübeye bakar da Aydoğdu'nun yolunu gözlerdi hep. Domaniç yaylaları, ellerinin birbirine değişi, gözlerini birbirinden ayıramayışları unutulur muydu hiç?

- Yine bu yıl yaylaya çıkarız, dedi Seher.

Aydoğmuş bunu işitmedi bile. O anda Aydoğdu canlanmıştı gözünün önünde. Annesi de sokulmuştu yanlarına. Kız, onun da özlemini çekti.

- Anam bir gelse, diye söylendi, hiç değilse göğsüne başımı dayardım.

- Hasan Alp'ın oğlu Kaya Alp, dedi bu sefer Seher, iyi bir kısrak almış kendisine. Yerinde duramaz, ceylan gibi seker mübarek hayvan. Bir de kılıç yaptırmış ki Yahya Usta'ya; kınından çıkardı mı görenin gözü kamaşırmış!

Duymadı yine Seher'i Aydoğmuş.

- Hiç değilse anam bir gelse! diye tekrarladı. Kurda kuşa yem olmadan hele bir gelse. Unuturum geçmişi de sarılırım dizlerine.

- Anamı hiç düşünme Aydoğmuş! Derler ki, "Ya eşkıya basmıştır, ya Moğol atlıları ezmiştir, ya da soğuk iliklerine dek işleyip kaskatı kesilmiştir bozkırda."

- Olamaz, olabilemez! Aydoğdu'yu bulamasa da anam geri döner. Ona kimse dokunabilemez!..

- İnşallah! Ama, sen bunu böyle belle ki, sonunda büsbütün çökmeyesin. Sindir içine.

- Olmaz derim sana. Keşke, "Gel" dediği vakit, anamı bırakıp Aydoğdu'yla gitseydim. Bu yüzden hepten kırıldı Aydoğdu bana.

- Konuşma daha fazla Aydoğmuş! Yayla zamanı gelir derim sana. Domaniç'e çıkarız, avunursun. Püfür püfür esen rüzgârı göğsünde hissedince kanın başka türlü kaynar. Hem Hasan Alp oğlu Kaya Alp da uzun süre oyalanacakmış bu yıl Domaniç'te!

- Bana ne Kaya Alp'tan?

- Öyle deme güzelim! Kaya Alp'ın sende hâlâ gözü varmış. "Ne olursa olsun makbulümdür." dermiş.

O zaman Aydoğmuş bağırdı, bir kuyuya düşmüş de imdat arıyormuş gibi bağırdı:

- Konuşma böyle! Ya git, ya ağzını kapa Seher!

- Kapatırım sen istemezsen, elbet kapatırım. Çökersin, göçersin, Kaya Alp'ı da ararsın sonunda. Benden söylemesi, iyi düşün Aydoğmuş! Kaya Alp'ın nesi var? Onun gibi er bulunur mu kolay kolay? "Er mi üstün yar mı üstün?" der hep Hatçe Ninem.

- Sus derim sana Seher! Bari birileri gidip anamı arasa.

- Baban gitmek istemiş de Dede Baba engellemiş onu! Ayhan Çavuş söylemedi mi sana?

- Hayır! Neden engellemiş Dede Baba?

- Faydası yoktur diyerekten, "Artık çok geç, vaktiyle düşünseydin." diye çatmış babana!

- Olsun, şimdi karlar eridi! Hiç değilse haberini alır babam anamın! Ben bu gece yalvarırım babacığıma!

Daha konuşacaklardı belki de, fakat kapı çalındı, dışardan bir ses, "Destur!" dedi! Gelen Dede Baba'ydı.

Koştular, kapıyı açtılar. Seher,

- Ben gideyim, dedi. Unutma söylediklerimi.

Dede Baba'nın elini öpüp çıktı.

Dede Baba okşadı Aydoğmuş'u, iyi bir kış geçirmediği halinden belliydi. Beli iyice kamburlaşmış, avurtları çökmüştü. Yine de asırlık bir çınar gibi kök saldığı toprağı bırakmak istemiyordu.

- Nasılsın bakalım Aydoğmuş?

- İyiyim Dede Baba!

- Otur şöyle, hatırını sorayım, dedim. Şeyh Edebalı'ya gideceğim, belki bir süre seni göremem!

- Yolun açık olsun Dede Baba! Ama karanlık basar!

- Bassın! Gece daha rahat yol alır insan.

Sustular, ihtiyar adam belki de bir şeyler söylemek istiyordu, fakat o anda nereden başlayacağını kestiremiyor olmalıydı. Aydoğmuş da anlatmak arzusuyla yanıyordu, ne yazık ki cesaret edemiyordu.

Neden sonra Dede Baba Aydoğmuş'un başını göğsünde hissedince:

- Annen gelecek, dedi.
- Sanmam Dede Baba, anam kayboldu gitti.
- Herkes onun için yas tutuyor, yine de anan gelecek. Hatta başkası da.
- Aydoğdu mu?
- O!..
- Anam mı getirecek Aydoğdu'yu? Beraber mi gelecekler?
- Bilemem!

Aydoğmuş Dede Baba'nın ellerine yapıştı, öpmeye başladı. Sonra dudakları kıvrıla kıvrıla titreye titreye sordu:

- Nereden biliyorsun, oh, Dede Baba? Nereden biliyorsun? Yoksa beni avutur musun?
- Beni dinle kızım! Kaya Alp seni istermiş! Ne düşünürsün?
- Hiç! Ne düşünebilirim?
- Varma ona!... Baban dayatsa da varma! Sabret, bekle!..
- Bekleyeceğim Dede Baba! Elbet bekleyeceğim!
- Kaç yaşındasın?
- Yirmi galiba!
- Yine de bekle!

Aydoğmuş dayanamadı, bu sefer başını Dede Baba'nın dizine dayayıp ağlamaya başladı. Dede Baba'ysa onun saçlarını okşuyor, mırıldanıyordu:

- Yollar birbirinin üzerine devrilse de, saçların bembeyaz olsa da içinde bir başkası varken yabana gitme benim güzel kızım! Sonra yıkılırsın! Ona da büsbütün yazık olur! Geçmişte bu hatayı yapanlar ömrü boyunca yarım dolaştı. Bilir misin ki, ben anneni kızım gibi severim.

Aydoğmuş başını kaldırdı, saf saf bakarak sordu:

- Sahi mi Dede Baba? Sen anamı sever misin? Bildiğim kadar geçinemezdiniz!
- Görünüşe bakma kızım! Annen de beni severdi. Onun gibisi az bulunur! Ümit peşinde koşmuştu o, her insan gibi...

Dede Baba birden ayağa kalktı,

- Ben gideyim artık! dedi.
- Niçin? Kal biraz daha kurbanın olduğum Dedeciğim!

- Şeyh Edebalı'ya gideceğim demiştim ya sana! Yolum uzun! Bu yıl yaylaya çıkmayacağım! Aklıma gelmişken söyleyeyim, sen de çıkma!

- Neden?

- Çıkma işte! Yalnız başına ne yaparsın? Baban yol gözler, ben de yokum! Seni kimler korur?

- Korumak mı?

Dede Baba fazla konuştuğunu anladı, cevap vermedi, sadece öptü kızı yanaklarından. Aydoğmuş bırakmak istemiyordu onu; hep yanında kalsın, bir şeyler anlatsın, avutsun diye. Dede Baba da isterdi bunu, isterdi ama, yapılacak işleri vardı; sonra, şu perişan saçlarla yaslı bakışlara dayanmak çok güçtü. Belki de Dede Baba'nın içi dışından daha fazla yıpranmıştı. Artık oyalanmadı, yürüdü...

Dışarı çıktığı zaman Dündar Bey'in adamı Yassı Çoban'la karşılaştı.

- Nereden gelir, nereye gidersin Dede Baba?

- Görmez misin Aydoğmuş kızdan çıktım!

- Derler ki Şeyh Edebalı'ya gidecekmişsin!

- Doğru, sen nereden bilirsin?

- Bu yıl Domaniç'e göç var mı?

- Olmaz mı?

- Bilecik'e eşyalar taşınacak mı?

- Elbette!

- Ama, Aykaan Bacı görünürlerde yok!

- Olmamakla?

- Sen yaylaya çıkmayacak mısın?

- Çıkacağım! Şeyh Edebalı'yı alıp da çıkacağım!

- Güzel, çok güzel! Ya Osman Bey ne yapacak?

- Kendisine sorsana!

- Sen Osman Beyimizin her yaptığı işi bilirsin de.

Dede Baba, Yassı Çoban'a gülümseyerek baktı. Adeta, belinin kamburu düzelmiş, beyaz sakalı dikleşmiş, hatta gözlerinin sönüklüğü kaybolmuştu.

- Hoşça kal, dedi.

- Soruma cevap vermedin Dede Baba!

- Haa! Ne demiştin? Osman Beyimiz mi?

- Evet! Osman Beyimiz!

- O da yaylaya gitmek ister bu yıl. Biraz dinlenip yayla havasını ciğerlerine doldurmaktır muradı!

- Savaş yok mu?

- Neden olsun?

- Hani tekfurlar tek durmazmış da...

- Dedikodu! Kim demiş, kime demiş? Tekfurlar da bir şey yapamaz. Osman Bey de savaşmaz! Dinlenmek gerek. Sen keyfine bak Yassı Çoban!

- Sağol Dede Baba! Selâmını Dündar Bey'imize söyleyeyim mi?

- Söyle ya!

Üç atlı geçti önlerinden hızlı hızlı; hayvanlarının üzerine kapanmışlar, etraflarıyla ilgilenmez olmuşlardı. Sanki gizlenmek istiyorlar, kimseye görünmemeye çalışıyorlardı.

Söğüt'te yer yer ışıklar yanmaya başlamıştı. Yine de Söğüt, kışın kasvetini üzerinden atmışa benzemiyordu. Dinlenmek istercesine, yorulmuşçasına sessizlik vardı etrafta.

Çarşıdaki mescitten ezan sesi geliyordu. Çekiç sesleri çoktan kesilmişti. Uzun zamandan beri kös vurmaz olmuştu.

Yassı Çoban hayretle sordu:

- Nereye gidiyor bunlar?

- Kim?

- Kim olacak? Osman Bey'in kardeş çocuğu Aktimur'la Aykut Alp, bir de Ayhan Çavuş!

- Onlar mı? Aykaan Bacı'yı aramaya gönderdi Osman Bey!

- Üç kişiyi birden mi? Birisi yetmez miymiş?

- Dağlar taşlar kaçak Moğollarla, eşkıyalarla dolu diye düşündü Osman Bey!

- Halbuki sen, Aykaan Bacı'yı aramak gerekmez, derdin.

- Benim dememle olsa!

- Aydoğmuş babasının gideceğini bilir miydi?

- Bilmezdi.

- Niçin?

- Ümitlenmesin, bir sonuç alınamazsa tasası artmasın diye.

- Öyle mi?

- Öyle!.. Başka bir şey soracağın var mı bana Yassı Çoban?

- Yok!..

Dede Baba uzaklaştı. Yine beli kamburlaşmış, sakalları yumuşamıştı. Fakat, gözlerindeki ışık sönmemişti.

Şeyh Edebalı'nın tekkesine varıncaya dek o gözlerdeki ışık hiç sönmeyeceğe benziyordu.

* * *

O sabah, denklerle yüklü manda arabaları erkenden yola çıkmıştı. Hafif bir bayır tırmanıyorlardı. Araba tekerlekleri gıcırdıyor, etrafa yayılan davarları toplamaya çalışan kadınların bağırmaları işitiliyordu.

- Komayın ha, gevşemeyin ha, dayanın ha!..

Söğüt yaylaya taşınıyordu. Her yıl olduğu gibi bacılar, mallarını Bilecik Tekfuruna bıraktıktan sonra, daha evvel gidenlerle buluşmak üzere Domaniç yaylalarına geri döneceklerdi.

- Yapış mandanın boynuzuna kız! Sakın koyvereyim deme.

Bacılar gevşek davranıyorlardı. Hem her yıldan daha erken yaylaya göçüşlerine bir mana veremiyorlar, hem de Aykaan Bacı'yı arıyorlardı.

Aykaan Bacı elindeki sopayla üzerlerine yürümeliydi ki, bu yolculuğun tadı çıksındı. Aykaan Bacı yoktu, gitmişti, belki de hiç dönmeyecekti. Onun yerine geçen Sedef Hatun o kadar güçlü, o kadar hırslı değildi. İşte sesi bile kulaklara gümbürdeyerek çarpmıyordu.

Bir ağacın dibinde gidenleri gözleyen Dündar Bey, arkasında duran atlı iki muhafızına baktıktan sonra, yanındaki Yassı Çoban'a sordu:

- Bu yıl göçün neden erken olduğunu bir türlü öğrenemedin değil mi?

- Öğrenemedim beyim. Osman Bey'e sorsanız belki söylerdi size.

- Söylemez! Köse Mihal'in kışa doğru buraya niye gelip hemen gittiğini bile anlatmadı bana. Bilirsin ki, aramız gittikçe soğuyor Osman'la!

- Olsun, ne çıkar değil mi beyim?

- Elbette Osman'la bir gün hesaplaşırız. Dede Baba, Edebalı'nın yanından hâlâ geri dönmedi mi?

- Dönmedi.

- Akça Koca hasta yatar, Aykaan'ı aramaya gidenler dönmedi. Osman da evinde değil. Abdurrahman Gazi'nin aygıra binerken düşüp bileği kırılmış, kolu askıda. Tekfurlar bu olup bitenleri bilir mi?

- Bilse gerek beyim!

- Turgut Alp da yok! Nerelerde dolaşır dersin?

- Bir yakalasam onu, yere indirip ayağımın altında bir ezsem onu!

- Sen mi?

Yassı Çoban sadece sırıttı; Dündar Bey'e cevap vermeyip sustu.

Önlerinden Osman Bey'in ağabeyisi Savcı Bey geçiyordu. Yanında Orhan Bey vardı. Savcı Bey, amcasını görünce durdu, yanına sokuldu:

- Hayrola amca? Ne yaparsınız burada?

- Hiç, ne yapılır? Gidenleri seyrederiz!

- Sizin evdekiler göçe katılmadı mı?

- Hayır! Daha erken, birkaç hafta sonra çıkarlar Domaniç'e!

- Öyle olsun, bana izin ver amca!

- Nereye gidersin? Bu bacaksızı da yanına almışsın?

- Bacıların bir isteği var mı diye bakacaktım.

- Osman nerede?

- Canı sıkılıyordu, şöyle bir dolaşayım demişti. Dün gece gitti.

- Turgut da yanında mı?

- Belki!

- Bana haber vermek yok muydu?

- Hata etmiş; söylerim, bir daha yapmaz.

Aşağıdan bir gürültü duyunca sustular. Dümbelek seslerine zil sesleri karışıyor, bağırtılar bu seslerle birlikte kulaklara çarpıyordu:

- Allah diyelim. Hak diyelim! Pîr aşkına vurup kıralım! Duranı çiğneyelim, gideni itelim, koşana yetişelim. Allah diyelim!

Dündar Bey sarardı. Canı sıkılmışa benziyordu. Endişelerinin içine bir de şu bağırtıların karışması onu büsbütün rahatsız etmişti.

- Abdallar! dedi. Nereden çıktı bunlar yine?

- Dolaşırlar işte amca! Bilmez misin?

- Ötede alplar oyalanır, önümüzdeki bacılar gezinir, arkamızda abdallar dolaşır. Ahiler doğruluk taslamaya çalışır. İyi görmem bu işin sonunu. Osman, beyliği yönetemeyecek Savcı!

- Ben Osman'a inanmışım amca!

- Aklını başına topla Savcı! Osman'a bir hal olursa üstelik şu bacaksız Orhan başa geçecek! Buna da desturun var mı?

- Yasalar ve töreler ne emrederse o olur amca!

- Şu bacaksız ne bilir de beylik yönetir?

- İyi kılıç kullanır şimdiden! Dede Baba'dan durmadan ders alır! Şeyh Edebalı'dan zaman zaman bilgi sağlar! Dede Baba, "Tükendiğim yerde, başkasının elini uzatırım Orhan'a." der. Daha ne olsun?

- Dede Baba ha! O bunak değil mi ki bunca işi başımıza salan! O bir, Akça Koca iki!

- Boşuna hiddetlenirsin amca!

- Bana bak Savcı! Tekfurlar saldırırsa, bir çatışma olursa sakın sen karışayım deme! Oğlun Bay Hoca'nın Ermeni Beli'nde Osman yüzünden boş yere öldüğünü unutmayasın!

- Şehitlik bir şereftir amca, ben de şehit olsam ne çıkar?

Dündar Bey daha fazla konuşmadı, önünden geçen Abdalların bağırtısı onu büsbütün kızdırdı, yutkundu, yumruklarını sıktı.

- Hu diyelim! Baş kaldıranı ezelim, kılıç savurup kelle alalım!

Abdalların saçları usturayla kazınmıştı. Çoğu yarı beline kadar çıplaktı. Ayaklarında çarık bile yoktu. Yatıyorlar, kalkıyorlar, yerlere yuvarlanıyorlar, ellerindeki tahta kılıçları havaya kaldırıp yine bağırıyorlardı.

Darbuka ve zil sesleri etrafa yayılır, keçiler ürküp yamaçlara tırmanırken şu elli kişilik abdal grubu, bacıları geçip geldikleri yer gibi, bilinmeyen geleceklerine doğru ilerliyordu.

- Bacılar! Analar! Yavrular! Er doğmuşlar! Er olmuşlar! Sağ yatıp sağ kalkmışlar! İki verip bir almışlar! Ermişler! Tanrısına yaslanmışlar! Biz de varız! Yatalım, kalkalım, vuralım, yılmayalım!

Bu sefer de kuşaklarındaki kamalarıyla göğüslerini dağlıyorlardı; memelerinin üzerinden çizgi çizgi kan sızıyordu.

Dündar Bey başını çevirdi,

- Deli bunlar, dedi. Afyonu çekip ne yapacaklarını bilmiyorlar. İşte böyle! Hayır gelmez hiçbirisinden.

- Ben böyle düşünmüyorum amca! Abdallar uykuya yatanları, uyuşukları uyandırmasını bilmişlerdir. Hele savaşlarda!

- Savaş mı var ki?

- Sen dememiş miydin bir çarpışma olursa katılma diye?

- Hadi git karşımdan Savcı! Beni çileden çıkarma! Sen Osman'dan da betermişsin!

- Öyleyse hoşça kal amca!

Savcı Bey, atını sürüp Orhan'la beraber uzaklaştı. Dündar Bey ise hiddetinden ne yapacağını bilmiyordu. Sadece:

- Dönelim, dedi.

Galiba bu sabah onun ummadıkları, düşünmedikleri hep başına gelecekti. Gerilerden Akça Koca, Abdurrahman Gazi, Hasan Alp oğlu Kaya Alp ile bir yığın gencin gelmekte olduğunu fark edince:

- Ne arıyorlar bunlar? diye bağırdı. Ne oluyor?

Daha fazla oyalanamadı, atını sürdü, yanlarına sokuldu:

Akça Koca gülümseyip elini bembeyaz sakalında gezdirdi:

- Şöyle yaylaya gidenlerle Bilecik'e gidenlere bakacaktık, dedi.

- Sen hasta değil miydin?

- İyileştim!

- Abdurrahman Gazi'nin kolu kırılmamış mıydı?

- Düzelmiş!

- Ya şu Kaya Alp'a ne olmuş?

- Ne olsun Dündar? O da bizimle gelmek istedi.

- Ya arkandaki bir yığın çoluk çocuk ne ki? İçlerinde Niko denen o gâvur da var.

- Niko değil onun adı! Bilmez misin sanki, Müslüman oldu. Yeni adı Nevzat!

- Bir bu eksikti.

- Kendi istedi. Dileyen Müslüman olur dileyen kendi dininde kalır! Kim karışır buna Dündar?

- Niye bu çocukları taktın peşine? Senin adamların, Abdurrahman'ın adamları nerede?

- Çayıra çıktılar! Kış uyuşturdu onları. Biraz at koşturup kılıç sallayıp ısınacaklar!

- Tekfurlar basarsa Söğüt'ü, gidenleri bir güzel kırarsa görürsünüz siz!

- Basacak mıymış tekfurlar? Nerede bilirsin Dündar?

Dündar Bey yutkundu. Yanakları kızarmış, elleri titremeye başlamıştı. Uzaklaşmak istedi. Akça Koca yolunu kesti:

- Nereden bilirsin diye sordum sana Dündar?

- Sen bilmiyor musun sanki? Şimdi anladım, her şeyin farkındasınız siz!

- Neyin?

- Tekfurlar birleşiyor! İnegöl Tekfuruyla Karacahisar Tekfuru anlaşmış! Kayıları, bütün ucu, Osman'a bağlı diğer aşiretleri ortadan kaldırmak için çare ararlarmış! Belki de yolları çevirmişlerdir bile. İşte bildiğim de bu, diyeceğim de bu!..

- Neye bunları Osman Bey'e söylemedin?

- Beni dinlemez, lâfıma bile kulak asmaz. Söylesem aldırır mı?

- Sen nereden öğrendin bütün bu olup bitenleri?

- Yerin kulağı vardır, derler! Bize de ulaşır bir yerlerden elbet! Siz hâlâ Osman'a inanın! Günün birinde pişman olacaksınız!

Sonra avunabilmek, konuşmanın yönünü değiştirebilmek için Kaya Alp'a seslendi:

- Kaya! Kısrağına diyecek yok doğrusu, üzerinde de yaman durursun!

- Dururum Dündar Bey!

- Kılıcının kılıfı bile insanın gözünü alıyor!

- Alır Dündar Bey!

- İçindeki Yahya Usta'nın yapıp herkese övdüğü kılıç mı?

- Evet Dündar Bey!

- Ne yapacaksın kısrakla, kılıçla? Birisinin gözünü boyamaya mı kalkışırsın?

O zaman Kaya Alp, derin bir soluk aldı. Küçük yaştan beri her kızgınlık anında olduğu gibi sağ gözü ufaldı. Yine de kendisini tuttu, sesini yükseltmemeye çalışarak:

- Ey Dündar Bey! dedi. Seni sayarım, büyüğümsün; üstelik Osman Bey'imizin amcasısın. Yine de benimle alay etmeni istemem. Bunu böyle bil Dündar Bey!

- Dediğin olsun! Öyleyse, siz yolunuza, biz de yolumuza! Yassı Çoban da şöyle bir dolaşıp hava alsın; yolların nasıl olduğunu görsün ki, on beş gün sonra biz göç ederken ona göre davranalım.

- Olmaz. Yassı Çoban bugün Söğüt'ten dışarıya bir adım atamaz.

- Kim dedi?

- Ben!

- Niye demincekten beri sustun da birden işime karışıverdin Abdurrahman Gazi?

- Öyle gerekti Dündar Bey! Bugün Yassı Çoban bir yere giderse olacaklardan bir hile sezeriz.

Sonra hiç birisi oyalanmadı, sürdüler atlarını, bir solukta tepeye çıktılar, gözden kayboldular.

Burası Söğüt'tü... Karşıda Ertuğrul Gazi'nin türbesi duruyordu. Geride Aktopraklık vardı. Ertuğrul Gazi'nin Söğüt'ü ilk seyrettiği yer. Güneybatıda Domaniç yaylaları göç edenleri bekliyordu. Karacahisar Tekfurunun kalesi ise Porsuk Çayı'nın üzerindeydi, Söğüt'ün güneyine düşerdi.

Bilecik Söğüt'ün kuzeyinde, İnegöl ise batısındaydı. İkizce denen yer ise İnegöl ile Bilecik arasında bulunurdu.

Bahar mevsimiydi... Rüzgâr esiyor, otlar yeşeriyor, ağaçlar tomurcuklanıyordu. İşte böylece göç o yıl çok erken başlamıştı...

* * *

Sedef Hatun homurdanıyordu,

- Sizin hakkınızdan Aykaan Bacı gelir! diyerekten.

Domaniç'e giden yol ile Bilecik'e giden yol kavşağına varmışlardı... Yaylaya göç edenler ise yokuşu tırmanmaya başlamışlardı bile.

Yollar; yer yer çamurluydu; mandalar güçlükle çekiyordu arabaları. Bir dere akıyordu orada şırıl şırıl.

Abdallar geçip gitmişlerdi yaylaya doğru. İçlerinden Çınar Yusuf, yarılan tabanlarını çamurlara batıra batıra, ayaklarını gere gere, "Haydi Bacılar!" diye bağırmıştı. "Durmak yok ha! Huuu, deyin Huu!".

Abdalların gözleri kanlıydı, durmadan soluyor, yine de koşuyorlardı.

Abdalların ardından Savcı Bey'le Orhan geçti. Daha sonra Akça Koca, Abdurrahman Gazi, Kaya Alp, Nevzat ve gençler göründü.

Nereden katılmışsa katılmışlar, başlarında Konur Alp olmak üzere bir yığın alp da peşlerinden geliyordu.

- Oldu, dedi Sedef Hatun; haydi bacılar bende din iman kalmadı, acımasızım bilesiniz! Yürüyün, dayanın.

Artık Bilecik yolu üzerindeydiler. Yolları bir hayli çekerdi. Eskiden beri âdetleri İkizce'de biraz mola verip sonra Bilecik kalesinin önüne varmaktı.

Arabalar evvelâ dışarıda bırakılır, gelenlerin kadın mı, erkek mi olduğu anlaşıldıktan sonra içeri alınırdı.

Göç zamanı Osman Bey, hediyelerle birlikte bir hafta evvelinden yüklerin geleceğini Bilecik Tekfuruna bildirirdi. Bu yıl da öyle olmuştu, yalnız haberci iki gün evvel yola çıkmıştı.

Yosma Kız denen bir bacı sokuldu Sedef Hatun'un yanına:

- Hu bacı başı! dedi.

- Ne istersin kız?

- Merakım arttı, bir şey sorsam mı?

- Sor?

Yosma Kız duraladı, yutkundu, sokuldu:

- Hava ne güzel, dedi, öyle değil mi?

- Bunu mu soracaktın bana?

- Bunu soracaktım ya!

Sedef Hatun evvelâ şaşırdı, sonra öyle kızdı ki, neredeyse Yosma Kız'ı paralayacaktı.

- Çekil git karşımdan, aklını yerde arayan densiz! Durma, Aykaan Bacı olmalıydı da ağzının payını vermeliydi, bir daha açamamacasına...

Gelen bacının adı, Yosma'ydı işte; hani şöyle bir sallana sallana yürüdü mü, onu gören değme erkek başını çevirmeden edemezdi. Birçok alıcısı çıktığı halde bugüne kadar evlenmemişti. "Onun da gönlünde bir aslan yatar!" derdi Söğütlüler. Hatta bir gün Aktopraklık'ta dolaştığını da görmüşlerdi. Yine de kimse gönlündeki aslanı bulup çıkaramamıştı.

- Ah Sedef Hatun, söyle bana, sen alp kızısın. Alp karısı, alp anasısın! Kocan Hasan Alp, yiğit kişidir. Oğlun Kaya Alp, kaya gibidir hamdolsun, bileğini bükecek er var mıdır onun? Üstelik gönülden de anlarsın. Söyle bana!

- Neyi kız?

- Aydoğmuş, Kaya Alp'a varmazmış! Sen araya neden girmezsin?

- Çekil dedim Yosma yanımdan! Şu sopayı görüyor musun? Bir indirdim mi? Ne belin kalır, ne kopası başın!

- Ah Bacıbaşı! Ne ister daha şu Aydoğmuş çıtkırıldımı? Ne ister söyle bana?

Sedef Hatun itti onu, Yosma Kız sendeliye sendeliye uzaklaştı. Sonra birden dirilip çukura saplanan arabasına öyle bir omuz vurdu ki, mandalar çekip götürüverdi arabayı! Yüzü al al olmuştu Yosma Kızın! Üstelik göğsü de titriyor, kalçaları da oynuyordu; sanki Sö-

güt sokaklarından geçiyormuş gibi, çınarın dibinde alplar sıralanmış gibi, omuzunda su bakracı varmış gibi, demirci ustası Yahya Usta ateşin başında Kaya Alp'ın kılıcını dövüyormuş gibi...

Yosma Kız, çok küçükken anasını kaybetmiş, babası ise Ermeni Beli çarpışmasında ölmüştü. Ninesi ile otururdu. İnekleri sağar, at tımar ederdi zaman zaman. Yosma Kız'ın her iş gelirdi elinden. Dikiş de diker, ata da biner, çift de sürer, kılıç da kullanırdı. Aykaan Bacı onu iyi yetiştirmişti doğrusu.

- Ah şu çıtkırıldım Aydoğmuş, diye söylendi, gelseydi ya, o da bizim gibi kömüşlerin ardından gidip denkleri kollasaydı ya! Yapamaz ki, gücü, dermanı yetmez ki... Kaya Alp, ne bulur böylesinde?

Hırs basıyordu âdeta Yosma Kız'a... Elindeki üvendireyi mandaya öyle bir batırdı ki, hayvan o kalın derisine rağmen böğürmekten kendisini alıkoyamadı.

Şu taşlar, şu bayırlar; şu kayalar, aşağıdaki ağaçlar, tarlalar olmasa Yosma Kız çileden çıkardı doğrusu. Bereket versin soluyordu da, bereket versin bahar rüzgârını derin derin ciğerlerine dolduruyordu da yanaklarındaki allık büsbütün beynine vurmuyor, göğsünün ortasına oturan ağrı, kalbini delip geçmiyordu.

Başındaki yemenisini de çıkardı, saçlarını da çözdü. Göğsünün düğmesini de açtı, öylece yürüdü.

Baharda insanın kanı kaynardı; hele sabahları insan hiç yerinde duramazdı! Ne yapsındı Yosma Kız? Onun da canı vardı, o da insandı, hele tıkanası şu kalpçiği hiç susmazdı, söylenir de söylenirdi.

- Hey bacılar! Uyanın! İkizce'ye yaklaşırız! Daha sonra Bilecik'e varırız. Toplanın! Hey Yosma Kız! Ne dolaşırsın ortalık yerde?

Sedef Hatun sesleniyordu. Karşıdan İkizce görünmüştü.

Etraf sessizdi, araba gıcırtılarından başka bir şey işitilmiyordu.

- Kılıçlarınızı pek, başınızı dik tutun, su uyur düşman uyumaz demişler! Etrafı kolaçan edin.

Sedef Hatun belki bir şeyler biliyordu bilmesine de, şimdilik ses etmiyordu. Daha doğrusu şaşırmıştı; acaba geç mi kalmıştı, erken mi gelmişti?

Şöyle dikkatle bakındı etrafa Sedef Hatun; oldukça düz bir yerdi burası. Karşıda ağaçlar, biraz ilerde kayalar vardı. Sedef Hatun yine seslendi:

- Yosma Kız! Çık şuraya da İnegöl tarafına bir bakıver! Sonra biraz dinlenip toparlanırız!

- Ne olacak Bacıbaşı?

- Sana çık derim, gecikirsen yandın bil!

Yosma Kız evvelâ nazlandı, sonra hızlandı, daha sonra kayaların üstüne çıkmasıyla aşağıya atlaması bir oldu.

- Hey Bacıbaşı, hey Sedef Hatun! Yandık ki yandık!

- Ne var kız?

- Üç adam gördüm pusuda! Geride ben diyeyim beşyüz, sen de bin kişi, dolu dizgin gelirler bize doğru. Niyetleri kötüdür.

- Kim olduklarını anladın mı?

- Pek bilemem! Tekfur Nikola'nın adamları olsa gerek!

- Durmayın, hemen arabaların arkasına yatın. Saldırırlarsa saldırın!

- Nasıl başa çıkarız bunlarla? Bir avuç bacıyız! Üstelik denklerimiz de var: Kim korur onları?

- Hay dili kopası! Seni Aykaan Bacı adam edememiş, ben nasıl edeyim? Yatın derim, kılıçlarınızı sıkıca tutun derim. Sonra da panter gibi sıçrayın derim.

Bacıların ilk şaşkınlığı geçmişti. Şimdi süratle arabaları çeviriyorlardı. Mandalar, ağır vücutlarını güçlükle kıpırdatıyor, denkler sallanıyor, tekerlekler gıcırdıyordu.

O sırada İnegöl atlıları gözüktü, kılıçlarını kınlarından çekmişlerdi, atlarını durmadan topukluyorlardı hepsinin gözünü kan bürümüştü.

En önde İnegöl Tekfuru'nun kardeşi Filatos vardı. Öylesine hırslıydı ki, bağırtısı nal seslerini bile bastırıyordu:

- Bacıların işini çabuk bitirin! Sonra hemen Domaniç'e yollanacağız. Karacahisar Tekfurunun kardeşi Lados biraderim yayladakileri ezerken biz de orada olalım! Daha sonra hedefimiz Söğüt'tür! Osman da ölecek. Buralarda bir tek Türkmen erkeği bile yaşamayacak. Sağ kalan avratları canınızın istediği gibi kullanın!

Bacılar denklerin arkasındaydı. Uzaktan güçlükle seçilen Bilecik kalesinde hiçbir kıpırdama yoktu. Sedef Hatun endişeyle gerilere doğru bakıyordu. Yine de çarpışacaklar, kanlarının son damlasına kadar akıtacaklardı. Bacı'ydı onların adı, bacılık kolay mıydı?

Birden bir nara duyuldu. Bacılar titredi. Sedef Hatun toprağa kapandı.

- Heyt! Heyt derim size! Çıkın dışarı, arabaların arkasına sinmek bacılığa yakışmaz ve de erlik değildir!

Bacılar sevinçlerinden ne yapacaklarını bilemediler. Hep birden haykırdılar:

- Aykaan Bacı!

Şimdi hepsi hem ağlıyor, hem de Sedef Hatun'un emrini beklemeden arabaların önüne, düşmanlarının karşısına dikiliyordu.

Yine de ilk çarpışmayı Aykaan Bacı yaptı. Atı kana, köpüğe büründüğü halde, üstü başı toz toprak içinde olduğu halde, durmadan soluduğu halde, kılıcını indirdi, kaldırdı.

Bacılar da saldırdılar gelenlere, "Aykaan Bacı, sen nerelerdeydin?" diye diye saldırdılar.

Fakat ne yapabilirlerdi? Onların da sayıları elliyi geçmezdi! Sonunda eriyecekler, şu azılı tekfur uşaklarına belki de yem olacaklardı! Bari Sedef Hatun akıl etseydi, gerilere haber salsaydı.

Yine de kaçınmadılar. Yine de yılmadılar. İşte Aykaan Bacı oradaydı, yanağının yarılmasına, omuzundan akan kana aldırmadan, saldırıyor, direniyordu.

Bir ses duydular yanlarında; yorgun fakat ılık, tatlı bir sesti bu. Buram buram sevgi, şefkat, dostluk kokuyordu:

- Bacılarım! Kızlarım! Yavrularım! Helâl süt emmişlerim! Helâl süt emdirenlerim! Analığı tatmışlarım! Ana olacaklarım! Kuzusunu yuvasında bırakıp kurtlarla çarpışanlarım! Sizden doğanlara iman, inanç, bilgi ve yiğitlik verenlerim! Çekilin artık geriye! İşte Şeyh Edebalı ahileriyle geldi. İşte Osman Bey'imiz arkanızda alplarıyla birlikte durur! Meydanı bırakın onlara!..

Bu Dede Baba'ydı! Toprağa yapışmış gibiydi, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Gördüğü, yaşadığı bu olay, öyle kolay kolay unutulacak gibi değildi. Elleri yarılmış, yanakları dağlanmış, saçları dağılmış şu kadınlar değme erkeğin yapamayacağını yapıyordu.

Birkaç tanesi yığılmıştı yere; kimisinin mavi, kimisinin yeşil, kimisinin de elâ renkli gözü göğe doğru açılmıştı. Onlar orada bir şeyler arıyorlar, birşeyler bekliyorlardı.

Birden Osman Bey'in sesi duyuldu:

- Vurun alplar! Vurun ahiler! Haydi Turgut!

Meydan büsbütün karıştı. Turgut Alp soldan kıvrılıyordu alplarıyla beraber, ahiler sağdaydı. Ortada Osman Bey yarıyor, geçiyordu.

Şeyh Edebalı, Bilecik yöresi tarafında ayakta duruyor, yaşlı gözlerle onları seyrediyordu. Yanında öğrencisi Dursun Fakih vardı. Oğlu Şeyh Mahmut Gazi ile Ahi Şemseddin oğlu Ahi Hasan savaşa katılmışlardı...

Şimdi Dede Baba doğruluyordu; kendisini okşayan Sedef Hatun'a gülümseyerek bakıyordu:

- Erken geldin Sedef kızım!

- Öyle olmuş Dede Baba! Beni Bey paralasa yeridir.

- Ne yapalım? Kaderde şu yavruların gençliklerine doymadan sönüp gitmeleri varmış! Halbuki biraz gecikseydin sizi çevirmek için İkizce'ye gelen İnegöl Tekfuru'nun adamları burada Osman Bey'i bulacaktı.

- Ben artık yaşayamam Dede Baba! Ben kim, Bacıbaşı olmak kim?

- Sus! Bu sözünü ne kocan Hasan Alp, ne de oğlun Kaya Alp duysun!

- Ne yapıyor onlar?

- Hasan Alp Turgut Alp'ın yanında olsa gerek; oğlun da şu anda Akça Koca ve Savcı Bey'le birlikte Domaniç'te Karacahisarlıları tepelemekle meşguldür.

Sedef Hatun sadece,

- Ah Hasan'ım, diye fısıldadı, yamandır benim Hasan'ım!

Dede Baba bu sözü duydu; gülümsedi, benimsedi, yine de içinde bir sızı hissetti. Sonra gözleri daldı, bağırdı:

- Aykaan nerede?

- İlerde düşmanı sürer!

- Niye hâlâ çarpışıyor? Çek onu geriye!

- Yanında Yosma Kız da var!

- Getirin ikisini de buraya, getirin derim size, yeter gayrı!

Sedef Hatun yerinden fırladı. İki bacıyla birlikte çarpışanların arasına daldı. Az sonra çeke çeke getirdiler. Aykaan Bacı'yla Yosma Kızı.

Dede Baba ona baktı baktı da:

- Aykaan'ım! dedi.

Aykaan Bacı da, Dede Baba'ya baktı baktı da:

- Dede Baba'm! dedi.

Aykaan bitikti, Aykaan yorgundu. Yaralarından hâlâ kan sızıyordu, dizleri titriyordu. Atı biraz ileride soluyordu.

Aykaan Bacı ellerine yapıştı Dede Baba'nın. O da onu bağrına bastı.

Aykaan Bacı ter ve kan kokuyordu. Yine de bu koku Dede Baba'ya hoş, pek hoş geliyordu.

Biraz sonra doğruldu Aykaan Bacı; geçmişi hatırladı, yarasını, yorgunluğunu, hatta çarpışmayı unuttu, sordu:

- Aydoğmuş kız ne yapıyor?

- İyidir!

- Ağlıyor mu?

- Ağlıyor!

- Varsın ağlasın! Gözyaşlarının bir zararı yoktur. Şey, bir şey sorsam mı daha?

- Sor!

- Ayhan Çavuş'um nerede?

- Osman Bey'in yanındaydı! Herhalde düşmanı deler de geçer.

- Yamandır benim çavuşum! Babam Deniz Pehlivan sağ olsaydı da onun nasıl çarpıştığını bir görseydi. O zaman, "Kızımı yabana vermemişim" diye sevincinden ne yapacağını bilemezdi. Bana izin ver Dede Baba!

- Nereye?

- Ya Ayhan Çavuş'u kime bırakam? Yanında olayım da taze can bulup İnegöllülere öyle bir satır indirsin ki, Allah da beğensin, kul da...

- Otur oturduğun yerde! Sonra herkes, Aykaan Bacı olmasa Ayhan Çavuş'un hali haraptı, demez mi?

- Doğru!

- Şimdi sen benim soruma cevap ver! Aydoğdu nerede?

- Bulamadım!

- Öyle mi? Bulamadın ha!

Dede Baba âdeta küstü, uzaklaştı Aykaan Bacı'dan.

Aykaan Bacı da başını önüne eğdi, suç işlemişçesine eğdi.

Savaş çok kızışmıştı. Naralar, at kişnemeleri, kılıç şakırtıları birbirini kovalıyordu. Yine de İnegöllüler iyi dayanıyordu.

Osman Bey dalıyor deviriyor. Ayhan Çavuş çiğniyordu. Turgut Alp sanki bir fırtınaydı. Geride kalanları Hasan Alp tamamlıyordu.

Öte yanda Edebalı'nın oğlu Şeyh Mahmut Gazi, İnegöllülerin sol kanadını çeviriyordu. Şeyh Edebalı de hâlâ ayakta duruyordu. Bakışları benek benekti. Yanına Dursun Fakih'ten başka Molla Hattab-i Karahisarî de gelmişti.

Ahiler birbirlerine, "Yardım et, derlerdi, nerede olursa olsun yardım et. Zulme karşı koy, ezileni kurtar. İlim öğret, harama el sürme, savaşta kılıcını unutma!.."

Ahi, temiz olmak isterdi. Beyazlık onun öncüsüydü. Şeyh Edebalı, Kırşehir'den sonra beyazlığın temelini burada da artmıştı.

Tekkesinin biraz ilerisinde Bilecik vardı. Tekfur ona el sürmezdi. O da damadı olmasına rağmen Osman Bey'e lâf götürüp getirmezdi. Bazen Söğüt'e gider, bazen de Osman Bey'i tekkesinde karşılardı.

Ahiler bilginin altında yatarlar, bilgiyle kalkarlardı. Şeyh, ahilerini salmıştı köylere, kentlere. Söğüt'te dükkânların çoğunu ahiler işletirdi. Tertemiz futalarıyla güler yüzle karşılarlardı müşterilerini. Fazlasını istemezler, eksiğini vermezlerdi.

Şeyh Edebalı zaman zaman bilgi alışverişi yapardı. Dede Baba'yla. Kırşehir'den, Konya'dan gelen haberleri beraber değerlendirirlerdi.

O gün de Dede Baba uğramış,

- Ahilerini topla, demişti. İkizce'de savaş var. Osman yenilirse bu topraklarda zor tutunulur.

Dursun Fakih de, Molla Hattabi de oradaydı, ders vermeye gideceklerdi, kalmışlardı.

Osman Gazi gördüğü rüyayı anlatıp Şeyh'in kızını son defa istemeye gittiği zaman Edebalı'nın müridi Derviş Turgut, o zaman ona bir hoş bakmıştı. Bakmıştı da sonra bir dilekte bulunmuştu kendisinden.

Bugün Derviş Turgut da bu savaşın içindeydi. Duygularıyla beraber kılıcının parıltısını taşıyordu.

Dede Baba şu naralar, şu gürültüler arasında bu geçmişi, bu hali yaşıyordu; geleceği de görüyordu. Yine de kendisini mutlu hissedemiyordu:

- Neden bulamadın? diye sordu. Kaldır başını, cevap ver Aykaan! O da benim oğlumdu. Beni büsbütün evlâtsız yardımsız bırakmıştın. Bir haber getirebilseydin, ufak bir haber; bana da yeterdi, Aydoğmuş'a da yeterdi!

Aykaan Bacı çırpındı, hatta inledi. Terleri kurumuştu sırtında. Yaraları da donmuştu. Bu sefer çarpışmaktan değil, Dede Baba'ya cevap vermemekten çökmüştü...

- Yok işte, yok! Tankut Alp'a yardım eden, onu iyileştirip Moğollardan gizleyen karı-kocayı bile buldum. Dağda bir kovuğa sinmişlerdi, keçi besleyip geçinirlerdi. Onlar da bilmez; Tankut Alp uğramış, kısa bir süre dinlenmiş yanlarında, sonra oğlunu alıp güneye doğru gitmiş. Battım çıktım, bazı geceler çakallarla beraber uyudum. Konya'ya dek uzandım. Eşkıya vurdum. Moğol'u pusuya düşürdüm. Kar diz boyu olunca bir ağacın tepesinde pinekledim. Çoğu zaman, çobanların ağılına sığındım. Yok derim sana Dede Baba! Daha fazla sual sorup yıkma beni. Beni arama bahanesiyle Konya Sultanına haber götürüp yardım istemeye giden Aktimur'la Aykut Alp'ı görünce olanı biteni anladım. Ayhan Çavuş'um bir süre göstermelik yanlarında gittikten sonra geri dönmüş. Osman Bey'le gizlice buluşacakmış. O zaman topukladım atımı, yine de ancak, İkizce'de yetişebildim bacılara! İşte hepsi bu; önü de bu, ardı da bu!.. Bakalım şimdi Aydoğmuş'la Ayhan Çavuş ne yapar beni görünce? Teşne midir konuşmaya benimle kız? Yoksa eskisi gibi yüzüme bakıp da kafasını mı çevirir? Gayri yüreğim sızlamayacak, sızlamayacak derim sana. İçim istemese de kulağından tutup getirecektim oğlanı, everecektim onları...

Aykaan Bacı artık Dede Baba'yla konuşmadı. Hatta onun sual sormasını bile beklemeyip yerinden fırladı. İnegöllüler panik halinde kaçmaya başladıkları sırada o da peşlerine düştü.

İşte burası İkizce'ydi. Burada zafer Türklerin olmuştu. İnegöllüler şimdi durmadan kaçıyorlardı. Acaba Domaniç'tekiler ne yapıyorlardı? Güneyden dolanıp yayladakilere baskın yapacak olan Karacahisarlılar ya umduklarını elde etmişlerse ne olurdu?

Osman Bey, böyle kötü bir sonucu düşünmek istemiyordu. Orada Akça Koca Gazi vardı. Abdallar yollara dökülmüş olmalıydı.

Ahiler, şehitlerle yaralıları toplarken Osman Bey ve alplar Domaniç'e yetişebilmek için doludizgin gidiyorlardı şimdi. Aykaan Bacı'ysa durmamacasına söyleniyordu:

- Ayhan Çavuş beni bıraktı da gitti, yüzüme bakmadan gitti.

Sonra o da peşine takıldı gidenlerin...

* * *

Yayla uzaktan gözükmüştü... Kılıç sesleri, feryatlar bekledi Osman Bey; hiçbir ses duyamıyordu. Yalnız derinden derine bir ilâhi kulağına çarpar gibi oldu. Neredeyse hayvanı çatlayacaktı, yine de sürdü.

Karşıda kayaların arasında keşiş mağaraları vardı. Zaten güneyde bile, Karacahisar civarında dahi keşişler otururdu. Görünüşte tembel tembel dolaşırlardı. Gündüzleri gelen ziyaretçileri takdis ederler, kutsal suyla yüzlerini yıkarlar, büyü yaparlardı. Fakat gece çökünce, dağdan inerler, haber götürüp haber getirirlerdi. Bütün bunları bilirdi Osman Bey. Birkaç adamını gizlice peşlerinde dolaştırırdı. Baskının nerelerde olacağını da böyle öğrenmişti zaten. Nedense Harmankaya Tekfuru Köse Mihal'den bir daha haber gelmemişti. O da Harmankaya'ya hiç uğramamıştı.

Eski adı Niko, yeni adı Nevzat olan genç, bir gece keşişleri kolladıktan sonra sabaha karşı gelmiş, "Baskın Domaniç'le İkizce'de olacak, hem de göç esnasında." demişti. Hemen toplanmışlar, göçün erken olmasına karar vermişlerdi; bu yüzden tekfurlar gerektiği gibi hazırlanamayacaklardı. Onlar da basana baskın yapacaklardı. Durumu Selçuklu Sultanına da bildireceklerdi.

İşte, Osman Bey nihayet görüyordu, Domaniç ölülerle doluydu. Yaklaştıkça daha iyi anladı. Karacahisarlılar yenilmişti, hem de yüzlerce ölü vererek.

Abdallar yerlerde sürünüyorlardı. Tahta kılıçlarını kırmışlar, dümbeleklerini patlatmışlar, kısa kuşaklarını boyunlarına dolamışlardı.

Abdallardan Çınar Yusuf'un yüzü gözü kan içindeydi, elinde irice bir taş vardı. Osman Bey'e bu taşı göstererek bağırıyordu:

- Dilenelim, nefsimizi körletelim. Tanrı'ya varalım! Bununla kafamı yarayım mı, yarayım mı?

Osman Bey atından atladı, Çınar Yusuf'u okşadı, ilerde, bir ölüyü karşıdaki ağacın dibine götürmeye çalışan dört kişiye doğru koşmaya başladı.

Akça Koca karşıladı onu. Elindeki kılıç kan içindeydi Akça Koca'nın. Beyaz sakalı da benek benek kırmızıydı. Mintanının önü açılmış, bakışlarına hafif gölge düşmüştü.

- Dur, gitme bey!
- Niçin?
- Biraz sonra, soluk al.

- Niçin?

- Başın sağ olsun, ağabeyin Savcı Bey'i kaybettik!

Oğlu Orhan da oradaydı. Kaya Alp da gelmişti. Fakat ağabeysi yoktu. Ermeni Beli'nde oğlu Bay Hoca şehit düşmüştü. Şimdi de babası. Bu acıya dayanmak çok güçtü. Birden bağırdı:

- Abdurrahman Gazi, Karacahisarlıların peşinden git!

Ağaca doğru koşmaya başladı, sonra diz çöktü, Savcı Bey'i kucakladı.

- Şehitlik bir şereftir, ben de şehit olsam ne çıkar?

Amcası Dündar Bey'e böyle söylemişti Savcı Bey. İşte, o şerefe erişmişti. Osman Bey bu konuşmayı bilmiyordu, ama Savcı Bey ölümünde bile mutlu ve aydınlıktı.

- İntikamını alacağım ağam, diye fısıldadı.

- Alındı bile!

- Nasıl?

- Kaya Alp, Karacahisarlılara kumanda eden Tekfurun kardeşi Lados'u bir kılıçta ikiye biçti.

- Yetmez!.. Yetmez!..

Osman Bey şimdi yine bağırıyordu, bu haykırış hıncından çok duyduğu derin acıdandı. Fakat ağlayamıyordu, ağlayamadı da...

Yanında Akça Koca olduğu halde bir süre ne yapacağını bilemeden dolaştı. Oğlu Orhan'a baktı, onda geleceğini görmek istedi. Dede Baba'yla Şeyh Edebalı'nın özlemini çekti. Sonra duruldu:

- Koca Baba! dedi.

- Söyle Bey!

- Karacahisar'ı alacağız!

- Alacağız!

- Konya Sultanından yardım gelse de gelmese de, alacağız!

- Alacağız!

- Beni artık Söğüt'e götür Koca Baba. Kaya Alp kalsın burada. Ağamı da babamın yanına gömsünler, babam Ertuğrul Gazi'nin türbesine...

Atına bindi, ilerlemeye başladı. Kendisini seyreden Aykaan Bacı'yı görünce sevindi, hatta gülümsedi:

- Sefa geldin bacı, dedi, İkizce'de konuşamadık. Yerin hazır, her daim bacı başısın! Şimdilik hoşça kal, sonra görüşürüz.

Akça Koca ve oğlu Orhan'la uzaklaştı. Aykaan Bacı ise bir süre arkasından seyretti. Sonra bakışlarını Kaya Alp'a çevirdi. İstemediği halde, kendisini zorladığı halde uzun uzun gözlerini ayıramadı ondan. O anda duygularını bile kendisinden saklıyordu Aykaan Bacı...

O yıl Domaniç kanlarla sulanmıştır. Göç edenler yine de yazı burada geçireceklerdi.

KARACAHİSAR

AKTİMUR ile Aykut Alp içeri girince Osman Bey:

- Sefa geldiniz, dedi.

- Sefa bulduk.

- Geciktiniz, erken geleceğinizi beklemiyorsam da, yine de merak etmeye başlamıştım.

- Öyle oldu bey, sultan bizi bir hayli oyaladı. Sonra, "Siz gidin, ben cevap gönderirim." dedi.

- Sultan Gıyaseddin Mesud ne yapar?

- Şaşkındır! Moğollardan yakasını kurtaramaz. Nasıl, bundan evvelki Sultan Üçüncü Gıyaseddin Keyhusrev üç yıl evvel Moğollar tarafından öldürülmüşse, Sultan Mesud dahi her an ölümü gözlese yeridir.

- Başka ne konuştunuz sultanla?

- Yanında uzun süre kalmak ne mümkün beyim? Yalnız görürüz ki, Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Mesud, uçta en fazla size güvenir. Germiyanoğullarına bağlı kılmaktan vazgeçmez! Sanırım Germiyanoğlundan çekinir. Geçen yıl sultan, Moğol atlılarıyla Germiyanoğlunun üzerine yürüdüğü halde, dönüşte Yakup Bey peşine düşmekten çekinmemiş.

Osman Bey'in yanında Şeyh Edebalı ve Akça Koca vardı. Ayaklarının tozunu bile silmeden karşılarında duran bu iki kişiyi onlar da merakla dinliyordu.

- Oturunuza!

- Evlerimize gidip paklansak yeridir Osman Bey!

- Yollarda neler gördünüz?

- Eşkıyalar kol gezer! Kervanlar, çıngıraklarını çala çala güçlükle ilerler. İpek yolu tıkanmıştır. Hanlar boş, kervansaraylar yıkıktır. Açlık, dağları taşları sarmıştır. Pahalılık alabildiğine yürümüştür.

Moğol umursamaz bunları; vurur, kırar, öldürür! Yalnız birisi, bir adam, Moğol'un amansız düşmanı olmuştur. Nerede bir Moğol bulsa tepeler!

Osman Bey ilgilendi, hatta merakı öylesine arttı ki, yerinden kıpırdadı, hemen sordu:

- Kim bu adam?

- Tankut Alp! Aydoğdu'nun babası!

- Nerede karşılaştınız onunla?

- Giderken, Alaaddin Keykubat zamanında yaptırılan İsaklı kervansarayına gece basmadan varabilmek için Çay' dan Sultandağı'na iniyorduk ki karşımıza çıktı. Bir Moğol'u ayağının altına almış tepeliyordu. Dönüşte de Akşehir civarındaki Argıthan'a varırken bizi gözetleyen iki Moğol'u tepeledi, yanaklarımızdan öpüp uzaklaştı. Hep o civarlarda dolaşırmış. Moğollara karşı kini sönmek bilmezmiş. Eskiden Selçuklu Sultanına hizmet ederken, Sultan şimdi onu Konya'ya dahi sokmazmış. Belki, köylüler gizlese gerek. Size de, Dede Baba'ya da selâm söyledi.

- Oğlu neredeymiş? Aydoğdu?

- Kendisi de bilmiyor! Bırakmış babasını, Bağdat'a gideceğim, demiş.

- Bir şey daha öğrenmek isterim. İlhanlı tahtında hâlâ Argun Han mı otururmuş?

- Evet! Gazabına dağ taş dayanmaz, aman bilmezmiş! Ayrılmadan evvel sultanın huzuruna çıktığımızda etrafına bakınıp fısıldarcasına, "İlhan'a bir hal olursa, Bizans Selçuk ülkesine saldırabilir." dedi. Bu yüzden uç beyleri kuvvetlenmeliymiş. Sizin de kuvvetli olmanızı ister.

Osman Bey derin derin düşündü. Sıkılıyor, ümitsizliğe kapılıyordu zaman zaman. Kısa bir süre sonra diriliyor, "Başaracağım" diyordu.

Karşısındakilere üzüntüyle baktı. Sonra:

- Evet, dedi, ben de bilirim, uçta kuvvetli olmak gerek! Ama, nasıl? Sultan yardımımıza bile gelmez.

- Belki gelir bey!

- Hiç sanmam! Biz ise Karacahisar'ı almaya karar verdik. Daha doğrusu mecburuz buna! Karacahisar Tekfuru gerimizden yolumuzu keser, sırtımıza hançerini batırır.

- Ya Harmankaya Tekfuru Köse Mihal? O ne olacak bey?

- Ona asla ilişmeyeceğiz. Köse Mihal bizdendir, içimizdedir! Bunu böyle bilin, bildiğinizi de kendinizde saklayın!

Aktimur sesini çıkarmadan amcasını dinliyordu. Öteki amcası Savcı Bey hakkında Osman Bey'in hiçbir şey söylememesi şaşırttı onu. Osman Bey'e her ne kadar "Kara Osman" diyorlarsa da duyguları asla kara değildi.

- Gidin, dinlenin artık! dedi. Aktimur sen de bu gece amcan Savcı Bey için dua et. Kader beni bir ağabeyden yoksun bıraktı. Baban ve sen sağ olun!

Onlar dışarı çıkarken yine merakını yenemeyip sordu:

- Konya'da daha neler gördünüz?

Aykut Alp güldü, güldü de yüzünü buruşturdu. Tedirgindi, yorgunluktan ziyade içi eziliyor, bir şeyler yapamamış olmanın acısını duyuyordu.

- Halk camilere sığınmış, dedi. Kapı Camii, Sahip Ata Camii, İplikçi Camii dolup dolup boşalıyor. Öte yandan bir yalan, bir kara duman, bir hile, bir riya yayılmış ki şehre durulur, oturulur gibi değil. Herkes birbirinin kuyusunu kazıyor. Sultana selâm verip, eteğini öpen arkasından tükürüyor. O ise sallandığını bildiği halde Moğol'un çökeceğini sanıyor. Bir defasında Karatay Medresesi'ne uğradık. Mollalar birbirlerine sövüp sayıyorlar, hatta dövüşüyorlardı. Halbuki karşıda, güzelim çinilerin üzerinde Kur'an'dan bir âyet yazılıydı: "Hiç bilenlerle, bilmeyenler bir olur mu?" Bu sözü güçlükle Türkçeye çevirdi bir molla, sonra elinin tersiyle bizi itip kavga etmek için arkadaşlarının yanına koştu. Ne diyeyim bey? Biz de böyle camiler, medreseler yaptıralım. Hâlâ, Mevlâna canlarının dönüşü gözlerimin önünde, ney sesleri kulaklarımda canlanır. Akla karalar var Konya'da.

Yıl 1287 idi. Artık Osman Bey her zamankinden huzursuz olmuştu. Aykut Alp'ı daha fazla dinlemek istemedi; içi burkuluyordu.

Onlar çıkınca Osman Bey Şeyh Edebalı'ya döndü:

- Şeyh Baba, dedi. Dede Baba niye gözükmedi?

- Öğrencilerine ders verir. Galiba biraz da hasta.

- Karacahisar hakkındaki düşünceme ne dersiniz?

- Yerindedir!

- Selçuklu Sultanından yardım gelmese de mi?

- Evet, yardım gelmese de.

- Ne zaman?

- Vakit geçirmemek gerek!

- Abdurrahman Gazi ile Turgut Alp Karacahisar civarında dolaşırlar, yine de tekfur onlara aldırmayıp Söğüt'ü basacağını söylermiş. Bu yüzden ben de Domaniç'tekiler Söğüt'e inerken Karacahisar'ı kuşatmayı uygun bulurum.

- Allah yardımcın olsun Osman!

Bu sefer Osman Bey, yıllardan beri içinde beslediği bir şüpheyi giderebilmek, belki de inancını desteklemek için sordu:

- Şeyh Baba! Selçuklu günün birinde büsbütün çökecek. O zaman Rum illerinde onun yerini kim tutar?

- Sen ve beyliğin!

- Evet ben ve beyliğimiz! Ama, çok küçüğüz!

- Büyüyorsun! Yalnız bir eksiğin var!

- Nasıl?

- Törelere dayanıp yasalar kurmak, idareyi yer yer güvendiklerine bırakmak zamanı gelmiştir.

- Doğru söylersin! Bu da olacak! Hem de en yakın zamanda.

Osman Bey ayağa kalktı.

- Akça Koca Gaziyle çarşıda biraz dolaşmak isterim, dedi. İzin verir misiniz?

- Elbette.

Selâm verip çıktılar. Akşam olmak üzereydi. Ağaç diplerinde gölgeler uzamıştı.

Çarşı tenhaydı, meydan boştu. Yayladakiler henüz dönmediğinden Söğüt uykuya yatmışçasına sakindi.

Kılıççı ustası Yahya Usta, dükkân kapısının önünde Aykaan Bacı'yla konuşuyordu:

- Kolay gelsin! dedi Osman Bey. Ne var, ne yok?

- Ne olsun ki bey! Aykaan Bacı'ya anlatmaya çalışırım!

- Neyi?

- "Hayvan ölür semeri kalır, insan ölür eseri kalır!" demişler. Bilir misin ki iyi demişler! İşte bunu, onun kafasına sokmaya uğraşırdım.

- Ne isterdi de böyle lâf ederdin?

- İlle de tutturmuş, Kaya Alp'a yaptığın kılıcın bir eşini bana yap diye.

- Sen de yapsana.

- Gayri onda iş kalmamış, içini dinler olmuş, yumulmuş kendi kendine. Çekilsin evine, bir hoşça baksın kızına, kocasına. Gönlü kabardıkça da babası Deniz Pehlivan'ın kılıcını alıp oynasın. Göstermelik.

Aykaan Bacı homurdandı. Ayağını yere vurup elini beline dayadı. Yahya Usta aldırmadı bile.

"Yahya Usta" demişlerdi ona. Uzaktan yakından herkes adını bilirdi. Söğüt'te el üstünde tutulurdu. Sanatından başka bir şey düşünmez, sözünü esirgemez, yaptığı kılıcı beğenmezse, müşteri alıcı da olsa kırıp atardı.

- Bey! Sana bir şey söyleyeyim mi?

- Söyle.

- "Ardından kırk köpek havlamayan kurda kurt denmez." Atalarımız söylemiş bunu, aklından çıkarma. Yararı dokunur.

- Sözü nereye getireceksin Yahya Usta?

- Senin ardından kaç köpek havlar bey?

- Bilmem!

- Say, adları, sanlarıyla da iyice belle, kırka ulaşınca yine konuşalım.

Aykaan Bacı daha fazla sabredemedi. Ayağını bir daha yere vurduktan sonra:

- Bana bak Yahya Usta, dedi. Sen de şunu aklından çıkarma. "Bir demeden iki denmez." ve de "Çömlekçi ayranı testiden içer." Bil ki, arı kızdıranı sokar.

Yahya Usta güldü de elini dizine vurdu:

- Haydi git işine, dedi. Anlarsın sonra ne dediğimin önünü, arkasını. Kafana yerleştiresin ki, soyulmuş hacının Arafat'ta yeri yoktur. Bir de üsrük devenin çulu eğri gider.

Aykaan Bacı neredeyse Yahya Usta'nın körüğünü yakalayıp kafasına indirecekti. Nedense vazgeçti:

- Görüşürüz, dedi. Unutmadım, unutma!

- Görüşürüz be Aykaan Bacı! Yalnız sana bir sözüm daha var.

- Neymiş o?

- Demincekten beri bunun etrafında dönüp dönüp dolaşırdım. Hazır burada beyle Akça Koca Gazi varken sorayım. Aydoğmuş kızı neden Kaya Alp'la evlendirmezsin? Üstelik bir kılıçla Karacahisar Tekfurunun kardeşi Lados kâfirini ikiye biçmiş bizim aslan!

- Kendisi bilir.

- Zorlamaz mısın Aydoğmuş'u? Evde kaldı!

- Deşme yaramı Yahya Usta! Kendisi bilir dedim ya!

- Kızı keyfine bırakırsan ya davulcuya varır, ya zurnacıya demişler!

- Allah belânı versin Yahya Usta! Gün gelir ben bu lâfların hesabını sorarım senden!

- Söğütlü hoş görür, gelmişini geleceğini kızın! Çünkü severler Aydoğmuş'u. İyi kızdır, hoş kızdır. Kimseye hoşt dememiş, kimseye çelme atmamıştır. Bir kalpçiği vardı, kırıldı yavrucuğun. Giden gitti, kalan kaldı. Sen yıktın kızı. Şimdi de kendi bilir dersin. Gayri onun bilecek zamanı mı kalmış? Bunu Ayhan Çavuş'a da söyledim. Düş öne, yuvayı yap, ondan sonra gel, kılıç iste benden.

Aykaan Bacı bir süre cevap vermedi. Sadece dişlerini gıcırdattı, burnundan soludu. Sonra elini beline korken:

- Kız kimin? dedi.

- Senin de, hepimizin de! Severiz yavrucuğu!

- Ey Yahya Usta! Sokak ortasında kız alışverişi yapılır mı? Bu bir! Eğri oturup doğru konuşmaya kalkarsın! Bu iki! Ayağın sürter de koşmaya çabalarsın! Bu üç! Demincekki sözümü unutma!

- Neymiş o?

- Arı kızdıranı sokar.

- Sen de unutma, üsrük devenin çulu eğri gider?

Aykaan Bacı daha fazla duramadı. Şimdilik şu Yahya Usta'ya yenilmişti yenilmesine ama, bir de işin ardında öte yüzü vardı. O yöne ayağını bastı mı, Yahya Usta'nın dükkânında ne örs, ne körük, ne ateş kalırdı!

Uzaklaştı, adımını her atışında bastığı yeri çökertircesine uzaklaştı.

Bir süre arkasından baktılar onun. Sonra Yahya Usta:

- Severim Aykaan Bacı'yı, dedi. Bir elini daha tutan çıkmamıştır bacılar arasından. Gel, gör ki keçi gibi inatçıdır.

- Çok kızdırdın onu bu sefer!

- Öyle oldu Akça Koca Gazi! Hani ben de ihtiyarladım gayri, çenem düştü.

Bu sefer Yahya Usta Osman Bey'e döndü:

- Emret Bey, dedi, ardından havlayan itlerin adedini düşün de emret!

- Kaç kılıcın var?

- Hazırda on tane!

- Ya kalkanın?

- On beş tanesi aşağıda durur.

- Dayanıklı mı?

- Sorar mısın Bey? Azgın boğalara bile toslatsan bir iz bulamazsın!

- Sen komşularının hakkını yemişsin!

- Ben mi?

- Sen!

Yahya Usta sendeledi; olmazdı, olamazdı. Bir alçak çıkmıştı da yalanların en korkuncunu mu savurmuştu?

- Körükçünün körüğünü, oduncunun odununu, dabbağın derisini alıp akçasını ödememiş, üstelik borcum yoktur, diye gelenleri kovmuşsun.

- Ben mi?

- Sen!

Yahya Usta neredeyse çıldıracaktı. Kan beynine hücum etmişti. Eli, ayağı titriyor, olduğu yerde duramıyordu:

- İspat ederim, diye bağırdı. Kimse onlar, gelsinler ki göreyim. Allah yarattı demeyeyim, demeyeyim de yüzlerine tüküreyim.

Osman Bey, Yahya Usta'nın bağırıp çağırmasına aldırmadı bile:

- Doğru söyle, dedi. Seni Karacahisar Tekfuru yanına almak mı ister?

- Evet!

- Ne için?

- Bana ev verir, akça verir. Çil çil altın döker önüme de kılıç yapayım kıldan ince, eşi menendi Bizans'ta dahi bulunmasın diye.

- Ne vakit söyler bunu?

- Haber gönderir gizlice!

- Sen ne dersin?

- Olabilemez derim, olabilemez derim ki, öylesine!

- Bana niye haber vermezsin?

- Bey ârif gerektir! Beyin bir gözü öndeyse bir gözü arkadadır, diye düşünmüşümdür. Şeyh Mahmut Gazi de bilir bunu! Saklım, gizlim yoktur.

- İnanmam! Şimdi senin on kılıcınla on beş kalkanına el atarım. Yarın da meydana çekip yargılarım. Hesap günüdür, ayağını tetik al Yahya Usta!

Yahya Usta diz çöktü, havasız kalıp boğulacağını anladı da diz çöktü. Sonra kendini toparladı. Dikleşti, elini sakalında gezdirirken:

- Bu söylediklerinin hiçbirisi, dedi, benim uzağımdan, yakınımdan geçmemiştir.

- Elbette geçmemiştir!

- Nasıl?

Eh bu kadarı da fazlaydı. Bu bey, bugün hangi yoldan gidiyordu? Yolunu şaşırmıştı da batağa mı düşmüştü? Batağa düşüp de çamur mu sıçratırdı etrafına? Yahya Usta bilirdi. "Su her şeyi temizlerse de yüz karasını temizleyemez"di.

Diretti bu sefer, gözü ne bey gördü, ne kendisini gülümseyerek seyreden Akça Koca'yı.

- İspat isterim, ispat! "Söz ebesi, tandır kebesi!" demişler. Hem de, "Ocağın eğriliğine bakma, dumanın doğru çıkmasına bak." diye eklemişler. Vur beni bey!

- Niye?

- Yaşayamam!

- Yaşarsın! Hem ben malına el atarım, hem de sen yargılanmamak için, seni çağıran Karacahisar Tekfuruna bu gece sığınırsın.

- Ne dedin, kaçayım mı?

- Kaç!

- Kim yargılayacak beni?

- Kaçmazsan Şeyh Mahmut Gazi!

- Güvenirim ona, güvenirim! Babası Şeyh Edebalı'ya da güvenirim. Ama, bundan sonra sana güvenmem bey!

O zaman Osman Bey, Yahya Usta'yı okşadı, hatta alnından öptü.

- Hâlâ anlamadın mı? diye sordu.

- Neyi?

- Herkes seni hak yedi bilecek, yargılanmamak için Karacahisar Tekfuruna sığındı bilecek. Tekfur da böyle bir ustanın yanına gelme-

siyle övünecek. Ben seni tekfurdan isteyeceğim, geri vermeyeceğine eminim. Verse bile sakın geri döneyim deme.

Yahya Usta son nefesini verir gibi yere oturdu. Bitmiş, erimişti. Ömründe böylesine yıkıldığını, böylesine çöktüğünü hatırlamıyordu. Nice felâketler geçirmişti; büyük oğlu yandığı zaman. Söğüt'e göç ederken karısı Sakarya'da boğulduğu zaman bile gücünü yitirmemişti. Moğollar, Karacadağ'da yolunu çevirip geri götürmek için üzerine çullandıkları sırada sadece gülmüş, ellerinden kurtulup kaçınca kırık kılıcını suya atmış, delik zırhını fırlatmış, "Daha iyisini yapacağım!" diye bağırmıştı. Yapmıştı da. İnandığı bir yerde, inandığı insanlar arasında böylece yaşamıştı o!

Şimdi, küçük oğlunu yetiştiriyordu. Ahiliğe yazdırmıştı, futa kuşatmıştı, günün birinde elini verecekti.

Oğlu Güneş, zaman zaman Orhan Bey'le dolaşır, ata biner, av avlar, sonra gelir babasının dükkânında körüğün başına geçerdi. Şakır şakır ter dökerek alplara, bacılara, hatta kocamışlara kılıç, kalkan, zırh yetiştirirdi.

- Sonra ne olacak bey, diye sordu, sonra ne olacak?

- Karacahisar'da olup bitenleri öğreneceksin! Bana haber göndereceksin! Biz hisara saldırdığımızda...

- Saldırdığınızda mı?

- Belki de kalenin kapısını açacaksın!

- Nasıl yapacağım bunları?

- Sen bana, "Ben kılıç yapmaktan öte de iş görmek isterim." dememiş miydin?

- Böylesine mi?

- Tekfur kim gitse oraya, senden başkasına inanmaz ve senden başkasına yakınlık göstermez.

- Nasıl haber alıp vereceğim?

- Yalnız olmayacaksın! Birileri de bulunacak! Belki oğlun, belki de benim Orhan! Daha başkaları. Bu gece oğluna dahi bildirmeden gizlice yola çık. Abdurrahman Gazi veya Turgut Alp'la karşılaşırsan, "Bey beni Karacahisar'a elçi gönderdi." de. Sana ses etmezler.

Şimdi Yahya Usta her şeyi anlamasına anlıyordu da, başarıp başaramayacağını kestiremiyordu. Yine de:

- Yapacağım! dedi. Bir gün eksik bir gün fazla ne çıkar? Zaten kiranın yarısı keresteciyle dülgere gider demişler.

Kaya Alp geçiyordu önlerinden, belki de Yahya Usta'yla konuşmak için gelmişti. Osman Bey onu görünce:

- Kaya Alp! diye seslendi.

- Buyur bey!

- Yahya Usta hak yemiş, kılıçlarıyla kalkanlarına el koyuyorum!

- Olamaz bey, olamaz!

- Olur! Yarın yargılanacak. Şimdi iki kişi daha bul, on kılıçla on beş kalkanı alıp Şeyh Mahmut Gazi'ye teslim et.

- Olamaz diyorum bey, iftiradır! Kim "Hak yemiş!" demişse benim karşıma çıksın! Çıksın ki işini bitireyim!

- Dediğimi yap Kaya Alp! Kimin şikâyetçi olduğunu sonra anlarsın...

Kaya Alp, Yahya Usta'ya baktı. Yahya Usta başını önüne eğince duramadı, dayanamadı, olanca hızıyla koşmaya başladı.

O zaman Osman Bey:

- Allah yardımcın olsun! Dedi. Döneceksin! Ve bugünü hep beraber burada anacağız!

Artık konuşmadılar. Osman Bey, Yahya Usta'yı dükkânının önünde yalnız bırakıp Akça Koca'yla birlikte uzaklaştı...

* * *

Aykaan Bacı, büyük bir gürültüyle evden içeri girdi. O sabah Ayhan Çavuş gözcülüğe gitmemişti. Geceleyin bey haber göndermiş, "Bir süre Söğüt'te oyalansın." demişti.

Aydoğmuş babasının yanında oturuyordu; çorap örüyordu renkli renkli, babası için. Yünü bile kendisi eğirmişti.

Ayhan Çavuş "İnşallah kocana da örersin!" demişti de, Aydoğmuş, üzüntüyle bakmıştı. "Kocama mı?" diye sormuştu.

Aykaan Bacı duydu bu konuşmayı; elindeki çizmeleri fırlatıp:

- Bırakın bu koca lâfını, diye seslendi. Sırası mı? Biz batmışız da haberimiz yokmuş?

Sonra hançerlenmiş gibi odaya girdi, soluğunu kesti, elini göğsüne bastırdı:

- Biz batmışız derim sana Çavuş! Neden diye sormazsın! Yahya Usta, hak yemiş!

- Olamaz!

- Yemiş de, bu sabah yargılanacağını anlayınca gece yarısı kaçmış, gitmiş!

- Olamaz derim sana!

- Herkesin ağzında, "Karacahisar Tekfuruna sığındı!" lâfı dolaşır.

- Yalandır! Tepinip durma karşımda. Otur şöyle.

- Ben zaten dün anlamıştım onun kâfirliğini. İçinin karası dışa çıkmasın diye, etmedik söz bırakmamıştı bana!

- Otur şuraya derim sana. Dolaşıp durma, başımı döndürürsün. Sakın çamur atmaya kalkışma ustaya. Yoksa sopayı kaptım mı, ben bilirim yapacağımı.

- Olur Çavuş, oturayım çavuş! Kızma bana, gönlüm varmaz, içim yatmaz! Söğüt'te hiç kimse, hele Yahya Usta gibi birisi hak yemez! Bu kadarına aklım erer de Osman Bey niye garip Yahya'nın kılıçlarıyla kalkanlarına el atmış, buna da aklım ermez!

- El mi koymuş, Osman Bey'imiz mi?

- He ya! Bey, bey olsun da gözü başkasının malında mı kalsın?

- Bu da olamaz!

- Öyleyse de bana, de ki; eğrisini, doğrusunu, önünü, ardını göreyim!

Aykaan Bacı oturdu. Oturmadı da bırakıverdi kendini yere; tahtalar sallandı. Kılıcını sedire fırlatırken:

- Gayri bu dünyada yaşanmaz, diye söylendi.

- Hak yendi diye mi?

- Hak yemek ne demek? Oduncunun, dabbağın, şunun bunun malı alınır mı, tanımamazlık edilir mi? Hem de bunu Yahya Usta gibi birisi yapabilir mi? Ya yarın, ya da öbür gün ninemizin, çocuğumuzun yolunu çevirirlerse ve de evimizi basarlarsa halimiz nice olur? Biz kilit nedir bilmeyiz. Gel gör ki bundan böyle geceleri kapının ardına bir kol demiri dayasak yeridir. İşte bunun için yaşanmaz burada Ayhan Çavuş! Bey beyliğini bilmeli, iş işten geçmeden adımını ona göre atmalı ve de Yahya Usta neredeyse bulup, işin eğrisini, doğrusunu meydana çıkarmalı.

Ayhan Çavuş olduğu yerde sallandı, bir türlü aklı ermemiş, inanamamıştı.

- Yine de olamaz, dedi. Ya Yahya Usta iftiraya uğramıştır, ya da bey yanılmıştır.

- Hepsi de kötü Ayhan Çavuş! İftira ise de, bey yanılmışsa da kötü. Kim ki suç işlemişse hak yerini bulmalı, bey de olsa cezasını çekmeli. Bir gün Yahya Usta elime geçerse, "Sen elalemin kızıyla uğraşacağına kendine bak" diye yakasına yapışırım. Ben Aykaan Bacı'ysam yaparım bunu. Bak o zaman neler olur?

Ayhan Çavuş gözlerini iri iri açtı. İşin şekli değişiyordu, bir de ortalık yere kız lâfı çıkmıştı:

- Sen ne cevap verdin ona? Nen var senin?

- Şu kız dışarı çıksın; dilimin altında ne olup olmadığını anlatırım sana.

- İş, Aydoğmuş'un önünde, ardında dolaşıyorsa kalsın burada!

- Şımartırsın onu Ayhan Çavuş! Şımartırsın ki, Allah katında da makbul değildir. Zaten bu hale sen getirdin Aydoğmuş denen bu kızı!

- Bir de lâdes kemiği gibi de, de hele de göreyim seni.

- Demem, sen istemezsen demem!

- Anlat öyleyse!

- Yahya Usta der ki, Aydoğmuş'u niye Kaya Alp'a vermezsin, der. Evde kalmıştır, der.

- Sen neler söylersin Aykaan? dedi.

- Kendi bilir dedim! İyi mi? Kız istemedikçe gayri bana söz düşmez, dedim.

- Düşmez ya! Bundan böyle ne sana, ne bana kızı zorlamak vardır. Aç mı kaldı, açık mı kaldı? Şikâyetimiz mi oldu? Sen ne güne dursun, ben ne güne dururum? Sırtımızda taşıyıp yarasını sarsak yeridir. Bir kızımız var Aykaan, bir kızımız! Bundan böyle aklını başına topla!

- İyi söylersin, hoş söylersin ama Ayhan Çavuşum; bu işin bir de altı var ki göremezsin!

- Neymiş o?

- Ana baba göçüp giderse, evermemiş bir kızın hali nice olur? Ve de yiğit nesliyle öğünür demişler. Bitmemiş söz burada da, "Tırnağın varsa başını kaşırsın!" diye eklemişler.

- Bana bak Aykaan! Biz öteki tarafa göç etsek de Söğütlüler var, bey var! Bugüne kadar anasız babasız hangi kız sokakta kalmıştır? Yiğidin nesline gelince...

- Hee! Buna da bir cevap bul bakayım! Şöyle altı okkalık bir cevap olsun ki değsin! Torun, ya da torunlara ne dersin? İstemez misin?

- İsterim!

- Öyleyse! Sokakta mı bulacaksın torunları, ha? Torbana doldurup da mı toplayacaksın?

Ayhan Çavuş cevap vermedi. Başını kaşıdı, kızına içi burkularak baktı. Öksürdü, bıyıklarını eliyle taradı.

- Sonra konuşuruz, dedi, ben giderim!

- Dur hele, bitmedi. Birkaç haberim daha var.

- Sırası gelmişken söyleyeyim ki, her ikinizin kafasına dank etsin.

- Kısa kes Aykaan, bunaldım gayri, bunaldım derim sana, aklımı karıştırırsın!

Bu sefer Aykaan Bacı tane tane konuştu. Hem kızının hem kocasının yüzüne baka baka konuştu:

- Tankut Alp'ı görmüşler, görmüşler ki, öylesine. Anlata anlata bitiremezler!

Aydoğmuş dizlerinin üzerine oturup sallandı. Elindeki örgü düşmüş, yün yuvarlağı yuvarlana yuvarlana karşı köşeye kadar gitmişti. Ayhan Çavuş ise ayağa kalkmış, merakını yenmek için Aykaan Bacı'nın tepesine dikilmişti.

- Ne susarsın be kadın? Sözünün sonunu getirsene! Kim görmüş?

- Aykut Alp'la Aktimur. Moğolları yine altına alıp ezermiş Tankut Alp!

- Peki ya Aydoğdu? Ondan bir haber yok mu?

- İşte orası bilinemezmiş! Babasını bırakıp da gitmiş! Arap illerine mi, Acem illerine mi, Bağdat'a mı, Çin'e mi?

- Ne yapacakmış oralarda?

- Ne yapar ki, keyif onun değil mi? Dolaşır serseri serseri! Onunkisi tutku değilmiş Ayhan Çavuşum. Heybesinin dibi delikmiş ki, ne dolar, ne taşarmış! Ne kosan boşalır gidermiş! Ben zaten anlamıştım hayırsızlığını.

- Sus kadın, baksana kıza, ne hale geldi?

- Yanlış anlama Çavuşum! Aydoğdu denen o adam gelsin, kızı istesin, gönlüm çekmese de yine de Aydoğmuş'u veririm. Neden kar kış demeden bunca dağ taş teptim? Ama, gelmez gelebilemez. Gitti ki bir daha dönmemecesine. Beklemek boşunadır.

Bir gürültü işittiler. Aydoğmuş yere yuvarlanmıştı, dudakları titriyordu, donuk gözlerle annesine, babasına bakıyordu.

Aykaan Bacı atıldı, Aydoğmuş'u kucağına aldı. Yine de söyleniyordu:

- Hayır yoktur Çavuşum, beklemek boşunadır derim sana. Kaya Alp ne güne durur ha, ne güne durur? Bir de şu Yahya Usta hak yiyemez! Severim onu...

Ayhan Çavuş, karısının elinden kızını aldı, karşıdaki kerevete yatırdı.

* * *

O sabah yayladan dönüş başlayacaktı. Osman Bey Akça Koca'yla beraber evinin önünde duruyordu. Vakit çok erkendi, gün daha yüzünü göstermemişti.

Bilecik'ten yükleri almaya gidecek bacılar biraz ilerde hazırlanıyorlardı. Sedef Hatun, elinde sopası, bacıların bir eksiği olup olmadığına bakıyordu.

Aykaan Bacı sokuldu Osman Bey'in yanına:

- Beni niye göndermezsin? diye sordu.

- Seni mi?

- Hee, beni! Ben kalan şu bacıların başı değil miyim? Yoksa boşladın mı?

- Söyledim sana Aykaan Bacı, sen bu seferlik Söğüt'te kalacaksın, buraları gözleyeceksin.

- Söğüt'e ne olmuş ki?

- Konuşturma beni daha fazla, dediğimi yap o kadar!

- Ayhan Çavuş da gitti, nereye gönderdin onu? Hiç ses etmeden kaçtı!

- Karacahisar yakınlarına varıp Abdurrahman Gazi ile Turgut Alp'ı geri çağıracak.

- Karacahisar öylece kalacak mı? Bunca Kayılı'nın canına kıyan o tekfur yaşayacak mı?

- Sonra anlarsın yaşayıp yaşamadığını, hadi git başımdan!

- Yahya Usta'nın oğlu Güneş oğlan, babasını geri getirmeye gitmiş de boş dönmüş derler. Orhan Bey davar sürermiş Porsuk'un civarında. Alplar Domaniç ile İnegöl civarında gezinirmiş, yayla dönüşü kâfirin baskınına uğrayıp bunca canla mal yerle bir olmasın diye.

Aykaan Bacı soluk aldıktan sonra bu sefer parmağıyla saymaya başladı:

- Hasan Alp, Aykut Alp, Kaya Alp, Konur Alp, Nevzat oğlan, Şeyh Mahmut Gazi, hatta Güneş oğlan bile yok ortalıkta. Ağan Gündüz Alp ile Aktimurcuk da Edebalı'yı ziyarete gitmişlermiş! Ahiler çarşısı boşaldı, abdallar buralara uğramaz oldular. Kösün bir kere vurduğunu bile işitmedik. Geçenlerde Abdal Çınar Yusuf'u gördüğümde, "Allaha bak!" dedi bana da savuştu gitti. Sen benden bir şeyler gizlersin! Gizlersin ki, ne yenir ne yutulur! Doğruyu söyle, Aykaan'a güvenin kalmadı mı yoksa?

- Güvenim vardır, hem de tamdır. Seni, diğer bacılarla birlikte Söğüt'te bırakırım. Haber ettiğimde, yetiş Aykaan dediğimde koşar gelirsin yıldırım gibi. İşte hepsi bu kadar.

- Neredeyse, Bâlâ Hatun'dan olma Alaaddinciği de ileri süreceksin. Dede Baba sizin evde hasta yatmasa onun da eline kılıç vereceksin! Kim kaldı Söğüt'te? Dündar Bey, Yassı Çoban ve adamları! Bir de imam! Mescidin önünde tavuklar eşelenir, yollarda başıboş merkepler dolaşır. Keçileri kaçırmışız ki, ardından koşsak toplayamayız. Sen kimi kandırırsın bey?

- Daha ne istersin? Sen demez miydin bana, yerinden kıpırdamazsan biz yokuz, diye!

- Derdim demesine de...

- Öyleyse aklını başına topla, sual sorma; şu bacılar yola koyulsun, biz de gideriz!

Geride birkaç atlıyla birlikte Savcı Bey'in at bakıcısı Balabancık duruyordu. Ağabeyinin ölümünden bu yana Osman Bey, onun adamlarından bazılarını yanına almıştı.

Hayvanlar kişniyor, sabırsızlanıyordu. Akça Koca, donmuş gibi, duygusuzmuş gibi, beyaz sakallarını sabah rüzgârına bırakmışçasına duruyordu.

Akça Koca'nın oğulları yoktu. Kızları olmuştu. Kızlarının da bir kısmı ölmüş, bir kısmı da çoktan çoluğa çocuğa karışmıştı. Akça Koca, bir oğlu bile olmayışını umursamaz görünürdü. Hatta, karısını kendi eliyle toprağa bırakırken, "Bundan sonra benim evim de, oğlum da bu beylik" diye fısıldamış, sonra bu sabahki gibi dimdik durmuştu.

Sedef Hatun'un sesi duyuldu:

- Haydi yola! Bir, iki, bir, iki...

Mandalar böğürdü, araba tekerlekleri gıcırdadı, bacılar derin bir soluk aldı, hafif bir toz kalktı havaya... Sonra Bilecik'ten denkleri getirmeye giden boş araba kafilesi, yavaş yavaş uzaklaşmaya başladı.

İşte o zaman at sesleri duydular. Çılgınca sürülen atlar olmalıydı bunlar. Haberci mi geliyordu? Ne vardı? Şu anda kimseyi beklemiyorlardı. Aykaan Bacı:

- Kim ola? dedi.

- Bakalım görürüz!

Sonunda gördüler. Gelenler Germiyanoğlu'nun beş atlısıydı. Toza, köpüğe bulanmışlardı. Başlarında Moğolvari kalpaklar, bellerinde yassı kılıçlar, ayaklarında sarı sahtiyandan çizmeler vardı. Bir tanesi hemen atından atladı.

- Germiyanoğlu illerinden geliriz, dedi, Kütahya'dan! Sen Osman Bey misin?

- Öyle derler!

- Germiyanoğlu Yakup Bey'imizin emrini getirdik. Okuyup aynen uygulayasın.

Osman Bey uzatılan nâmeyi isteksiz aldı. Okumadan Akça Koca Gazi'ye verdi:

- Hoş geldiniz, dedi. Sizi bugün ağırlayamayacağım. Yaylaya çıkıyorduk, göç var da...

- Biz de oyalanmak niyetinde değiliz.

- İsterseniz Aykaan Bacı sizleri tepeye kadar uğurlasın!

- Bu kadın mı? Onu da istemeyiz.

- Siz bilirsiniz, başka zaman yine görüşürüz.

- Emri oku Osman Bey! Oku ki, hemen cevabını veresin. Yakup Bey'imiz acele eder.

O zaman Osman Bey, işaret etti. Akça Koca tane tane okudu:

"Sen ki, Kayıların beyi Osman Bey'sin, bilesin ki, bana bağlı ve benim emrimdesin. Ben ise, Germiyanoğlu Yakup Bey'im. Selçuklu'nun emrinde görünür isem de kudretim sonsuzdur. Germiyan tahtında on üç yıldan beri hüküm sürerim. Kütahya, Uşak, Denizli, Afyon, Manisa dahil, uçsuz bucaksız topraklarım vardır. Uçta benden daha güçlüsü yoktur. Atalarım Avşar boyundan gelmiştir. Yıldızhanlıyız, Oğuzluyuz.

Şimdi beni iyice dinleyesin. İşittim ki, Karacahisar Tekfuruna diş bilermişsin. Karacahisar kalesi önünde atlılarını dolaştırır, gelip geçeni gözetirmişsin! Buna asla rızam yoktur.

Evvelce Eskişehir Beyini öldürüşüne çok kızmış isem de Sultanın ricası üzerine sesimi çıkarmamışımdır.

Ey Kayıların Beyi Osman Bey; derhal atlılarını Karacahisar önünden çek. Bir an dahi vakit kaybetme. Ve bundan böyle haberim olmadan hiçbir işe karışma. Tekfurlarla iyi geçinmeye bak, elindeki toprakla yetin, sakın genişleyeyim deme. Aksini yaparsan seni ezer geçerim. Tekfurları çiğnemek gerekirse, o benim işimdir. Ve de masrafım çok olduğundan şanıma uygun bir miktar haraç gönder."

Germiyanoğlu Yakup Bey'di o, işte dişlerini göstermişti. Kendi ucundaki dalgalanmaya, bunca dökülen kana bakmadan, yaşama savaşı veren küçük bir uç beyini kıskanma, hatta yıkma çabası içindeydi.

Aykaan Bacı, Osman Bey'i gözlüyordu. Onun vereceği cevabı bir teraziye koyacak, Kayıların şu yirmidokuz yaşındaki beyini bir kere daha tartacaktı.

Osman Bey ise susuyordu. Sadece kaşlarını çatmış, Yakup Bey'in adamlarına duygusuz gözlerle bakıyordu. Akça Koca da öyleydi, yalnız onun dudaklarında hafif bir gülümseme vardı.

- Niçin susarsın Osman Bey? Ver cevabını, işimiz aceledir dedik sana!

- Cevap mı istersiniz benden?

- Niye buralara kadar geldik ki?

- Ya cevap vermeden sizi geri gönderirsem?

- O vakit halin haraptır, bunu böyle bil!

Osman Bey elini kılıcına attı, Akça Koca Gazi de attı. O zaman Aykaan Bacı:

- Heyyt, diye bağırdı, Moğol'dan ders almışlar! Ne sandınız siz bizi? Dayan Bey, ben buradayım!

Fakat, Aykaan Bacı'nın umduğu gibi olmadı. Kapının önünde Dede Baba belirmişti, sendeleye sendeleye ilerliyor, "

- Durun! diye sesleniyordu.

Osman Bey elini kılıcından çekti,

- Haklısın Dede Baba, dedi. Elçiye dokunmak törelerimize uymaz. Ve de Germiyanoğlu'na cevap vermek gerekir.

Durdu, düşündü, tane tane konuştu:

- Bey'inize selâm söyleyin, dedi. Selçuklu'nun emriyle Germiyanoğlu'na bağlı olduğumu unutmadım. Fakat kendisine verilecek haracım yoktur. Bir de tekfurlar bize ilişmedikçe ben de ilişmem. Karacahisar Tekfuru ise bunca kardeşimin kanına girmiştir, buna katlanmak çok güçtür. İşte diyeceğim bu kadardır.

- Yazıyla bildir, yazıyla...

- Vaktim yoktur.

Yazını almadıkça bir yere kıpırdamayız.

- Size şunu hatırlatmak isterim ki, bir an evvel Söğüt'ten uzaklaşın! Sonra er kılıcı yerine bacı kılıcı çok daha ağır gelir insana.

Atını sürdü; artık dinlemek, konuşmak istemiyordu. Balabancık ile diğer adamları arkasındaydı. Fakat Akça Koca peşinden gitmemişti. Bekliyordu, sessiz, endişeli bekliyordu. Elbet biraz sonra Osman Bey'e yetişecekti. Bir de geride Dede Baba vardı, yorgun ve çok hasta. O da endişeliydi, fakat ümitsiz değildi.

Aykaan Bacı ise uzaklaşan Germiyanoğlu atlılarının peşini bırakmayacaktı. Onları şu sırtların gerisine kadar adım adım takip edecekti. Yine de homurdanmaktan kendini alamıyordu.

- Korktu! Osman korktu! Umduğum gibi çıkmayacak bu bey!

Hele dönüşte Yassı Çoban'la karşılaşınca büsbütün tepesi attı:

- Çekil karşımdan, diye bağırdı, ne dolaşırsın ortalık yerde?

- Nedir bu Söğüt'ün hali?

- Ne olmuş ki?

- İtler cirit atar!

- Sen de cirit oyna öyleyse!..

- Bana bak Aykaan Bacı, ben insanı ne yaparım bilir misin?

- Ne yaparmışsın? Ateş olsan cürmün kadar yer yakarsın! Hadi Dündar Bey'inin yanına git!

- Oynama Dündar Bey'le, tekin değildir!

Aykaan Bacı konuşmak istemiyordu. Hani Osman Bey' den çekinmese, şu Yassı Çoban'ı sudan çıkmışa döndürür, "Yandım Allah!" diye bağırta bağırta Söğüt sokaklarında koştururdu.

İşte, Yassı Çoban hâlâ yakasını bırakmıyordu. Âdeta yolunu kesmişti, durmadan soruyordu:

- Germiyanoğlu'nun atlılarını gördük! Ne arıyorlarmış burada?

- Bilmem!

- Bak daha neler olacak? Bu Osman Bey'de iş yok! Nereye gitti şimdi?

- Bilmem! Koş peşinden, kendin sor!

- Yahya Usta Karacahisar Tekfuruna öyle bir kılıç yapmış ki, tekfur keyfe gelip yanından ayırmaz olmuş, buna ne dersin?

- Bana ne. Sen düşün!

Aykaan Bacı Yassı Çoban'ı itti, yalpa vura vura uzaklaştı. Yine söyleniyordu, yine içini yenemiyordu:

- Korktu! Osman Bey korktu! Garip Türkmen Beyi korktu! Moğollar da, tekfurlar da, Germiyanlılar da çiğner onu! Vah başımıza gelenler! Vah ki, vah!..

Şimdi, Dede Baba'nın masallarını bile dinlemeye razıydı. Halbuki Dede Baba çok hastaydı, kulübesinden zorla alıp Osman Bey'in evine getirmişlerdi.

* * *

Çınar Yusuf, dereye iri iri taşlar atıyor, birbirinin üzerine devrilerek akan çamurlu suya bakıyordu.

Karacahisar ilerdeydi. Etrafta pek fazla kimse görünmüyordu. Birkaç atlıyla bir deve kervanı hisardan içeri girmişti. Karşı sırtlarda Orhan Bey davar otlatıyordu.

Neden bu kervana yol vermişlerdi? Abdurrahman Gazi'ye, Turgut Alp'a ne olmuştu? Ona git, Porsuk civarında bekle demişlerdi! Ne vakte kadar bekleyecekti? O, yerinde duramazdı, dursa kendisini yer, tükenirdi. Abdal'dı onlar. Horasan erleri de derlerdi onlara. Bazıları da "Baba" diye seslenirdi.

Geçmişini, geldiği yeri Çınar Yusuf pek bilmezdi, yalnız gerilmiş bir yayın ucundan fırlayan ok gibi vınlayarak gitmesi gerektiğine inanırdı. O yayı, Tanrı germişti.

Bir hışırtı duyunca yerinden fırladı.

- Vurdum ha, yıktım ha! diye bağırdı.

Yanında Nevzat'ı görünce yine yerine oturdu.

- Sen misin gâvuroğlu? diye sordu.

- Bana gâvur deme, kızarım, kızarım ki öylesine!

- Yah! Doğrudur! Demem Niko'luk uçup gitti mi?

- Çoktan!

- Ne ararsın burada?

- Osman Bey söyledi, hisara girecekmişim eski dinimle, sen de dilenci gibi peşimden gelecekmişsin. "Bir dinar veren cennetlik olur." diyerekten.

- Osman Bey burada mı?

- Yayla'dan göç başladı. Bey Akça Koca Gazi ile şu tepenin ardında durur.

- Ne yapacağız Karacahisar'da?

- Yahya Usta'yla buluşacağız.

- Sonra?

- Çatışma başlayınca kale kapısını açacağız.

- Savaş var ha!

- Öyle görünür, ses etme.

- Hadi yürü!

- Bir kervan daha girecekmiş içeriye; biz de arkalarından gidecekmişiz! Biraz oyalan!

Çınar Yusuf sevindi bu habere, sevindi de ayağa fırlayıp göğsünü yumruklamaya başladı. Sonra Nevzat'a baktı, gözü tutmadı onu!

- Olmaz, dedi.

- Ne olmaz?

- Sen yapamazsın, kal burada!

- Osman Bey emretti, yaparım! Ya sen becerebilir misin? Tahta kılıç söker mi kalenin içinde? Önünde alplar yok ki, "Hu diyelim! Biz de vardık!" deyip yangını körükleyesin!

Çınar Yusuf'un göğsü şişip şişip indi. Başında saç olsa onları yolardı. Onun için yere kapandı, alnını toprağa sürttü. Gözleri kanlanmıştı, ağzından köpükler geliyordu, adeta inliyordu:

- Biz köylere, uçlara yayılmışızdır! Uyuşukları uyandırmış, ölmüşleri diriltmişizdir! Ahmet Yesevî'dir en büyük pîrimiz! Bize "Git" demiştir. "Git de kurtar Türkmen'i! Uyuşmasın, erimesin; ilini yitirmiştir, töresini yitirmesin!" diye emredilmiştir. Biz abdal'ız, malûm olur! Durmayız biz, ölmeyiz biz! Kar, kış, dağ, taş demeyiz! Gökte güneş, yerde toprak vardır. Güneşin toprağı ısıttığı yer, Türkmen'in kaybolan ilidir. Onu ararız biz, "Allah" deriz de ararız!

Nevzat şaşırıp kaldı. Çınar Yusuf'un gerilen pazularına, şişen boyun damarlarına bile bakmaya cesaret edemedi. Geriledi, olduğu yere çöktü.

O sırada Orhan Bey, koyunlarını önüne katmış, aşağıya doğru iniyordu. Kaleden çıkan iki hisarlı muhafız Orhan Bey'e doğru at sürüyordu.

Çınar Yusuf gördü bunu, ayıldı:

- Orhan'cığı bastıracaklar, dedi.

- Bastırsınlar!

- Sende din, iman yok mu? Durma, yüklenelim şu iki Karahisarlıya.

- Kal olduğun yerde, Osman Bey, kim ne yaparsa yapsın siz kendi işinizden başkasıyla uğraşmayacaksınız, diye tenbihledi.

Çıngırak sesleri işitilmeye başlayınca Çınar Yusuf,

- Bu da ne oluyor? diye sordu.

- Kervan geliyor, hadi yürü!

Nevzat, başından börkünü çıkarıp attı. Çınar Yusuf tahta kılıcıyla kamasını fırlattı, kuşağını boynuna doladı. Koşmaya başladılar.

Küçük bir tahta köprüye gelince yavaşladılar. Öte tarafta, kale kapısının önündeki düzlükte atlılar vardı, arabalar vardı, daha önemlisi kalede bir kıpırdanma, bir canlılık vardı. Muhafızlar mızraklarını omuzlarına atmışlar, dolaşıyorlardı.

Kervan yaklaşıyordu. Bu kervan bir merkebin çektiği üç deveden ibaretti. Beş kişi develerin yanında yaya gidiyordu. Eşekçi ihtiyardı, beli kamburdu. Kervanın muhafızı olan beş kişi Moğol'du. Arada bir göğüslerini yumruklayıp yumruklayıp dizlerine vuruyorlardı.

Develerin yükü bir hayli ağır olmalıydı, hayvanlar güçlükle ilerliyordu.

- Katılalım, dedi Nevzat.

- Ben yokum!.. Çevirdiler Orhan'cığı, vuruyorlar! Gitti beyin oğlu!

- Yürü derim Çınar Yusuf emmi! Sırasıdır. Kervanın peşinden giden şu çocukların arasıdır yerimiz!

Nevzat oynaya oynaya ilerlemeye başladı. Yusuf avucunu açtı, "Allah!" diyecekti, diyemedi:

- Bir dinar, diye bağırdı! Bir dinar! Ufaklık istemem! Kim verirse yeri cennettir.

Birkaç atlı fırladı Orhan Bey'in sürüsüne doğru... Ve arkasından, kaleden, biraz evvel giren atlılar çıktı. Çınar Yusuf evvelâ bir şey anlayamadı, kendini güçlükle tuttu:

- Bunlar Germiyanoğlu'nun adamları, dedi. Ne işleri var Karacahisar'da?

Germiyanoğlu'nun atlılarını tekfurun baş yardımcısı uğurluyordu. Moğol kervanını karşılamak üzere yamaklar çıkmıştı dışarı.

Germiyanoğlu'nun atlılarından biri tekrarlıyordu:

- Osman size elini bile dokunduramaz! Beyimiz karşısındadır, bunu ona böylece buyurmuş, dizlerinin bağını çözmüştür.

- Sağolsunlar! Tekfurumuz bir avuç Kayılıdan asla çekinmez. Yine de beyinizin bu iyiliğini unutmaz!

- Osman'ın size saldıracağından hâlâ şüpheniz mi var?

- Yoktur! Öyle ki, buralarda dolaşan Abdurrahman Gazi ile Turgut Alp bile görünmez olmuştur! Yalnız, beyimizin kardeşi Lados efendimizin hâlâ yasını tutarız! Bunca Kayı kılıcıyla kırılmış adamlarımızın acısını unutamayız!

- İşte, Osman'ın oğlu Orhan koyunlarını çekinmeden bereketli topraklarınızda otlatır. Ne oyalanırsınız? Bunca gün neden beklediniz? Onu vurun, kanınıza kan alın!

- Vurmaya gittiler bile! Rab Mesih'in ve beyinizin yardımıyla, işlerimiz yeniden düzelecek, Osman'a aman tanımayacağız! Bundan böyle kalemize kapanıp durmayacağız!

- Hadi hoşça kalın! Sıkışınca hemen haber salın; dağ, ova demez, geliriz!

Germiyanoğlu'nun adamları atlarını sürdüler, Moğolların önünden irkilerek geçtiler, karşıdaki tepelere doğru uzaklaştılar.

O zaman tekfurun başyardımcısı hemen kervanın yanına sokuldu. Eğilerek:

- Buyurun, dedi. Ulu Moğol Devleti'nin elçilerini kabul etmek tekfurumuz için büyük bir şereftir.

Kervan durmuştu, eşeği çeken ihtiyar hiddetliydi. Gözlerini açıp kapatıyor, sakalını sıvazlıyordu:

- Nedir bu, nedir?

- Kimden söz edersin kervancıbaşı?

- Germiyanoğullarını görürüm! Onların ne alışverişi var sizinle?

- Yardım için gelmişler!

- Kime karşı?

- Osman'a karşı!

- Olmaz! İlhan, asla Türkmen'den korkandan, dostluk kurandan hoşlanmaz! Biz hemen geri döneriz! Ve bu olup biteni Kırşehir'dekine

anlatırız. Malya ovasındaki Moğol orduları bir yürüdü mü, dağ taş dayanmaz!

- Kervancıbaşı yanılırsın! Biz Türkmen'den de korkmayız. Germiyanoğlu'ndan da yardım istemeyiz. Kendileri geldi, savdık gittiler. Yüzlerini şeytan görsün. Bir daha buralara gelirlerse ayaklarını kırarız!

Kervancıbaşı oyalanıyordu, nedense içeri girmek istemiyordu. Şu gürültüden, etrafını saran şu çocuklardan hiç haz etmişe benzemiyordu.

- Ne oluyor? diye sordu.

- Hiç!

- Nasıl hiç?

- Osman'ın oğlu Orhan topraklarımızda davar sürüyordu, onu çevirmeye gittiler!

- Galiba Orhan'a birkaç kişi yardıma geldi, çarpışıyorlar. Şimdi temizlerler, olup biter. Buyurun!

Kervancıbaşı, açık duran kale kapısının önüne kadar eşeğini çekti, durdu, sordu:

- Sen kimsin?

- Ben haşmetlü Karacahisar Tekfuru efendimizin baş yardımcısı Yorgiyadis!

- Öyleyse beni tekfur efendiye götür! İlhan'ın Tebriz' den haber salıp "Tekfurlara hediye gönderin, Türkmenlere göz açtırmasınlar ve de gücümüzü tanıyıp oldukları yerden fazla kıpırdamasınlar." demesi üzerine yola çıktım. Yükümün bir kısmını bırakıp öteki tekfurlara da uğrarım. Bu yüzden işim aceledir.

Adam bozuk bir Rumcayla konuşuyordu. Kararlı görünüyordu, hâlâ hiddeti geçmişe benzemiyordu.

Tekfurun başyardımcısı gülümsedi, gülümsedi de,

- Haksızlık olur! dedi.

- Niçin?

- Bir gece misafirimiz olmadan efendimiz sizi bırakmaz. Dinlenin, yıkanın, karnınızı doyurun, sonra efendimizle konuşur, geceyi hoşça geçirirsiniz!

- İşimiz aceledir, dedim.

- Öyle rakkaselerimiz vardır ki, Bizans sarayında bile bulunmaz. Öyle şaraplarımız vardır ki eşi dünyada yoktur.

Kervancıbaşı bu sözden hoşlandı, hatta kambur beli biraz düzeldi, gevrek gevrek güldü:

- Öyle olsun, dedi, bir gece kalırız, yarın sabah erkenden yola çıkarız. Yalnız ayrı bir yerde konaklamak isteriz.

- Elbette, buyurun!

Kervancıbaşı işaret etti; develer kıpırdadı, kale kapısından içeri girdiler. O zaman Nevzat:

- Haydi, dedi, tam sırası!

Bir asker göğüsledi onları,

-Basın! dedi.

Kervancıbaşı duydu bunu,

- İlişmeyin, dedi. Deli bunlar, kaçık! Hep peşimizden gelirler! Kimseye zararları dokunmaz!

Başyardımcı işaret etti, nöbetçi geri çekildi.

O zaman Çınar Yusuf homurdandı, yine de avucunu açıp,

- Bir dinar, diye bağırdı, veren cennetlik olur! Melekler, bağlar, bahçeler! Bir dinar, eksiğini almam!

Nevzat bu konuşmayı Rumcaya çevirdi.

Onlar da içeri girdiler. Nevzat, nöbetçiye selâm veriyordu. Çınar Yusuf iki kat olmuştu. Onlara sual soran çıkmamıştı. Hatta Çınar Yusuf'un arkasından katıla katıla gülüyorlardı.

Köşeyi dönünce Çınar Yusuf doğruldu:

- Olamaz, dedi.

- Ne olamaz?

- Bu kervandakiler Moğol değil!

- Elbette!

- Ya kim?

- Devecibaşı, Konur Alp'ın babası!

- Ya öteki Moğollar?

- Sanırım, Mudurnu'daki Samsa Çavuş'un adamları!

Çınar Yusuf, uzun boyuyla öyle bir sallandı ki, Nevzat, az kaldı üzerine yıkılacak sandı. Abdalın yine gözleri kanlanıyordu:

- Ne yapacağız şimdi? Orhancık gitti mi gürültüye?

- Yahya Usta'yı bulacağız! Dükkânı küçük kilisenin yanındaymış. Sen dilenmeye bak!

- Germiyanoğlu'nun atlıları da Germiyanlı değil!

- Değil!

- Bu Kara Osman tilki mi?

Burası Karacahisar'dı. Küçük bir meydanı, dar sokakları vardı. Sokakta askerler dolaşıyor, kale burçlarında nöbetçiler geziniyordu. Tekfurun sarayı meydanın gerisindeydi.

Dışarıda, Porsuk kenarında, dağ yamaçlarında köyler bulunuyordu. Karacahisar pazarı pek canlı olurdu. Civardan develer ve katırlarla mal gelir, mal giderdi. Bu pazarda kızlar da, oğlan çocukları da satılırdı. Esirler bazen pek ucuza, bazen pek pahalıya giderdi.

Kalenin dışındaki düzlükte çadırlar kurulur, meşaleler yanar, sabaha kadar çalgı sesleri dinmezdi.

Bakirelerin ağlaya ağlaya çadırlara kapatıldığı, sığır derisinden yapılmış kamçıların şakladığı gecelerde kahkahalar yükselir, şaraplar su gibi akardı.

Tekfur, kafasında Türkmenlerin kinini, kanında şehvet ateşini tutuştura tutuştura gecelerini güne ekler, sabahları çeşitli ülkelerden gelme cariyelerin dizinde sızar, kalırdı.

Ve Porsuk hep orada, bazen sakin, bazen suları birbirinin üzerinden atlaya atlaya akardı.

Nevzat, "Burası!" deyince Çınar Yusuf, geri döndü; peşinden gelen çocukları kovaladı. Sonra bağırdı:

- Bir dinar!

Yahya Usta dükkânından çıktı:

- Defol, dedi. Dilenci bozması!

Nevzat,

- Ver de gitsin, dedi. Yoksa savamazsın. Gözüne kestirdi seni.

- Ben dinarı nereden bulayım? Hem benim yabana atacak param yok. Burada keyfimce yaşarken başımı derde sokmayın.

- Ekmeğin de mi yok?

- Tekfur efendimizin nimetinden mi yararlanmaya kalkarsınız? Osman'a gidin. O, sizi Söğüt meydanında bir güzel kamçılatsın da aklınız başınıza gelsin!

Bu sefer Çınar Yusuf âdeta böğürdü:

- Somun isterim, sokum isterim, çökelek isterim, şarap isterim!

Yahya Usta çaresiz kalmış gibi başını salladı:

- Allah belânızı versin, oturun şuraya! Zıkkımlanın sonra da hemen savuşun!..

Onlar dükkânın önüne çöktüler. Yahya Usta da içeri girdi. Fazla oyalanmadılar. Birisi hızla geçti önlerinden, bağırıyordu:

- Koşun! Koyunları yakalamaya giden askerlerimizle davar bekçileri arasındaki çarpışma kızışmış! Türkmen kâfiri aman bilmezmiş.

Küçük çarşıda bir kıpırdama oldu. Dükkânlarından çıkanlar merakla birbirlerine baktılar. Sonra yine içeri girdiler. Kimsenin canı çalışmak istemiyordu. Karacahisar aylardan beri huzursuzdu. Tekfur, vurmak istemişti Osman'ı, başaramayınca kabuğuna çekilmişti. Sarayında can yakıyor, ateş püskürüyor, acımasız davranıyordu.

Yahya Usta hiddetle dükkândan çıktı. Bir elinde somunla çökelek, öteki elinde henüz bitmemiş bir kılıç vardı.

- Alın zıkkımlanın, diye bağırdı.

Sonra, fısıldayarak ekledi,

-Tekfur, Germiyanoğlu'ndan yardım istemiş!..

Nevzat ağzına birkaç lokma atarken cevap verdi:

- Biliriz Germiyan atlıları tehdit etmiş beyi.

- Çok fena! Vaz mı geçecek bey?

- Kim demiş? Öyle olsa Konur Alp'ın babası Kurt Ata, Moğol kılığıyla kaleden içeri girer miydi?

- Yayladan göç başladı mı?

- Evet!

- Yayladakilerin yolu, Söğüt yerine Karacahisar'a mı düşer?

- Sanırım.

- Demek Moğol hediyecileri geldi?

- Evet! Sen nereden bilirsin?

- Bizim oğlanla haber göndermişti bey! Şimdi beni iyi dinleyin!

Yahya Usta, etrafına bakındı. Görünürde çarşıda kimseler yoktu. Yalnız ilerden büyük bir uğultu geliyordu. Zırh sesleri, silâh şakırtıları işitiliyordu.

- Ben şimdi, şu yarım kılıcı bahane edip tekfura giderim. Ne olup bittiğini bir kere daha anlasam yeridir. Bir saat sonra da Porsuk kapısını açarız. Sağ mı çıkarız, ölür müyüz bilmem; kapıyı alplar yetişene kadar bırakmayız!

Yahya Usta heyecanlanmıştı. Yine de solumasını belli etmemeye çalışarak devam etti:

- Nevzat, oğlum! Sen hemen Konur Alp'ın babası Kurt Ata'yı gör, yanındakilerle birlikte bir saat sonra Porsuk kapısına gelsin. Ben de

Çınar Yusuf'la orada olurum. Sakın Kurt Ata'nın yanında fazla oyalanma, hemen kaleden çıkıp Osman Bey'i bul. Bu konuştuklarımızı anlat. Gerisi onun işi.

Çınar Yusuf, göğsünü vura vura dövündü.

- Daha somun isterim! Dinar isterim! Vermezsen bir yere gitmem!

- Allah belânızı versin, diye bağırdı Yahya Usta. Hadi, uzaklaşın burdan! Yetmedi mi işkembenize attıklarınız? Ben efendimize şu kılıcı göstermeye giderim. Defolun!..

Yahya Usta dükkânını kapattı. Birer tekme savurdu onlara... Çınar Yusuf yerinden bile kımıldamadı, hatta boylu boyunca uzandı. Nevzat ise koşmaya başladı. Yahya Usta kovaladı onu, böylece uzaklaştılar.

* * *

Nevzat, kale kapısından dışarı çıkarken kapı kapanmak üzereydi. Dışarıda iş kızışmıştı, birdenbire meydana çıkan Kayılar kaleyi çevirmişti. Dışarıda kalan Karacahisarlılar içeri girmek için koşuyor, yetişemeyeceklerini anlayanlar teslim oluyordu.

Tekfur elinde kılıcıyla oradaydı, yanında Yahya Usta'yla baş yardımcısı vardı, ağzından köpükler saça saça bağırıyordu:

- Kapatın, kapatın derim size! Kalan kalsın! Köpekler, alçaklar! Yuttunuz sürü masalını değil mi?

- Siz emrettiniz efendimiz! Şu oğlanı koyunlarıyla daha fazla dolaştırmayın dediniz!

- Yorgiyadis! Deşerim şimdi karnını! Konuşma! Bir atlı gitsin Germiyanoğluna, bir atlı gitsin Moğol kumandanına, bir atlı gitsin Selçuk Sultanına. Hatta tekfur kardeşlerime de haber verilsin. Bu Osman'a haddini bildirsinler!

- Çevirdiler efendimiz! Kuş uçurtmazlar. Yalnız buradaki Moğol başına söyleriz! Anlasın Osman'ın ne mal olduğunu!

- Kaç para eder? Geç kaldık! Bir çare bul!

- Efendimiz, izin verin, kapı biraz daha aralık kalsın. Kuvvetlerimiz bölünüyor!

- Olmaz! Osman da girer dışardakilerle beraber içeriye! Kapatın, kapatın!

Osman Bey görünürlerde yoktu. Tekfurun adamlarını deviren, kaleyi çeviren yayladan göç edenlerdi.

Tekfur ise artık dövünüyordu; sonra karşısına kim çıkarsa yumrukluyordu. Kale kapısı ise büyük bir gıcırtıyla kapanıyordu.

Yahya Usta elindeki kılıcı uzattı:

- Buna bir bakın, dedi, uğurlu gelir!

- Git buradan! Şimdilik kimseyi görecek halim yok. Sana zararım dokunmasın Yahya Usta!

Bir asker soluk soluğa yanlarına geldi, diz çöktü:

- Efendimiz, dedi. Arka tarafları da çevirdiler. Abdurrahman Gazi ile Turgut Alp da orada. Fakat saldırmıyorlar.

- Çekil karşımdan! Korkak. Osman nerede? Gelsin buraya! Ona bir ders vereyim ki, yerlerde süründürüp leşini köpeklere yedireyim. Alamayacak kaleyi, alamayacak.

Yahya Usta fırsat kolluyordu. Tekfurun öfkesinden yararlanarak hemen söze karıştı:

- Efendim! İzin verirseniz şu Moğolları ben göreyim. Belki Porsuk kapısından birkaç atlı çıkartırız yola!

- Giderler mi?

- Giderler! Bilmez misiniz Moğollar Türkmenlere diş biler! Görünseler bile Osman'ın adamları Moğollara ses çıkarmaz. Ben dahi, neredeyse canıma kıyacak olan Osman'a bir ders vermek isterim. Ona karşı çarpışmaktır niyetim!

- Nerede?

- Nerede olursa!

- Oyalanma öyleyse! Sonra gel haber ver bana.

Yahya Usta hemen uzaklaştı. Evvelâ koştu, sonra durdu. Neredeyse olanlara kendisinin de aklı ermeyecekti. Boş yere Nevzat'ı Kurt Ata'ya göndermişti. Şimdi kendisi gidip onunla konuşacaktı, işler kolaylaşıyordu.

Şu Çınar Yusuf'a Porsuk kapısının kol demirine bir omuz vurdurttu mu, sonuca varmış sayılırdı. Osman Bey'in adamları gelinceye kadar direnirlerdi. Yine de ölmeyi istemiyordu. Hele Aykaan Bacı'nın tepesine dikilip, "Kurtulmayı ölümde mi buldun Yahya Usta?" diye seslenmesine hiç dayanamazdı. Ne demişlerdi? "Yürek konuşmalı, el susmalı!" demişlerdi.

- Gör ki Aykaan gör ki, bu yürek ustalıktan öte işler yapar! Gör ki, parmağın ağzında kalıp çatlayasın!

Artık dayanamadı, askerlere çarpa çarpa Kurt Ata'nın bulunduğu yere doğru yürüdü.

* * *

Nevzat geri döndüğü zaman Osman Bey hâlâ Akça Koca'yla beraber aynı yerdeydi. Yalnız Balabancık gidip geliyor, haber götürüp haber getiriyordu.

- Nihayet geldin Nevzat?

- Beyim her şey tamam! Yahya Usta bir saate varmaz Porsuk kapısını açar! Çınar Yusuf'la Kurt Ata ve Samsa Çavuş'un adamları da yanında olacak.

- Demek öğrendin?

- Öğrendim ki yaman öğrendim beyim!

- Çınar Yusuf'un keyfi yerinde mi?

- Yerinde ki öylesine. Sizin için, "Tilki mi bu Osman?" diye sorar!

- Hay koca abdal! Koyuversin narasını, koyuversin ki, yer gök inlesin!

Osman Bey Akça Koca'ya baktı. O, dalgın görünüyordu. Bir şeyler düşünüyordu, endişeli olmalıydı. Nedense rahat değildi.

- Niçin böyle durursun Koca Gazi?

- Bir şey unutmuşa benzersin Osman Bey!

- Neymiş ki?

- Germiyanoğlu hiç aklına gelmez mi?

- Gelir!

- Gelir de ne tedbir alırsın? Varımızı yoğumuzu öne koyduk. Yakup Bey atlılarını, buraya ya da Söğüt'e sürerse ne yaparsın?

- Çarpışırız!

- Neyimizle?

Bu soruya cevap vermek güçtü. Osman Bey'in bütün dileği Germiyanoğlu Yakup Bey'in gecikmesiydi. Karacahisar'ı ele geçirdikten sonra Germiyanoğlu gelirse elbette boyun eğmez, bir çaresine bakardı. Şayet şu anda baskına uğrarsa sağ kalmak elbette çok güçtü.

- Geride Konur Alp'ın yanında bir miktar bacıyla abdal bıraktık, dedi. Söğüt'te de Aykaan Bacı var!

- Yeter mi?

- Elbette değil! Ok yaydan bir kere çıktı. Yaşamak ya da ölmek zamanıdır.

Akça Koca başını salladı, sonra tekrarladı:

- Yaşamak ya da ölmek zamanıdır!

Her ikisi de Dede Baba'yı aradı. Dede Baba yoktu, belki de şu anda, yatağında ölümle pençeleşiyordu.

Osman Bey:

- Gidelim, dedi. Orhan'ı yanıma alıp kısmetse Porsuk kapısından gireceğim. Sen burayı yöneteceksin Akça Koca Gazi! Biz içeri girdiğimizde büyük kapıya yüklenirsiniz! Balabancık'la Nevzat haber getirip götürür. Hakkını helâl et babamdan da aziz emmim!

- Helâl olsun evlât! Sen de et!..

Gözleri yaşarmıştı. Dışarda kalan Karacahisarlılar tamamen erimek üzereyken, feryatlar kulaklara katre katre çarparken atlarına bindiler. Fakat uzaklaşamadılar. Öyle bir gürültü koptu ki gerilerden, sanki yer sarsıldı. Birisi hem hayvanını dört nala sürüyor, hem de avazı çıktığı kadar bağırıyordu, "Osman Bey nerede?" diye.

Gelen Aykaan Bacı'ydı. Atının üzerinde hiddetinden duramıyordu. Yere atladığı zaman hayvan çöktü:

- Hey Osman Bey! Senin yaptığına ne denir? Neden bana haber vermedin? İnanın mı yoktu?

- Haberi verseydim, işte ortalığı böyle birbirine katardın! Geri dön! Söğüt'ü kime bıraktın?

- Söğüt'te olan oldu!

- Ne oldu?

- Yassı Çoban'ın at uşağı Yılan Çingene, Dündar Bey'in emriyle Germiyanoğlu'na haber vermeye gidiyormuş. Dündar Bey de anlamış kendisini atlattığını. Yıktım Yılan Çingene'yi aşağıya, bastım gırtlağına, bülbül gibi söylettim domuzu! Başkaları gittiyse onu bilmem.

- Neden haber göndertirmiş amcam Germiyanoğlu'na?

- Sözde fazla kan dökülürmüş, bu işin altından kalkamazmışsın! Germiyanoğlu kızsa, seni cezalandırsa çarpışmayı önlermiş!

- Gördün mü amcam Dündar Bey'i?

- Görmez miyim? Sen de elimden kurtulamazsın diye üzerime yürüdü. Az kalsın onu da ezecektim!

- Bilecik'e gidenler geri döndü mü?

- Döndü. Neredeyse onlar da buraya gelir! Hele Yosma Kızın önüne kimse geçemez! Şu Yosma Kız'a hiç aklım ermez ya! Neyse Ayhan Çavuşum nerede?

- Çarpışır! Burada iş bitmek üzere. Hemen Söğüt'e var! Bacıları oyala! Sakın bir yere ayrılmayın. Germiyanoğlu'nu gözle. İşte senin görevin. Bizim yakamızı bırak. Dede Baba'nın hatırını sormayı unutma.

- Unutmam!

Osman Bey daha fazla oyalanmadı. Topukladı hayvanını, Balabancık'la beraber, ilerde Porsuk kapısını gözleyen Orhan Bey'e doğru gitti.

Akça Koca da Aykaan Bacı'yı okşadı...

* * *

Porsuk kapısına vardıkları zaman kapı hâlâ kapalıydı. Kaleden ok atıyorlardı. Abdurrahman Gazi, alpların yanında sakin Turgut Alp hiddetliydi:

- Ne duruyoruz? diye bağırıyordu. Bey gecikti, ben kaleye tırmanırım.

Ayaklarının altından sular akıyordu. Karşıdaki tahta köprü sallanıyordu. Arkalarında iri bir kuş alabildiğine ötüyordu. Otlar hışırdıyor, kayaların gölgesi yavaş yavaş uzuyordu.

Osman Bey:

- Acele etme Turgut Alp, dedi.

- Nihayet geldin mi bey? Sabrımız kalmadı. Biz oyalandıkça düşman yılgınlıktan kurtulur.

- Beklemek gerek! Kapı açılacak!

- Açılmazsa?

- Açılacak!

Halbuki tekfurun askerleri bağırmaya başlamışlardı. Turgut Alp'ın dediği gibi şaşkınlıkları kayboluyordu. Küfrediyorlardı, yumruk sallıyorlardı.

Hava sakindi, kapı çok sağlam görünüyordu ve alplar sadece parmaklarıyla oynuyorlardı. Beklemek şu insanları çökertiyordu.

Bu sefer Kaya Alp sokuldu Osman Bey'in yanına, elinde Yahya Usta'nın yaptığı kılıç duruyordu, sağ gözü ufalmıştı:

- Bana izin ver, ben gideyim bey!

- Nereye Kaya?

- Kapı bir türlü açılmaz, bunca eziyetten sonra paslanıp kalmışızdır burada. Tırmanırım, deviririm, içeri girip kapıyı açarım.

- Aklın yatıyor mu buna senin? Benden şu genç yaşına bakmadan ölümünü mü istersin? Son kararı ben veririm. Gerekirse beraber ölürüz.

Artık Osman Bey'e kimse bir şey söyleyemedi. Hepsi olduğu yere oturdu. Başıboş kalmış savaş atları kişniyor, dakikalar uzadıkça uzuyordu.

Osman Bey de artık sabredemeyeceğini anlıyordu. Kaybedecekti. Buradan içeri giremezse Akça Koca Gazi, Kervan Kapısı'nın önünde daha fazla oyalanamaz, saldırmak zorunda kalırdı, o zaman çok kan dökülürdü. Bir de Germiyanoğulları gelirse, bütün ümitleri gibi, Kaya Alp oğlu Gündüz Alp oğlu Ertuğrul Gazi'nin çocukları da Karacahisar önünde yıkılır, kalanlar yeni bir il bulmanın çaresizliği içinde çırpınırdı.

- Orhan! Turgut Alp! Kaya Alp! Gelin benimle! Kale kapısının dibine kadar gidelim! Oklardan korunun! Abdurrahman Gazi, biz, bir çaresini bulur da içeri girersek arkamızdan gelsin! Balabancık hemen Akça Koca'ya haber versin!

Daha fazla oyalanmadı. Bir kayanın üzerinden atladı, sonra derenin içine girdi. Su, diz kapaklarına kadar geliyordu, âdeta sendelediğini hissediyordu.

Orhan yanındaydı, şen ve inançlıydı. Babasına sonsuz güveni vardı.

Kaleden ok atıyorlardı. Yine de suyu geçti. Orhan'ı çekti, yere kapandı. Etrafına bakındı. Turgut Alp'ı kale kapısının önünde gördü. Kaya Alp arkasındaydı.

Surların dibine vardıkları zaman, ok tehlikesinden uzaklaşmışlardı. Turgut Alp durmadan kapıyı yumrukluyor, yukarı çıkmanın çarelerini araştırıyordu. Ve kapı hâlâ açılmıyordu.

- Orhan, şu tümseğin gerisine yat, bize doğru eğilenler olursa oklamaya başla!

- Olur Bey Baba!

Açılmalıydı bu kapı, zaman şimdi bir su gibi akıp gidiyordu.

Yukarıdan koşuşmalar başlayınca, bağırtılar gelince ümitlendi. Sonra, bir hırıltı duyuldu, silâh şakırtıları işitildi. Derin bir sessizlik oldu, yahut Osman Bey'e öyle geldi. Dayanamadı daha fazla:

- Bana omuz verin, dedi.

- Olmaz!

- Niçin?

- Beye yakışmaz! Alplar yapar bu işi!

Turgut Alp önüne geçmişti. Kaya Alp ona omuz vermişti. İşte o zaman büyük bir gıcırtı duydular, kapı kıpırdadı, alplar bağırdı...

Bir ânın hikâyesiydi bu. Durmak yoktu. O bir ânın hikâyesi yarıda kalabilirdi. Hep birden omuz vurdular, kapının iki kanadı ağzına kadar açıldı.

Gördükleri manzara korkunçtu. Çınar Yusuf'un belki de on yerinden kan akıyordu. Çıplak vücudu delik deşikti, başı yarılmıştı, yine de kol demirini elinden bırakmıyordu.

Kurt Ata, Samsa Çavuş'un üç adamıyla birlikte, gözleri açık yerde yatıyordu. Samsa Çavuş'un diğer iki adamı kanlar içinde olmalarına aldırmadan çarpışıyordu ve Yahya Usta bağırıyordu:

- Başardık!

Çınar Yusuf ise, şimdi daha gür haykırıyordu:

- Abdallar ölmez!

Halbuki Çınar Yusuf öldü, Osman Bey, yalın kılıç içeri dalarken iri bir çınar gibi devrilerek öldü.

Şimdi, bir ânın hikâyesi bitmiş, bir ümidin hikâyesi başlamıştı.

Osman Bey vuruyordu, Turgut Alp kırıyordu, Kaya Alp deviriyordu. Orhan ise küçük yaşına aldırmadan koşuyordu.

Abdurrahman Gazi alplarıyla içeri dalmış, merdivenleri tırmanmıştı.

- Kaçın! Bastılar! Kara Osman geliyor!

Yerlere kapananlar, ağlayanlar, yardım dilenenler çoğalmıştı.

Kervan Kapısı'nın önündeki çarpışma ise bir an duralamıştı. Çılgınlık içinde yanındaki baş yardımcısını hançerleyen tekfur, Akça Koca'yı dalgalanan beyaz sakalıyla surların dibinde görünce büsbütün şaşırmıştı.

- Kervan Kapısı'nı açın! Akça Koca'ya yol verin.

Turgut Alp yine öne fırlamıştı. Kaya Alp bile ona yetişemiyordu. Yumruklarıyla, ileri yaşına rağmen, önüne çıkanları deviren Abdur-

rahman Gazi, surların tepesindeydi. Sanki Akça Koca'ya el sallıyordu.

Kervan Kapısı devrilip yayla göçmenleri, kadını erkeğiyle içeri daldığı zaman tekfur diz çökmüştü. Osman Gazi ise karşısındaydı:

- Ey Karacahisar tekfuru! Hesap vermek zamanı gelmiştir. Dua et ve çarpış benimle! Domaniç'te bunca kardeşimin kanına girmek nasıl olurmuş gör, öğren!

- Teslim Kara Osman, teslim! Kıyma bana!

Kadın feryatları da duyuluyordu. Tekfurun gözdeleri, bunca yerden toplanmış cariyeler, uşaklar dışarı fırlamıştı.

Silâhlar, zırhlar meydana yığılıyordu ve orada ayakta Akça Koca Gazi dimdik duruyordu. Etrafında secdeye kapanmış gibi Karacahisarlılar vardı.

- Kimse ganimete el süremeyecek ve asla yağma yapmayacak! Ganimetin ne olacağını bey bilir!

- Pekiyi Koca Gazi! Emret Koca Gazi!

Osman Bey bu sesleri, bu feryatları duyuyordu. Yine de fazla ilgilenmiyordu. Önünde hâlâ başını kaldırmayan tekfur vardı. Ona ne yapması gerektiğini bir türlü kestiremiyordu.

- Amca!

- Ne var Aktimur?

- Bu adamı bana bırak, elini kirletme!

- Niçin?

- Amcam Savcı Bey'in oğlu ağam Bay Hoca'nın ölümüne sebep olanlarla ben konuşmak isterim. Senin görevin burada bitmiştir.

- Ne yapacaksın ona? Törelerimize saygı besle.

- Salıvermemi mi istersin?

- Hayır!

- Öyleyse gerekeni yapacağım. Eğer benimle çarpışırsa erkekçe ölür.

Tekfur başını kaldırdı. Osman Bey geri döndü ve sonra tok bir ses işitildi. Hepsi bu kadardı.

Şimdi yerde miğferi delinmiş, başından kanlar fışkıran Karacahisar tekfuru yatıyordu.

* * *

Gün batmak üzereydi. Porsuk'ta gezinen güneş dağların ardına çekiliyordu. Meydanda yer yer ateşler yakılmıştı. Karacahisar'ın sokakları tenha, dağ yolları ıssızdı. Yaralıların hafif iniltisi işitiliyordu.

Osman Bey oradaydı. İnen gölgelerin altında yarı karanlığa gömülmüş gibiydi.

- Dursun Fakih ile Şeyh Mahmut Gazi geldiler mi?

- Evet Bey, şehitlerimizin duasını yapıp döndüler. Biraz ileride otururlar.

Çağırdı Osman Bey onları yanına, kendisi gibi hepsi üzgün ve yorgundu. Birçok dost kaybetmişlerdi, bir daha geri dönmemecesine gitmişti bunlar! Karacahisar alınmıştı ama, dostlar, kardeşler gözlerini kapamışlardı. Bundan sonrası ise yine karanlıktı. Akça Koca, adamlarıyla birlikte hemen Söğüt'e dönmüştü. Yayla göçlüler yola koyulmuşlardı. Turgut Alp, Germiyan yolu üzerinde nöbet beklerdi. İşte geride Germiyanoğlu, Moğollar vardı. İl daha il olmamıştı. İlsiz devlet düşünülemezdi. Hür de değillerdi.

Yine de Osman Bey konuştu:

- Ey Dursun Fakih kardeş! Sen kayınbabam Şeyh Edebalı'nın elinden kuşak dolandın, ondan çok şeyler öğrendin, yetiştin. Hak, hukuk bilir, töre nasıl yaşatılır anlarsın. Bu yüzden seni Karacahisar'a kadı ve subaşı yaptım. Burada yaşayanları mutlu kıl ve adalet üzere ol. Bir de şu kiliseyi camiye çevir ki namazımızı kılalım!

Yorulmuş gibi sustu. Yanında oturan oğlu Orhan'a baktı. Onda geleceği görmek istiyordu. Hayatı boyunca ona güvenecekti. Eğer Alaaddin ile anlaşırsa hiç de kolay olmayan il bütünlüğünü, hür yaşamayı yerine getirebilirlerdi. Yirmi dokuz yaşında olmasına rağmen, bugün için buna, ömrünün yeteceğine inanamıyordu.

Bezmiş değildi, aksine daha çok çalışacak, temeli hazırlayacaktı. Her adım atışta önünde binlerce adımlık yol bulunduğunu anlıyordu. Yine seslendi:

- Şeyh Mahmut Gazi!

- Buyur Osman Bey!

- Sen benim eşim Bâlâ Hatun'un ağabeyisin. Bundan böyle yasalarımızı sen yazıp, sen duyuracaksın. Yasalarımız törelerimize ve kardeşliğe aykırıysa beni ayıltacaksın.

Söyledi ve yazdırttı:

"Her kime bir tımar versem biri onu elinden sebepsiz almaya. Ol kişi ölürse tımar oğlunun ola. Eğer oğlan küçükse, hizmet edenleri sefer vaktinde sefere katılalar, ta oğlan sefere katılıncaya dek bu böyle devam ede. Eğer bu yasayı kim bozarsa veya benim neslime yasa dışı öğütte bulunursa Ulu Allah onun dinini ve dünyasını bozsun!"

Şimdilik yazdıracağı bu kadardı. Halbuki Şeyh Mahmut Gazi bekliyordu. Boşuna bekledi, dayanamadı sordu:

- Adına hutbe okutmayacak mısın Osman Bey?

- Hayır!

- Niçin?

- Biz daha devlet olmadık! Akça Koca da, Dede Baba da, Şeyh de benim gibi düşünür!

Yürüdü, kolu ve bacağı sarılı Yahya Usta'nın yanına vardı:

- Gazi, dedi, nasılsın?

- Nasıl olalım, sayende ne hale düştük gör!

- Arkamdan kaç it ulur, saydın mı?

- Bunu sen bil!

- Yine bize, şu haline bakmadan kılıç, kalkan yapacak mısın?

- Sorar mısın?

İşte neşeleniyordu. Uyuşukluğu üzerinden atıyordu. Yaşama sevinci her şeyden üstündü. Yaşamaya yaşatmayı ekleyince insanın güveni de, mutluluğu da artardı. Bu sevinci ona şu haliyle Yahya Usta vermişti. Bir de Dede Baba'nın iyileştiğini öğrenirse, üstelik Germiyanoğlu'nun saldırmaktan vazgeçtiğini de anlarsa geleceğe adımlarını daha emin atardı.

Bu gece Karacahisar'da kalacaktı. Yarın, Harmankaya Tekfuru Köse Mihal'e uğrar, sonra Söğüt'e dönerdi. Oradan kötü haber gelmeyecekti, gelmemesi gerekti.

İşte dışardan, Pazar Meydanı'ndan çalgı sesleri işitiliyordu. Bir davul vuruyor, zurna, boru, zil, bu tempoya katılıyordu. Orada alplar bu zaferi kutluyor, gençler, dedelerinden, babalarından öğrendikleri kahramanlık destanlarını dile getiriyorlardı.

Türkler, zurnaya *yurğ*, boruya *borguy*, davula *tümrük*, köse *küvrük*, zile *çanğ* derlerdi. Bu gece hepsi vardı, hatta bu kahramanlık destanına, bu ezgiye yer yer yükselen alevler büsbütün canlılık katıyordu.

Birden kös vurdu, öylesine vurdu ki, davul bile sustu; alevler dalgalandı ve derin bir boşluk oldu. Sonra bir ses duyuldu:

- Gelenler var! Bir takım atlılar yaklaşıyor!

Kös iki kere daha vurdu, yine sustu. Osman Bey kılıcını çekti. Kaya Alp bir meşale kaptı, kale kapısına doğru koşmaya başladılar.

Dışarıdaki meşalelerin arasından, Karacahisar'a gelip içeriye sokulmayan tüccarların denkleri görünüyordu. Ve ilerdeki nöbetçi ise hem koşuyor, hem bağırıyordu. Nal sesleri yaklaşıyordu.

- Ne var?

- Bilmiyorum Beyim!

- Silâhlanın, karşı çıkın.

Bir koşuşma oldu, fakat heyecanlar birdenbire söndü. Aykaan Bacı haykırıyordu:

- Durun, yüklenmeyin! Selçuklu Sultanı'nın adamlarını getiririm!

Bu hem sevinç, hem de ateşe su dökmekti.

- Acelen neydi Aykaan Bacı? Bunun sabahı yok muydu?

- Rahat mı bıraktılar? İlle de Osman Bey diye tutturdular.

Aykaan Bacı soluk soluğa atından indi:

- İşte, Kara Osman Gazi, dedi. Söyleyin söyleyeceğinizi!

Gelenler yorgundu, hayvanlarının bile dizleri titriyordu. Sekiz kadar atlıydılar. İçlerinden bir tanesi Osman Bey'in karşısında durdu:

- Büyük Selçuklu Sultanı, Konya hâkimi İkinci Gıyaseddin Mesud hazretlerinin selâmını getirdim.

- Buyursun! Emirleri başımın üstündedir.

- Bir emirleri yoktur. Kendileri şu anda Akşehir'de bulunmaktadır. Size şu fermanı gönderdiler.

Elçi uzattı, Osman Bey de başına götürüp öptü, sonra Şeyh Mahmut Gazi'ye verdi. "Oku!" dedi.

Fermanda Osman Bey'e yardım edilmeyeceği, uçlardaki çarpışmaya katılmasının uygun olmadığı, ayrıca Karacahisar'ı alırsa memnun kalacağı yazılıydı.

Osman Bey dinledi, sonra "

- Her şey bitti, Karacahisar alındı. Sultan sağ olsun! dedi.

Elçi:

- Sevindim, dedi. Sultanıma arzedeceğim! Yalnız bilir misin ki Osman Bey, büyük bir tehlike atlattınız!

- Nasıl?

- Germiyanoğlu size saldırmak üzereydi.
- Şimdi mi?
- Evet! Ama size bir süre ilişemez! Çünkü tembihlidir.
- Anlamadım!
- Anladın Osman Bey! Sultanımız Moğollarla birlikte askerlerini Germiyanoğlu'nun üzerine sürdü.

Osman Bey sadece gülümsedi, derin bir soluk aldıktan sonra:

- Buyurun, dedi. Bu gece Karacahisar'da dinlenin. Yarın, elde edilen ganimetin beşte birini sultana götürmek üzere Akbaş Gazi yola çıkar. Siz de onunla beraber gidersiniz. Umarım ki, yolda Moğollarla eşkıyalar basıp başınızı derde sokmaz!

Artık uyuyacaktı. Şimdilik hiçbir şey düşünmek istemiyordu.

Söğüt'te Kış

Bugün Bizans'a bağlı bir köyden bir karı koca gelmişti Söğüt'e. Orhan Bey onları babasının yanına çıkardığı zaman:

- Battık gayrı, diye bağırmışlardı, insaf!

- Ne oldu?

- Can ve mal güvenimiz yoktur! Vergi ödemekten evimizin damını bile örtemez olduk. Bu hale dayanmak ne mümkün?

Kadın genç, adam yaşlıydı. Adamın omuzları çökmüş, kadının bakışları donuklaşmıştı. Yine de kadın çok güzeldi, yaşamak istiyor, ummak istiyordu.

- Adınız ne? diye sordu Osman Bey.

- Benimki Kosti, karımınki Elenika!

- Hangi köydensiniz?

- Türkler Kurudere derler adına.

- Orası bize ait değil, tekfurların!

- Bunun için geldik biz, bunun için!

- Ben ne yapabilirim size?

- Kurtar bizi! Gel, köyü al. Sana bağlanalım!

- Yalnız siz mi istersiniz bunu?

- Hayır! Bütün köylü diler, biz elçiyiz. Görürüz ki, imparator tekfurlara söz geçiremez. Tekfurlarsa keselerini doldurmak için durmadan soyar bizi. Olmazsa döverler, bununla da yetinmeyip karılarımızı, kızlarımızı alıp götürürler. Sonra salıverirler. Öyle değil mi Elenika?

Genç kadın sadece başını önüne eğdi, kızardı, yine de göğsü inip kalkmaya başladı. Adam devam etti:

- Sen tekfurlara benzemiyorsun Osman Bey, ne mala, ne cana, ne de ırza el sürdürtüyorsun! Bu yüzden bizi kurtar, halkımızı koru, gül gibi yaşayıp gidelim.

Osman Bey'in yanında Mudurnu'dan gelen Samsa Çavuş vardı. Kaya Alp bir kenara oturmuştu. Selçuklu Sultanı'na ganimet hissesi götürüp Akşehir'den geri dönen Akbaş Gazi de oradaydı. Hepsi bildiği halde köylüyü hayretle dinliyorlardı. Adamın güçlükle anlaşılan bozuk bir Türkçesi vardı. İçi ezik, ufku karanlıktı. Osman Bey'i beklemeden yine konuştu:

- Yalnız bir şartımız vardır. Senin emrinde olalım. İstersen gençlerimizi savaşa da katarsın. Fakat dinimize dokunma. Ayrıca, Elenika'yı çok severim, almayın onu elimden. Çarşı, pazar malı değil o! Yemyeşil çayırlara hayvanlarımızı saldık mı, sapsarı buğdaylarımızı biçtik mi, çocuğumuz da olmasa yaşarız biz Elenika'yla. Kabul mü?

Elenika, başını arada bir kaldırıyor, Kaya Alp'a bakıyor, soluğunu tazeliyor, sonra yine önüne eğiliyordu. Osman Bey:

- Bu kadın seni bıraktı mı? diye sordu.

- Bıraktı!

- Niçin?

- Tekfurun yeğeni sürükleye sürükleye götürdü, sonra geri gönderdi. İsa efendimize yalvarmıştım. Mum dikmiştim ayazmaya. Duam kabul olundu.

- Pekala, baharda köyünüze uğrarız! Diğer köyleri de dolaşırız. Zaten hepsi bizi ister. Dininize asla ilişmeyiz! Elenika'ya da bundan böyle kimse zorla el süremez!

- Sağol bey! Çabuk gel bey!

- Bu gece, mescidin yanındaki ahilerin konuk evinde dinlenin. Orhan sizi götürsün. Yarın sabah erkenden yola çıkarsınız. Hava kışlamak üzere, neredeyse kar bastırır. Yolunuz uzun.

Adam, Elenika'yı çeke çeke götürdü. O zaman Osman Bey rahat bir nefes aldı:

- Konuşmamız yarıda kalmıştı, dedi, istersen başından başla Akbaş Gazi!

- Bey'im, iş bizim bildiğimiz gibi değil. Germiyanoğlu güçlü, Germiyanoğlu inatçı! Sultanın ise, Moğol tepesinde durur. Sultan, Akşehir'den öteye gidememiş. Moğol'un yardımıyla Germiyanoğlu'nu sürmüşse de askerini geri çekince Germiyanoğlu yine tepeleri tutuvermiş. Moğol isterse Yakup Beyi dağıtırmış, ama ne sebepten bilinmez, sultana fazla yardımı dokunmazmış! Biz, Akşehir'deyken Selçuklu Sultanı Germiyanoğlu'yla bir anlaşma yapıyordu. Şartları-

nın bir tanesi Germiyanoğlu'nu bize ilişmemesiymiş!

- Gerçek mi?

- Öyle olsa gerek! Moğol komutanı bizi gördüğünde homurdanarak, "Sultan'a ne getirdiniz?" diye sordu. Aynen söyledik, "Tamam" dedi, "Yarısı bizim! Sultan gizlememiş!"

- Başka neler duydun Akşehir'de?

- Sultan, Karacahisar'ın alınışından çok, ganimetlere sevindi. Öyle sanırım ki hazinesi boşalmış! Askeri perişan. Değil Germiyanoğlu'na, diğer beyliklere bile söz geçiremez. "Yeniden göç var," dedi, "genci, yaşlısı, kadını, bilgini Osman Bey'in yanına gelecek! Kabul edin, yerleştirin, yararlanın. Yalnız Germiyanoğlu'yla Moğolların haberi olmasın!"

- Duyarlar!

- Galiba Germiyanoğlu Bizans topraklarında yeniden çapula başlayacakmış. Sultan buna ses çıkartmayacakmış. Bana öyle gelir ki, Yakup Bey, sultandan ziyade Karamanlılardan çekinir...

- Pekâlâ Akbaş Gazi! Sen gidebilirsin. Unutma ki artık yaylak, kışlak ve köylerden öte kasabalara da ihtiyacımız vardır. Hıristiyan köyleriyle köylerimizi güven altına almak, biraz daha genişletmek gerek, Samsa Çavuşu bu sebepten çağırdım, siz de hazır olun!

Akbaş Gazi'nin kırmızı külâhı vardı. Ahilerinki gibi ak börk giymemişti. Boyu kısa, göğsü çok genişti. Yürürken uzun kılıcı yere değerdi. Ayağa kalktı:

- Hoşça kal bey, dedi, biz hep hazırız!

Akbaş Gazi çıkınca Osman Bey Kaya Alp'a döndü:

- Seni niye çağırdım, bilir misin? diye sordu.

- Bilmem!

- Dede Baba hâlâ hasta yatar. Yol ardında yeni yaptırdığımız küçük evde yalnızdır. Bir süreden beri kimseye ders veremez. Hep birisinin yolunu gözler. Sen, o birisinin yerine geçebilir misin?

- Geçemem!

- Böyle de olsa, bütün kış Dede Baba'nın yanında bulunur musun?

- İsterse bulunurum! Ama o, Akça Koca Gazi'yi arar! Bir de Şeyh'i!

- Bir genç de gerek. Bu sen olacaksın. Dede Baba'ya hizmet edeceksin, yalnızlığını gidermeye çalışacaksın. Ve de ondan bir şeyler kapacak, bir şeyler öğreneceksin!

- Nasıl?

Osman Bey bu soruya hemen cevap vermedi. Düşündü, kaşlarını çattı, uzun süreden beri devam eden bir endişesini gizlemeye çalışarak:

- Dede Baba'ya sevdir kendini, dedi.

- O, herkesi sever!

- Herkesi sevdiği gibi değil! Öğreneni, gelmişini, geçmişini, geleceğini bileni sevdiği gibi. Bir de, bir süre unut onu.

- Kimi Bey? Anlamadım!

- Anladın! Ne kendini zorla, ne etrafını zorlat. Baban Hasan Alp, Ayhan Çavuş'la yine konuşmuş! Anan Sedef Hatun Aykaan Bacı'dan tekrar kız istemiş! Güç duruma sokarsın iki tarafı. Adına gölge düşürürsünüz bir masumun! Bunun için uzun süre unut onu. Beklenenin gelmeyeceği iyice anlaşılıncaya kadar unut derim sana! Yine de sonunu kimse bilemez. Bir de bilmişliğin değerini anla!

O zaman Kaya Alp âdeta isyan etti. Kısa bir süre olduğu yerde sallandı, sonra boğuk bir sesle:

- Hayır! dedi.

- Nasıl? Hayır mı dersin? Kimin için?

- Dede Baba'ya giderim, fakat unutamam! Ben düşmanımı yenerim de içimi yenemem! Hep böyle olmuştur; işitirim, görürüm! Ölüm var bunun ucunda bey, bilmiş ol!

- Bir daha ölümü ağzına alma Kaya! Bastığın yeri iyi bil!

Kaya Alp Osman Bey'e cevap vermedi, sendeleyerek çıktı.

Osman Bey bir süre onun arkasından baktı. Geçmişini düşündü, eski duygularını tartmaya çalıştı. Haklıyı haksızı ayırt edemedi. Bunaldı, duygularını dağıtabilmek için:

- Zor yıllar geçireceğiz, dedi. Yalnız, Germiyanoğlu Bizans ve Karamanoğlu'yla uğraşırken biz rahat ederiz. Bundan yararlanmak gerek Samsa Çavuş!

Samsa Çavuş başını sallamakla yetindi...

* * *

Kış bastırmıştı... Söğüt karlarla kaplıydı. Söğüt'ün kışı bile çok güzeldi, bembeyazdı etraf. Bacalardan dumanlar çıkıyor, ağaç dallarından buzlar sarkıyordu. Çocuklar, meydanın arkasına yaptırılan okula karlara bata çıka gidip geliyordu.

Gece çökünce etrafa, beyazlığı büsbütün artıyordu Söğüt'ün. Yağ kandilleri titriyor, rüzgâr başıboş dolaşıyordu.

Yatsı namazından sonra camiden çıkan Şeyh Mahmut Gazi, biraz ilerdeki konuk evine giderken at kişnemeleri duydu. Koştu, Kırşehir'den gelenler vardı. Ayhan Çavuş' un adamları kara, kışa aldırmadan tepeden bu yana yol göstermişti gelenlere.

Genç ahiler konuk evinden fırladılar dışarıya, denkleri çözmeye başladılar. Şeyh Mahmut Gazi:

- Sefa geldiniz, dedi.

Gelenler Cacabay Camisi'nden bir müderrisle iki yamağıydı.

Müderris yaşlı, fakat dinçti. Siyah sakalı vardı. Kararlı görünüyor, hatta sevincini gülümseyerek anlatmak istiyordu. Burada da Kırşehir'in Cacabay Camisi'nde olduğu gibi bir rasathane yapmak niyetindeydi. Ortası açık bir kubbenin altına düşen bir kuyu onun bu dileğini gerçekleştirirdi.

İçeri girerken müderris ellerini ovuşturdu. Karlar hâlâ gocuğunun üzerinde duruyordu.

- Bizi getiren gençler olmasa yolumuzu bulamazdık, dedi. Oyalandık, kar bastırdı, gece çöktü. Şimdi rahatım, özgürüm.

Bir süre ocağın başında ısındı. Kendini topladı:

- Kim olduğumu sormadınız? dedi.

- Konuğumuzsunuz! Anlatırsanız dinleriz. İstemezseniz yine de hizmet ederiz.

- Adım Tacettin! Kırşehir'den gelirim. Cacabay Camisi'nde öğrencilerimi bırakıp ancak ikisiyle kaçabildim. Tıp ve yıldız ilmiyle uğraşırım. Moğol bizi rahat bırakmıyor. Bundan böyle yanınızda kalmak isterim. Artık sanat ve bilim oralarda öldü. Halbuki sanat ve bilim özgürlük ister. Güzelim Kubadâbâd çinilerini bile kırıyorlar.

Konuk evinin sofalarındaki sedirlere oturmuşlardı. Karşıdaki ocak hâlâ yanıyordu. Alevler yarı loşluk içinde dalgalanıyordu.

Genç ahiler iki beysus yakmışlardı. Beysus, bakırdan yapılmış üç ayaklı bir şamdandı. Baş tarafında bir kandil yeri, ortasına fitilin çıkması için bir boru vardı. İçi içyağı doluydu.

Genç ahiler durmadan hizmet ediyorlar, misafirlere yemek hazırlıyorlardı.

Genç ahilerin sırtlarında aba, ayaklarında mest vardı. Bellerindeki kemere bir hançer yerleştirmişlerdi. Başlarına softan yapılmış beyaz sarıklar geçirmişlerdi.

Tacettin Hoca, kendini tamamen güven içinde hissetmenin huzurunu tadıyordu. Önüne yemekler gelince:

- Herkese böyle mi hizmet edersiniz? diye sordu.

- Evet!

- Yoksa ben müderris olduğum için mi daha fazla ilgi gösterirsiniz?

- Hayır! İnsan, bizim için yaşlısı, genci, okumuşu, okuyamamışıyla insandır. Yardım istediği an, şer ile birleşmemişse, hizmetine koşarız.

- Kırşehir'deki ahiler de öyle! Fakat, ne yazık, onlar baskı altında.

Durdu, düşündü, ağzındaki lokmayı yutup sordu:

- Adınızı bağışlamadınız?

- Şeyh Mahmut Gazi! Şeyh Edebalı'nın oğluyum!

- Şeyh Edebalı mı? Nasıllar? Kendisini görmek isterim. Nerede bulunur acaba?

- Dede Baba'nın yanındadır şu anda.

- Dede Baba! O da mı burada? Kırşehir'den geçerken bana uğramıştı. Uca, Ertuğrul Gazi'nin yanına gideceğini söylemişti. Hayatta demek, çok sevindim.

- Ne yazık ki hasta yatıyor! Konuşmakta bile güçlük çeker. Bir türlü iyileştiremediler.

Tacettin Hoca yerinden fırladı,

- Ben ne güne duruyorum? diye sordu. Hemen gidelim!

- Epice çeker! Yarın sabah gideriz.

- Kabilse şimdi olsun. Osman Bey'e yarın uğrarız.

Tacettin Hoca artık yemek yiyemiyordu. Öylesine heyecanlanmıştı ki, onu yerinde tutmak çok güçtü. Şeyh Mahmut Gazi, boyun eğdi. İlerden bir garibin hırıltısı gelmeye başlamıştı. Yol yürümekten ayakları şişmiş, dudakları çatlamış, gözlerinin ışığı sönmüş bir garipti bu. Ahilerin konuk evine sığınmıştı. Hemen yatırmışlar, üzerini örtmüşlerdi, yine de titriyor, yine de sayıklıyordu.

Tacettin Hoca bu sesi duydu, dışarı çıkmaktan vazgeçti. Gitti, garibin alnını, elini tuttu, getirilen kandilin ışığı altında göz kapaklarını kaldırdı, çatlak dudaklarına baktı.

- Humma, dedi! Susuz kalmış bağrı yanmış! Ben gelinceye kadar bol bol su içirin, alnına sirke koyun. Dilerim Allah'tan yaşar!

Sonra sevincini yitirmişçesine omuzları çökük, Şeyh Mahmut Gazi'yle dışarı çıktı...

* * *

Dede Baba Tacettin Hoca'yı üçüncü gelişinde tanıdı. Gülümsemeye çalıştı güçlükle:

- Sevindim, dedi.

- Ben de! Artık buradayım! Bu kışta kıyamette bile akın var, Kayıların topraklarına.

- Ne kadar sürer?

- Ne?

- Göç.

- Hiç! Göremem ki!

- Ümidini mi yitirirsin?

- Yok! Belki de ömrümü tüketirim! Korkmam, çekinmem! Yalnız, beklerim.

Dede Baba'nın başucunda asasıyla heybesi vardı. Onları hep yanında görmek istemişti. Yatağı temizdi, ocağa asılı bakraçta su kaynıyordu. Karşısında ayakta Kaya Alp duruyordu.

- Bu delikanlıya anlatmak gerek!

- Neyi?

- Bilmiyor! Çok güçlü! Yetmiyor!

Kaya Alp,

- Öğrenirim, dedi. Beye söz verdim, anlat, dinlerim.

- Dinlemekle olmaz! İstemelisin de...

- İstet!

Dede Baba başını çevirdi, yorulmuştu, hem de çok yorulmuştu. Tacettin Hoca ona kendi eliyle hazırladığı ilâçtan içirdi. Dede Baba yeniden uykuya daldı. O zaman Tacettin Hoca sordu:

- Kimsin? Seni her gelişimde Dede Baba'nın yanında görürüm.

- Kaya Alp derler bana. Bey istedi; bahara kadar burada kalacağım...

- Neden sen? Başkası yok muydu?

- Bilmem!

- Bilirsin!

Karlar dışarıda diz boyuydu, uzaktan uzağa kurt ulumaları işitiliyordu. Canavarlar aç kalmıştı. Ağıllara, hatta, ahırlara saldırıyordu. Yer yer meşale yakıp davul çalıyordu köylüler.

Geceyle beraber öylesine bir sessizlik çöküyordu ki, ocak başında mısır patlatıp kestane pişirenler bile bir süre bu sessizliğin altında eziliyordu. Böyle zamanlarda masal gerekti. Destanlar dile gelmeliydi; onlarda gerçek payı çoktu. Hem kolay öğretir, hem de dinleyenleri sıkmazdı. Genellikle masalları yaşlı kadınlar, destanları da Dede Baba söylerdi. Ama, bu kış Dede Baba yoktu, belki gelecek kış da olmayacaktı.

- Ben de bu gece burada kalırım, dedi Tacettin Hoca, istersen sen git Alp!

- Hayır, bahara dek Dede Baba'nın yanındayım!

- Bey böyle istedi değil mi? Neden?

- Evet, bey böyle istedi! Nedeni de yok. Bilmediğimi söylemiştim!

- Acaba? Kusura bakma, inanamadım sana Alp!

Birden bir feryat duyunca, konuşmalarını kestiler. Dışardan birisi bağırıyor, yardım istiyordu ve karların üstünden bir hırıltı geliyordu.

Kaya Alp, hemen kapıyı açıp fırladı dışarıya. Tacettin Hoca'nın "Kılıcını al!" demesine bile aldırmadı.

Öyle bir soğuk vardı ki dışarıda insanın ilikleri donabilirdi. Kaya Alp, buna da önem vermedi. Koştu, karlara gömülerek koştu. Orada, biraz ilerde Aydoğmuş duruyordu. Diz çökmüştü, elindeki torbasını göğsüne bastırmıştı ve karşısında dişlerini gösteren iri bir kurt vardı.

Kaya Alp düşünmedi bile, kamasını çekti, hemen atıldı.

Kurt kaçmıyordu. Kurt aç ve saldırgandı. Öylesine sıçramıştı ki Kaya Alp'ın üzerine, karların içine yuvarlandıkları zaman kimin altta, kimin üstte olduğu bile belli değildi. Bu sadece hayatta kalma savaşıydı.

Tacettin Hoca kapının önünde donmuşçasına duruyordu. Aydoğmuş yerinden bile kıpırdayamamıştı. Gözleri kararıyordu kızın, bayılacaktı, yine de anasından aldığı güçle dayanıyordu.

Ne kadar zaman geçti böylece, bilinemezdi! Belki çok kısa, belki de dakikalarca. Kaya Alp kanlar içinde ayağa kalktığı zaman kurt cansız yatıyordu.

Kaya Alp üstünün parçalanmasına, ellerinden, göğsünden kan sızmasına aldırmadı bile. Sadece kamasını kuşağına soktu:

- Aydoğmuş! dedi.
- Buyur Kaya Alp!
- Aydoğmuş!..
- Emret Kaya Alp!..
- Götüreyim seni içeri!
- Sağol! Ben kendim giderim! İyiliğini unutmam!
- Yürüyecek halin yok!
- Olsun!

Kaya Alp konuşmadı fazla, geri geri çekilmeye çalışan Aydoğmuş'a bir solukta yetişti, hemen onu kucağına aldı. Kız biraz direndi, o kadar! Nefesi Kaya Alp'ın nefesine karışırken, torbası elinde, kıpırdamadan durdu.

Bu an Kaya Alp'ın belki en mutlu anıydı. Yarasından değil, karlara diz boyu gömülüşünden değil, dondurucu ayazın etkisinden değil, sadece ılık bir göğsün göğsünün üstünde çırpınışından sendeliyordu.

Böylece soktu içeri onu, gözlerinden yaşlar gelerek soktu. Ocağın yanında sedire yatırdı, elinden torbasını aldı. Durdu, baktı, dayanamamacasına baktı. Yine:

- Aydoğmuş! dedi.

Kız o zaman gözlerini açtı. Perişandı. Siyah saçları dağılmış, fistanının düğmeleri çözülmüştü. Hemen toparlandı; gocuğuna iyice büründü, başını örttü:

- Sağol Kaya Alp kardeş, diye tekrarladı. Hayatımı kurtardın, yetmez miydi? Taşımamalıydın beni. Olmamalıydı, hiç olmamalıydı!
- Ne çıkar? İsteyerek yaptım, kendime söz geçiremedim, yaptım.
- Fena, çok fena!
- Fena mı? Yeter gayri! Benimle evlen Aydoğmuş. Bekleme, gelmeyecek olanı. Ne bulursun onda?

Kaya Alp, Tacettin Hoca'yı unutmuş gibiydi. Fakat Aydoğmuş, kendilerini bir yabancının sessizce dinlediğini görüyordu. Hemen ayağa kalktı, soğuktan morarmış yanakları şimdi kızarmıştı:

- Dede Baba nasıl Kaya Alp kardeş? diye sordu.
- Nasıl mı? Uyuyor işte!
- Ona aş getireyim dedim, çorbasını kaynatayım dedim, kirli çamaşırlarını alayım dedim!
- Ananın haberi var mıydı buraya geldiğinden?
- Yoktu. Olmamakla?

- Benim burada olduğumu bilmiyor muydun?
- Bilmekle?
- Deli mi edersin beni Aydoğmuş?
- Dede Baba gözümde tüterdi. Sen bahara kadar kalırmışsın; bahara dek nasıl sabrederdim? Gözüme aldım da geldim, bilemezdim karşıma azgın bir kurt çıkacağını!

Bu sözlerle Kaya Alp yıkıldı. Bir anlık mutluluğu derin bir üzüntüye çevrildi. Dizleri titredi, direnmese yere çökerdi.

- Yıktın beni Aydoğmuş! Yıktın ki öylesine! Ne yapsam, ne etsem, nerelere gitsem? Ölsem daha iyi. Sadece Dede Baba gözünde tütmez değil mi? Başkasını da burada ararsın! Onun ne üstünlüğü var benden?

Kızın bu sefer içinden bir şeyler eridi. Eriyenler ılık ılık aktı da hâlâ çarpan kalbinin üzerine yığılıverdi. Kendisi için kimsenin acı duymasını istemiyordu. Gözleri yaşarırken bir adım attı; okşayacaktı Kaya Alp'ı. Sonra vazgeçti, boynunu büktü:

- Oh Kaya Alp kardeş! Konuşma böyle. Yazık değil mi? Sana da bana da? Ne yapalım, kaderimizmiş! Varma üzerime! Anam der, giden gelmese de ümit tükenmezmiş! Dedem Deniz Pehlivan'ın ardından böyle ağlamış anam!

Kaya Alp ocağın önüne çökmüştü. Kendini ufalmış, ezilmiş sanıyordu, yine de aldırmadan fısıldıyordu:

- Varmam bir daha! Ama unutamam! Unutamam! Beye de söyledim bunu. Ölüm var bunun ucunda dedim.

Aydoğmuş bu sefer, Dede Baba'nın yatağı önünde diz çöktü:

- İyileşecek, diyordu. Bırakmayacak bizi Dede Baba! Burada daha fazla oyalanamam! Bir daha da gelemem. Selâm söyleyin; Aydoğmuş, hep seni düşünüyor deyin. İşte bu kadar. Bilmem ki, ne yapsın ki? Dua edeceğim! Herkesin iyiliği için dua edeceğim. Allahım dileğimi yerine getirir...

Sonra hâlâ uyuyan Dede Baba'nın yanaklarından öptü. Ayağa kalktı. Yanı başında duran Tacettin Hoca'ya baktı:

- Siz Kırşehir'den gelen bilgin olmalısınız, dedi.
- Evet kızım!
- Unutun ne olur burada konuştuklarımızı!
- Zaten bir şey duymadım kızım!
- Sağolun, gitmem gerek.

- Yalnız mı?
- Ne var ki?
- Kaya Alp götürsün seni!
- Olabilemez! Şuradan bir meşale yakarım, koşa koşa giderim. Ne kadarcık yol ki?
- Öyleyse düşün kızım, var evine sağlıkla, yine düşün!
- Neyi?
- Ne kadar oldu gideli? Yıllar geçti mi?
- Kim?
- Beklemek yıkar insanı kızım! Geleceğini de çökertme! Yıldızlar geceleri yol gösterir insanlara. Günü gün yapan güneştir. İsteyeni iste kızım! Er gerek, erlik gerek. Eri bir mum gibi eritme. Bir acı, iki acıdan iyidir!
- Bilmişliğinizle mi söylersiniz bana bunu?
- Bilmişlik bir yerde durur! Durur da kişi geçmişe çevirir başını. Sen de unut ve düşün kızım! Er değilsin dayanamazsın, er değilsin dolaşıp avunamazsın.

Aydoğmuş sendeledi, sendeledi de dünyası ayaklarının altına kaydı. Sonra meşale almayı dahi unutup torbasını olduğu yerde bırakarak dışarı fırladı.

Kulaklarında hep Tacettin Hoca'nın, "Düşün!" lâfı çınlıyordu. Bir de Kaya Alp'ın kollarındayken kıpırdamadan duruşu hatırına geliyordu. Ne kadar da güçlüydü Kaya Alp! Utanıyordu kendinden!

Aydoğmuş böylece bata çıka evine vardı. Kaya Alp ise onu Söğüt'e dek uzaktan izledi.

* * *

Dede Baba'yı yatağının içine oturtmuşlardı. Tacettin Hoca, ocağın başındaydı. Kaya Alp, Hoca'nın yanında duruyordu. Dışarda kar, lapa lapa yağıyordu, yumuşak ve sessizdi kar. Bu sabah gün hırçın doğmamıştı.

Tacettin Hoca eliyle işaret etti:

- Bahar gelince, şuraya bir kuyu kazmalı, dedi. Bana yardım eder misin Alp?
- Emredersin Hoca'm!
- Derin olmalı, ağzı da geniş!
- Elbette Hocam!

- Üstüne bir kubbe oturtmalı. İyi marangoz ve taşçı ustaları varmış Söğüt'te.

- Bulunur hocam.

- Kubbenin kuyunun üstüne düşen kısmı açık olmalı!

- Sen ne emredersen o yapılır hocam!

- Gece çökünce dağlara, evvelâ Demirkazık'a bakarız. Sonra kuyunun sularına dökülen yıldızların ışığını seyrederiz. Her gece ve her mevsim sürer gider bu böyle! Değişe değişe!

- Yıldızların dilini mi çözersin hocam?

- Gün de vurur sulara. Bazen dik, bazen eğik. Güneş başka türlü ışıldar sularda. Öğle vakti gölgeler kaybolur.

- Gerisini anlayamam hocam! Benim aklım ermez bundan ötesine.

- Anlayanlar bulunur evlât, öğrenmek isteyen öğrenir evlât. Ben de senin bileğine ve kılıcına erişemem!

- Hangisi iyi?

- Her ikisi de gerekli!

Kaya Alp, Tacettin Hoca'yı sevmeye başlamıştı. Gün geçtikçe bu sevgi artar olmuştu. Tacettin Hoca doğru konuşuyordu. Tacettin Hoca onu kınamıyordu, Tacettin Hoca Aydoğmuş'a "Düşün" demişti. "Er gerek, erlik gerek!" demişti.

Tacettin Hoca, Dede Baba'nın ne kadar dostu olursa olsun, ondan ayrı düşünüre benzerdi. Dede Baba da konuşmalıydı; konuşmalıydı ki, Kaya Alp ikisini bir arada süzgeçten geçirebilmeliydi. Tacettin Hoca, Dede Baba'yı iyileştirmişe benziyordu.

Döndü, Dede Baba'ya baktı. Onun, eliyle yanına çağırdığını görünce koştu, yatağının kenarına diz çöktü.

- Bir emrin mi var Dede Baba?

- Sana bir soru sorarım! Beni sever misin?

- Elbette!

- İnanır mısın?

- Ne için?

- Kaçamak konuşursun! Şu heybeyi aç, içinden bir kitap al.

Kaya Alp, şaşkınlık içinde istenileni yaptı. Dede Baba:

- Oku! dedi.

- Neyi?

- İstediğin bir sayfayı çevir, oku!

Kaya Alp, kitabı açtı, önüne çıkan bir sahifeyi çok güçlükle, ancak iki satırını okuyabildi:

"Yanut birdi Öğdülmüş aydı kardaş
İdi ters iş ermez batar kılsa aş."

Sonra sustu, Dede Baba'ya bu sefer hayretle baktı:

- Anlamadım, dedi.
- Niçin?
- Biz bu dili konuşmayız!
- Konuştuğun dile çevirsem anlar mısın?
- Sanırım!
- Öyleyse dinle.

Dede Baba kitabı aldı, soluyarak nefesinin tükenmesine aldırmadan Kaya Alp'ın okuduğu satırı, hatta altındakileri de onun anlayacağı dile çevirdi:

"Öğüdülmüş cevap verdi: Kardeş bu iş o kadar güç değildir.
Aş bir kere yapılsın, nasıl olsa yenir ve hazmolur."
"İşte ben bu yasa ve töreyi biliyorum.
Sana söyleyeyim, sen de dikkatle dinle ve öğren."
"İnsan bilmezse öğrenir, bilir:
Bildikten sonra arzusuna kavuşur."
"Bilgisi açık olan sözünü söyler.
Sözünü tutmayan insanın bilgisi yarımdır."
"İnsan doğuştan bilgin doğmaz, sonradan öğrenir."
Dil doğuştan konuşmaz, zamanla konuşmaya başlar."
"İnsan öğrenerek bilgin olur.
Bilgi sahibi olduktan sonra her işi yoluna girer."

Dede Baba coşmuştu, hastalığını, yorgunluğunu unutmuş gibiydi. Karlı dağlar ardından gelirken, uçsuz bucaksız ovaları adım adım aşarken, her avuç toprağı nasıl yoklamışsa, her karşısına çıkanı nasıl büyük bir sabırla dinlemişse, her eserin önünde nasıl secdeye kapanırcasına heyecanlanmışsa şu anda da aynı duyguları yaşıyordu:

- Bu kitabı Yusuf Has Hacip yazmış, dedi. Adı, *Kutadgu Bilig*. Dinle, sana birkaç satır daha okuyayım.

Yine çevirerek okudu:

"Ey oğul iyi ahlâkı kıymetsiz sayma
Öğren, iyi ahlâkın tabiatı ak kuşa benzer."
"Onun mutluluğu ak kuşunki gibidir.
Haydi sen, iyi ahlâka kuş adını ver."
"Dünyayı ihtiyarlatmış, çok yaşamış.
Ak saçlı insan ne der, dinle."
"Bilgi ve iyi ahlâk öğren, ona saygı besle.
Onlar sonra sana da saygı sağlar."
"Bilgi edin, anlayışlı ol, vaktini boş geçirme.
Vakti gelince, o sana iyilik getirir."

Soluk aldı, kitabı kapattı, yanına koydu:

- Anladın mı? diye sordu.

- Biraz!

- O anlardı. Öğrenmek için çırpınırdı. Bir yere kadar da gelmişti. İçindekini boğdu ve gitti. Yıkılmayacağına inandığı an dönecek. Hem de bilgi dağarcığını burada bıraktıklarının çok fazlasıyla doldurmuş olarak gelecek. Ben de onu bekliyorum, özlüyorum.

Kaya Alp ayağa kalktı. Tacettin Hoca'ya sığınmak istedi, fısıldadı:

- Tacettin Hoca her ikisini de gerekli görür, dedi. Aydoğmuş'a da, "Er gerek, erlik gerek, eri bir mum gibi eritme!" diye öğüt verdi. "Düşün!" dedi ona. Yanılır mı?

- Hayır!

- Öyleyse?

- Bana inanır mısın, diye sormuştum sana. Şimdi, yine soruyorum.

- Sana inanıyorum. Okudukların da gerçek. Ama, hangisi üstün? Hem bu satırlar içimdekini susturamaz ki... Sonra sen de söylemiştin.

- Ne demiştim?

- Moğollar, Oğuzları önüne kattığı zaman sığınacak yer aramışız biz. Bunca yer dolaşmışız. Burada ise tutunabilmek için yürek ve kılıç gerek...

Dede Baba gülümsedi, acı acı gülümsedi. Yorulmayacaktı, konuşacaktı, bu onun göreviydi.

- Moğollar Oğuzları sürerken kılıcımız yok muydu? Yüreksiz miydik?

- Vardı!

- Neden kaçtık?

- Neden mi?

- Bulamadın değil mi? Ben söyleyeyim sana; dağılmıştık, birbirimizi tanıyamaz olmuştuk. Törelere, yasalara, bilgiye sırt çevirir olmuştuk, inancımızı yitirmiştik. Kaba kuvvet o vakit ezdi seni. Kendini küçük gördüğün için çiğnedi seni kaba kuvvet. Moğol da başka güçlere omuz silktiği için yıkılacak. Ama sen o gerçeklere saygı duyduğun, onun üstünlüğüne inandığın, onu beslediğin sürece yaşarsın. Şimdi biz burada bu gerçekleri topluyoruz. İnanıyor musun bana Kaya Alp?

- Evet Dede Baba!

- Görüyor musun?

- Çalışıyorum!

- Çalışma, gör. Sen onun üzerinde oturuyorsun; yasanın, törenin, bilginin ve ahlâkın... Beni Tacettin Hoca değil bilgi iyileştirdi.

Kaya Alp çırpındı, bir an aklından kılıcını kırmak geçti. Tacettin Hoca bileğini tuttu.

- Fark yok, dedi. Dede Baba da benim gibi konuştu. O derinde dolaştı, ben görünenin üzerinde gezindim. İkimiz de bir alpın kılıcı ile yüreğini küçümsemedik.

Kaya Alp bu sefer direnmek istedi:

- Daha başka şeyler de olmalı, dedi. Bu anlattıklarınızın dışında. İçimizde yaşayanlar var bizim.

Bu sefer Dede Baba yeniden konuştu:

- Ağaca bakmazsan kurur, hastayı iyileştirmesini bilmezsen ölür, taşkın sulara yol vermezsen yıkar, ateşi küllendiremezsen yakar! Ferhat gibi dağ delemezsin. Duyguya saygı göster, duyguna saygı göstersinler. Kılıcı kullananı değil, kılıcı yapanı da düşün.

- Nasıl?

- Öyleyse sana Türklerin yaradılış destanını anlatayım. Kısa, açık, doğru söz gibi öz olsun bu masal. Seç istediğini içinden. Yalnız Aydoğmuş değil, sen de düşün.

Dede Baba dediği gibi özünü anlattı destanın. Kendisi bir şeyler katmadı içine, duyduğunu aktardı sadece:

"Vaktiyle dünyada sadece Tanrı Kara Han ile her yeri kaplayan sular vardı. Ne ay ne yıldız, ne toprak, ne de gün yaratılmıştı. Tanrı Kara Han'ın canı sıkılmaya başladı. Birgün yalnızlık içinde düşünürken sularda bir dalgalanma oldu. Ak Ana'yı gördü suların üzerinde. Ak Ana hayal miydi, düş müydü, gerçek miydi bilinemezdi ama Tanrı Kara Han'a "Yarat" dedi. Tanrı böylece yaratmayı bir kadından öğrendi. Ak Ana'dan.

Kara Han hemen kendine benzeyen bir varlık yarattı, adına "Kişi" dedi. Bir süre sonra kişi, Tanrıyla beraber uçmaktan bezip ondan daha yükseklerde dolaşmak istedi. Kara Han buna kızdı, onu sulara gömdü. Kişi pişmanlık duydu. Tanrı'ya yalvardı, sudan çıktı. Fakat Tanrı'yı aldattı. Sonunda Tanrı, kişiyi kendi ışık âleminden kovdu ve adını Erliğ koydu. Yani Şeytan.

Bundan sonra Tanrı, iyi ve güzel insanlar yarattı. Bu sefer Erliğ onları kandırdı, kötülüğe sürükledi. Kara Han da bundan böyle insanları kendi haline bıraktı, kendisi de göğün on yedinci katındaki nur âlemine çekildi.

O vakitten beri insanlar, Tanrı'ya yönelip iyiliği özlerler, araştırır ve bulurlarsa mutlu olurlar, şerliğe uyup kötülüğe kalkar, karanlığı ararlarsa silinip kaybolurlar. O karanlık âlemde ne güneşin, ne ayın, ne de yıldızların ışığı vardır."

Dede Baba işaret etti, çok yorulmuştu. Bıraktı kendini yatağına. Gözlerini kapatırken fısıldadı, güçlükle işittiler söylediklerini:

- Biz de sevdik evlât, biz de sevdik. Ama, olmayınca sustuk ve ummadık. Yine de o gelecek, Aydoğdu gelecek. Bana "baba" diyecek. Özlemini çekiyorum yıllarca. Göreceğim; başlangıcın sonunu göreceğim. Bunun için yaşıyorum bundan böyle. Sen de düşün Alp! Sen de düşün.

Ocakta alevler hep kıpırdıyordu, dışarıda kar hâlâ lapa lapa yağıyordu. Uzaktan kurt ulumaları geliyordu. Söğüt sessiz, Söğüt baharı bekleyişin içindeydi.

Söğütlüler "Kutlu Dağ"ı bilirlerdi. Sırası geldikçe tekrarlardı Dede Baba. Belki de onun Aydoğdu'dan öte, gözlediği başlangıcın sonu buydu.

* * *

Nevzat nefes nefese girdi içeriye. Dede Baba oturduğu yerden doğruldu. Nevzat diz çöktü:

- Yetiş Dede Baba! diye bağırdı.

- Ne oldu?

- Kan dökülecek.

- Nerede, ne için?

Kış henüz bitmemişti, bahar henüz gelmemişti. Kar yağmıyorsa da, tepelerden beyazlıklar kalkmamıştı.

Dede Baba artık oturabiliyordu, evinin içinde gezinebiliyordu. Fakat dışarı çıkamıyordu. Üç günden beri taşçılar, Tacettin Hoca'nın parmağıyla işaret ettiği yere taş taşıyor, kuyucular, soğuğa aldırmadan toprağı kazıyorlardı. Tacettin Hoca da, çömezleri de, Kaya Alp da yanlarındaydı.

Dede Baba,

- Anlat, dedi.

- Vakit yok! Yetiş! Seni dinlerler.

- Kim?

- Yassı Çoban'ın Turgut Alp yolunu bekler.

- Nerede?

- Biraz ilerde, taşçıların ötesinde. Suç benim.

- Niçin?

- Turgut Alp'a ben söyledim. "Yassı Çoban tekfurlara haber taşır." dedim.

- Ne haberi?

- Kurudere köyüne uğramıştım. Kış başlangıcında Osman Bey'den yardım istemeye gelen Kosti ve karısı Elenika ile evinde otururken Yassı Çoban iki adamıyla oraya geldi, köylülerden biriyle konuşmaya başladı. Elenika'yı gönderdik. Yassı Çoban tekfura haber salınmasını istermiş.

- Ne haberi, derim sana?

- Osman Bey'imizin bu bahar Samsa Çavuş ve alplarla beraber etrafa yayılıp, köyler alıp, toprağına toprak katıp daha genişleyeceğini, bu yüzden tekfurlardan dikkat etmelerini dilermiş. Aman ki aman Dede Baba'm! Dayanamadım da Yassı Çoban'ın ardından fırladım. Sapa yollara at sürüp sabahtan bu yana bata çıka daha önce Söğüt'e vardım. Karşıma Turgut Alp çıktı. Osman Bey'imize söylemeye vakit kalmadan dayanamayıp olanı biteni anlattım ona. Alp, kulağımdan

yakaladığı gibi geri çevirdi beni. Gözleri mangal gibi irileşmişti. Söz kâr etmedi de vardık buraya. Bilirdi Yassı Çoban'ın yolunun ilerden geçtiğini. Dede Baba'yı görüp anlatayım dedim de ayrıldım yanından. Beni yüzleştirecek. Sonunu Allah bilir! Yetiş, derim Dede Baba! Yetiş.

Dede Baba oturdu. Kısa bir süre düşündü. Yüzündeki çizgiler derinleşip soluğu sıklaşırken:

- Sen git, dedi. Olan olacak, belki de böyle olması iyi olacak.

Tiksiniyordu, sararıyordu, titriyordu. Bunca zamandan beri gerekenin yapılmaması Osman Bey yüzündendi. Şimdi yapılması gerekenin ilk adımı atılacaktı. Dede Baba bunu engelleyemezdi.

Ayağa kalktı. Nevzat'ı kolundan tuttu, kapıya kadar götürdü. Sadece:

- Turgut Alp'ı yalnız bırakma, dedi.

Nevzat güçlükle dışarı çıkınca Dede Baba kapıyı kapadı, oturdu, yine derin bir düşünceye daldı.

Nevzat, Turgut Alp'ın yanına vardığı zaman Yassı Çoban'la iki adamı karşıdan görünmüştü.

Turgut Alp atından inmişti, kollarını göğsünde kavuşturmuş, bacaklarını germişti.

Yol aşağıya düşüyordu. Taşçılar, kuyucular, hatta Kaya Alp bile görmüyordu onları. Yalnız önlerinden gelip giden Nevzat'a merakla bakmışlardı.

Yassı Çoban, Turgut Alp'ı fark edince yavaşladı. Sonra durdu, yolunu değiştirmek istedi. O zaman Turgut Alp'ın hırçın sesi yankılar yaparcasına duyuldu:

- Nereye gidersin Yassı Çoban? Yaklaş! Gel yanıma.

Yassı Çoban ilk önce Turgut Alp'ı duymamazlıktan geldi, adamlarına bir şeyler söyledi. Hepsi şaşkındı, ne yapmaları gerektiğini kestiremedikleri uzaktan bile anlaşılıyordu.

- Oyalanma Yassı Çoban! Yoksa ben gelirim yanına. Hesapsız kitapsız sonuçlanır bu iş.

O zaman Yassı Çoban atının dizginlerini çevirdi. Dik durmaya, sallanmamaya çalışarak yaklaştı:

- Ne istiyorsun benden? diye sordu.

- Anlamadın mı?

- Çekil yolumdan.

- Nereden gelirsin?

- Sana mı hesap vereceğim?
- Bana vereceksin, hem de burada.
- Sen kimsin ki?
- Görürsün.

Turgut Alp sıçradı. Yassı Çoban'ın atının dizginlerine yapıştı.

- İn aşağıya! dedi.

Yassı Çoban indi. Elini kılıcına attı.

- Senden korkmuyorum, diye haykırdı, kılıma bile dokunamazsın. Yine de cevap vereyim, dolaştım, hava aldım, dönüyorum.
- Yalan.
- Çekil önümden, Dündar Bey bekler beni.
- Kurudere köyünde ne işin vardı?
- Kim dedi?
- Nevzat görmüş seni orada.
- İftira.
- Bir köylüyle konuşmuşsun.
- Asla!
- Konuştuğun köylüyü getirttim. Taşçıların yanında durur, yüzleştirirsem ne yaparsın?
- Gitmişsem, konuşmuşsam ne çıkar? Ben özgür değil miyim? Ne zamandan beri Büyük Dündar Bey'in yakınlarını kösteklemeye başladınız?
- Ne konuştun köylüyle?
- Hiç! Hatır sordum.

O zaman Yassı Çoban'ın yanağında bir tokat patladı. Sanki bir fırtına esti, öyle bir fırtına ki Yassı Çoban sallandı, ayakta duramadı, yıkıldı.

- Hangi tekfurdu haber gönderdiğin? Nevzat bilmiyor. Hangi tekfurdu?
- Söyleyemem.
- Dündar Bey mi saldı seni?
- Söyleyemem.
- Ya o köylü söylerse?
- Köylü mü? Söyleyemez. Çağır, gelsin de bitsin bu iş.

Turgut Alp duraladı, o zaman Yassı Çoban kandırıldığını anladı. Yanağı gittikçe şişerken tepinmeye başladı:

- Kandırdın beni! Hile yaptın.

- Evet. Sen bir ahmak ve hainsin Yassı Çoban. Bir gün senden hesap soracağım, demiştim. İşte o gün geldi, çek kılıcını, hiç değilse rezil olma.

- Bir dönme yüzünden bana saldırırsın! Ne olduğu bilinmeyen bir itin sözüne kanarsın! Hadi, Nevzat dediğiniz şu oğlan yüzüme karşı söylesin tekfurlara haber gönderip göndermediğimi.

- Nevzat'ı hor görme, o bizdendir, kardeşimizdir. Senin gibi alçak ve uşak değildir. Hizmet eder, buralarda tutunabilmemiz için yararlı olmaya çalışır. Çek kılıcını diyorum sana.

- Dündar Bey'imiz seni ne yapacak biliyor musun? Dündar Bey'imiz bundan böyle yakana yapışacak da bir daha bırakmayacak. İşte o zaman işin bitiktir Turgut Alp, yandın ki öylesine. Çekil karşımdan, uğraşma benimle. Yoksa itlere yem olursun.

Turgut Alp, Dündar Bey lâfını duyunca büsbütün yerinde duramaz oldu. Gözleri yerinden alabildiğine açıldı, elleri titremeye başladı, kılıcını sadece kaldırıp indirdi. Yassı Çoban da, kılıcını çekmişti ama, yetmedi. Sağ kolu kırılmış bir dal gibi yere düştü. Kendinden geçmek üzereyken çırpındı, son defa bağırdı:

- Yetişin! Şu canavarın elinden kurtarın beni.

O zaman Yassı Çoban'ın Moğol kaçağı iki adamı, belki de sıranın kendilerine geleceğini anladıklarından kılıçlarını çektiler.

Turgut Alp kolay kolay yenilemezdi. Onu devirip geçmek her yiğidin harcı değildi. Bunu şu iki Moğol kaçağı gayet iyi bilirdi. Yine de başka çare göremiyorlardı. Şayet Turgut Alp'ın elinden sıyrılırlarsa Dündar Bey'e sığınırlardı. O zaman onları, Dündar Bey'den Osman Bey bile alamazdı. Geriye dönmeye kalkışırlarsa sırtlarına yapışacak bir ok onların işlerini oracıkta bitirirdi.

- Yaklaşma Turgut Alp! Bırak gidelim.

- Gidemezsiniz. Anlatın. Şu hainin söylemediklerini söyleyin. Kim gönderdi sizi? Hangi tekfura haber gitti?

- Bilmiyoruz, bilmiyoruz.

Turgut Alp, önünde yatan Yassı Çoban'a basıp geçti,

- Öyleyse savunun kendinizi! diye bağırdı.

Fakat, bir el yapıştı koluna, tanıdık bir ses:

- Bırak onları bana ağam, dedi.

Turgut Alp, kılıcı havada dururken, döndü baktı, gülümsemeye çalıştı:

- Ne istersin Kaya Alp?

- Turgut Alp ağam! Bu iki Moğol kırması için niye elini kana bularsın? Biraz da Kaya kardeşin oynaşıversin!

Sonra, Turgut Alp'ın elini öpüp Yassı Çoban'ın iki adamının üstüne yükleniverdi. Çatışma çok kısa sürdü. Birkaç kılıç şakırtısı, yerde kıvranan iki adamın inlemesi. Hepsi bu kadardı. Yassı Çoban'dan ise ses bile çıkmıyordu.

Tepede onları seyredenler vardı. Taşçı ve kuyucu ustaları, Tacettin Hoca, iki çömez hep orada duruyordu; aşağıya inmeyi bile akıl etmiyorlardı. Bir de Yosma Kız vardı. İki elini beline dayamış, gözlerini ayıramadan Kaya Alp'ı seyrediyordu. Nedense Dede Baba yoktu. Evinin kapısı bile aralık değildi.

Turgut Alp başını çevirdi, yukarıdakileri gördü, sonra:

- Gidelim Nevzat! dedi. Bey'e şimdi olanı biteni anlat. Kaya sen de durma, gel benimle. Elbette, yukarıdakiler şu leşleri kaldırırlar!

- Turgut Alp ağam! Ben Dede Baba'nın yanından daha bir süre ayrılamam. Eğer, izinsiz iş yaptım diye bey kızarsa cezama razıyım.

- Kaya! Sana bir şey sorayım mı?

- Sor ağam!

- Niye önüme geçtin? Senin de elin kana bulanmadı mı? Dündar Bey'in hıncına neden uğramak istedin?

- İki kişi, bir kişiden iyidir derler ağam! Bir de ben yanmışım ki fazlası zarar değil kâr getirir!

- Severim seni Kaya! Dayanamazsan kaç git buradan! Bir süre dağ taş demeden dolaş, ateşini söndür. Bu yangına yakalanan alplar hep böyle yapa gelmiştir.

- Olmuyor Turgut Alp ağam! Çıkası ümit sönmüyor bir türlü. Yardım et bana!

- Osman Bey'e bu işin sonunda ölüm var demişsin. Sakın ha! Alp, ölümü beklemez, gelirse de kaçmaz! Alp'lık öldürmek değil, öldürtmemektir. İyi dinle beni Kaya, söz ver! Dolaş derim sana; git buralardan, kılıç yoldaşın Cemal'i de yanına katıp git. Bir süre gözükme. Sonra dön, uzak ülkelerden haber getir bize.

- Silâh hocamsın, mertliği de, yürekliliği de sen verdin bana. Babam Hasan Alp küçükken senin eline teslim etmişti beni. Cemal'le beraber ikimizi az mı yıktın yere! Cemal şimdi Samsa Çavuş'un yanında, Mudurnu'da. Dur dedin durdum, vur dedin vurdum, ağaca

koltuklarımdan asıp ayağıma taş bağlayıp bekle dedin bekledim. Bugüne vardım. Şimdi, öl desen, Allahım şahittir, gözümü kırpmadan ölürüm. Sana bir can borcum var; işte şuracıkta vereyim. Gel gör ki bu dediğini yapamam, gidemem!

- Neden?

- Can çıkmadan ümit çıkmıyor! Bir de...

- Neden sustun?

- Ayıptır, utanırım!

- Söyle...

- Ben yokken, birisi onu bağrına basıverecekmiş gibi gelir. Basacakmış da alıp götürecekmiş sanırım.

- Sen burada olmakla?

- Hiç kimse yapamaz bunu diye düşünürüm. Hatta nerede olduğu bilinmeyen o adam bile!

- Ya dönerse, isterse, varırsa?

- O zaman kan dökülür ağam! Ölümü düşünmesem de, dediğin gibi ölüm gelir, ikimizi de bulur. Yardım et bana, sen anlarsın beni. Dede Baba anlamak istemez. Başka yollarda dolaşır!

Kaya Alp sarıldı Turgut Alp'ın boynuna. Biraz geride kendilerini hayretle dinleyen Nevzat'ı unutmuş gibi eski silâh hocasının yanaklarından öptü, sonra nefesi tükenircesine bayırı tırmanmaya başladı.

Turgut Alp, baktı arkasından onun. Hatta gözleri bile yaşardı. Her yiğidin başından böyle sevda rüzgârları eserdi. Kimisi erer, kimisi kavrulur giderdi. Kendisi de tutulmuştu vaktiyle, kız naza çekmişti evvelâ, sonra anası diretmiş, yaşlılar zorlamış, istemeden boyun eğmişti haspa! Ama şimdi Turgut Alp'sız yapamazdı. Bakardı da kocasının yüzüne, başını dayayıverirdi göğsüne, soluğundan buram buram sevda tütercesine. Boy boy çocukları da olmuştu, büyüyecekler, yetişecekler, kimisi babasının, kimisi anasının yerini alacaktı. Kaya Alp'la Aydoğmuş da neden böyle olmasındı? Olamazsa da Kaya Alp can pazarından can satın alamazdı!

Turgut Alp derlerdi ona, gözünü budaktan sakınmaz, kızdı mı dağ deviriردi. Yaşatmak için yaşamayı kabullenmişti. Küçükken boş yere bir kuş öldürmüştü de babası ona öyle bir tokat atmıştı ki, bir hafta yataktan kalkamamıştı. O yandan bu yana alpların bu ilk yasasını gönlünden hiç çıkarmamıştı.

Ağır ağır yürümeye başladı. Geride yatanlara hiç aldırmadan, aşağıya inen Tacettin Hoca ile kuyucuları görmemeye çalışarak Nevzat'ın omuzuna dayanıp yürüdü. Atına bindi, hayvanını sürdü.

Kaya Alp ise yukarı çıktığı an Yosma Kız heyecan içindeydi, soluyup duruyordu:

- Oh Kaya Alp!

- Ne var?

- Nasıl da yıktın o iki Moğol kaçağını?

- Ne var ki bunda?

- Ne olsun ki? Kılıcın da ne güzel yakışır sana! Kısrağın da durmaz yerinde.

Kaya Alp başını kaldırıp Yosma Kız'a uzun uzun baktı. Kız güzeldi doğrusu, kız ceylan gibi sekerdi, üstelik vurduğunu da devirirdi. Çok zamanlar Söğütlüler ona "Deli kız" derlerdi. Yosma Kız aldırmazdı bu lâflara, o yine bildiğini yapardı. Fakat bugün sararmıştı; sanki solmuş erimişti, konuşurken bile kekeler olmuştu.

- Sen burada ne arıyorsun? diye sordu Kaya Alp.

- Ben mi? Şey; Dede Baba'ya uğrayayım demiştim.

- Niçin?

- Aydoğmuş gelmezmiş! Bir kere gelmiş de bir daha gözükmemiş! Aç bir kurdun elinden kurtarmışsın onu! Eh, hani, Aykaan Bacı da, anan Sedef Hatun da hatır sorsalar bile bizim gibi olmaz ki, işte böyle, fena mı? Üstüne üstelik sen de buradasın!

- Olmakla?

- Nasılsın bakalım Kaya Alp yiğit? Canın sıkılmaz mı hiç, sıkılıp da şöyle bir dağ bayır dolaşmak gelmez mi içinden?

- Gelir!

- Yalnız mı çıkarsın?

- Yalnız!

- Beni çağırsana, lâflardık seninle, lâflardık da eninden boyundan uzatırdık işi. Vaktin nasıl geçtiğini hiç bilemezdik.

- Duyanlar olur, görenler olur, ne derler sonra?

- Desinler, varsın desinler! Aydoğmuş'tan mı çekinirsin yoksa? Aydoğmuş derim! Güzel kızdır doğrusu, değil mi yiğidim?

Kaya Alp'ın kaşları çatıldı, dudakları büzüldü, sesi titrerken:

- Aydoğmuş'u karıştırma orta yere, dedi, adını bir daha ağzına alma!

- Olur yiğidim!

- Ben senin için söylerim, adın dillere düşer. Bu yüzden istemem beraber dolaşmayı!

- Sahi mi? Beni düşünür müsün? Hay, kurbanın olduğum Kaya Alp'ım! Kaya Alp'ım benim!

Yosma Kız coşuyordu. Yosma Kız neredeyse yıllardan beri içinde beslediklerini açığa vuracaktı. Öylesine vuracaktı ki, dağ taş inleyecekti. Kaya Alp belki de bunu sezdi:

- Haydi git artık! dedi.

- Gideyim mi?

- İyi olur!

- Dede Baba'ya uğradınsa hemen Söğüt'e dön. Uğramadınsa gene dön, başka zaman gelirsin!

- Neden?

- Haber ver beye.

- Turgut Alp olanı biteni söylemiştir bile.

- Olsun, sen de söyle beye, gördüklerini bir bir anlat. Kaya Alp'ın suçu varsa cezaya razıdır de!

- Gitmem, gidemem!

- Hadi derim sana, güzel Yosma Kız'ım!

- Güzel Yosma Kızım mı? Oh! Yetti! Yukarıdaki de şahidimdir ki, şimdilik yetti! Vardım bile, vardım da iki domuzu temizledi Kaya Alp deyiverdim Osman Bey'imize!

Sonra nasıl oldu nasıl yaptı, fırsatını nasıl buldu da öpüverdi Kaya Alp'ı yanağından, şapırtıyla öpüverdi de arkasından sapan taşı yetişememecesine koşmaya başladı. Bir taraftan da,

-Ben Aktopraklık'a gittim! diyordu.

İlerden ise Aykaan Bacı'nın narası geliyordu:

- Bırakın yezitleri, gömmeyin çukura! Toprak kabullenmez onları, kurtlar bile yemez! Akbabalar ise başını çevirir geçer! Hey Kaya Alp, yiğit Kaya Alp neredesin?

Kuyucular çukur kazıp iki Moğol kaçağını gömüyorlardı. Tacettin Hoca ise hâlâ baygın yatan bir kolu kopuk Yassı Çoban'ın kanını dindirip yarasını sarmaya çalışıyordu.

Ayların Getirdiği

Zaman, bazen coşkun bir sel gibi, bazen de durgun bir göl gibiydi. Aylar peşpeşe geçiyordu.

O yaz Domaniç yaylalarına göç edilmemişti. Bundan böyle de isteyen yaylaya çıkacak, isteyen kalacaktı. Söğüt'te hava oldukça sıcaktı. Rüzgâr ılık ılık esiyordu.

Ter içinde kalan Yahya Usta, biraz serinleyebilmek için dükkânının önüne çıkmıştı. Karşısında Aykaan Bacı'yı görünce sevindi:

- Hoş geldin, dedi.

- Hoş bulduk!

- Ne var, ne yok?

- Sen, benden iyisini bilirsin!

- Osman Bey Samsa Çavuş'la birlik olup Taraklı ve Göynük civarını aldıktan sonra tekfurların kuyruğu büsbütün sıkıştı. Gayrı ses çıkartmaz oldular. Epeyce köy elimize geçti, daha ne istersin?

- Su uyur düşman uyumaz demişler.

- Bilirim. Bir de arı kızdıranı sokarmış! Hâlâ küs müyüz?

- Kendine sor!

Aykaan Bacı'nın canı sıkılıyordu. Hani, göğsüne bir hançer sokup o sıkıları çıkartsa, biraz serinlese yeriydi.

Etrafına bakındı. İmam, mescidin önünde oturuyordu. Ahiler evinde fazla yolcu yoktu. Meydandaki koca kös olduğu gibi duruyordu. Sarı bir bulut vardı gökte, sapsarı; ak ak bulutlar yok olmuştu.

- Kız yine Aktopraklık'a gitti, dedi.

- Gitmekle?

- Gayrı peşini bıraktım, gayrı ne yaparsa yapsın, ses çıkartmaz oldum! Sen haklısın! Benden hayır gelmez. İçin için ağlamasa, bir kenara büzülüp olduğu yerde kalmasa başımı alıp giderim. Bir de bu çıktı şimdi, düşünüyor da düşünüyor.

- Ayhan Çavuş ne der buna?

- Ne desin? Germiyanoğlu'ndan da Moğollardan da beter bu kız! Dile düştük, ele düştük. Yerlere serilip ezilir olduk. Gelen çiğner, giden çiğner!

- Dur hele Aykaan Bacı, dur hele! İş, senin bildiğin gibi değil. Tacettin Hoca demiş ki, "Er gerek, erlik gerek!" demiş. "İki kişi yanacağına bir kişi yansın, hele bir düşün!" demiş!

- Kime demiş?

- Senin kıza! Onun için düşünür olsa gerek.

- Kimin için demiş?

- Kaya Alp için!

- Sen nereden bilirsin?

- Aydoğmuş, Hatçe Nine'nin torunu Seher Kıza söylemiş, dert yanaraktan, diz döverekten, acıyıp pişmanlık getirerekten.

- Benim niye haberim olmaz?

- Seher Kız, Turgut Alp'ın kızına taşımış Aydoğmuş'un olumlu gözüktüğünü. Senin kız Kaya Alp'a acırmış. Turgut Alp uğradı da, bir kenara çekti beni, "Şu işi şöylesiyle de olsa, böylesiyle de olsa bitiriver." dedi. Üstüne üstlük ekledi: "Ya Aydoğmuş bağrına taş basıp Kaya Alp'a varsın, ya da ben Kaya Alp'ı zorla Söğüt'ten uzaklaştırır, diyar diyar dolaştırırım. Bey de benim gibi düşünür. Dede Baba istemese de ikisi böylesine Söğüt'te kalamaz! Aykaan Bacı'yı bul, Ayhan Çavuş'u çağır, anlat dilin döndüğünce!"

- Hay kör olası Yahya Usta! Senin yaptığın kılıçlardan da hayır gelmez bundan sonra, eğri çalar hep! Niye bana söylemezsin bu olup biteni?

- Hay kolu kırılasıca Aykaan Bacı! Senin de kılıcından hayır gelmez bundan böyle, paslanmıştır kendin gibi dura dura! Burnundan kıl mı aldırırsın, otur kalktan mı anlarsın? Kaş yapayım derken göz çıkarırsın! Sırasını kollardım! Bir de acıdığı doğru mu diye Aydoğmuş'u görüp ağzını arardım!

Aykaan Bacı olduğu yere çöktü. Şöyle aşağıdan yukarıya doğru Yahya Usta'ya baktı. Dudağının kenarında bir çizgi belirmişti. Derin bir soluk aldıktan sonra:

- Yamandır Kaya Alp! Dedi. Hani Sedef Hatun bana kırılıp, hani Hasan Alp Ayhan Çavuş'a küsüp, "Şuncacık kıza söz geçiremezler!"

diye sağda solda söylenirlerdi ya; az kala bey olmasa birbirimize girerdik. Şimdi aramız düzelir mi dersin Yahya Usta?

- Kurda değil kuzuya bak demişler. Kurdu mu öldürürsün, kuzuyu mu kaçırırsın? Düşün, taşın adımını öyle at! İçin, karanlığa sapmadan, sapadan gitmeden "Hee" mi der? Bir araştır iyice!

- Ayhan Çavuş'u bilmem ama, ben çoktan hee demişim.

- Kızın da bir ağzını yokla! Söz, yedi kapının ipini çektikten sonra kılık değiştirip sahibine geri gelirmiş derler.

Aykaan Bacı birden düşünceye daldı. Sanki derin bir kuyunun içine düştü de bir süre öylece kaldı. Sonra ayılmaya çalıştı, düştüğü çukurdan çıkmak için çırpındı, sordu:

- Senin Güneş oğlan nerede?

- Orhan Bey'le ava gittiler! Araları çok iyidir.

- Şu domuz Yassı Çoban, kolu koptuktan sonra ortalıkta hiç görünmez oldu. Bunca zamandır ne sesi çıktı, ne soluğu?

- Dündar Bey salıvermezmiş! Bilmez misin?

- Öyle derler! "Turgut Alp daha evvel ayağını kopartmalıydı da olur olmaz yerde dolaşmayıp ak adımızı karaya çıkartmamalıydın!" diyerekten bir güzel dövmüşmüş Yassı Çoban'ı! Bir de Kaya Alp evlâdımı çağırıp alnından öpüvermiş Dündar Bey, Moğol kaçaklarını yere serdiği için. Niye bunca zaman geçtikten sonra bana bunları söyletirsin a Yahya Usta?

Yahya Usta güldü de, öylesine keyiflendi ki, kış geceleri ocağın başında çelik parıltılarını seyredermiş gibi gözleri parladı:

- Bunamışsın sen Aykaan Bacı!

- Neden ki?

- Sen açtın lâfı! Durup dururken yol değiştirdin.

- Ne derim bilir misin Yahya Usta?

- Bilmem?

- Kız, gönlünün tutmadığıyla evlenirse acı çeker mi acep?

- Belki!

- Kaya Alp evlâdım, acıdığı için Aydoğmuş'un "He" dediğini anlarsa, yüreğini koparıp kurda kuşa yem yapar mı?

- Belki!

- Öyleyse ben yokum bu işte! Ayhan Çavuş da yok!

- Vaz mı geçersin?

- Kim demiş? Kaya Alp'tan iyisini mi bulurum? Alp oğlu Alp'tan olma torunlarımı bağrıma mı basmam? Aydoğmuş kızın tepesine dikilip, ilkinin adı Oğuz, sonrakinin de Deniz olsun mu demem? Söz ver bana ah Yahya Ustacığım! Sen doğru oturup doğru konuşursun! Dik durup dik yürürsün! Nice hünerlerin vardır senin! Karacahisar kapısına bir yüklenmişsin ki, babam Deniz Pehlivan görse, alnından öpüp sırtında taşırdı. Söz ver derim; araya gir, bizi karıştırma. İkisinin de kulaklarını çek. Okuları[1] da sen gönder. Aydoğmuş'un bir yığın kalını[2] vardır. Onları bir bir sayıp Sedef Hatun'a bildir.

Aykaan Bacı ayağa fırladı. İki yanına bakındı. Uzağından yakınından kendilerini gözleyen yoktu. O zaman coştu da coştu:

- Şimdi Osman Bey'imiz av peşinde. Alplarını ardına alıp bir karış toprağına toprak katma peşinde. Boş görüp dolu vurmada. Helâl olsun, yaman çıktı bu Türkmen! Korktu demiştim ona; dilin tutulsun Aykaan, dilin tutulsun ki, bir daha Bey'ine karşı koyup eğri büğrü lâf etmeyesin. Zaten biz Türkler Bey'e karşı kötü söz söyleyemeyiz ki... Lâf etsek de yürekten değildir. Böyle görmüşüz, böyle yaşamışız. İşte, Yahya Usta'cığım. Dernekte Bey'i başköşeye oturtursun. Akça Koca Gazi, Konur Alp, Aykut Alp, Samsa Çavuş, hepsini buyur edersin. Duyun demişler adına, bütün âlem duysun ki, parmağı ağzında kalsın. Darbuka, meydan sazı, davul zurna bir tarafta, alplar, yiğitler, er doğmuşlar, er ölecekler öteki tarafta. Meydan gümbürder ki öylesine. Kuzular kızarır nar gibi. Pilavlar, zerdeler dökülür ortaya. Saç üzerinde pişip yok mu beni yiyen dercesine duran çemanları evvelâ Osman Bey'imize sunarsın. Kakaçları da fakir fukaraya dağıtırsın ki, yedi ceddine dua etsinler. Kuzu emlik olmasın emi? Küçücükken kıyma ona sakın! Sonra ustacığım; yüzünü tülle örtüp Aydoğmuş'u göstermelik getiririz. Şöyle bir dolaştırırız. Lacivert çuhadan sarı simle işlenmiş bir hırka giydiririm kızıma. Şalvarı ipekten olur ki göz almacasına, üç eteğini görenin aklı başından gider. Bir külâh oturturum başına, gümüşlerle süslerim etrafını. Yün çorabını kendisi ördü evlâdım; ince ince, renk renk! Daha neler var, neler? Beline kuşağını da dolarım kendi ellerimle; halis ipektendir, gümüş işlemelidir. Cihaz çuvalı yündendir. Kilim, takke, aba, yün, yatak, yastık, yorgan, sofra altı, ekmek tahtası, tahta kaşıklar, hepsi hazır.

---

[1] Oku: Okuntu, davetiye.

[2] Kalın: Çeyiz

Kaya Alp evlâdımın namazlığı geyik postundandır; kendi vurduğum geyiğin postundan. Üzerinde gerdeğe girmeden evvel iki rekât namaz kıldı mı, bu işin sonu hayırdır.

Durdu, soluk aldı, heyecanını yatıştırmaya çalıştı, sonra sordu:

- Daha bir şeyler kaldı mı?

- Kalmadı!

- Oh! Kurbanın olduğum Yahya Ustam. Bu gece bize gel. Ayhan Çavuş da evde olacak. İstersen yanımızda, istersen ayrı yerde Aydoğmuş'u bir güzel konuştur. Acıma sonucu da olsa iyice mıhlat kararını, sonra Kaya Alp'ı bul, anlat olup biteni. Hasan Alpgillerle de aramızı düzelt. Olsun, bitsin emi!

- Dede Baba ne olacak?

- Dede Baba mı?

- Derneğe, duyuna çağırmaz mısın? Gönlünü almayı düşünmez misin?

- Varırım katına, eline ayağına yapışırım. Haklısın derim, haklısın da, gel gör ki Aydoğdu dönmeyecek. Bari geri kalanları yakmayalım; ne Kaya Alp çıra gibi tutuşsun, ne de Aydoğmuş bekleye bekleye büsbütün sararıp solsun.

Yahya Usta, artık konuşmadı, sadece Aykaan Bacı'nın sırtını okşadı, dükkânından içeri girdi. Öyle bir işe karışmıştı ki, şimdiden ağırlığını sırtında hisseder olmuştu. Ona, Osman Bey, "Sen kılıçtan öte de işler başarırsın!" demişti. İşte, Karacahisar'dan sonra bir de gönül alışverişi çıkmıştı karşısına. Yüz aklığıyla altından kalksa, dünyalar onun olurdu.

Yahya Usta çekine çekine girdi eve. Ayakları geri gidiyordu sanki. Ayhan Çavuş karşıladı onu. Somurtkan ve üzüntülüydü Ayhan Çavuş:

- Sefa geldin, dedi. Aracılık yaparmışsın!

- Öyle oldu, bağışla beni Çavuş! Bilmem ne etsek ki?

- Ok yaydan çıkmış bir kere, Aykaan, Aydoğmuş'a, Yahya Usta seninle konuşmaya gelecek dedi. Üstelik sebebini de söyledi.

Hani birşeyler olsa da hemen gitseydi Yahya Usta bu evden bir daha uğramamacasına. Dili kopsaydı, Turgut Alp'a ben karışmam deseydi, Aykaan Bacı'yla karşılaştığında içeri kaçıp körüğünün başına geçseydi! Neydi zoru?

Hele, Aydoğmuş'un yıkılacakmışçasına, "Buyur Yahya emmi!" demesi onu büsbütün çökertmişti. Bir kere batağa gömülmüştü ki, gırtlağına kadar. Böyle de kalınamazdı; daha büsbütün batar, boğulurdu. Yahya Usta demişlerdi ona, elbet bir dal parçası bulup tutunur, çıkardı kenara.

Aykaan Bacı'ya baktı. Ayhan Çavuş'a baktı, ayakta duran Aydoğmuş'a baktı:

- Otur kızım, dedi. Seninle az biraz konuşalım, ananın, babanın yanında, izinlerini alaraktan.

- Biliyorum Yahya emmi!

- Seher Kıza söylediklerin doğru mu?

- Olmamalıydı böyle olmamalıydı. Ben Seher'e hep dertleşirdim. Aramızda kalmalıydı. Yazık ki, yazık...

- Aydoğmuş'um! Seni şuncacıktan tanırım. Dağda bayırda dolaşmışlığımız, çiçek toplayıp papatya falı bakmışlığımız, Güneş oğlanı yakalayıp ırmakta yıkamışlığımız vardır. Oğlan senden büyük olsaydı, gelinim olmanı isterdim! İsterdim de peşini bırakmazdım. Baban kardeşim, anan bacımdır. Şimdi iş değişti. Külfetlendim ki, öylesine, gönül yapayım derken gönül yıkmaya kalktım. Kusura kalma kızım; Seher Kıza söylediklerin doğru mu derim?

Aydoğmuş oturdu, başını iki ellerinin arasına aldı. Bir süre konuşmadı, hıçkırığını içinde boğarak konuşmadı. Neden sonra:

- O, gelmez mi? diye sordu.

- Aydoğdu mu? Gelmez!

- Neden?

- Herkes böyle söyler. Kim bilir nerelerde, kim bilir neler yapar? Belki de göçüp gitmiştir genç yaşında!

- Sus Yahya emmi, konuşma böyle! Yaşasın da gelmesin!

- Gelmesin kızım! De diyeceğini; şimdi de ki, ya yolları ayıralım, ya birleştirelim.

- Benim bir diyeceğim olmamıştır, olabilemez de!

- Nasıl?

Aykaan Bacı çırpındı. Ayhan Çavuş sallandı. Yahya Usta sanki oturduğu sedire gömüldü:

- Seher Kız yalan mı söyledi?

- Doğru!

- Kaya Alp'a acır mısın?

- Evet!
- Neden acırsın?
- Bu işin sonunda ölüm var, dermiş!..
- Kaya Alp genç yaşında, baharına doymadan göçüp giderse ne yaparsın?
- Benim yüzümden mi?
- Senin yüzünden!
- Dövünürüm, kıyamete kadar yanarım!..
- Öyleyse evlenirsin onunla!
- İşte bunu düşünürüm! Bir yere varamadığımdan anama da, babama da söyleyemem. Gel gör ki, duyulmuş bir kere, duyulmuş ki, yüz karası.
- Şimdi ne yaparsın?
- Bilemem, bilemem de çırpınırım. Herkes Kaya Alp'la evlenmemi ister. Üstüne üstelik, Tacettin Hoca bilginliğiyle, "Er gerek, erlik gerek!" der. Er yaşatılmalıymış. İki kişi yanacağına bir kişi yanmalıymış. Düşünmeliymişim! Beni kimse rahat bırakmadı. Dede Baba'dan gayrı. Bir de Bey arka çıkar olmuş, öyle derler. İşte içimi döktüm, döktüm ki, boşalmacasına. Ben bana yetmeyince, anam babam arka çıkmayınca, sen bile sigaya çekince, geride ne kaldı?
- Öyleyse kabul mü?
- Şartım vardır. Dede Baba'mla bir kere konuşurum, rızasını alırım. Bir de en azından bir yıl sözlü kalırım Kaya Alp'la!
- Başka?
- Kaya Alp bilmemeli, ona acıdığımdan evlenmeye boyun eğdiğimi. Duymuşsa da yalanlamalı. Er dediğin boynu eğik dolaşmaz, değil mi ana?

Aykaan sıçradı yerinden, öyle sert bastı ki tahtalara, temelinden sarsıldı ev.

- Heyyt! Ayhan Çavuş'la Aykaan Bacı'dan olma. Deniz Pehlivan'ın torunu kızım yavrum. Aydoğmuş'um! Sözümü geri aldım, gözümde ne Kaya Alp vardır, ne de başkası. Kim ne derse desin ben göğüs gererim. İstersen seni yanıma katıp yeniden Aydoğdu'yu aramaya giderim. Sen üzülme, sen sıkılma. Aydınlık yüzünde güneş solmasın, parlak gözlerinde gün batmasın. Soluğunu kış fırtınaları tıkamasın. Başımızın tacısın, var otur evceğizinde rahat rahat! Öyle değil mi Ayhan Çavuş?

Ayhan Çavuş'un cevap verecek hali yoktu. Başı önüne eğikti, kendisinden geçmiş gibiydi.

O zaman Yahya Usta ayağa kalktı:

- Ben giderim, dedi. Yapacak iş kalmadı.

- Hayır Yahya emmi! Söz burada bitmiştir. Geri dönmek yoktur. Lâf kulaktan kulağa gitmiştir. Sonra anam da kötü kişi olur. Elbette Kaya Alp'la söz kesilir.

- Öyle mi kızım? İçin sızlamaz mı?

- Sızlarsa ne çıkar? Dünya yıkılmaz ya! Var git evine sağlıkla Yahya emmi! Kaya Alp da erdir, yiğittir, namlıdır. İstemem onun yıldığını.

Hepsi bu kadardı; artık yapılacak başka bir şey kalmamıştı. Aydoğmuş koşarak odadan çıkarken Yahya Usta:

- Sağlıkla kalın, dedi. Bu işin sonu hayır olur inşallah!..

Gece çökmüştü Söğüt'e. Evlerde ışıklar sönmüştü. Yalnız, gökte yıldızlar parlıyordu. Muhakkak ki, Tacettin Hoca bu yıldızları gözlüyordu...

* * *

Dede Baba öğrencileri gittikten sonra zorlukla yürüyüp basamaklara oturdu. Âsasını yanına koydu. Üç günden beri bir misafiri vardı; Orta Anadolu'dan gelmişti, "Can" diyorlardı ona. Ahiler evine uğradıktan sonra Dede Baba' nın yanında kalmıştı.

- Oku bir şiirini daha ey Can, şu Yunus'un! Oku ki, seçmeyen gözlerim görsün, duymayan kulaklarım işitsin...

Tacettin Hoca'nın kubbesi görünüyordu ilerden. Güneş dallara vurmuştu, yapraklara çarpıyordu pırıl pırıl. Vakit öğleye yaklaşıyordu.

Can, yola doğru baktı da,

- Bir gelen var Dede Baba! dedi.

- Kadın mı, erkek mi?

- Kadın!

- Buyursun!

Aydoğmuş, koşarak yaklaşıyordu. Terlemişti, yorgun ve üzgün görünüyordu. Bütün bir gece uyumamışa benziyordu.

Dede Baba'nın yanına varınca diz çöktü, elindeki torbayı bıraktı:

- Ver elini öpeyim, Dede Baba, dedi. Sana öteberi getirdim.

- Hoş geldin Aydoğmuş! Görünmezsin ne zamandan bari! Gözlerim seçmez artık. Göreceğim gelmişti, nasılsın?

- İyiyim Dede Baba!
- İyi görünmezsin! Otur, soluk al! Biraz dinlen.
- Misafiriniz varmış! Ben gitsem, başka zaman gelsem, olmaz mı?
- Olmaz! Bak Can ne okuyacak şimdi, dinle!

Can, hiç naz etmeden okudu, içtenlikle coşa coşa okudu Türkmen Yunus'un şiirini:

Yürü yürü yalan dünya
Yalan dünya değil misin
Yedi kez boşalıp yine
Dolan dünya, değil misin?

Bir od bıraktı özüme
Tüteni girdi gözüme
Bu gözle bugün yüzüme;
Gülen dünya değil misin?

Nide idim dağlar aşıp
Dağlar aşıp sular geçip,
Havanın önüne düşüp;
Yelen dünya değil misin?

Yunus Emre sür safayı
Sür safayı çek cefayı.
Ol Muhammed Mustafa'yı
Alan dünya değil misin?

Can sustu, sustu da, için için ağlayan Aydoğmuş'a baktı, ayağa kalktı:

- Ben şöyle bir dolaşsam gerek, dedi. Birazdan dönerim. Destur var mı Dede?

- Olsun! Tezce gel. Bu kız buradayken, bir nefes daha okursun. Serinleriz.

Can uzaklaştı. Dopdoluydu, taptazeydi, yıkanmıştı Can. Onu buralara iten güç Tacettin Hoca'nın yıldızlarından, ahilerin beyaz peştemalından, bacıların yüreğinden, abdalların cezbesinden, inanırın Kur'an'ından, kocamışların güngörmüşlüğünden, bilginlerin biliminden, hatta Dede Baba'nın destanlarından öte, duymuşların duygusunu taşımışlığıydı. Yürüyecek, yürüyebildiği kadar yürüyecek, duymuşların duygusunu serpecekti. Atılan tohum günün birin-

de yeşerecek, başaklar rüzgârda dalgalanacaktı. Yürek serinlemek isterdi, yürek katılıktan kurtulmak yıkanmak isterdi. Yüreğin gıdası ne pınarların suyu, ne ağaçların meyvesi, ne de koyunların sütü yoğurduydu.

- İyice yaklaş, dedi Dede Baba. Ver elini bana. Senin bir sıkıntın var. Bildiğimden öte, devam ede gelenden başka bir derdin var senin.

- Var Dede Baba!

- Neymiş?

- İzin almaya geldim.

- Ne için?

- Kaya Alp'la evlenirim ben, söz kesilir!

- İsteyerekten mi?

- İsteyerekten!

- O ne olacak?

- Gelmeyecek! Herkes böyle söyler, ya kurda kuşa yem olmuştur, ya da bir yere saplanıp kalmıştır derler.

- Sen inanır mısın bu sözlere?

- Bilmem!

- Ben bilirim, gelecek! Bunca yıl onu gözlerim. Başka bir sebep var bunda. Acır mısın Kaya Alp'a?

- Belki!

- Annen ne der bu işe?

- O da gelecekmiş size, gelecekmiş de elinizi ayağınızı öpecekmiş!

- Neden?

Aydoğmuş artık konuşamıyordu. Sonunu göremiyordu. Bir yolun üzerindeydi, bir yerlere götürecekti o yol onu. Hiç önemi yoktu; bundan böyle nereye giderse giderdi:

- Hoşça kal Dede Baba, dedi. Beni affet!

- Oyalan biraz! Düşünmüşsün, bir karara varmışsın. Tacettin Hoca baskın çıkmış! O tek yanlı görmüştü, kendine göre haklıydı. Belki yine de haklı. Öyle oluyor. Sanırım ki, Kaya Alp'a acımanın ötesinde de bir şeylerle bağlısın.

- Hayır! Ne olabilir? Nasıl olabilir? Bir yıl sözlü kalacağız! Bir yıl sonra da her şey bitecek! O zamana kadar...

- Kaya Alp çok güçlü! Ve sen o gücü yakından tanıdın!

- Neler söylüyorsun Dede Baba?

- Farkında değilsin!

Dede Baba acımasız davranıyordu. Gittikçe katılaşıyordu. O anda başkalarının duygularını anlamaya çalışmıyordu. Çok ileri yaşına aldırmadan hırçınlaşıyordu da.

- Demek Kaya Alp bunca konuşmamıza rağmen göstermek istediklerimi göremedi. Ve sen de onun göremediklerine büsbütün yardım ettin.

- Hayır! Asla! Ben size geldiğimden bu yana Kaya Alp'la bir daha konuşmadım, yüz yüze bile gelmedim. Bana acı Dede Baba, vurma beni! Kalan başka çıkar yol yok. İstemem mi, özlemem mi, gözlemem mi? Ama, olmuyor; öyle lâflar kulağıma geliyor ki, dayanamıyorum! Şuncacık yer Söğüt, nasıl kaçayım, nerelere gideyim? Benim yüzümden ölmesin kimse!

- Savunma kendini! Her söyleyeceğin söz seni biraz daha haksız çıkarır!

Aydoğmuş ufaldı kaldı. Öylesine söndü ki, artık yürüyemez, buradan bir adım bile uzaklaşamazdı. Neden sonra bunu sezdi Dede Baba, dolu dolu oldu gözleri. Ağaçlara baktı, göğe baktı. Tacettin Hoca'nın kubbesine baktı; iyice seçemeden baktı. Ötüşen kuşları dinlemeye çalıştı ve ağladı. Gözlerinden yaşlar sakallarına doğru süzülürken okşadı Aydoğmuş'u.

- Doğru kızım, iyice sokul yanıma kızım, haklısın kızım! Yalnızsın ve yorgunsun! İnsan bazen istemediğini de yapar, gerekli olduğu için yapar. Sana bir hikâye anlatayım mı?

- Nasıl bir hikâye bu Dede Baba?

- Vaktiyle bir dostum vardı benim. Çok yakınımdı, sanki birbirimizin gölgesiydik. Gençtik, dinçtik. Sevda rüzgârı onun da başında esti. Vermediler sevdiceğini ona. Alp olmadığı için, gücü olmadığı için vermediler. Aylarca uğraştı; bir gün bir yıl gibi geldi ona. Bazen de sevdiceğinin bir gülüşü bir yıl yetti ona. Sonunda sevdiceğini deden Deniz Pehlivan gibi güçlü, cesur, gözünü budaktan sakınmayan bir yiğitle everdiler. Bir kızı dünyaya geldi kadının, sonra da bir kız torunu oldu. Mutlu mu yaşadı, mutsuz mu yaşadı? Dostum bunu öğrenmek istemedi. Sevdiği evlenirken, o ülkeden göçüp diyar diyar dolaşmaya başlamıştı. Aradan yıllar geçti; bir gün döndü, bir süre kaldı ve yine gitti. Sonra bir daha dönmemecesine geldi, kaçtığı ülkeye.

Dede Baba sustu; dinçleşmek istedi başaramadı, gülümsemeye çalıştı başaramadı:

- Hepsi bu kadar, dedi.

- Ne iş yapardı dostun Dede Baba?

- Ne fark eder? Bazen Alp'a de kız vermezler. Kişilerin kendi görüşüdür bu! Dilerim ki, mutlu olursun! Çok isterim bunu. Neden bir yıl sözlü kalırsın?

- Kalırım, içimden öyle gelir de kalırım.

- Yoksa Aydoğdu'nun bir yıl içinde geri döneceğini mi umarsın? Geri dönünce Kaya Alp'tan vaz geçeceğini mi sanırsın?

- Olmaz ki!.. Olabilemez ki!.. Kalan geçti, bu kadarmış, bundan böyle hep boyun eğerim dedeciğim!

- Öylesine bekleme! Hemen bitir işi. Umutla umutsuzluk arasında bocalatma bir yiğidi. Sonra sen de bocalarsın. Bocalarsın ki, kimse altından kalkamaz!

- Düşünürüm! Alıştırırım kendi kendimi! Düğünüme gelirsin değil mi dedeciğim?

- Sanmam! Belki de o vakte kadar yaşayamam. Ama yine de ben onu beklerim. O benim tutunç oğlumdu. İşte hepsi bu kadar kızım!

Ayak sesleri duyunca, "

- Can mı geri döndü? diye sordu.

- Evet!

- Bir nefes daha okusun da git. Haber sal bana zaman zaman. Yalan da olsa beni kandır, insan bazen yalanı da özler. Çok severim seni Aydoğmuş'um; sen benim torunum sayılırsın!

Sustu, Aydoğmuş'un da susmasını işaret etti, sonra Can'ın adımlarını dinledi. Onun nefesini karşısında hissedince:

- Bazen hiç görmüyorum, dedi. Fazla ışık kamaştırıyor gözlerimi! Evvelâ konuş, sonra da oku Can! Daha sonra da bu kız gitsin. Ben yol verdim, sen de yol ver ona...

- Öyle olsun Dede! Cana can gerek! Dervişin gözü yaşlı, benzi sarı, bağrı taşlı olmak gerek. Dövene elsiz, sövene dilsiz, gönüle gönülsüz olmak gerek. Varsa el diyarına, yaraya merhem gerek. Sabır dervişin hakkı, öteye teslim gerek. Değer mi değmez mi, yıkar mı yıkmaz mı, durulur mu durulmaz mı, bilmek gerek. Gerçeği bir de sen anlat Dede.

- Ben derviş değilim Can! Olamam da. Yine de bilirim ki, senin dilinle söyleyeyim, bu dünyaya dervişlik de gerek! Oku, şimdi de oku!

- Ben okurum okumasına ama, sahibi de arkamdan gelir!
- Gelsin! Dolaşsın, duyulsun garip Yunus! Âşık Yunus!

Can okudu:

Bu dünyanın misali benzer bir değirmene.
Gaflet onun sepedi bu halk anda öğüne

Dünya bir değirmendir, ol Çalab'a fermandur.
Azrail'dür demişler, ol unu üğüdene...

Bu âlem bir olukdur, halk varluğu çarh eli,
Çarhı çarha benzetmiş, şükr anı benzedene.

Andan ol çarhun yiri ol çokladuk ileri.
Endişendür bulaşık kaygıda perişana...

İy Yunus tekye kılma sözle ayduran diyü
Nice bilürler vardır el var elün üstüne.

Can diz çöktü yere, hem Dede Baba'ya, hem Aydoğmuş'a baktı:

- Benden bu kadar, dedi, bellediğimi söyledim. Gitsin artık bu kız, eritme onu karşında daha fazla; zaten öğütmüş değirmen öğüteceği kadar. Kadına baş, ere kılıç bağlamak gerek. Konuşmazsa gönül, gönüle taş basmak gerek!

Aydoğmuş güçlükle ayağa kalktı, anladıkları vardı, anlamadıkları vardı. Yalnız görebildiği kadarıyla Dede Baba gün geçtikçe çöküyordu. Onun bir yerleri kanıyordu, belki o yerlere kendisi de bir ok saplamıştı. Güçlükle:

- İzinli miyim? diye sordu.
- İzinlisin kızım!
- Bundan sonra ne yapmam gerek?
- Keder yüzü görmeyesin! Yaşa sağlıcakla...

Aydoğmuş arkasına bakmadan uzaklaştı. Yolda Akça Koca ile Şeyh Edebalı'yı görünce bir kenara büzüldü. Yine de sevindi, bu iki güngörmüş Dede Baba'ya gidiyordu. Dede Baba yalnız kalmıyordu. Öğrencilerinden öte dostları da onu hep arıyorlardı.

* * *

Hepsi Söğüt'ün ilerisinde, bir düzlükte toplanmışlardı. Analar, bacılar, alplar oradaydı. Söğüt'ün genci, ihtiyarı bir araya gelmişti.

Aykaan Bacı ile Sedef Hatun yan yana, Ayhan Çavuş, Hasan Alp, Yahya Usta beraberdiler.

Osman Bey, Akça Koca, Turgut Alp ve Köse Mihal karşıda oturmuşlardı. Biraz geride Yosma Kız, Seher Kız ve Aydoğmuş vardı.

Mevsim sonbahara dönüşüyordu. O gün yiğitler cirit oynayacaklardı.

Civar köylerden, Karacahisar'dan, hatta İnegöl ve Bilecik'ten bile gelenler olmuştu.

Orhan Bey, Nevzat ve Yahya Usta'nın Güneş oğlu etrafta dolaşıyordu.

Atlar yerleri eşeliyor, at bakıcıları hayvanları güçlükle zaptedebiliyordu.

Köse Mihal,

- Epice yer aldın Osman Bey kardeş! dedi.

- İsteyene gittik!

- Sıra bana geldi mi?

- Sana mı, hiç gelmez!

- Neden?

- Bilirsin; Harmankaya zaten bizimdir. Söğüt'te ne isek Harmankaya'da da oyuz. Yalnız bir eksiğimiz vardır.

- Nedir?

- Sahibini de Müslüman görmek isteriz!

- O da olur elbet!

- Ne vakit?

- İçimizi sen gör, sen oku. Başkasına kapalıdır.

- Ne için?

- Senin için. Dikkat et, yine birleşip seni kuşatmak isterler.

- Ne vakit, Köse Mihal kardeş?

- Bilemem! Hemen değil. Belki de çok sonra. İmparatordan yardım aramayı da düşünürler. Henüz aralarında bir anlaşma yoktur. Sen yararlanmaya bak.

Köse Mihal içten konuşuyordu. Başkası için onu anlamak güçtü. Fakat Osman Bey ona güveniyor, bu bağlılığın kökünde yatan sebebi gayet iyi biliyordu.

- Benden çekinirler mi? diye sordu.

- Elbette! Hatta seni öldürürlerse yerini kimsenin tutamayacağını sanıp rahat ederler.

- Tuzak mı hazırlarlar?

- Bilemem, bilsem söylerdim. Germiyanoğlu da çapula çıkarmış Bizans topraklarında. Germiyanoğlu Yakup Bey' den çekinmen gerek Osman kardeş! Moğollardan da tehlikelidir bence. Sana bir hal olursa kıyamete kadar yanarım.

Osman Bey, Köse Mihal'e nasıl cevap vereceğini bilemiyordu. Öyle bir dost kazanmıştı ki kardeş kadar yakındı. Karşılıklı çarpışma ve bağışlanan bir hayat bu dostluğun başlangıcı olmuştu.

- Beni şaşırtırsın, beni sözlerinle yıkarsın Mihal kardeş!

- Hayır, gerçeği söylerim! Arkandan da vurmak isterler seni; içinizden biri veya birkaçı...

- Kim?

- Hoş gör beni! Bir tehlike sezersem elbet adını veririm. Ama şimdi ikilik sokmak istemem aranıza.

Köse Mihal, Dündar Bey'in yaklaştığını görünce sustu.

Dündar Bey, ileri yaşına rağmen hâlâ dinç görünüyordu. Osman Bey'in yanına gelince sordu:

- Beni niye çağırmadın Osman?

- Kimseyi çağırmadım amca! Duyan geldi. Düğün değil, dernek değil; yiğitler hünerlerini göstermek isterler. Germiyanoğlu'nun usta ciritçisi Aygün Bey de bizim erlere kafa tutarmış, oynaşacaklar şimdi!

- Ama, bu kâfiri çağırmışsın!

- Kâfir dediğin kim amca? Köse Mihal dostumuzdur! Böyle konuşmanı katiyen hoş karşılamam. Dikkat edin; size karşı duyduğum saygıya değer verin.

Dündar Bey burnundan solurcasına oturdu. Meydandaki uğultuya rağmen buz gibi bir rüzgâr esti sanki aralarında. Köse Mihal üzüntülüydü, Osman Bey kaşlarını çatmıştı, Dündar Bey ise hırsından titriyordu.

Belki de olaylara başka bir yön vermek için Akça Koca Gazi söze karıştı:

- Yassı Çoban'ı ortalıkta görmeyiz Dündar Bey?

- Yassı Çoban mı? Nerden geldi aklına şimdi?

- Bahçenin kuytu bir köşesinde, kama saplama talimleri yaparmış. Hedef Turgut Alp mı?

- Kim söyledi? Yalandır!

- Biraz etrafına bakınıp öyle davransan iyi olur Dündar Bey!

- Ne yapsaydım? Alçağı öyle bir dövdüm ki, Allah da beğendi, kul da beğendi. Emeği geçmeseydi öldürürdüm de, Turgut Alp'a helâl olsun. Daha beterini yapsaydı.

- Kul beğendi dersin. Şunu bilesin ki, biz beğenmedik. Bu sözümü aklından çıkarma. Bey, amcasısın diye ses etmek istemese de biz ederiz. Zinhar adamların olur olmaz yerde dolaşmasın; sırası gelmişken söyleyeyim de içimde düğümlenip kalmasın.

Dündar Bey bu sefer kızardı, kalkıp gitmek istedi, bunu da gururuna yedirememiş olacak ki, lâfı değiştirmeye çalıştı, sordu:

- Düğün ne vakit?

- Ne düğünü?

- Kaya Alp ile Aydoğmuş'un!

- Şimdilik söz kesilmiş!

- Bir yıl sözlü kalacaklarmış, derler!

- Allah bilir. Hele biraz zaman geçsin görürüz!

- Aykaan Bacı'nın başı göğe ermiştir. Muradına kavuştu. Şu Yahya Usta'nın meğer ne marifetleri varmış.

- Vardır. Sağ kalırsan diğerlerini de görürsün.

- Görürüm!

- Dede Baba da söyler, biz Türkler karanlıktan hazzetmeyiz. Bu yüzden gece ve gündüz parlak bir gök görmek isteriz, bulutsuz, sen de öyle ol Dündar Bey!

Meydanda uğultular artıyordu. İki genç bindikleri kısrağın üzerinde ayağa kalkıp ilerdeki hedefe göstermelik mızrak atıyorlardı. Ciritler daha sonra başlayacaktı.

Yosma Kız ise gittikçe heyecanlanıyordu. Kendisi de bir mızrak geçirse eline, Kaya Alp'ınki gibi bir kısrağa binse, nice hünerler yapardı at sırtında. Kaya Alp kadar beceremese de, yine de görenlerin parmağı ağzında kalırdı. Ninesinden öğrenmişti; eski Türkler gibi yün bir keçe yapmıştı Kaya Alp için. Üzerini iplikle süslemiş, bir kılıç resmi işlemişti. Fırsatını bulursa düğünü sırasında götürüp verecek, "Hediyeliktir!" diyecekti. "Yaşayın mutlulukla!" Böyle diyecekti demesine de, kendini nasıl tutacaktı? Ağlar mıydı kaçar mıydı, yaşar mıydı, bilemezdi.

Bu sefer Orhan Bey çıkmıştı meydana, yanında yine Nevzat ve Güneş vardı. Orhan Bey, bir aygıra binmişti ki, hayvan ne durur, ne oyalanırdı. Sırtında tutunmak her yiğidin harcı değildi.

Aygır evvelâ art ayaklarının üzerine kalkıyor, sonra art ayaklarını havaya kaldırıyor, bu yetmiyormuş gibi başını durmadan sallıyor, boynunu geriyor, ağzından köpükler saçıyordu. Orhan Bey yine de gencecik yaşına rağmen bu azılı hayvanın üzerinde durmayı başarıyordu. Sonunda Güneş'le Nevzat, aygırı geminden güçlükle yakaladılar, Orhan Bey de büyük bir çeviklikle aşağıya atladı.

Seyredenler mutluydu, "Yaşa!" diye bağırıyorlardı. Osman Bey de heyecanlansa gerekti. Aydoğmuş:

- Bey olacağa bilgelik ve alplık gerekmiş, dedi. Orhan Beyde şimdiden ikisi de var...

- Nereden öğrendin bu lâfı?

- Dede Baba söyler.

Aydoğmuş üzüntülüydü, zorla getirmişlerdi onu buraya. Gözleri hep Dede Baba'yı arardı da bulamazdı.

Yosma Kız:

- Dede Baba daha neler söyler? diye sordu.

- Söyler; gencine yaşlısına, öğretir bir insana kendini.

- Ben de gitsem kalsam mı yanında bir süre? Avutur mu, sıkıları gevşetir mi?

Bu sefer Seher Kız lâfa karıştı, karıştı da hayretle sordu:

- Ne olmuş ki sana?

- Hiç, ne olsun?

- Avunmak mı istersin?

- Yok!

- Dedin!

- Demişsem söz gelişi dedim. Enine boyuna neden çekersin?

- Dede Baba gönül eğlendiricisi değildir ki...

- Olsun! Ne gelir aklıma?.. Şu kendini bilmez Germiyanlı'yla kim çarpışacak dersin? Aygün'müş adı da, söylemedik lâf bırakmazmış!

- Bilinmez! Bey, işi Turgut Alp'a aktarmış. Turgut Alp da yiğidimizin adını gizli tutarmış. Bilmez gibi konuşma.

Yosma Kız cevap vermedi, daha doğrusu veremedi. Kaya Alp çıkmıştı meydana. Şimdi davul ve zurna da çalmaya başlamıştı.

Kaya Alp'ın arkasında dört genç vardı. Dördü de heyecanlı görünüyordu.

Yosma Kız inlercesine:

- Kaya Alp! dedi.

- Ne olmuş kız?

- Ne olsun Seher kardeş? Şu haddini bilmez Aygün Bey'e karşı koyacak olan bizim Kaya Alp yiğidimizmiş! Senin kalbin çarpmaz mı?

- Çarpmaz! Neden çarpsın? Sana ne oluyor? Dua et yeter!

- Ederim etmesine, yine de çarpar. Şu boya bak, şu duruşa bak! Kısrağını nasıl da süslemiş! Hey ki hey! Şalvarı beyaz, al çuhadan camadanı sırmalı. Belinde şal kuşak, başında poşu. Cirit değneğine bak hele, halis kurumuş meşe dalından yapılmış. Aydoğmuş'la evlenirken de cirit oynar değil mi Kaya Alp'ımız?

- Sus kız! Konuşma fazla, duyan da Kaya Alp'a gönül verdin sanır.

Kaya Alp durgundu. Kaya Alp atının üzerinde dik durmasına duruyordu da, gönlü kırılmışa benziyordu. Hiç neşeli değildi. Kendisine, "Yaşa!" diyenlere bile aldırmıyordu.

Bir aralık başını çevirdi; Aydoğmuş'un olduğu tarafa baktı. Aydoğmuş da baktı ona, baktı da galiba gülümsedi. Bir andı bu, ânın içinde ne yakaladıysa yakaladı Kaya Alp, âdeta coştu, kuralların dışına çıkıp:

- Heyt! diye bağırdı. Çık meydana Aygün Bey, çık da göresin!

Değnekçiler, meydanı dolduranları biraz geri çekebilmek için sağa sola koşuyordu. Çavuş ise:

- Haydi, diye sesleniyordu. Sıra sende; gel alana Aygün Bey! Burası er meydanıdır, acımak yoktur ve de yılmak yoktur. Beylik beyin, dünya dünyalının olmamıştır. Kişi ölmüş, ünü kalmıştır. Kaçan yorulmuş, vuran dirilmiştir. Karşında Hasan Alp oğlu Kaya Alp durur. Aman bilmez bir yiğittir; bugüne kadar bileğini büken, kılıcını kıran çıkmamıştır.

Yosma Kız, kimseye sezdirmeden kalbini bastırdı. Sanki sararmıştı, üstelik olduğu yerde sallanıyordu.

- Seher Kız!

- Ne var Yosma Kız?

- Kaya Alp'ımız Aydoğmuş'a baktı da coştu birdenbire. Gözünden kaçtı mı ola?

- Kaçsa ne olur, kaçmasa ne olur? Bugüne bugün sözlüsüdür.

- Sözlüsüdür ya, sözlüsüdür!

Davul zurna bir aralık susar gibi oldu, sonra yeniden hızlı hızlı vurmaya başladı. Germiyanoğlu ülkesinden gelme Aygün Bey, dört arkadaşıyla göründü.

Atını öylesine oynatıyor, kendisinden öylesine emin görünüyordu ki, "Acımasızım, bükülmeyen bileği büker, kırılmayan kılıcı kırarım" der gibiydi.

Meydanın kendisine ayrılan yerine varınca durdu, dört arkadaşı da arkasında sıralandı. Bu sefer çavuşun sesi yeniden duyuldu:

- Ey Kaya Alp! Bilmiş ol! Karşında Germiyanoğlu diyarından gelme Germiyan Beyi'nin alnını öptüğü, namı Selçuklu ülkesini aşıp Arap ülkelerine kadar uzanan Aygün Bey durur. Çökertmediği at, yenmediği yiğit kalmamıştır. İster ki, Söğüt erleri de dize gelsin. Bu yüzden bir haftadan beri misafirimiz olup, bu günü bekler. Kendini koru, küçük görme. Sen seni bil! Allah yardımcınız olsun. Başlayın!..

Şimdi her ikisi de birbirini süzüyordu. Kaya Alp'ın sağ gözü ufalmıştı, kızgın ve hırslı olduğu anlaşılıyordu. Daha fazla oyalanmadı; atını yavaş yavaş sürdü. İyice yaklaşınca:

- Aygün Bey, dedi. Çavuşu sen de duydun, ben de duydum. Kim olursan ol, Söğüt'te, Kayılarda, buralarda yerleşmişlerde seni yenecek er çoktur. Bana "Sen çık!" dediler, ben de geldim. Yoksa başka bir alışverişim yoktur seninle. Çok lâf etmişsin, önünü ardını düşünmeden konuşmuşsun. Bu yüzden sana bir ders vermek isterim, isterim ki, ölünceye kadar unutmayıp aklına geldikçe titreyesin!

Aygün Bey güldü, güldü de atının başını şöyle bir oynatıp:

- Haydi git işine, dedi. Daha çok küçüksün, başkası çıksın karşıma. Nam salmışlarınız, etrafa toz duman katmışlarınız nerede? Hele hele Turgut Alp'a ne oldu? Baban Hasan Alp, Aykut Alp nerede? Ben Germiyanoğulluyum; aman bilmem ve de tuttuğumu çalarım yere. Beyimiz Yakup Bey, "Git de, şu Osman'a bir ders ver!" dedi. Emir büyük yerden gelmiştir. Siz dahi bu emre boyun eğesiniz; Osman Bey'i karşıma getiresiniz! İllâ da Osman Bey'i isterim. Yoksa korkup da bir yerlere mi saklanır?

Bir uğultu koptu meydanda, yumruklar havaya kalktı, Aykaan Bacı'nın "Tutmayın beni!" diye bağırdığı duyuldu.

Aykaan Bacı çırpınıyordu olduğu yerde, çırpınıyordu ki öylesine; bacılar beline, bacağına sarılmıştı, Sedef Hatun yanaklarını öpmeye çalışıyordu.

Sonunda,

- Bu herifi ezeceğim! diye bağırarak, kendisini alıkoymaya çalışanları sürükleye sürükleye yürümeye başladı.

Etraf karışmıştı. Kaya Alp'ın durmamacasına sağ gözü açılıp kapanıyordu. Kimsenin kimseyi dinleyecek hali kalmamıştı. Aygün Bey'le yanındakilerin parça parça edilmesi an meselesiydi.

- Durun! Kimse yerinden kıpırdamasın! Her kim töre dışı davranırsa, beni karşısında bulur.

Akça Koca'nın sesiydi bu! Koca gazi beyaz sakalını dalgalandıra dalgalandıra geliyordu. Sakindi, heyecansızdı, yine de sesi yaşından umulmayacak kadar gür çıkıyordu.

Onu duyanlar geri çekildi. Aykaan Bacı olduğu yerde kaldı, meydan boşaldı. Kaya Alp hırsından titriyordu. Aygün Bey ise biraz sararmıştı.

- Dinleyin beni. Osman Bey üzgündür, bu misafirin söylediklerinden değil, sizin yaptıklarınızdan üzgündür. Irza dokunmadıkça misafire el sürülmez ve asla yasa dışına çıkılmaz. Şimdi sözlerime iyice kulak verin!..

Sustu, Aygün Bey'e şöyle bir yukarıdan aşağıya baktı. Gözleriyle okşadı sanki onu ve sonra yeniden konuşmaya başladı:

- Biz Türkler yasa ve törelere yol deriz. Yasa ve töreleri çiğneyenler ise yoldan çıkmıştır. Yoldan çıkan yanılmış olur. Yanılanın cezası ağırdır, ölüme kadar uzanır. İşte o zaman af yoktur. Siz, biraz evvel yanılmak üzereydiniz. Törelerimizde yarışmak için er meydanına gelen yiğide saldırmak yoktur. Hele bu yiğit misafir ise hiç yoktur. Diliyle suç işlemişse elbette cezası başka türlü verilir. Er meydanında, cirit alanında karşılıklı söyleşme de vardır, bunu da bilesiniz. Nitekim Kaya Alp da söyleşmiştir. Aygün Bey ileri gitmişse uyarınca onu susturan bulunmaz mı?

Birkaç adım attı Aygün Bey'in atının dizginlerini tuttu, hayvanı okşadı:

- Yaman kısrakmış, dedi. Sahibini iyi korur. Sen de usta ciritçi imişsin. İkiniz uyuştunuz mu, deviremediğiniz er kalmaz. İster misin, Kaya Alp'tan evvel benimle çarpışmayı?

- İstemem! Yaşın yaşıma uygun değil! Ben Osman Bey'i isterim.

- O da gelir! Sen evvelâ şu Kaya'yı devir. Gücün kalırsa çağır buraya başkalarını; bey mi olur, beycik mi olur, alp mi olur, kocamış mı olur, orası bilinmez!

Döndü, birkaç adım attıktan sonra Kaya Alp'a seslendi:

- Haydi Kaya! Başlayın artık!

- Bir şartım vardır.

- Nedir?

- İlk hamleyi Aygün Bey'e veririm, evvel o kovalasın beni. Teketek çarpışırız. Menzildekiler asla işe karışmasın. Ardımızdaki arkadaşlar meydanı bıraksınlar.

- Anlaşın!

Akça Koca daha fazla oyalanmadı; Çavuş işaret edip davul ve zurnalar çalmaya başlarken Osman Bey'in olduğu yere doğru yürüdü.

O zaman Aygün Bey, Kaya Alp'a baktı baktı da:

- Öyle olsun, dedi. Bir tutamlık canını hemen yere sereyim ki, Osman'a sıra çabuk gelsin.

Artık söyleşecek ne zaman, ne de sabır kalmıştı.

Kaya Alp sadece, "Haydi!" dedi. Elindeki ciridi Aygün Bey'e verdi, sonra atının başını süratle çevirip dolu dizgin koşmaya başladı.

Aygün Bey ciridi hemen almış Kaya Alp'ın peşine düşmüştü. Hiç oyalanmak niyetinde değildi. Dikildi hayvanın üzerine, dizginleri bıraktı, gerdi kolunu, ciridi fırlattı, sopa havada vınladı. Bu cirit, dokunduğu yeri delerdi.

Yosma Kız sadece, "Ah!" dedi. Seher Kız onun kolunu çekti. Aydoğmuş büsbütün donuklaştı.

Fakat, Aygün Bey amacına erişememişti. Kaya Alp hayvanının üzerine kapanmış, cirit sırtını sıyırarak geçmişti. Cirit hayvana değerse, atan yenik sayılırdı.

Kaya Alp hemen eğildi, ciridi yerden aldı, döndü, at sürdü,

- Koru kendini! diye bağırdı ve fırlattı.

Bu sefer Aygün Bey'in, kısrağının sağ yanına doğru yattığı görüldü.

- Olmadı Kaya Alp, elin titrer. Şimdi kendini yerde bulursun.

Böyle süratle ciridi kapış, göz açıp kapayıncaya kadar dönüş ve kaçanı aralığı uzatmadan kovalayış her yiğidin harcı değildi. Aygün Bey, bunların hepsini yapmış ve ciridi amansızca fırlatmıştı.

Yosma Kız neredeyse heyecandan bayılacaktı:

- Gitti, diyordu, bizim aslan Kaya Alp'ımız gitti!

- Sus kız! Çıldırdın mı?

- Çıldırdım, ne olmuş, çıldırdım!

Bu sefer Kaya Alp atının üzerinde yoktu; kısrağının karnına yapışmıştı. Böylece gitmiş, yere düşen ciridi kapmış ve bekletmeden fırlatmıştı.

İşte o zaman olan oldu. Yosma Kız sallanırken Seher Kız gözlerini alabildiğine açarken, Aydoğmuş heyecanını yenebilmek için yaslanacak bir yer ararken Aygün Bey'in yere yuvarlandığı görüldü.

- Öldü!

- Yok, bayıldı!

- Kaya Alp! Dünya durdukça dur Kaya Alp!

Osman Bey, Akça Koca, Turgut Alp ve Köse Mihal ayağa kalkmışlardı. Hasan Alp'la Ayhan Çavuş birbirlerine sarılmışlardı. Aykaan Bacı ise Sedef Hatun'la kol kola girmişler, âdeta hora tepiyorlardı.

Galiba o gün heyecanlar kolay kolay dinmeyecekti. Aygün Bey'in atını yakalayıp kendisini ayıltmak için kucaklayarak götürürlerken geriden bağırtılar gelmeye başladı:

- Kaçılın, sakının, yol açın; Dündar Bey'in boğası kaçtı. Yaklaşmayın!

Dündar Bey'in ahırı yakındaydı, boğası ise Söğüt'te dillerde destandı. Herkes ineğine ondan döl almak için çırpınırdı. Ama hayvan insaf bilmezdi, saldırdı mı karşısına çıkanı devirir, ezerdi. Kaç kişiyi böyle sakat bırakmıştı. Dündar Bey'e, "Bu hayvanın icabına bak" demişlerdi de, dinlememişti. Dündar Bey boğasıyla övünürdü.

- Çitin kapısını devirdi, Ahmet'in katırını yıktı, iki çocuğu ezdi, geliyor!

Boğa o gün çok hırslıydı; birisi kızdırmıştı herhalde. Davul zurna sesleri ise deliye döndürmüştü. Öylesine soluyarak, öylesine ağzından köpekler saçarak meydana daldı ki, yakınındakiler farkında olmadan geriledi.

İşte o zaman boğa, karşısında Kaya Alp'ı buldu. Kaya Alp'ın al çuhadan camadanı onun başını büsbütün döndürdü. Kaya Alp yol verse belki de geçip giderdi. Ama, Kaya Alp bekliyordu onu, hem de dişlerini gıcırdatarak bekliyordu.

O vakit hayvan hiç oyalanmadı; bir kere ayağıyla yeri kazıdı, boynuzlarını ileri doğru dikti ve saldırdı.

Yosma Kız yere kapandı. Aydoğmuş gözlerini, elleriyle kapadı. Seher Kız yemenisini yırttı, Aykaan Bacı, "Dayan Kaya Alp evlâdım!" diye bağırdı ve sonra derin bir sessizlik oldu.

Şimdi Kaya Alp, boğanın boynuzlarını yakalamıştı. İkisinin arasında amansız bir savaş vardı. Pazular geriliyor, damarlar şişiyordu. Boğa boynuzlarını kurtarsa Kaya Alp'ı havaya fırlatırdı. Ama, başaramadı. Evvelâ diz çöktü, yine direndi, yapamadı, yan yattı. O zaman Kaya Alp'ın kuşağından süratle kamasını çıkardığı ve boğanın gırtlağına sapladığı görüldü.

Boğa yerde debelenir, etrafa saldırmaya çalışırken Kaya Alp yavaş yavaş Aydoğmuş'a yaklaştı. Gözlerini ondan ayırmıyordu, sakınmıyordu, çekinmiyordu. İyice sokulunca fısıldadı:

- Senin için Aydoğmuş, senin için! Hepsi senin için!

Kız irkildi, irkildi de sarardı; o da ayıramadı gözlerini Kaya Alp'tan. Hem de farkında olmadan sordu:

- Benim için mi dedin Kaya Alp?

- Evet, senin için. Bu can da senin için! Bana sakın acıma!

- Kim demiş? Sana acınılmaz! Kendine iyi bak Kaya Alp'ım!

Hepsi bu kadardı. Bunun şöylesi de, böylesi de yoktu. Aydoğmuş kıpkırmızı kesilmişti. "Alp'ım"ın anlamının nerelere vardığını düşünmeye çalışırken Kaya Alp sevincinden havalara uçuyordu.

Bugün Kaya Alp'ın günüydü; gönlünde bayram vardı...

Söğüt'e Bir Yolcu Geldi

Dede Baba kendisini dinleyen gençlere, yorgun sesiyle şöyle dedi:

- Eski Türkler, bir olayı canlandırmak ve yaşatmak için taş üzerine yazılar yazarlardı. Bu yazılara "Bengü" denirdi. Bengü ölümsüzdür. Siz de ölümsüzlüğe varın. Ölümsüzlük, birleşmek ve yaşatmakla olur.

Orhan Bey elini saygıyla tuttu onun:

- Daha konuş Dede Baba, dedi. Sana inanıyoruz! Bize öğret...

- Yavrum! Bundan belki de altıyüz altmış yıl evvel Göktürkler Çinlilere yenilince, Türk egemenliği orada bitti. Bütün Türk büyükleri kendini öldürdü. Bu ölümün anlamı vardı; biz yaşatamadık, siz yaşatın demekti. Esirlik, sönmüşlüğü, unutulmuşluğu canlandıracak. Türkleri diriltecekti. Eski Türkler yalnız ve soysuz kalmaktan ürkerlerdi. İşte siz burada yalnız değilsiniz, yalnızlığınızı anladığınız an korku başlar ve bunca emek yıkılır gider.

- Daha sonra, dedi Orhan Bey, daha sonra?

- Türk töresi içinizde yaşasın. Ona sırt çevirmeyin, her zaman duyun varlığını. Toplumu yöneten de, sağlayan da bu töredir.

Gençler, Dede Baba'yı yoklamaya gelmişlerdi. Dede Baba kapısını çalanı yorgun da olsa gülerek karşılar, gitmek isteyeni üzülerek yolcu ederdi.

Cirit oyunundan bu yana ne kadar zaman geçmişti? Dede Baba bunu pek kestiremiyordu. Kaya Alp'ın yiğitliği, Aydoğmuş'un davranışı kulağına kadar gelmişti. İşte böylece aylar ayların peşine takılıp yuvarlanmıştı. Şimdi herkes:

- Düğün ne vakit? diye soruyordu.

Seher Hatun hazırlanıyor, Aykaan Bacı kızına, "Haydi!" diyordu.

Aydoğmuş'ta ise bir durulmuşluk, bir dinlenmişlik göze çarpıyordu.

Yosma Kız da zaman zaman ortalıktan kayboluyordu. Onu Aktopraklık'ta görenler oluyordu.

- Size birkaç söz daha söyleyeyim, dedi, Dede Baba. Bilesiniz ki, eski Türklerin on iki hayvanlı takvimleri vardı. Türklerin ufukları çok genişti; onlar başlarını göğe çevirmişlerdi. Çinliler gibi yere bakmıyorlardı. Yerle bağlılıkları atlarının nal izleriydi. Göğün o sonsuz maviliği, insanı serinletirdi. Bu renk, renklerin en güzeliydi. Sizin için de öyle değil mi? İşte Tacettin Hoca, rasathanesini kurdu, yıldızlara bakıyor, onlardan mevsimlerin değişişini, iklimin nasıl olacağını görecek ve bildirecek. Benim söyleyeceklerim bugün bu kadar. Şimdi siz anlatın, ben dinleyeyim. Hem dinlenir, hem öğrenirim.

- Birazdan babam sizi yoklamaya gelecek, dedi.

- Buyursun, sevinirim.

- Sonra izninizi alıp Bilecik'e kadar uzanacağız.

- Akça Koca Gazi ne yapıyor? Birkaç günden beri göremedim.

- Sanırım o da gelecek.

- Şeyh Edebalı bu yakınlarda Söğüt'e inmedi mi?

- Bilecik'ten sonra Şeyh'e uğrayacağız!

- Selâmımı iletin. Yolu düşerse yüzünü görmek isterim. Çok az vaktim kaldı.

- Sağol, daima sağol Dede Baba! Emrindeyiz, bize hep yol göster.

Dede Baba heyecanlanmaya başlamıştı. Bu Orhan Bey iyi yetişiyordu. Sırasında yönetimi eline alınca babasını aratmayacağa benzerdi.

Dışardan at kişnemeleri işitince daha fazla konuşmadılar. Gelenler Osman Bey'le Akça Koca idi. Balabancık atları yedeğe alınca hemen içeri girdiler. Gençler de onları yalnız bıraktı. Dede Baba:

- Sefa geldiniz, dedi.

- Sefa bulduk! Gözlerin nasıl Dede Baba?

- Artık okuyamıyorum. Uzaktan da seçemiyorum. Ne çıkar? Hep böyle olur! Siz nasılsınız? Bilecik'e gidecekmişsiniz?

- Evet, tekfurla şöyle bir yarenlik etsek yeridir. Ağzından kaçırırsa, oralarda ne olup bittiğini de öğreniriz.

- Dikkat et Osman Bey'im, dikkat et!

- Şeyhin de elini öpeceğiz. Gerekirse Yarhisar Tekfuruna da uğrarız.

- Dikkat et derim sana Osman Bey!

- Sana bir haberim daha var Dede Baba! Yine de iyi olup olmadığını bilemem.

- Hayır olsun.

- Argun Han ölmüş, şimdi İlhanlıların başına Keyhatu geçmiş.

- Kimden öğrendiniz?

- Konya'dan haberci geldi. Selçuklu ümitlenirmiş.

- Boşuna! İlhanlı daha yıkılmaz. Yıkılsa da artık bu topraklar Selçukluya kalmaz. Onu sen devam ettireceksin, tedbirli ol, beylik kavgalarına karışma.

Şeyh Edebalı da, Dede Baba da Osman Bey'i hep böyle besliyorlardı. Kendisi de bunu biliyordu. Onda tükenmeyen bir gücün yanında büyük bir sabır da vardı.

Dede Baba yine sordu:

- Sakarya'nın kuzeyinden ne haberler gelir?

- İyidir, hep genişliyoruz. Yeni göçmenleri yerleştiriyoruz. Bilginlere zaviyeler açıyoruz. Şeyh Edebalı bize çok hizmet eder. Eskişehir ve İnönü de bize katılmak ister. Germiyanoğlu'yla kapışmamak için şimdilik oralara uzanmadım. Yalnız geçenlerde bir Germiyanlı'yı cezalandırdım.

- Niçin?

- Benim kudurttuğum bir pazardan Bileciklilerin satmak için getirdiği bardakları zorla almış, parasını da vermemiş.

- Sakınsaydın Osman Bey, sakınsaydın!

- Adalet üzre ol demez misin Dede Baba? Adalet olmazsa nasıl yaşarız, nasıl güven sağlarız?

Dede Baba Osman Bey'e cevap veremedi. Bey doğru söylerdi, bir Germiyanlı'yı bir Hıristiyanın hakkını yedi diye cezalandırmıştı. Fakat Germiyanoğlu Yakup Bey, Osman Bey'in bu davranışını bahane edip öç almaya kalkabilirdi.

- Germiyanoğlu ile Moğollardan çekin, dedi. Onlarla çatışmaktan sakın.

- Hep öyle yaparız.

- Sen de Akça Koca Gazi, Ertuğrul'umuzun emaneti Osman Bey'i hiç yalnız koma. Ben belki o günün yaklaştığını dahi göremem.

Sanki son anlarını yaşıyordu, son dileklerini yerine getirmeye çalışıyordu. Ecel derlerdi bunun adına, bugüne kadar er ya da geç kim-

se elinden kurtulamamıştı. Yine de gönül, Dede Baba'dan kopmak istemezdi.

Geldiğinden beri hiç konuşmayan Akça Koca Gazi Dede Baba'nın elini tuttu:

- Yakışmıyor, dedi. Neden yılgınsın Dede Baba?

- Yılgınlık mı? Hiç sanmam! Bir yol görürüm önümde, alabildiğine uzanan bir yol. Yürümek isterim üzerinde, ümitle, şen ve dipdiri. Hem de beklerim. Elimi birine vereyim derim. Yararlı olayım derim. Gönül bağları güçlüdür, sağlamdır, kopmaz kolay kolay. Severim insanları, severim inanmışları, yapanları, yatıranları. Gidin, varın varacağınız yere; ben yine gözlerim sizleri burada.

Akça Koca Gazi öptü onu, hem de ağlamacasına öptü. Akça Koca Gazi ileri yaşına rağmen hâlâ dinçti. İçinde fırtınalar esse de o fırtınaları bileğiyle söndürürdü.

Yolda hep Dede Baba'yı düşündüler. Dede Baba birdenbire çökmüştü, bugüne kadar sağ kaldığı bir mucizeydi. Onu hayata bağlayan bir inancın gücü olsa gerekti.

Karacahisar'ın alınışından bu yana bir yıl geçmişti. Yıl 1292 idi. Doğanlar olmuş, göç edenler olmuş, ölenler olmuştu. Hayat böylece akıp gitmişti, yalnız biraz daha inançlı, biraz daha güçlü olarak. Buralarda tutunabilecekler, buralarda yaşayabileceklerdi. Bir daha başka yere göç etmeyeceklerdi.

Şimdi Osman Bey otuz dört, oğlu Orhan ise on sekiz yaşındaydı. Osman Bey on bir yıldan beri burada beylik yapıyordu.

Topraklar bereketli, tarlalar bakımlıydı. Irmaklardan sular akıyor, rüzgâr yel değirmenlerini döndürüyordu. Birçok köy kasabalaşmış, yollar alabildiğine uzar olmuştu. Yine de yapılacak o kadar çok iş vardı ki, bir insanın ömrü buna yetmezdi.

Osman Bey atının dizginlerini çekti, yeni görüyormuş gibi evvelâ Bilecik kalesine, sonra da oğlu Orhan Bey'e baktı:

- Orhan! dedi.

- Buyur beyim!

- Yiğit kişi oldun! Büyüdün! İyi ata biner, iyi kılıç kullanırsın. Yine de seni denemek isterim.

- Ne gibi beyim?

- Hiç yalnız başına iş görmedin. Bundan böyle bensiz etrafta gezinmeli, hudut bildiğimiz yerlerde dolaşmalı, gerekirse çarpışmalı-

sın. Zorluk karşısında bana değil, Akça Koca Gazi'yle Turgut Alp'a danışmalısın. Yine de unutmamalısın ki, ben yaşadıkça buraları asla senin mülkün değildir.

Atından indi, hafifçe topalladı, sağ ayağında bir sızı vardı. Yavaş yavaş yürürken sordu:

- Cevap vermedin oğul!

- Sizi dinlerim beyim.

- Benden başka bir isteğin var mı?

- Sağlığınız!

- Benim var!

- Emredin.

- Evlenmeni düşünürüm. Biraz geç kalınmıştır. Çocukların olsa gerekti. Hiç gönlünün çektiği birisi oldu mu?

- Nasıl desem ki?

- Sen deme ben söyleyim. Yarhisar Tekfurunun bir kızı varmış, adı Holofira imiş, pek beğenirmişsin. Birkaç kere de görüşmüşsün.

- Yalan olsa gerek.

- Bey'den saklanmaz; hele bu bey, baba olursa, hiç saklanmaz. Bey, olanı biteni bilse gerek. Sana bir ömür verdim oğul, sen de bir ömür vermelisin senden sonra gelene.

- Kim söylemiş beyim?

- Güneş oğlan babasına anlatmış. Güneş hep yanındaymış Holofira kızla konuştuğun zamanlar. Kızın da sende gönlü varmış.

- İyi olmamış beyim, hiç iyi olmamış. Güneş bilmemiş işin gizliliğini. Yahya Usta da ağzını kapatmamış beni rezil etmecesine.

- Orhan! Gönül gizli kalamaz! Üstelik yasak meyve taşlanmadıkça rezil de olunmaz. İster misin bugün Holofira kızı, Bilecik Tekfurunu da yanıma katıp babasından isteyeyim? Sonra uygun bir zamanda gelip şartlarını konuşuruz!

Orhan Bey başını önüne eğdi. Bunun anlamını Osman Bey gayet iyi bilirdi. Gülümsedi, uzaktan Turgut Alp'ın Kaya Alp'la birlikte gelmekte olduğunu görünce de sevindi. Yaklaştıkları zaman sordu:

- Hayrola Turgut, buralarda ne ararsınız?

- Şeyh Baba'ya gitmiştik, bulamadık, ahileri dolaşmaya çıkmış.

- Biz de Bilecik'ten sonra onun elini öpecektik. Kısmet başka zamanmış. Gelin benimle.

Bilecik kalesinin kapısı açıktı. Girip çıkanlar vardı. Bilecik'in ipeği meşhurdu. Bu yüzden bazı kervanlar, güçlükle de olsa uğrardı buraya. Bilecik'te dokumacılık ileri olduğu gibi zengin madenleri de bulunurdu.

Kaleden bir boru sesi işitildi, küçük burcun üzerinde iki mızraklı asker belirdi, kapının önüne bir atlı çıktı. Osman Bey:

- Bizi gördüler, dedi.

Hafif de olsa topallıyordu, yürürken dizini ovuşturuyordu. Siyah sakallarında da beyazlar belirmişti.

Avluda kale muhafızı karşıladı onları:

- Şöyle buyurun, dedi. Efendimiz sizi bekliyor.

İki seyis koştu, Balabancık'la beraber atları alıp gittiler.

İçeri girdikleri zaman Bilecik Tekfuru ayakta duruyordu. Yaşlıcaydı tekfur, yanında ondan daha yaşlı beli kambur bir adam vardı.

- Sefa geldiniz Osman Bey! Yarhisar Tekfuru kardeşim de burada.

Bilecik Tekfuru elini uzattı, Osman Bey sadece selâm verdi:

- Hoş bulduk! Akça Koca Gazi, Turgut Alp, Kaya Alp ve oğlum Orhan'la beraber hatırınızı soralım dedik. Yarhisar Tekfurunu görmemiz de iyi oldu. Sevindik.

- Elimi yine öpmedin Osman Bey! Halbuki ben senden çok yaşlıyım. Bu yüzden vaktiyle aramıza bir soğukluk da girmişti. Mihal kardeş barıştırmıştı bizi.

- Bu olayı unutmuştuk sanıyordum. Bizde büyüklerin elini öpmek çok başka anlamlara gelir. Kusuruma bakma. Biz sizinle dostuz değil mi?

- Dostuz! Üstelik bir anlaşma da yaptık. Çarpışmayacağız, hep böyle yaşayacağız. Yarhisar, İnegöl ve diğer tekfur kardeşler de böyle düşünür. Siz bize ilişmeyin, biz de size ilişmeyiz!

- Umarım! Şunu da söylemeliyim ki, biz bu ile garip geldik de Bilecikliler bizi hoşça tutup komşuluk ettiler. Canımıza, malımıza kıymadıkları gibi kıymaya kalkışanlara dahi katılmadılar. Yaylaya çıktığımızda denkleri korudular. Biz Türkler, komşuluk hakkına saygı gösterip gücümüz yettiğince iyilik edene iyilik ederiz. Bu yüzden Bilecik Tekfuru dostumuz hiç endişe etmesin.

Bilecik Tekfuru gülümsedi. Yarhisar Tekfuruna baktı. Onun bakışları donuktu. Canı birşeylere sıkılmışa benziyordu. İlk defa söze karıştı.

- Çok kalabalıklaşmışsınız, dedi. Akın akın göç edenler varmış. Üstelik Sakarya'nın kuzeyi ile başka taraflarda da toprak almışsınız. Bu hal ise bizi üzmekte ve şüphelendirmektedir.

- Gelenleri çeviremezdik. Hepsini baş tacı ettik. Yaralarını sarmaya, dertlerini gidermeye çalıştık. Genişlemeye gelince, çağırdılar gittik, yıkmaya kalktılar yıktık. Yoksa siz de mi yıkmak niyetindesiniz bizi?

Bilecik Tekfuru araya girdi. Osman Bey'i kolundan tuttu. Kapının önünde duran adamlarına işaret etti. Onlar çıkarken:

- Şarap içelim, dedi.

- Bizi bağışla tekfur kardeş!

- Öyleyse biz içelim. Senin, oğlunun ve silâh arkadaşlarının sıhhatine!

Gümüş bir maşrapa verdi. Yarhisar Tekfuruna, kendisi de bir tane aldı, havaya kaldırırken:

- Kardeşçe yaşamak dileğiyle, dedi.

Sonra oturdular. Önlerinde büyük bir tepsi içinde meyveler duruyordu. İki cariye hizmet etmek için içeriye girmişti. Pencereden Bilecik görünüyordu. Bilecik Tekfuru:

- Geldiğinize sevindik, dedi. Öyle değil mi Yarhisar Tekfuru kardeş?

- Evet, sevindik.

Hava yumuşamışa benziyordu. Bilecik Tekfuru ellerini ovuşturuyor, Yarhisar Tekfurunun yaptığı hatayı büsbütün gidermenin çarelerini arıyordu.

- Hatırlar mısın tekfur kardeş, Köprühisar Tekfuruyla aramız iyi değildi. Bir gün gafil yakaladı, yolumu çevirdi. Az kalsın öldürecekti. Osman Bey'e sığındım, o da alplarını toplayıp Köprühisar'ın üzerine yürüdü. Kaleyi aldı. Gördün ya bir de can borçluyum.

- Kale kimde kalmıştı?

- Osman Bey'de!

- Osman Bey'imiz akıllıdır!

- Eli de çok geniştir. Köse Mihal'in kızı evlenirken gönderdiği hediyeler hâlâ dillerde dolaşır. Kilimler, sürülerle koyunlar, yağlar, hatta halılar getirmişti. Oğlu Orhan Bey de onun gibi yetişse gerektir.

Osman Bey ayağa kalktı, pencereye kadar gidip geldi, sonra Yarhisar Tekfuruna dönüp:

- Bizi sevmediğinizi anlarım, dedi.
- Kim demiş? Severim, dostuz!
- İster misin seninle daha yakın olalım?
- Nasıl?
- Evvelâ oğlum ile Kaya Alp'a izin verin. Dışarıya çıkıp dolaşsınlar. Bilirsiniz gençler fazla oturmaktan sıkılırlar.
- Buyursunlar!

Her iki tekfur da meraklanmıştı. Orhan Bey'le Kaya Alp'ın bir an evvel çıkmasını istiyorlardı. Onlar gidince:

- Sizi dinliyoruz dedi, Yarhisar Tekfuru. Daha yakın nasıl olabiliriz?

Osman Bey fazla oyalanmadı, Turgut Alp'ın de meraklı bakışları altında sordu:

- Sizin bir kızınız var değil mi tekfur kardeş?
- Evet! Holofira! Ne olmuş?
- Bizim Orhan onu beğenir, birkaç kere de konuşmuşluğu vardır.
- Evet?
- Kızınız da Orhan'ı beğenirmiş!
- Evet?
- Anladın değil mi tekfur kardeş? Kızını oğluma isterim. Burada karşılaşmasaydık Bilecik Tekfuruna rica edip beraber kalene gelecektik. Şimdi kararını ver, sonra şartları konuşuruz.

Yarhisar Tekfuru değil karar vermek, konuşamadı bile. Hiddetlenmişe benziyordu. Bilecik Tekfuru ise sararmış, âdeta sendelemişti.

- Niçin susarsın? Denk mi görmezsin?
- Hayır!
- Öyleyse?
- Kızım çok küçüktür. Evlenme çağına gelmemiştir.
- Bekleriz!
- Zaman alır!
- Olsun, söz keser bekleriz.
- Ayrıca!
- Ne var?
- Holofira sözlüdür de...
- Kiminle.
- Söyleyemem.
- Yani?

- Bu iş olamaz! Hiç olamaz!
- Son sözün mü?
- Son sözüm!

Yarhisar Tekfuru kapıya doğru yürüdü, ayağa kalkmış olan Bilecik Tekfuru çökercesine yerine oturdu. O zaman Osman Bey:

- Gidelim, dedi.
- Gitmeyin! Kırgın ayrılmanızı uygun bulmam!
- Kırgın değiliz! Ben sadece yakın olmayı istedim. Yarhisar Tekfuru bunu uygun bulmadı. Kendi bileceği iştir. Elbette buna bir diyeceğimiz yoktur.
- Anlaşmamızı bozar mısın?
- Hayır! Saldırmazsanız saldırmam. Hele sana hiç dokunmam Bilecik Tekfuru!

Yarhisar Tekfuru geri döndü, elleri titriyordu, ağzı çarpılmıştı, kamburu büsbütün meydana çıkmıştı. Güçlükle konuştu:

- Ben Holofira'yı çok severim. Tek evlâdımdır. Yüzüne bakmakla doyamam. Daima yanımda olsun isterim. Şimdi onun birdenbire, hem de kendi dininden başka birine uçup gitmesine katlanamam. Söz verin bana, kaçırmaya kalkmayın kızımı.
- Kaçırmam! Orhan yapmaya kalksa bile engellerim. Yalnız kendisi gelirse, ses etmem, kabulümdür.
- Ben de Holofira'yı kaleden dışarı çıkarmam. Kuş olsa kanatlanamaz. Zamanı gelince de sözlüsüne veririm! Düğüne çağırsam gelir misin?
- Gelirim!
- Söz mü?
- Söz!

Konuşmaları burada bitmişti. Osman Bey hiçbir şey olmamış gibi duruyordu. Yarhisar Tekfuru ise bir sedire ilişmiş, şarap içmeye çalışıyordu. Belki de bu ağır havayı değiştirmek için Bilecik Tekfuru sordu:

- Germiyanoğlu ile aran nasıl Osman Bey?
- İyi değil, arada bir sürtüşürüz.
- Ya Moğollar?
- İlhan ne derse onu yaparız, çünkü ona bağlıyız.
- Sahi mi?
- Öyle! Ya siz imparatorla nasıl geçinirsiniz?

- Ne var ki?

- Bir şeyler vardır elbette! Bizans imparatoru İkinci Andronikos'un eli buralara kadar uzanır mı?

- İmparator her an yardıma hazırdır bize.

- Ne için?

- Düşmanlarımıza karşı.

- Kim onlar?

Bilecik Tekfuru cevap veremedi. Yarhisar Tekfuru gibi hata yapmıştı, farkında olmadan dost dediğine bir anda düşman deyivermişti. Lâfı değiştirdi:

- Amcanız Dündar Bey nasıl? diye sordu.

- İyi, sıhhatli; benim de sıhhatli ve başarılı olmamı ister. Güvenirim ona!

Hava soğuyacaktı, öylesine soğuyacaktı ki, Osman Bey istemeden burada yanlış bir adım atacaktı. Bu yüzden daha fazla kalmayı uygun bulmadı:

- Biz gideriz, dedi. Sağlıkla kalın. Sizleri de Söğüt'e bekleriz.

Orhan Bey'le Kaya Alp'ı da alıp kaleden çıktıkları zaman bir süre önde ilerledi. Osman Bey; hem de geldikleri yere değil, kuzeye doğru gidiyordu. "Niyetleri iyi değil" diye söyleniyordu. "İlk fırsatta bizi yıkmaya çalışırlar." Böylece gittiler. Arkasındakiler onu sessizce izlediler. Sonra atının başını çevirdi Osman Bey:

- Kaya, diye seslendi.

- Buyur Bey!

- Senin düğünün ne vakit?

- Yakında bey!

- Kim dedi?

- Aydoğmuş!

- Günü belli mi?

- Hayır!

- Konuştun mu Aydoğmuş'la?

- Bir kere.

- İçinden mi söyler, dışından mı?

- Bilemem!

- Sen ne dersin?

- Okuyuculuğu Yahya Usta mı yapacak?

- Evet!

- Öyle olsun!

Bu sefer atından indi, ayağının sızısı geçmişti galiba, aksamadan yürüdü. Bir ağaca sırtını dayadı:

- Orhan, dedi.
- Buyur beyim!
- Ne görürsün etrafında?
- Ormanlar, kayalar, toprak ve nehirler!
- Başının üstünde ne var?
- Gök!
- Daha ilerilerde?
- Bilemedim beyim.
- Deniz!
- Evet beyim, deniz.
- Beni dinle. Bu ormanlar, toprak ve ırmaklar senindir, ona sahip olmasını bileceksin. Başını göğe kaldırıp sonsuz boşluğun karşısında gururlanmamayı öğreneceksin. Ama, yaşamak ve yaşatmak istiyorsan, denize varacaksın. Seni oralardan zorla çağıracaklar. Sen de gideceksin!

Sustu, yine söylendi: "Tekfurların niyeti kötü, fırsat kolluyorlar!" Sonra hatırına gelmiş gibi sordu:

- Sen hiç deniz gördün mü?
- Hayır beyim!
- Gelin benimle...

Atına binerken önemsiz bir haber veriyormuş gibi ekledi:

- Senin iş olmadı oğul!
- Anlamıştım beyim.
- Holofira küçükmüş ve sözlüsü varmış!
- Hayır! Yalan!
- Unutacaksın onu. Sakın kaçırmaya da kalkma. Üstelemek de yersizdir; tekfur son sözünü söyledi.
- Olur beyim!
- Unutacak mısın derim sana?
- Çalışacağım! Ne varmış?

Bundan sonra hep at teptiler. Dar yollardan, Bizans köyleri civarından, tekfur kaleleri uzağından geçtiler. Kimse onlara nereye gittiklerini sormuyordu. Akça Koca Gazi bile. Yalnız bir aralık Akça Koca:

- Sakın bey, dedi.
- Sakınırım!..
- Senin Osman olduğunu bilmesinler.
- Umarım.
- Çıkart başındakini!
- Kalsın!

Kayalıklı iki tepenin arasına gelmişlerdi şimdi. Biraz sonra, bahçe ve ağaçları çok bir yere vardılar. Tabiat renk renkti orada. Gece de yavaş yavaş çöküyordu. Türkler sonradan buraya "Bayrı Köy" diyeceklerdi. Kuzeybatıda ise "Yenişehir" vardı. Çok sonraları, buralara varıldığında konmuştu bu ad. Osman Bey orada evler yaptırmış, pazarlar kurmuştu. Ve Söğüt'ten sonra ikinci merkez yapmıştı Yenişehir'i.

Yenişehir, İznik'in güneyine düşerdi. Osman Gazi burada alplarını yönetir, düşmandan hemen haber alabilirdi.

Bayrı Köy'ü geçtiler. Osmaneli'ne yaklaştılar. Yıllar sonra "Osmaneli" diye Osman Bey'in adını takmışlardı buraya. Orada da Sakarya akıyordu kıvrıla kıvrıla.

Nehrin suları hışırtılıydı, ağaç dallarını sürükleyip götürüyordu. Atlarını Sakarya'da suladılar, sonra da oturdular. Karanlık iyice basmıştı.

Hiçbiri acıkmamıştı, heyecanlıydılar. Balabancık atların yanında, Kaya Alp nöbetteydi.

Osman Bey:

- Akça Koca Gazi'm, dedi. Denizin yolunu bilir misin?
- Evet!
- Babam Ertuğrul Bey iki kere getirmişti beni buralara. Yine de sen yol göster bize.

Sabahın alaca karanlığında yola çıktılar. Kaya Alp'ın topladığı meyvelerden yediler.

İki köylü gördü onları; kaçmak istediler. Turgut Alp ağaca bağladı köylüleri. Bir köyün uzağından dolandılar. "Turgutlu" oldu sonradan buranın adı. Yine Sakarya akıyordu. Doyulamayacak kadar güzel bir manzara vardı önlerinde.

Sonunda Sapanca Gölü'ne vardılar. Dolandılar gölü ve denizle karşılaştılar. Gözler kamaşır gibi oldu. Bağırdılar:

- Deniz!..

Ağaçlık bir yerdeydiler. Denizden rüzgâr başka türlü esiyordu. Mavnalar vardı ilerde, yelkenliler, İzmit kalesi karşıdan bir kartal yuvası gibi gözüküyordu.

- İşte deniz oğul! Mavi su! İnsana güç kazandırır. Denizin kadrini bilmek gerek.

- Evet beyim, mavi su! Uçsuz bucaksız! Ne nehre benzer, ne göle.

- Ne demiştim sana?

- Yaşamak ve yaşatmak istiyorsan denize varmalı demiştiniz.

Bakışları benek benek olurken:

- Buralara sen geleceksin Akça Koca Gazi'm, dedi. Akınlar yapacaksın, ben olmasam da Orhan'ın yanında bulunacaksın. Ve buralara "Koca-eli" diyecekler.

Gerçekten Akça Koca, çok sonraları Osman Bey'in işaret ettiği yerlerde dolaşmıştı. Hatta Karadeniz'e kadar uzanmıştı. Ve sonradan Bolu'ya bağlı bir ilçenin adına "Akça Koca" diyeceklerdi.

Osman Bey coşuyordu, inanıyordu, korkmuyordu. Denize iyice yaklaşmak için atını sürerken, Turgut Alp önüne geçti.

- Yapma bey, dedi. Fazlası zararlıdır. Kim olduğumuzu anlarlarsa çarpışırız. Seni koruyamazsak kıyamete kadar yanarız.

- Bunu sen mi söylersin Turgut?

- Ben söylerim. Korktu bil ve dön geri.

- Bir yere daha varmak gerek. Orhan orayı da görmeli!

- Nereyi?

- Bursa'yı!..

Ağaçlarda rüzgâr dolaşıyordu. Bu sefer dalgaların sesi geliyordu. Osman Bey atının başını çevirdi:

- Gidelim, dedi.

Körfezi dolaşmaya kararlıydı. Yalova'ya kadar uzanacaktı. Oradan Bursa'ya varacaktı. Düşündüğü gibi de oldu. Yalova'ya geldikleri zaman kıyıda bu sefer Bizans askerleri gördüler. Tüccarlar mal yığmışlardı. Turkopollar denklerin arasında geziniyorlardı. Bunlar Aykaan Bacı'nın Aydoğdu' ya dediği gibi Müslümanlığı kabul etmemiş, Bizans hizmetinde çalışan Türklerdi. Görevde olmadıkları zaman eski kılıklarına bürünürlerdi.

Nal sesleri duyuyorlardı, gelenler vardı. Hemen bir hendeğin içine girdiler. Çeşit çeşit milletlerden oluşmuş bir kervandı bu. Katırlara

mal yüklemişlerdi. Geride pusuya yatan bir grup Bizans askeri kervana saldırdı. Kervan dağıldı, mallar yerlere serildi.

Tepeden beş köylü olanı biteni seyrediyordu, aldırmıyorlardı, gülüyorlardı.

Bizans askerleri ganimetlerini almışlar, şimdi de kaçıyorlardı.

Osman Bey gülümsedi, belki de gurur duydu oğluyla.

Bu sefer köylüler indi aşağıya, şaşkına dönmüş kervan sahiplerine aldırmadan, geri kalan malları toplamaya başladılar.

Daha fazla seyretmek istemediler. Atlarının başlarını çevirdiler. Tepenin kenarında bir köylü kadına rastladılar. Kadın ürktü onlardan. Yine de:

- Kimsiniz? diye sordu.

Akça Koca Gazi Rumca cevap verdi:

- Türküz!

- Ne ararsınız?

- Bursa'ya gideriz. Yol nereden geçer?

- Güneye inin. İznik Gölü'ne varın. Gemlik körfezinden sonra doğru Bursa!

- Bize yiyecek verir misin? Yumurta ve ekmek yeter.

- Veririm! Askerler katır kervanını soydular değil mi?

- Soydular.

- Bizimkiler de yağmalamıştır. Alışıktır onlar, hep böyle yaparlar. Sizi gördüler mi?

- Bilmem!

- Görmüşlerdir. Kervan olmasa yolunuzu çevirirlerdi.

Geceyi İznik Gölü kenarında geçirdiler. Sazlar önlerinde hışırdıyordu. Açık ve yıldızlı bir gök vardı yine. Solukları birbirine değiyordu. İlerde balıkçılar meşale yakıp ağ topluyorlardı. İznik vaktiyle Türklerin merkezi olmuştu. Süleyman Şah, Alpaslan Malazgirt'te Anadolu'nun kapısını açtıktan sonra, buralara kadar gelmişti. Büyük bir şehirdi İznik. Surlarla çevriliydi. Ayasofya kilisesinde dinî ayinler yapılırdı. İmparator Mihael Paleologos İstanbul'u Latinlerden geri alıp İznik Rum İmparatorluğu'nu İstanbul'a taşımıştı. Yakın bir zamanda olmuştu bu olay, çok uzak bir tarihe dayanmazdı.

Alaca karanlıkta tekrar yola koyuldular. Karşılarında yine deniz vardı. Gemlik Körfezi mavi bir tabak gibi ayaklarının altında duruyordu.

Bir tepenin üzerine çıkınca Bursa'yı gördüler. Dümdüz bir ova vardı altlarında. Bereketli topraklardı buraları ve bir ırmak akıyordu nazlı nazlı..

Güneş epeyce yükselmişti. Bir dağ yamacına yaslanmış Bursa'yı, surlar çevirmişti. Burası kolay kolay ele geçmezdi.

Osman Bey bakışlarını ayıramıyordu şehirden. Uzaktan uzağa gelen uğultulara yakınlarından gelen at kişnemelerine aldırmıyordu. Ve orada, surların hemen gerisinde güneşin parlattığı bir kubbe göze çarpıyordu. Bir manastırdı bu, nasıl da ışıldıyordu!

Bir süre seyretti Osman Bey güneşin oynadığı bu oyunu, soluk almamacasına seyretti. Sonra döndü:

- Oğul, dedi! Ben öldüğümde beni şu gümüşlü kubbenin altına koyasın. Sen dahi sırası gelince yanımda olasın. Kim olursa olsun sana Tanrı'nın buyurmadığı sözleri söylerse asla kabul etmeyesin. Eğer bilemezsen, Tanrı ilmini bilene danışasın. Unutmayasın ki, her ilim Tanrının malıdır. Tanrı oku, öğren ve bil demiştir.

Yine daldırdı gözlerini kubbeye. Bir gümüş yığını vardı sanki orada; göz alıyordu, gönül okşuyordu ve Osman Bey onu seyretmekle doyamıyordu.

- Oğul! Beni bu gümüşlü kubbenin altına koyasın!..

Akça Koca Gazi kolundan tutup zorla uzaklaştırdı onu. Şehre bu kadar yakın bir yerde daha fazla oyalanmak gerekmezdi.

Atlarını çatlatırcasına sürerlerken, nal seslerine rağmen, Osman Bey'in, oğluna o günkü son öğüdü yine de işitiliyordu:

- Oğul! Bir de sana bağlananları hoş tut! Hizmet edenlerine daima yardımda bulun! Asla hak yeme. Yapacağın iyilikler ömrünü uzatır, kişileri sana bağlı kılar.

Altlarındaki atlar, sanki yurtlarına gitmekte olduklarını anlamış gibi coştukça coşuyordu.

Dönüş İnegöl yolu üzerinden olmuştu. İnegöl Tekfurunun kalesi oradaydı. Bursa çok gerilerde kalmıştı.

Fakat, onlar hâlâ dinçti, hiç yorgunluk hissetmemişlerdi. Orhan Bey, Holofira'ya kavuşamamanın acısı yanında kendisini bir anda çok büyümüş hissediyordu.

Dede Baba'nın evinin önünde atlarının dizginlerini kastılar. Dede Baba'nın kapısı aralıktı, içerde Aydoğmuş vardı.

Dede Baba zorlukla kapının önüne çıktı, gelenleri tanımaya çalıştı:

- Kim bunlar, diye sordu, kim bunlar?

- Biziz! Osman!

- Osman Gazi sen misin? Bu yaptığınız doğru mudur? Haber vermeden iki gece bir beyin ortadan kaybolması görülmüş müdür? Söğüt birbirine girdi. Bilecik Tekfuru dahi nerede olduğunuzu bilmez. Dündar Bey ortalığı karıştırır. Çabuk git! Yaşına bakmadan Akça Koca Gazi dahi seninle olmuş!

- Hata etmişiz Dede Baba! Şimdi varırız!

Kaya Alp atından atladı, diğerleri hayvanlarını sürdüler. O zaman Aydoğmuş:

- Ben de gideyim Dede Baba, dedi.

- Sen bilirsin! Oyalanma, adımını attığın yolu tamamla. Dediğim gibi, gayrı benim sana söyleyecek bir sözüm yoktur.

- Hakkını helâl et.

- Ölüme mi gidersin?

- Hayır! Bilemem!

- Sanırım Kaya Alp durur ilerde. Seni gözler. İnsanız biz, ben de sen de, o da!.. Unuturuz! Pişman olmamaya bak! Yaşın bir hayli ilerledi; benim ise ilerleyecek yaşım kalmadı.

Aydoğmuş duraladı, galiba titriyordu. Bir şeylere sarılmak istiyordu, sarıldığıyla da yetinmiyordu, daha sağlam olmasını istiyordu.

- Yine seni yoklayabilir miyim? diye sordu.

- Evlendikten sonra mı?

- Evet!

Bu sefer Dede Baba duraladı. Kısa bir süre daldı uzaklara. Geçmişten, gelecekten bir şeyler çıkarıp önüne sermek istedi, başaramadı:

- Sen bilirsin! dedi.

- Geleyim!

- Gel! Seni mutlu görmek isterim! Kaya Alp'la dön!

- Teşekkür ederim Dede Baba!

Aydoğmuş öptü Dede Baba'nın elini, yüzünü hafifçe kapattı, sendelediğini hissettirmemeye çalışarak uzaklaştı.

O zaman Kaya Alp:

- Aydoğmuş, diye seslendi.

- Buyur Kaya Alp!
- Seni eve kadar götüreyim.
- Biraz yürüyelim, sonra ayrılırız.
- Niçin?
- Görmesinler.
- Ne var? Karım olacaksın!
- Doğru! Karın olacağım! Ama, oluncaya kadar! Kırma beni Kaya Alpım!
- Pekala, konuşalım. Anlat bana!
- Neyi?

Kaya Alp bir taşın üzerine oturdu, elini uzattı. Aydoğmuş'un elini tutmak istedi. Kız duraladı, verip vermemek arasında bocaladı. Sonra uzaklaştı, ağlayacaktı neredeyse:

- Yapma Kaya Alp! dedi.

Aydoğdu da, vaktiyle uzatmıştı elini ona, parmakları da değmişti birbirine, sonra korkup çekmişlerdi. Yıllar evveldi. Bir bulut örtmüştü olanları şimdi; bulup çıkartmak, şu âna getirmek imkânsızdı. Ona da "Aydoğdu'm" demişti, içi titrercesine. Şimdi ise "Kaya Alp'ım!" derken içi titremiyordu, yalvarır gibiydi.

Kaya Alp bunu elbette değerlendiremezdi, mutluydu o anda. Şu güzel vücudu yakında saracak, öpecekti. Onun bakışlarını bakışlarında, kokusunu kokusunda hissedecekti. O da "Aydoğmuş'um!" diyecekti. Şimdi niye söylemiyordu sanki?

- Aydoğmuş'um!
- Efendim! Konuşma böyle!
- Niçin? Otur yanıma!
- Hayır, gideyim artık.
- Düğünden söz etmedik.
- Ben hazırım, ne vakit istersen!
- Babanla babam gününü kararlaştırsınlar mı?
- Evet!
- Sahi mi?
- Evet!
- O yok mu içinde?
- Bilemem!
- Beni sever misin?
- İstersen!

- Ya o gelirse?
- Gelmez!
- Gelirse dedim!
- Sözüm sözdür senin karınım!
- Ver elini bana, ne olur ver elini bana!

Aydoğmuş yine bocaladı. Bir el vermek, birdenbire bir hayat vermek gibi geliyordu ona. Ya da göz önünde birisine ihanet ediyordu. Elini uzatmışken vazgeçti.

- İsteme benden, dedi, sonra! Ne istersen olur elbet!

- Aydoğmuş'um! Seni çok seviyorum. Seni elimden kimse alamaz benim. Yıkarım! Bil ki, aramıza biri girerse yaşatmam.

- Konuşma böyle Kaya Alp yiğidim! Sen çok kuvvetlisin. Senin bileğini kimse bükemez. Ben de bunun için kahrolurum!

- Neden?

Aydoğmuş yürümeye başladı. Kaya Alp hemen ayağa kalktı, iki adımda yetişti ona:

- Neden dedim?

- Bir kurt öldürmüştün benim için. Sonra direnmeme aldırmadan kucaklayıp Dede Baba'nın yanına götürmüştün. Çok fena olmuştu! Kim söylemişse bilmem, kulaktan kulağa yayılmıştı bu olay: Bugüne kadar hâlâ söylenir. Yıktı beni. Aydoğmuş, bunun için evlenir diyen bile çıktı. Gayrı bana Söğüt'te yaşamak kalmadı. İyi mi, kötü mü ettiler, geçti hepsi de. Çok güçlüsün sen, Kaya Alp yiğidim!

Daha fazla konuşsa belki istemediğini söyleyecekti. Kaya Alp'ın soluğunu da ensesinde hisseder olmuştu.

- Seviyorum seni, diye durmamacasına fısıldıyordu Kaya Alp! Bekledim, yine de beklerim. Kaçma benden. Düğünün daha uzatılmasını istersen de beklerim.

- Hayır! Gün düşürsünler hemen evlenelim, bitti gayri, bitti...

Aydoğmuş üzgündü. Kaya Alp titriyordu. Gün ise renk değiştiriyordu gökte. Bulutlar vardı beyaz beyaz, maviler vardı yer yer. Rüzgâr da esiyordu, ümitle ümitsizlik arasında bocalarcasına. Kaya Alp artık durmadan konuşuyordu.

- Her şey senin için olacak! Savaş da, barış da. Evimiz bitmek üzere, görenin gözü kamaşacak. Çeşit çeşit kılıçlarım duvarda asılı duracak. Kısraklarım tavlada dolaşacak. Kalkanımı, mızrağımı gören benim de olsun diyecek. Hep senin için. Halılar sereceğim yerlere,

yürürken ayağın incinmesin diye. Ocağımız tütecek ki, durmamacasına. Hep senin için! Davarlarımızı salacağız ovaya! Kuzular da olacak. Tekfurların karşısına dikildim mi "Heyt" diye bağıracağım. Hep senin için. Bir yastığa baş koyduk mu, uyumazsan ben de uyumam, gözümü kırpmamacasına sabaha kadar. Yavrularımız erkek olursa Turgut Alp ağam yetiştirir, yok, kız olursa anan Aykaan Bacı yetiştirir, bağrına basaraktan.

Aydoğmuş sendeledi, neredeyse olduğu yere çökecekti. Sararmış, nefessiz kalmıştı. Bu sefer o da titriyordu.

- Sus, diye yalvardı. Sus Kaya Alp yiğidim! Olacak, olacak! Sen gamlanma!

Sonra koşmaya başladı olanca hızıyla; taşlara, topraklara aldırmadan. Kaya Alp arkasından,

- Nereye? diye haykırdığı halde koştu.

Bir an durup soluğunu tazelemeye çalışırken aşağıdan birinin yaklaşmakta olduğunu gördü. Kaya Alp arkasından geliyordu, dizlerini vura vura. Aydoğmuş ise toparlanmaya çalışıyordu, perişan halini giderebilmek için. Ediğinin bir teki kalmıştı yolda, yemenisi omuzlarına düşmüştü. Saçları dağılmıştı, uçuşur gibiydi.

Kaya Alp durdu gelen adam durdu ve sonra gelen adam:

- Aydoğmuş! dedi.

Aydoğmuş baktı ona, baktı da tanımaya çalıştı. Daha doğrusu hemen tanımıştı da ummak ve görmek istememişti. Dayanamadı, uzaklaşamadı, kendisini zorladığı halde susamadı:

- Aydoğdu! dedi; Sen misin? Geldin mi? Nasılsın? Sevindim, sevindim!

Hepsi bu kadardı. Şimdi daha hızlı koşuyordu. Ediğinin öteki teki de fırlamıştı ayağından. Biraz sonra sendeledi, düştü, kalktı, yine koştu.

Aydoğdu sanki biraz daha boylanmış, biraz daha irileşmişti. İnce bir sakal bırakmıştı. Yorgun bakışları altında dudakları gerilmişti. Başındaki sarığın bir ucunu omuzuna düşürmüştü. Yedeğinde bir at vardı, heybesi kitap doluydu:

- Nereye, diye haykırdı, nereye gidersin Aydoğmuş?

Aydoğmuş bu soruyu duymadı bile, düşe kalka çoktan gözden kaybolmuştu. O zaman Kaya Alp:

- Dede Baba'ya mı uğrarsın? diye sordu.

- Dede Baba'ya!
- Evi biraz ilerdedir.
- Bilirim, söylediler.
- Söğüt'te mi kalacaksın bundan sonra?
- Evet!
- Görüşürüz öyleyse, görüşürüz!

Kaya Alp uzaklaştı, Aydoğdu uzaklaştı. Gerilerden Aykaan Bacı'nın sesi işitiliyordu.

- Kız nerede? Aydoğdu gelmiş! Kız nerede?

Gece gerçeği gizlerdi, gün olanı sererdi insanların önüne. Kişiler ufukların ardındakini bilemezlerdi. Söğüt de bundan böyle ileride ne olacağını bilemezdi. Elbette zaman, günün getirdiklerini taşıyacaktı önlerine...

Gönüllerin Dili

Dede Baba, heyecanını yenmeye çalışarak okşadı onun yüzünü, bağrına basıp kucakladı. Yavrusunu seven bir baba gibiydi. Zaman zaman duralıyor, buğulu ve yorgun gözlerle seyretmeye çalışıyordu Aydoğdu'yu:

- Nerelere gittin oğlum, ne yaptın bunca yıl?

- Horasan'a, Bağdat'a, Şam'a kadar uzandım. Konya'da oyalandım. Hacıbektaş'ta bulundum.

- Okudun mu?

- Evet!..

- Ne okudun?

- Zâhirî ve bâtınî bilimleri araştırmak kısmet oldu bize.

- Moğol'u yarıp nasıl yaptın bunca işi?

- Vaktiyle sizin yaptığınız gibi.

- Irmaklar nasıl akarmış öğrendin mi?

- "Allah, Allah deyu" der şair..

- Aşk neymiş bildin mi?

- Ona hoş görünmek, ona yaranmak, onun sevgisini kazanmaktır aşk.

- Nasıl dünyaya gelmişsin anladın mı?

- Kendini görmek istemiş, kendinden bir parça vermiş bize.

- Zafer neymiş?

- Nefsini yenmek.

- Dost kimmiş?

- Kendini tanımak!

- Düşman kimmiş?

- Kendi nefsimiz!

- Mal mülk neymiş?

- Ruhtan başka satılan her şey!

- Sever misin?

- Sabrederim!

- Otur oğlum, yine sokul bana. Nefesini nefesime kat. İşte ben, işte elim, ikisi de senindir. Heybemde üç dört kitap daha bulunur, sana okutmaya kısmet olmamıştı. Kendi malındır, bende kalmasın. Giderken götürmediklerini de sakladım...

Onları ayakta, kapının önünde Aykaan Bacı dinliyordu. Donmuş kalmış gibiydi bacıların başı; kadere boyun eğmişti sanki. Konuşulanları anlamaya çalışıyordu, yine de kavrayamıyordu.

- Oğul sakal da bırakmışsın. Boyun daha uzamış gibi gelir bana. Ama yorgunsun, yat, ben seni beklerim.

- Babam olamaz! Yorgunluk bize göre değildir, ben seni beklerim sabahlara kadar. Borcum vardır, ödeyemem.

- Alacaklısı olanın borcu olur, sen ödedin.

- Irmakların suyu bitmez, durmadan akar gider. Öyle borçlar vardır ki, ödemekle tükenmez.

- Oğul dünya nedir?

- Bir emanet! Alacaklısı için yaşanır.

- Yurt nedir?

- Bacası tüten bir ev.

- Türk'ü sever misin?

- Dal ağacıyla övünür!

- Niye döndün Söğüt'e?

- Kutlu Dağ'ı öğreten bilir bunu.

- Keşke biraz daha geç gelseydin. Ben beklerdim seni. Kutlu Dağ'ın ötesinde de seni çağıran olmadı mı?

- Sen varsın ya!

- Başka?

- Dön dediler, yeter dediler!

- Daha başka?

Aydoğdu ilk defa cevap vermedi. Öylesine ki, evvelâ önüne baktı, sonra başını Aykaan Bacı'ya çevirdi:

- Anacık, dedi. Senin hatırını soramadık. Kusura bakma. Dede Baba'yla daldık gitti. Nasılsın?

- Nasıl olurum? Sen nasılsın?

- Bildiğin gibi!

- Bir şey bilemem. Anlat.

- Aydoğmuş nasıl? Beni görünce kaçtı.
- Kaçar!
- Niçin?
- Sözlü de onun için!
- Kiminle?
- Kaya Alp'la, yakında evlenirler.

Dede Baba Aydoğdu'nun elini tuttu. Yüzünü iyice seçemediğinden ne halde olduğunu göremiyordu. Yine de anlamaya çalışıyordu. Halbuki Aydoğdu dimdik duruyordu. Sendelememişti, sararmamıştı, böyle bir haberi bekler gibiydi. Aykaan Bacı:

- Ben senin arkandan yola çıktım, dedi.
- Neden?
- Bulup getirmek için!
- Sonra ne oldu?
- Ne olsun? Yer yarılmış da dibine girmiştin. Bulamadım, geri döndüm.
- Bulsaydın?
- İçim istemese de rızam vardı.
- Şimdi?
- Kalan geçti. İş bende değil. Kız beklemekten yoruldu. Kaya Alp aslanım, dayattı. Aydoğmuş boyun eğdi. Oldu, bitti. Ben senin yerinde olsam kalmam Söğüt'te!
- Niçin?
- Kaya Alp kıskanır, kıskanır da elinden bir kaza çıkar; yazık olur.
- Kime?
- Sana! Okumuşsun, dirsek çürütmüşsün. Bunca yılını harcamışsın. İstemem doğrusu! Bütün Söğüt birbirine girmeden git buradan. Onlar çocuğa karışsınlar, anlasınlar dünyayı, sonra gel; başımızın üstünde yerin var.
- Aydoğmuş ne der?
- Kime ne der?
- İçi ne der?
- O dediğini dedi. Bundan böyle lâfı mı kalmış? Üstüne yürüme, yaralarını deşme. Kime faydası dokunur? Git buradan.
- Gitmem! Artık Söğüt'ten başka yere göç edemem.

O zaman umulmadık bir şey oldu; Aykaan Bacı diz çöktü, ellerini uzattı, yalvarır gibiydi:

- Beni dinle Aydoğdu Çelebim, beni dinle.

- Dinlemem seni Aykaan Anam, dinlemem.

- Varma yaralının üzerine, büsbütün çökertme çökmüşü. Ben kızımı bilirim, yeni yeni ayılmışken onu bir daha yerlere serme. Bundan böyle hiç kimse çözemez bu kör düğümü. Ağladığı yetmedi mi, dövündüğü yetmedi mi? Bunca yıl yolunu gözleyip beklemekten bunaldı da dayanacak bir yer aradığı yetmedi mi? Şimdi düzlüğe çıkmışken, ko yürüsün yolunda. Sen de al kitaplarını, okut okutacağını.

- Öyle yaparım!

- Nasıl, gider misin buradan?

- Hayır! Yine de Aydoğmuş yürüsün yolunda, yüzünü bile görmem. Selâm söyle ona, unutmuş de benim için. Seni hatırlamak bile istemedi de. İyi olmuş, Kaya Alp gibi bir yiğit varken başkasına gönül bağlanır mıymış dedi de.

- Sahi mi? Ya senin için ne der?

- Bağırsa da, çırpınsa da ben onu susturmasını bilirim.

- Kız yakınında olsa da mı? Gözünün önünde bulunsa da mı?

- Uzaktayken de neredeydi Aykaan Ana?

- Hiç gitmedi mi?

- Hiç!

- Vay, vay başıma gelenler! Ben neler yapmışım, kimleri çiğneyip de geçmişim? Ah Aykaan, ah canı çıkası Aykaan! Seni kara topraklar bile paklamaz! Mezarında rahat yatamazsın bundan böyle! Kırk ite kırkar parça ekmek de versen, kırk gün başını secdeden de kaldırmasan, kırk ocağı üfleyip kırk bacayı tüttürsen de para etmezsin! Hay Allah'ından bulası Aydoğdu Çelebi, beni düşman değil, sen devirdin şimdi. Kal, burda kal. Ayrılma Dede Baba'nın yanından. Ben ikinize de bakarım. Kimse kılına bile dokunamaz!

Aykaan Bacı bir okla yaralanmış gibi, üzerinden atlılar geçip çiğnenmiş gibi, bir duvar çöküp uzun süre altında kalmış gibi sendeleye sendeleye, daha doğrusu yuvarlana yuvarlana evden çıktı. Bir süre duraladı kapının önünde. Geri dönmek istedi, yapamadı. Kılıcını çıkarıp kırmak istedi, bunu da yapamadı. Sonra yavaş yavaş düşmemeye çalışarak uzaklaştı.

Derin bir sessizlik oldu odada. İyice karanlık basmıştı. Bir yağ kandili yaktı Aydoğdu. Gelip yine Dede Baba'nın yanına oturdu. Dede Baba soluyor, güçlükle nefes alıyordu:

- Karnın acıktı mı oğul?
- Hayır!
- Sana bir şey daha sorsam mı?
- Buyur!
- Bu kadar kuvvetli miydi? Aykaan Bacı'ya anlattığın kadar kuvvetli miydi?
- Daha da fazla!
- Ben de bilememişim! Böylesini düşünememişim! Nasıl dayandın?
- Dediler ki, gerçek aşkı öğrenebilmek için beşerî aşkı tatmak, onunla yanmak, bir süre tutuşmak gerek. Böylece avundum. Ne yazık ki, gerçek aşka hâlâ kavuşamadım. Çünkü onu, o sürenin sonunda içimden atamadım.
- Şimdi?
- Değişmedi.
- Nerede dolaşırsın öyleyse?
- Bende seni görür, elimin erişemeyeceği yerde onu ararım.
- Bulabilir misin?
- Henüz değil!
- Bana aşk nedir, diye sormuştun vaktiyle, hatırlar mısın?
- Evet!
- Şimdi soracağın bir şey var mı?
- Kendini anlat, yaşa ki yaşayayım!
- Elimi vermem yetmez mi?
- Gönüldeysem avunurum!
- Oradan oğul! Birisi daha var, ikiniz yanyana. Hep aynı oluyor. Bir farkla! Benim dönüşümde, olan olmuştu. Seninkinde ise, olan olacak.

Dede Baba bu sefer de üşümeye başlamıştı. Sanki kış birden bastırmıştı, çeneleri birbirine vuruyordu. Anladı bunu Aydoğdu, birkaç kuru kütük attı ocağa, dal parçalarıyla tutuşturdu. Alevler yükselirken yüzlerde başka hayaller gezinmeye başladı. Öyle hayallerdi ki bunlar, görüneni yansıtıyordu.

- Gözlerin parlıyor Dede Baba!
- Gerçeği görmeye çalışıyorum oğul!
- Görünenin altındakini mi?
- Beni çoktan geçmişsin oğul!

- Hayır Babam, gölgene sığınmışım!
- Tankut Alp'ı gördün mü?
- İznini alıp ayrıldıktan sonra bir daha karşılaşamadım. Dönüşte çok aradım.
- Akşehir civarlarında Moğol avlarmış!
- Yıllardan beri mi?
- Yıllardan beri! İstemez misin o da yanında bulunsun?
- Elbette, birgün ona da kavuşurum. Yaşlanmıştır şimdi. Mert ve yürekli adamdı babam; ben onun gibi olamadım. Başına bir hal gelirse çok üzülürüm!
- Gamlanma! Bakışlarına gölge düşürme. Sen ve ben...

Dede Baba birden sustu, doğrultmaya çalıştı. Başaramayacağını anlayınca elini kalbinin üzerine bastırdı:

- Beni kaldır ve şu yatağa yatır oğul, dedi.
- Emredersin Baba'm!
- Sakın üzülme, telaşlanma!
- Neyiniz var?
- Bil ki ben mutluyum, bir yerimde bir sızı varsa da ben yine mutluyum, sen geldin ve gün doğmak üzere...

Aydoğdu onu kucaklayıp, bir kuş kadar hafifmişçesine sedire yatırdı, üzerini örttü, yanında diz çöktü:

- Size bir destan anlatayım mı? diye sordu.
- Sesinden anlıyorum ne diyeceğini oğul, yorulma!
- Bir çorba içer misin? Hemen pişiririm!
- Zorlama kendini Aydoğdu, görüyorsun biliyorsun!
- Hayır! İnanmak istemem.
- İnan; ne iyi değil mi?

Dede Baba öksürmek istedi, göğsüne bir sızı yayılmış olmalı ki başaramadı. Boğazında bir düğüm vardı, nefes almasını gittikçe zorlaştırıyor, konuşmasını engelliyordu.

- Gidip bir hekim çağırayım Dede Baba! Hemen gelirim. Dinlen.
- Hayır oğul! Bir ışık daha yak yeter! Aydınlık olsun! Ne güzeldir günü kucaklamak, ne güzeldir yıkanmışı bulmak!

Başını kıpırdatmaya çalıştı, yorgun gözlerini oynattı. Ve sonra bir an daldı, uzaklara gitti, çok uzaklara.

Aydoğdu koştu, bir kandil daha yaktı. Dede Baba'nın başucuna koydu, ellerini kavradı, öpmeye başladı.

O zaman Dede Baba ayıldı, güçlükle konuştu:

- Dinle beni oğul! Öyle görürüm ki mumun alevi sönmek üzeredir. Üzülme dedim sana, sakın yas tutma. Herkes geldi, yürüdü ve gitti. Ben de öyleyim, sen de öyle olacaksın! Gidenin değil, bırakmayanın ardından ağlamalı. Ben bıraktım, kabul edersen seni. Evlâdım, oğlum! Sakın bu toprakları unutma, burada yaşayanları sev. O evin bacası hep tütsün. İşte hepsi bu! Beklemiştim seni, bunun için yaşamıştım, geldin. Yoksa başlangıcın sonunu göremeyeceğimi bilirdim. Artık alışverişim kalmadı, alacaklıya borcumu ödemeye giderim.

Başını yanına çevirmek istedi, gücü yetmedi, fakat öksürdü. Bulanık gözleriyle bir kere daha görmeye çalıştı Aydoğdu'yu. Dudaklarında bir gülümseme vardı. Fısıldadı:

- Beni bir tepenin üstüne gömün! Yanından bir yol geçsin. Akça Koca Gazi nasıl nal sesleri duymak isterse, ben de oradan hür insanların, sevenlerin, ezilmemişlerin gidip geldiğini seyredeyim. Bir ağaç başucumda rüzgârla sallansın, hep sallansın! Bana gönüllerin dilini taşısın. Ve sen, sen...

Sözünü tamamlayamadı, başı kaydı, gözleri alabildiğine parladı. Hepsi bitti. Sevmiş, sevilmiş, yaşamış, yaşatmış, ummuş ve beklemiş insanların mutlu sonuydu bu. Sessizce gitmek, bilerek gitmek...

Aydoğdu bir süre kıpırdamadan durdu. Ağlamıyordu, belki de ağlayamıyordu. Özlediğini bulmuş, fakat çabuk kaybetmişti. Niçin diye soramıyordu, bunun sebebini Dede Baba zaten söylemişti.

Sıklaşan soluğunu dindirmeye çalışırken hemen gidip Söğütlülere haber vermeyi düşündü. Sonra vazgeçti. Geceyi onunla baş başa geçirmeye karar verdi.

Dede Baba'nın gözleri hâlâ parlıyordu. O gözleri Aydoğdu istemeyerek kapattı, yanında diz çöktü, alnından öptü, kandilin yorgun ışıkları altında geçmişi yaşamaya çalıştı.

Dede Baba birgün ona, "Baban Tankut Alp'ın batıya uzattığı mızrağın gösterdiği yerde yeni bir devlet kurulacak, kurulması gerek!" demişti.

Olayları daha evvelinden almalıydı. Babasıyla Söğüt'e gelirken Moğollar saldırmıştı. Dede Baba ile dağlara sığınmışlardı. En üzüntülü anında, Dede Baba Kutlu Dağ'ı anlatmıştı. O da hep Kutlu Dağ'ın içinde yaşar olmuştu. O zamandan beri de Dede Baba onu

bir evlât gibi bağrına basmıştı. Beslemişti, doyurmuştu, öğretmişti, duygu vermişti. Dede Baba hep söylerdi. Tankut Alp'a da söylemişti:

"Görmüşlüğümüzü, bilmişliğimizi, düşünmüşlüğümüzü sizin gücünüze katacağız! Selçuklu çökecek. Bu çöküntünün altında ezilmemek için kafaca güçlü, vücutça dinç olmak gerek. İnanmışlığına, en önemlisi inandığının inanmışlığına saygı göster."

Moğollar baskın vermeden evvel ovada konuşurlarken Tankut Alp sormuştu ona: "Kimsin?" O da cevap vermişti: "Görmüşlüğüne göreceklerini katmaya çalışan bir ihtiyar!"

Yıl 1281'di o vakit. Aydoğdu onbeş yaşında bir çocuktu. Okumaktan ve öğrenmekten başka bir dileği yoktu. Babası Tankut Alp da bunu anlamış, hoş karşılamış, eline silah vermemişti. Aradan on bir yıl geçmişti. Söğüt'te ilk gece gördüğü Aydoğmuş hâlâ içinde sönmeyen bir meşale gibi, Dede Baba ile babası Tankut Alp'ın ortasında yanıp dururdu, tutuşurcasına... Ondan uzak oldukça ona yaklaşırdı. Çaresiz kalır dövünürdü. Dede Baba okşar, avuturdu Aydoğdu'yu. Bir bildiği vardı. Onu, olmayacağın peşinde koşturmamaya çalışmış, zaman zaman biraz avunabilmesi için de, "Git, gör" demişti. Bir gün ona, "Duaların, Tanrı'yı içinde görürsen, Tanrı aşkını içinde bütün aydınlığıyla tadarsan, yeter!" demişti. O vakit Aydoğdu, "Yol göster bana!" diye yalvarmıştı.

"Bu benim harcım değil evlât, belki ilerde, benim duraladığım yerde, eğer istersen başkaları yürütecek seni o yolda."

Sonra Aktopraklık, sonra babasıyla uzaklaşış, daha sonra babasını bırakıp diyar diyar dolaşış...

Doğuda, bir kovuğun içinde fırtınanın sesini dinlerken bir derviş sokulmuştu yanına, "Bilginin ışığı kapalı gözleri bile aydınlığa kavuşturur. Gel seni götüreyim!" demişti.

Horasan illerinde, içinde kıpırdanan Aydoğmuş'un feryadını duymamak, Moğol atlılarını görmemek, çırpınan insanları seyretmemek için alnı günlerce toprakta kalmıştı. Yol göstereni sormuştu:

- Neredesin?
- Bilemiyorum!
- Ne gördün?
- Karanlığın ardında bir ışık!
- Belki yaklaşacaksın, sabret!
- Sabredeceğim.

- İçindekini atamazsan o ışığa kavuşamazsın, bunu bil.

Yine de o doruğa erişememişti. Sadece gerçekle görünenin arasına bir köprü kurabilmişti.

Bağdat'ta, dizlerinin üzerinden kalkmamacasına bir mum ışığı altında sabahlara kadar okumuştu. Başka bir hocası ona riyaziye öğretmişti, önüne kitaplar yığmıştı. Sonunda Aydoğdu'ya,

"Git, demişlerdi, geldiğin yere dön!"

"Niçin?" diye sormuştu.

"Çağıranların var! Yeni görevlerin var! Sen bu kadarsın! Daha fazla uzanmaya gücün yetmez!"

"Kalmak istiyorum yaşatanı yaşamak istiyorum!"

"Allah'ın zâtında beka bulamıyorsun, hak ile hak olamıyorsun. Kendini yendin yeter, dayanabilirsin övün, öğrendin, öğretebilirsin sevin!"

"Ben korkuya bağlanmış bir insan değil miyim?"

"Hayır! Sen geçmişten kopamayansın!"

"Niçin?"

"O da gerek! Köprünü yıkma. Görünene kucağını aç! Git oraya!"

"İstemiyorum!"

"Beşerden uzaklaşıp bütününle Allah'a bağlanamıyorsun. Altını taşla bir sayamıyorsun. Bulanıklıktan durulup düşünce ile enginlere dalamıyorsun. Hakikati bütünüyle gördün mü?"

"Hayır!"

"Hak benim deyip kemiklerinin kırılmasına gönlün yatar mı?"

"Bilemem!"

"Yurdunu özleyensin sen. Bilginle karanlığı aydınlatmak isteyensin sen!"

"Evet, özlüyorum!"

"Bu kadar yeter! Beşere koş, yardım et, çağırana git! Unutma ki, dinler birdir. İlim herkesindir. Kötü inançları çökert. Bekleyeni bekletme! Sakın düzeni yıkma."

"İlimden yanayım, düzeni yıkmam."

"Yoksulu koru, kimseye kin duyma, olmayacağın ardına düşme, sev, sakın bölme. Hemen git..."

Aydoğdu dönüşte, Konya'da Mevlâna Celâleddin Rumî'nin *Mesnevî*'sini aylarca uğraşarak kopya etmiş, Selçuklu'nun çökmek üzere olduğunu görmüş, Moğolların insafsızlığına bir kere daha şahit ol-

muş, bir süre de Hacı Bektaş'ta oyalanmıştı. Ona orada *Velâyetname*'den söz etmişler, Söğüt'e arkasından geleceklerini, yurtluk edineceklerini söylemişlerdi.

İşte sabah oluyordu. Kandiller çoktan sönmüştü. Ocakta alevler tükenmişti. Gün doğmakta güçlük çekiyordu.

Aydoğdu doğruldu, bu sefer gözleri yaşlarla dolmuştu. Bütün bir gece Dede Baba ile başbaşa kalmak isterken kendini yaşamıştı. Yine de bu yaşamak, Dede Baba'ya hesap vermek demekti.

Dede Baba da bilirdi bunları elbette, fakat, o yurdundan kopmak istememişti. Belki birileri ona da, "Git, demişti. O da onun aynıdır. Bunu bil, yine de git!"

Bütün düşünceler bir an gelir, insanın beyninde karışır ayırt edilemez hale dönüşürdü. O zaman insanı koyu bir karanlık boğardı. Ne yapacağını bilmez, çılgına dönerdi. Bundan kurtulmak, aydınlıkla olurdu, ışıkla!..

Şöyle demişti bir inanmış, "Herkes seni sever, fakat, ben tek başıma hepsine bedelim."

Bu söz Allah'a yönelmişti şüphesiz, fakat kişi kişiye de seslenirdi böyle; hislerinin coşkunluğunu durduramadan.

Aydoğdu kapıyı açtı, sabah rüzgârını ciğerlerine doldurdu. Bir kere daha Dede Baba'ya baktı ve sonra Söğüt'e doğru yürüdü...

* * *

Herkes o tepenin üzerindeydi. Osman Bey, Orhan Bey, Akça Koca, Şeyh Edebalı, Turgut Alp, Ayhan Çavuş, Abdurrahman Gazi, Kaya Alp, hepsi... Tacettin Hoca el bağlamıştı. Aydoğdu ayaklarının dibindeki yeni kazılmış taze toprağa bakıyordu. Köse Mihal'le Nevzat yanındaydı. Yahya Usta Hasan Alp'ın elini tutmuştu.

Biraz aşağıda gençler hemen yol yapmaya başlamışlardı. Dede Baba'nın hür insanların, sevenlerin, ezilmemişlerin gelip gittiğini seyretmesi için... Yol, Dede Baba'nın evinin yanından da geçecekti, böylece Söğüt'e uzanacaktı.

Söğüt sessizdi. Kadınlar evlerine kapanmıştı. O gece ağıt yapmayacaklardı. Dede Baba ilk hastalığında bunu istemediğini söylemişti.

Dede Baba uzun süre unutulmasa da acılar, gün gelir dinerdi. Zaman yardım ederdi kişiye.

Böylece geldikleri gibi, Dede Baba'yı tepenin üzerinde bırakıp döndüler. Sadece Aydoğdu bir süre oyalandı; rüzgârda sallansın diye bir servi dikmek için. Sonra eve döndü kapıyı kapadı ve bir daha çıkmadı.

Günler geçti, belki de aylar, Aydoğdu'nun dizinin üzerindeydi Dede Baba'nın kitapları. Heybesini duvara asmış, âsasını sedirin üzerine koymuştu.

Osman Bey gelmiş, Orhan Bey gelmiş, Akça Koca gelmiş, Ayhan Çavuş, hatta Aykaan Bacı uğramıştı. Yemek bırakmıştı ona Aykaan Bacı; ellerini ovuşturmuş, birşeyler söylemek istemiş, sonra vazgeçip dönmüştü. Şeyh Edebalı ise uzun süre yalnız kalmıştı onunla.

Mevsim bahar mıydı, yaz mıydı, Söğüt'te neler olurdu? Şimdilik bunları bilmek istemezdi Aydoğdu! Elbet birisi ona Aydoğmuş'un evlendiğini söylerdi. Gönülde Dede Baba yatarken, donuk bakışlarda birkaç damla yaş parıldarken beşere uzanacak eli geleceği beklerken, sevindi Aydoğdu bu habere; ümidi tükendi gölge kayboldu diye. O zaman Şeyh Edebalı'ya kadar gider, dönüşte Osman Bey'le konuşup yapmak istediklerini anlatır, iznini alırdı.

O sabah kapısı vurulunca isteksiz açtı. Tacettin Hoca yamaklarından birini gönderdi sandı, fakat yanılmıştı. Sendeledi, anlamaya çalıştı. Karşısında Aydoğmuş duruyordu. Biraz ilerde de Seher Kız yol gözlüyordu.

- Aydoğdu!
- Gelmeseydin!
- İstersen giderim!
- Hemen!
- Kırgın mısın?
- Değilim! Ne var ki?
- Anneme beni unuttuğunu söylemişsin. Yüzümü bile görmek istemezmişsin!
- Doğrudur. Söyledim!
- Ben sana ettim, sen bana etme Aydoğdu!
- Kapa gözlerini. İçindekini kov. Başarırsın, mutlu olursun; ben sadece bunu isterim.
- Sahi mi? Düğün bir hafta sonra. Yahya Usta düğüncülüğe başladı bile. Oku götürür herkese.

- Götürsün! Sev onu! Seversin de... İyidir Kaya Alp. Seni ister gönülden, ta o zamandan beri...

- Bana bir diyeceğin yok mu?

- Geri mi dön diyeyim? Gel mi diyeyim? Demem, olmaz, hiç olmaz.

- Yok! Yapamam, bunu zaten yapamam! Söz verdim bir kere. Gönül bilirim; gönül yıkmam!

- Ne dememi istersin öyleyse?

- Affetmeni! Hepsi bu! Bunun için geldim katına!

Aydoğdu elini uzattı. Aydoğmuş da uzattı. Sonra ateş görmüş gibi çektiler ellerini.

- Git Aydoğmuş'um! Sen suçlu değilsin. Üzme kendini. Ben varacağım yere vardım, sen taşıdın oraya kadar beni.

- Ben mi taşıdım? Hayır! Anlamam bir türlü böyle konuşmaları.

- Son görüşmemiz olsun bu!

- Nasıl avunurum!

- Çocukların olur, kocanı daha fazla seversin! Ne güzel değil mi?

- Güzel ya!..

- Bacım ol, bacım kal!

- Kalayım! Sen sakın gamlanma.

Aydoğmuş zayıflamıştı; yüzü solgun, bakışları yorgundu. Yemenisine iyice bürünmüştü. Galiba üşüyordu. Onu üşüten, Dede Baba'nın mezarı başındaki küçücük servide gezinip gönüllerin dilini taşıyan rüzgâr olsa gerekti.

İçeri girmemişti Aydoğmuş; saçlarını salıvermemişti önüne, yine de kopamıyor, kapının önünden ayrılamıyordu, belki bir daha göremem diye.

Onları Seher Kızın bağırması ayılttı. Seher Kız can çekişircesine haykırıyordu:

- Kaya Alp geliyor! Kaya Alp geliyor!

Güçlükle ayrıldılar. Kaya Alp'ın ayak sesleri beyinlerinde çınlıyordu sanki. Seher Kız ise soluyordu da uzaklaşamıyordu bir türlü ve Kaya Alp yaklaşıyordu:

- Sen ne ararsın burada Aydoğmuş?

- Hiç, Kaya Alp! Hatır sormaya geldim!

- Niçin?

Kaya Alp zırhını giymişti, belindeki kılıç yetmiyormuş gibi elinde de bir kılıç tutuyordu. Yine sağ gözü ufalmıştı. Bu sefer Aydoğdu'ya sordu:

- Niçin çağırdın onu?

- Ben çağırmadım!

- Çağırmasan gelir miydi?

- Ne var ki? İçeri bile girmedi.

- Girmemekle?.. Seher Kız neden dışarıda nöbet bekler? Gizli iştir ve bu gibi gizli işlerin hesabı sorulmalıdır!

- Yanılırsın! Dar görürsün! Düşün, anlarsın!

- Anlayacak ne var? Hepsi ortada. İkimiz fazla geliriz, birimizden birimiz gitmeli.

- Neden? Durul, dinlen, sonra gel konuşalım! Bırak Aydoğmuş'u gitsin. Kendini yen Kaya Alp!

- Çık dışarı! Kapının içinde durma, al şu kılıcı eline.

Seher Kız olduğu yerde çırpınıyordu, ne yapıp ne yapmaması gerektiğini kestiremiyordu. Aydoğmuş'un Kaya Alp'ın önünde diz çöktüğünü görünce daha fazla dayanamadı, geldiği yere doğru yuvarlanırcasına koşmaya başladı.

Aydoğmuş yalvarıyordu sanki:

- Etme Kaya Alp! Ne suçu var Aydoğdu'nun? Kime el atmış, kime kötü söz söylemiş? Varmışım katına, hoşça kal, demek için. Bunca yıl tanışıklığımız vardı, gelmese miydim?

- Gelmeseydin! İnanmam zaten buna! Anan Aykaan Bacı sağda solda Aydoğdu'yu över oldu. İlk günü Dede Baba'yla konuşmalarını dinlemiş. İyice anlamamış ne dediklerini, yine de. "Yamanmış Aydoğdu, biz bilmemişiz!" der herkese.

- Demekle ne olmuş Kaya Alp yiğit, ne olmuş?

- Seni benden ayırırlar, sözlerinden dönerler. Büyülemiştir bu adam, Aykaan Bacı gibi birisini bile.

- Hayır Kaya Alp! Ben seninle evlenirim. Hem de bir hafta sonra. Sözüm sözdür, caymam!

- Sahi mi?

Kaya Alp soludu, bir süre konuşmadı. Düşünüyordu, anlamak ve inanmak istese gerekti.

Aydoğmuş ayağa kalkmıştı. Aydoğdu olduğu gibi duruyordu, hiç kıpırdamamıştı. Kaya Alp silkindi, sanki bir rüya görmüş gibiydi.

- Olmaz, dedi.
- Ne olmaz Kaya Alp yiğit?
- Aydoğdu ile ben bir yerde kalamayız.
- Niçin?
- Sana bir soru sorsam cevap verir misin?
- Sor!
- Sever misin onu hâlâ?
- Ne dememi istersin?
- Ya beni?
- Seni mi, söylememiş miydim?
- Kaçamak konuşursun! Beni yıkar, yerle bir edersin!
- Sen istedin Kaya Alp yiğit! Sen istedin! Ben de, evet dedim. Kötü mü yaptım? Seni beğenirim, iyiliğini isterim.
- Neden Kaya Alp'ım demezsin şimdi?
- Burada mı?
- Burada!
- Bastığın yeri çökertme Kaya Alp! Düşme üzerime! Çocuklarımın babası ol, yetmez mi?
- Yetmez! Bu adam buradan gidecek.
- Ne olur, benim için dokunma ona! Benim için!
- Senin için mi?
- Evet!

Kaya Alp yine duraladı. Hatta sendeledi. Adalelerinin gerildiği, boyun damarlarının şiştiği anlaşılıyordu. Sonra o yalvardı Aydoğdu'ya, hem de bir elini uzatıp yardım istercesine:

- Bu kız seni hâlâ sever, hiç unutamamış. Buna da boyun eğerim. Çünkü ben de... Öyle... Anlatamam ki... Yakışmaz, belki de... Öyle... Yine de bir arada olamayız, ne olur git buradan. Sana el sürmek istemem. Kendiliğinden git Aydoğdu Çelebi!

Aydoğdu baktı baktı da ona, dudaklarında o köprünün üzerinde dolaşanların acı ile tatlı arası gülümsemesi kaybolmadan:

- Hayır! Dedi. Size zararım dokunmaz, bu evde beni yalnız koyun!

Kaya Alp'ın yardım arayan eli birden uzandı. Aydoğdu' yu kolundan çekip dışarı çıkardı. Öteki elinde duran kılıcı önüne fırlattı:

- Çarpış benimle! En iyisi bu! İkimizden birisi yaşamamalı.
- Bunu da yapamam!
- Yapacaksın! Al kılıcı eline. Başka çare göremem!

Aydoğdu, önünde duran kılıcı ayağıyla itti. O gülümsemesini hiç eksik etmeden:

- Bize çarpışmak yakışmaz, dedi.

- Korkar mısın? Tatlı canının uçup gitmesini istemez misin?

- Canın ne kıymeti var? Ödünç taşırız onu.

- Öyleyse?

- Yakışmaz dedim sana. Adını kötüye çıkarma. Nefsini yen, gururunu kır. Olanı kabullen. Başın eğik dolaşmazsın.

- Kandırmaya kalkma beni. Bana kötü işler yaptırma. Erce ayıralım olmuşu olacağı.

- Ben ömrümde kılıç kullanmadım. Benim işim başka, dön geri Kaya Alp!

- Kılıç kullananları küçük mü görürsün?

- Hayır, büyük görürüm! Ama sen küçülüyorsun, ufalıyorsun Kaya Alp?

- Son sözün bu mu?

- Bu!

- Al öyleyse!

Kaya Alp'ın sol gözü büsbütün görmez olmuştu. Her yanı titriyordu. Aydoğmuş, "Yapma!" diye bağırırken, kılıcını kaldırıp indirdi. Yine de eli titredi, öylesine titredi ki, sadece Aydoğdu'nun omuzunu sıyırıp geçti kılıç. Eli titredi de denmezdi buna. Sanki bilinmeyen birisi onun bileğine yapışmış yana çekmişti. Halbuki Aydoğdu yerinden hiç kıpırdamamıştı.

- Kıyamıyorum sana, kıyamıyorum! Çarpış benimle, yalvarırım çarpış! Bitsin bu iş! İstersen sen sapla kılıcı göğsüme, öldür beni! Yeter ki yıkılmayayım, yerlerde sürünmeyeyim.

Aydoğdu'nun cevap vermesine vakit kalmadı. Aşağıdan öyle bir bağırtı geldi ki, üçü de başlarını çevirdiler, ümitle ümitsizlik arasında bocaladılar.

- Vardım ha! Geldim ha! Kimse yerinden kımıldamaya!

Aykaan Bacı soluyarak koşuyordu. Arkasından Seher Kız ona yetişmeye çalışıyordu. Daha geriden Söğütlüler geliyordu. Yosma Kız, kalabalığı yarıp öne geçme çabası içindeydi.

- Ne oldu Kaya Alp? Ne oldu?

- Ne olsun Aykaan Ana, ne olsun?

- Düşman mı var karşında?

- Var!
- Nerede!
- İşte o!
- O dediğin kim?
- Aydoğdu!
- Yazıklar olsun! Ananın verdiği süt, Turgut Alp'ın hocalığı, Osman Bey'imizle, Dede Baba'nın emeği, bundan böyle helâl midir sana?
- Ne yaptım ben, ne yaptım?
- Daha ne yapasın? Adam öldürmeye kalkarmışsın, hem de kimi? Canın kan akıtmak istiyorsa işte ben karşındayım! Kaldır kılıcını, yap hamleni! Gör bakalım neler olur?

Kaya Alp sendeledi, öylesine ki, tutunacak yer aradı, bulamadı, büsbütün sallandı.

- Aydoğdu Çelebi derler ona. Bugüne kadar yememiş yedirmiş, yatmamış yatırmış, uyumamış uyutmuş. Diz çürütmüş, dirsek çürütmüş. Diyar diyar gezip öğrenmiş ki öğretsin. Bağrına taş basmış, gözüne mil çekmiş, bir kör olası cadı karı yüzünden inim inim inlemiş bunca yıl. Yine de ses etmemiş kimseye. Allah'ına sığınmış! Alacağını almamış da bırakmış isteyene! Çekilmiş köşesine, kapatmış kapısını. Ağzından bal akar ki baldan tatlı, anlayan serinler, yıkanır, paklanır. Çakırpınar hiç kalır yanında. Dede Baba bile elini vermiş ona. Ne istersin ha, ne istersin?

Kaya Alp sadece,

- Hiç! dedi. Hem de zorla söyledi bu sözü, şaşkındı, üzgündü.
- Hiç mi? Nasıl hiç? Canını almaya kalkarmışsın? Azrail misin?
- Buradan git dedim ona, Söğüt'te kalma dedim ona, ikimize dar gelir dedim ona...
- Neee? Kayıların başı Osman ne zamandan beri beyliği sana buyur etti? Varsa böyle bir şey bilelim de ona göre adımımızı atalım.
- Yok!
- Yoksa rahat bırak Aydoğdu Çelebi'yi! Çekil karşısından. Bir hafta sonra yapılacak düğününü gözle.
- Yapamam! İçim susmaz bundan böyle!
- Neyi yapamaz mışsın, neden susmazmış orası?
- Seher Kız'ın durmadan sizin eve girip çıktığını gördüm. Bu sabah dolandı ortalık yerde de sonra Aydoğmuş'la buluşup gizlice

uzaklaştılar çitin öteki yönünden. Ben de peşlerine düştüm, zırhımı giyip elime bir kılıç daha alaraktan!

- Vay başıma gelen! Moğol domuzu mu gözlerdin? Savaşa mı giderdin? Daha helâlin olmadan sahip mi çıkar, yol mu keserdin? Hadi dön geri! Dil uzatma herkese bilip bilmeden. Bizde namus dilin oyuncağı değildir. Ve de gönlün keyfine hiç bağlı değildir. Dön geri derim sana! Konuşma uluorta.

- Hayır!

Turgut Alp oradaydı, Hasan Alp oradaydı, Sedef Hatun oradaydı. Akça Koca Gazi biraz geride duruyordu. Yahya Usta şaşkın şaşkın etrafa bakınıyordu. Tacettin Hoca bir pişmanlık içindeydi.

Bu sefer Turgut Alp sokuldu yanlarına; üzgün, fakat kararlı gözüküyordu:

- Kaya Alp, oyalanma daha fazla! dedi.

- Niçin ağam?

- Ne yapmak niyetindesin?

- Bilemem!

- Biliyordun!

- İki kişi bir yerde duramıyor ağam!

- Bunu o zaman düşünseydin. Ben sana söylemiştim.

- O zaman başka idi.

- Sen öyle sanırsın! Değişen yoktur. Durma daha fazla. Bunca insanı birbirine düşürme. Anan ile baban seni gözlerler. Onlar bile yaptığını uygun bulmazlar.

- Öyleyse bırakıp giderim!

- İyi edersin! Geç bile kaldın. Hemen git buradan.

- Değer mi ağam, acaba değer mi?

- Evet! Hele işleri bu hale soktuktan sonra!

- Ya ben ne olurum? Hiç beni düşünmez misin?

- Katlanırsın! Alpsın, dayanırsın! Giden yalnız sen değilsin! Haksızlık eden sonuna katlanır.

Kaya Alp annesiyle babasına baktı. Onlar başlarını önlerine eğmişlerdi. Oğullarını görmemeye çalışıyorlardı. Bu sefer Aydoğmuş'u süzdü, dizlerinin üzerine çöküp kalmış Aydoğmuş'u...

Kaya Alp'tı o, istediğini yapar, vurduğunu devirirdi, yine de yıllardan beri Aydoğmuş'u özlemiş, beklemişti. Şimdi ise hepsi bir anda yıkılmıştı. Yiğitlerin kalpleri çarpınca amansız olurlardı; söz dinle-

mez, lâf anlatılamazdı kolay kolay. Kaya Alp da böylesine kıvranıyordu.

- Al benim atımı Kaya! Sakın ölümü düşünme. Dolaş ve sonra dön. Biz seni bekleriz. Oyalanma daha fazla.

Turgut Alp yedekteki atını verdi Kaya'ya. O ise sadece:

- Hoşça kalın, dedi.

Kimse cevap vermedi. İçleri titrediği halde ses etmediler: Böyle anlarda konuşmak, duyguları dile getirmek alpları yolundan çevirebilirdi. O zaman hiçbir kuvvet olacak olanın önüne geçemezdi. Yalnız Aydoğmuş işin sonunu beklemeden Söğüt'e doğru koşmaya başladı, Aydoğdu sırtını çevirdi.

Kaya Alp, hayvanı dizginlerinden çekerek epeyce uzaklaşmışken bu sefer bir ses işitildi arkasından:

- Kaya Alp nereye?

Herkes bakındı bu sesin sahibine; Yosma Kız'dı bu.

Aykaan Bacı bir an üzüntüsünü unutur gibi oldu. Kaya Alp'ın annesi Sedef Hatun'la göz göze geldiler. Sonra Aykaan Bacı yerinden sıçradı, Yosma Kız'ın karşısına dikildi:

- Sana ne oldu Yosma Kız, sana ne oldu?

- Bana mı ne oldu Aykaan Ana? Bana mı ne oldu? Kaya Alp yiğidi böyle yalnız nasıl korsunuz?

- Ne varmış? Alp alplığını bilmeli! Atacağı adımı ölçmeli. Yaptığı işin sonunu düşünmeli!

- Olamaz! Olabilemez! Benim gönlüm dayanmaz!

- Dayanmaz da ne yaparsın?

- Ben de giderim.

Yosma Kız daha fazla konuşmadı; koşmaya başladı. Aykaan Bacı ona biraz ilerde yetişti, kolundan çekti:

- Dur hele, aklını başına topla, gitme!

- Giderim! Aşına aş katar dizine derman olurum onun! Elde, gurbette başına yastık, yoluna yoldaş olurum onun.

- Sus, ar damarı çatlamış! Sus! Kulağın işitir mi söylediğin sözü?

- İşitir! Aktopraklık'a boşuna mı tırmandım? Bunca yıl susup da boşuna mı göğsümü dağladım? Duramam artık; olan oldu, ne derlerse desinler yürürüm onun ardından, başını çevirmezse hiç konuşmam! İzlerim hep!

Sonra herkesin şaşkın ve üzgün bakışları arasında Yosma Kız bu sefer hızlı hızlı uzaklaştı.

- Gamlanma Kaya Alp yiğit! Ben geldim!

Olaylar öylesine birbirini kovalamıştı ki Söğütlüler o anda ne yapmaları gerektiğini kestiremiyorlardı. Şu ev, Dede Baba'dan Aydoğdu'ya kalmıştı. Birgün oraya bir gelin gelir miydi acaba? Şimdi bunu en fazla isteyen Tacettin Hoca ile Yahya Usta'ydı. Er gerek, erlik gerekti, ama, yola yolcu da gerekti. Bunu bilememişlerdi.

AYKAAN BACI yanında Yahya Usta olduğu halde Tacettin Hoca'nın rasathanesine geldi. Üzgündü, onu hiç böyle gören olmamıştı.

Tacettin Hoca:

- Sefa geldin Aykaan Bacı, dedi.

- Sefa bulduk bulmasına da konuşacaklarımız vardır.

- Hayır olsun, nedir o?

- Anlamamazlıktan gelme! İşte Yahya Usta işte sen, işte ben! Canıma tak dedi de uğradım!

- Ne var ki?

- Aydoğmuş yıllardan beri dışarı çıkmaz, yüzünü bile zor gösterir. Kocadı, gitti. Bazen kendi kendine türkü tutturur ki, susmamacasına. Bugün de öyle oldu.

- Haberim vardır, çok üzülürüm.

- Ya Aydoğdu ne yapar?

- Şeyhe gitti bir kere, sonra yerinden kıpırdamadı. O da yıllardan beri evinde oturur. Öğrencileri gelir, ders verir. Bunları bilirsin, bana ne sorarsın?

- Aydoğdu Çelebi benimle konuşmak istemez. Ne yaptım ben ona?

- Öyle olur. Rahat bırakmak gerek! Düşünceye dalmaktadır.

- Nasıl çözersin bu düğümü?

- Bilemem!

- Öyleyse Yahya Usta konuşsun; önüme kattım da getirdim.

Aykaan Bacı yaşlanmıştı, eski gücünü kaybetmişe benziyordu. Sanki dağılmış, dökülmüştü. Şimdi dökülenleri toplamaya çalışıyordu. Yahya Usta'nın konuşmadığını görünce yine söze kendisi başladı:

- Bir sorum daha vardır. Bunca zaman geçti, Osman Bey'imiz neden aramadı Aydoğdu'yu?

- Birkaç kere geldi.

- Geldi mi? Haberim yoktur. Ne konuştular acaba?

- Bilmem! Sen niye Osman Bey'e sormazsın?

- Sordum, o da başını sallayıp geçer! Bunlar neyi beklerler? Aydoğmuş ne desem cevap vermez. Osman Bey neden bana aldırmazlık eder?

- Bilmem dedim, beni daha fazla üzme Aykaan Bacı!

- Vaktiyle bu işe niye karıştın öyleyse? Yahya Usta neden çöpçatanlık yapmaya kalkıştı? Kızım tükendi derim size! Şimdi bir kenara çekilip seyirci kalmak var mıdır?

- Bundan böyle elimizden bir şey gelmez! Sen suçsuz musun?

- Ne varmış?

- İstediğinde kızını Aydoğdu Çelebi'ye vermemişsin!

- Vermedim.

Yahya Usta konuşma bu yola dökülünce cesaretlendi. Eziklikten kurtulmuşa benziyordu. Söze karıştı:

- De bakalım, dedi neden vermedin? Damadının alp olmasını istedin değil mi? Direndin de direndin. Ben Kaya Alp'ı öne sürünce hiç de başını yukarı aşağı sallamadın. Kim suçlu ha, kim suçlu? Sonunda kızın karasevdalara tutuldu. Bir batağın ortasındasın ki, Aykaan Bacı, çırpınıp durursun! Bu yetmezmiş gibi bir de çamur atarsın etrafındakilere. Hadi savun kendini, savun ki karşına geçip gülelim!

- Hay Allahından bulası Yahya Usta, yaramı deşersin! Tırnaklarınla delersin ki, tımar kabul etmez! Ben beni yıktımsa üzerime oturup keyif çatmak mı gerek? Vurma beni, yaralı kuşa ok atılmaz demişler! Hasan Alp, karısı Sedef Hatun'u alıp da gitti. Turgut Alp Samsa Çavuş'un oralardan kolay kolay ayrılmaz. Seher kızı eve kapattılar ki, dışarıya adımını attırmazlar! Ayhan Çavuş dahi bir gün gözükürse bir ay gözükmez oldu. Akça Koca Gazi omuzuma vurup konuşmadan geçer yanımdan. Ben kime ne ettim ha, kime ne ettim?

- Kendine sor!

- Uyuşmuşuz ki, horlayarak uyumaktayız. Germiyanoğlu kıpırdanır. Moğol kudurur derler. Tekfurlar pusuya yatmış ki av bekler. Osman Bey'imiz de aldırmaz da aldırmaz; dolaşır da dolaşır! Eski haline döndü yine, şuncacık bir toprak dahi katmaz oldu toprağına son zamanlarda. Böyle beylik yapılmaz.

- Moğol haber göndermiş. Bizanslılara el atma diyerekten. Onun için Osman Bey oyalanırmış!

- Dündar Bey'e gelince; bunca melaneti pazar malı gibi ortaya dökülmüş de aldıran bile bulunmaz! Ne edelim, söyle bana ne edelim?

- Behey Aykaan Bacı, sen bunadın mı? Şimdi sırası mı Dündar Bey'in, Germiyanoğlu'nun, Moğol'un?

- Değil mi?

- Değil ya!

- Doğru! Ne yapalım öyleyse, ne yapalım? Akıl ver! Ah Dede Baba sağ olsaydı, o söylerdi ne yapılıp ne yapılmayacağını!

Aykaan Bacı yorulmuş gibi oturdu. Hiç böyle çaresiz kalmamıştı! Kaya Alp'ın gittiğine mi yansaydı? Yosma Kız'ın bunca insanın yanında kimseye aldırmayıp gidenin peşine düştüğüne mi şaşsaydı? Aydoğmuş'un bir kenarda, Aydoğdu'nun başka bir kenarda dünyadan el etek çekişlerine mi dizlerini dövseydi? Ne yapsaydı bunca yılın Aykaan Bacı'sı? Bunlar düşman değildi ki, kılıcını sıyırıp saldırıverseydi üzerlerine.

Yahya Usta:

- Bana bak, dedi.

- Buyur Yahya Usta'm!

- Evvelâ Tacettin Hoca'nın yakasını bırak. O ulu bir kişidir. Yara sarar, yıldızlara bakıp yol gösterir. Gel gör ki, bu yara başka yaradır, bu yol ise yıldız işi değildir. Onu bir daha pişman etme.

- Olur!

- Şimdi sana bir sorum var, cevap verir misin?

- Veririm!

- Birisi yeniden Aydoğmuş kızı Aydoğdu Çelebi'ye istese, he der misin?

- Derim!

- Dudaklarınla değil, içinden mi he dersin?

- Derim! Hem de nasıl? Getir bir Kur'an, el basayım!

- Hani damadın illâ alp olacaktı?

- O eskidendi!

- Niye değiştin?

- Hay boynun devrilsin Yahya Usta! Neden oynarsın benimle çelik çomak oynar gibi! Ben sana ne yaptım ha, ne yaptım?

- Dede Baba söylemiş de o zaman anlamamazlıktan gelmişsin.

- Neyi?

- Bilirsin ne olduğunu! Şimdi onun dediğine dönersin! Bocalamışsın ki, ne suyu kesebilmişsin, ne testiyi doldurabilmişsin!

- Kolay mıydı? Kafası kopası Yahya Usta! Bir fidan dikmişsin, sulamış büyütmüşsün bunca yıl; sonra onu baltalayıp yerine başkasını dikmemi söylerler. Kimin harcıdır birden kabullenmek? Ben yine de başarmışım hamdolsun! Hadi, konuş bu lâfın üzerine de kırayım kemiklerini!

- Konuşmam! El mi iyi, bey mi iyi anlamışsın, üstelik sürünmüşsün bedavadan. Acırım sana!

- Allah acısın, sen değil! Bu dünyada analık da vardır, bilmişlik de vardır, yiğitlik de vardır. Bunları ayırabilmişim sonunda çok şükür! Daha ne istersin benden? Nah şurası sızlar!

- Şimdi beni iyi dinle. Seninle Şeyh Edebalı'ya gidelim. Diz çökelim katında. Ne o yansın, ne bu yansın, ne Osman Bey'imiz sırt çevirsin. Sen araya gir, bitirelim bu işi diyelim. Aydoğdu Çelebi'yle konuşsun, kızını istesin Çelebi adına.

- Sahi mi?

- Sahi!

- Hay sen çok yaşayasın Yahya Ustam! Dünya durdukça durasın! İki cihanda aziz olasın. Yaptığın kılıçlar altın kesile! Bastığın toprak sallana! Gam yüzü görmeyesin, yanakların gözyaşlarıyla ıslanmaya! Ne oyalanırız? Hadi davran!

- Dur hele, ya Söğütlülerin dediği gibi, Aydoğdu kızından vaz geçmişse?

- Deneriz! Yerlere yatmışız, bir daha yatarız ne çıkar?

Aykaan Bacı ayağa kalktı. Sevincinden neredeyse uçacaktı. Yahya Usta da keyiflenmişti. Hatta Tacettin Hoca bile neşeliydi. Fakat sevinçleri çok sürmedi. Aşağıdan Yahya Usta'nın oğlu Güneş'in bağırmasını duyunca duraladılar:

- Baba yetiş! Germiyanoğulları baskına gelirlermiş!

- Ne yaparlarmış ne yaparlarmış?

- İş bildiğin gibi değilmiş! Davranın!

Hepsini unuttular, ne Aydoğmuş, ne Aydoğdu kaldı akıllarında; koşmaya başladılar.

Söğüt'e vardıkları zaman birçok kişiyi silâhlanmış buldular. Aykaan Bacı'nın gözüne başka birisi daha çarptı. Biraz ileride Osman Bey duruyordu ve onun yanında Tankut Alp vardı.

Tankut Alp!.. Yıllardan sonra evvelâ oğlu, şimdi de kendisi dönmüştü.

Tankut Alp, yorgun görünüyordu. Atı iyice köpüğe bürünmüştü, zavallı hayvan titriyordu. Yine de sahibini sırtında taşıyordu, ondan kopmak istemiyordu. Zaten Tankut Alp, kılıcı ve atıyla bütünleşmişti, birbirlerinden ayrılamazlardı.

Tankut Alp'ın hâlâ yanağında derin bir kılıç yarasının izi vardı. Yassılmış burnu dudaklarına yapışmış gibiydi. Atının üzerinde fazla kıpırdamayışından belini bükemediği anlaşılıyordu. Bu bir acı olayın sonucuydu. Aykaan Bacı bu olayı bilirdi. Baktı baktı da Tankut Alp'a, dayanamayıp bağırdı:

- Hey Tankut Alp yiğit! Nerelerdeydin?

Tankut Alp de tanıdı onu; Osman Bey'den ayrılıp Aykaan Bacı'nın yanına sokuldu:

- Vay Aykaan Bacı sen misin? Dağları deviren, bastığı yeri titreten, düşmanını ağlatan, dostunu sevindiren, yanık gönüllere su serpip erliği erlere öğreten kadınım nasılsın?

- Hay sen çok yaşa Tankut Alp yiğit! Ben nerede, söylediklerin nerede? Senin yanında Aykaan Bacı'nın lâfı mı olur, senin dolaştığın yerde Aykaan Bacı'dan iz mi kalır? Demek bana küs değilsin?

- Ne var ki?

- Aktopraklık'ta benim sana ettiğimi Moğollar bile etmezdi! Kalbini kırdım ki yapıştıramamacasına, sözünü dinlemedim ki cahilcesine. Tosun gibi oğlunu gurbet illerine saldım ki acımamacasına! Daha ne olsun?

- Biz ana kalbini biliriz, Aykaan Bacı! Yüreğinde bir aslan yatardı. Onun yerini Aydoğdu dolduramazdı. Kısmet bu kadarmış, sen gamlanma!

- Kısmet bu kadar değilmiş yiğidim; Aydoğdu şimdi nah şurda oturur ki, bir daha çıkmamacasına!

- Nasıl?

- Geri döndü senin oğlan. Aslan gibidir, bilmişliğine bilmişlik katmıştır; Söğüt'e bile inmez!

- Hay! Aykaan Bacı sen bir melek misin? Yaslı gönüllere su serpip serinleten misin? Karanlığı aydınlatan ışık mısın? İzin ver, alnından öpeyim. Kocan bir şey demez mi?

- Demez!

Tankut Alp atından indi, belini bükemeden Aykaan Bacı'nın alnından öptü. Olan biteni unutmuşlar. Germiyanoğullarını hatırlamaz olmuşlardı sanki.

- Madem sen de gönülden istersin, neden evlenmezler onlar? Bir engel mi var?

- Anlatması uzun sürer, çok uzun!

- Dede Baba ne der bu işlere?

- Dede Baba mı dedin?

- Evet, niye cevap vermezsin?

- Dede Baba sizlere ömür!

- Öyle mi? Demek bir dağ çöktü, bir güneş battı; bir daha doğmamacasına.

İkisi de o anda ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Üzüntüden sevince, sevinçten üzüntüye geçiyorlardı. Osman Bey'in sesini duyunca ayıldılar.

- Orhan! İşte Akça Koca Gazi gelir. Sen hemen onunla, Karacahisar'a git. Koru orasını. Saldırma, saldırırlarsa yılma.

- Emret beyim!

O zaman Aykaan Bacı süratle uzaklaştı. Osman Bey'in atının dizginlerine yapıştı:

- Bana neden ses etmezsin, beni neden görmemezlikten gelirsin bey?

- Kim demiş? İşte bacılar ilerde durur! Geç başlarına, Germiyan yolu üzerinde bekle. Arkandan Aykut Alp gelir. Sakın ilk ağızda dalaşmayın.

- Olur! Bey dediğin de böyle olur! Aykaan yoldan sapmaz, gönülden kopmaz! Ben işimi bilirim! Sen ne dersin buna?

- Fazla konuşursun derim!

- Sağol da de. Yalnız bir şey sormak isterim sana.

- Sor!

- Germiyanlılar nereden gelir, niçin gelir, kim haber verdi bunu?

- Tankut Alp! Moğolları peşine takıp izini kaybetmeye çalışırken, Germiyan topraklarına dalmış. Germiyanlının baskın çetelerine rast-

lamış bir yolun kenarında. Yakup Bey'in kardeş çocuğu Süleyman'ı beklerlermiş. Başlarına geçip bizi haraca bağlamaya gelecekmiş Süleyman! Yalnız nereden geleceklerini öğrenememiş Tankut Alp. Daha fazla oyalanamamış; yüzgeri edip haber vermek için, dolu dizgin buraya gelmiş! Merakın gitti mi?

- Gitti! Hey bağrıma bastığım Tankut Alp'ım! Onun gibi birisi gelmiş midir dünya yüzüne? Bak, bize ne iyilikleri dokunur!

- Haydi oyalanma, biz de Tankut Alp'la Konya yolu üzerine varıp Ayhan Çavuş'la birleşiriz! Germiyanlıları birkaç yerden beklemek gerek.

- Ya Söğüt'e kimi korsun?

- Adam mı bıraktın? Turgut Alp üzüntüsünden Samsa Çavuş'un yanında dolaşır. Sedef Hatun'la Hasan Alp artık yok buralarda. Kaya Alp ise kim bilir nerelerde oyalanır? Daha sayayım mı? Yosma Kız yok, Aydoğdu Söğüt'e inmez. Kızın eve kapandı. Ayhan Çavuş canından bıktı. Kimseler araya girmez oldu.

- Ben mi yaptım bunları?

- Ya kim yaptı? Neyse! Abdurrahman Gazi kalır Söğüt'te, anladın mı?

- Bey haksızlık edersin, haksızlık edersin ki bildiğin gibi değil! İstersen ben göçerim, bir daha gelmemecesine. Çağır gidenleri geriye; onlar da rahat etsin, sen de...

- Otur oturduğun yerde. Bir bu eksikti. Ben sensiz edemem, bunu da aklından çıkarma.

O zaman Aykaan Bacı keyfinden mi, kederinden mi bilinemez, doyasıya bir nara attı:

- Hey bacılar, bacılar! Meydanı boş buldunuz da gevşediniz mi? Kim kırıtırsa belini bükerim, kim gülerse dişlerini sökerim, kim rahvan giderse ayaklarını kırarım. Düşün peşime!..

Kılıcını çekti, koşarcasına yürümeye başladı...

Günün ne getireceği bilinemezdi. Germiyanlılar hep böyle yapardı. Gafil yakaladılar mı yağmaya geçerlerdi. Çok zaman güç karşısında dururlar, geri dönerlerdi. Selçuklu Sultanı olmasa kuvvetli bir askerle Osman Bey'in üzerine yürümeleri, henüz kendini yeni toplayan bu beyliği ezmeye çalışanları beklenirdi.

Öyle bir yaşayıştı ki bu, Osman Bey birçok Kayılının aksine, Germiyanlıların üzerine varmayı, onları kızdırmayı hiç istemezdi. Onun

beklediği yıllardı. Yıllar geçecek, Kayılar daha fazla güçlenecek, Germiyanlılar zayıflayacaktı. Kendisi görmese de, oğlu Orhan o zamanı yaşayacaktı.

Germiyanoğlu Yakup Bey neden böyle yapardı? Yanıbaşında başka beyliğin güçlenmesini istemez miydi, yoksa kıskanır mıydı? Kana susamışlığı mı vardır? Hepsinin ötesinde belki de, yakında çökeceğini umduğu Selçukluların mirasına konabilmek için etrafına gözdağı vermek niyetindeydi.

Ama öteki yönde Karamanlılar dururdu; onlar da Selçuklu tahtına göz dikmişlerdi. Germiyanlılarla Karamanlılar arasında bir çatışma olursa çok kan akardı. İşte bu yüzden de Osman Bey zayıflamak istemez, çarpışmaktan kaçınırdı. O inanırdı ki, denize varılmadıkça bu topraklarda tutunmak çok güçtür.

Aykaan Bacı:

- Garip Türkmen, diye söylendi, işi yokuştadır. Ne yapsın? Ne yapsın Osman'ım! Aslan Osman'ım! Bize mi dert anlatsın, Bizans'ı mı kollasın? Yoksa Germiyanlı'yla Moğol'u mu gözlesin? İki ateş arasında kalmış ki, yanmadan kurtulana aşk olsun! Orta yerde de biz ocağı körükleriz! Ne eylesin Osman'ım? Bey dediğin böyle olur, olur ki olur!

Etrafına bakındı Aykaan Bacı, yoktu hınzır kız, gitmişti; döne döne, bir pervane misali gitmişti. Nasıl da içindeki koru bunca yıl gizlemişti? Sonunda işte o kor, böylesine başına vuruvermişti. Ne dini kalmıştı, ne imanı, ne ar düşünmüştü, ne kem söz! Atmıştı dağlara kendini Kaya Alp'ın ardından. İyi de etmişti belki de, kendi kızı gibi miskin miskin bir odaya kapanacağına içini dışına dökmüştü. Ocağını yakanın peşine katılmaktan kim alıkoyabilirdi bundan sonra onu? Yosma Kız'ın zaten bir ninesi vardı dünya yüzünde; o da başına bir çatkı çatıp alnını mindere yapıştırmıştı.

- Heyt, diye bağırdı, hey Yosma Kız oyalanma; kırarım dedim mi, kırarım!

Ardındaki bacılar kıkırdadılar da hep bir ağızdan sordular ona:

- Kime seslenirsin bacıbaşı? Yosma Kız nerede, biz neredeyiz?

- Yok mu? Yok ya! Öyleyse sizin bacaklarınızı kırarım! Hele bir duralayın, Germiyanlı'nın karşısında hele bir yüz geri edin, görürsünüz dünyanın kaç bucak olduğunu!

Eskisinden daha hızlı yürümeye başladı. Kılıcını hep sallıyordu. Aykaan Bacı, yine o eski Aykaan Bacı olmuştu, coşmuştu.

Ardından bir nal sesi duyunca başını çevirdi. Aykut Alp'la atlılarının gelmekte olduğunu sandı. Halbuki onlar çok daha gerilerdeydi. Gelen Tankut Alp'tı:

- Bacıbaşı, bacıbaşı! Seni yalnız koyamadım; Osman Bey'den izin aldım da geldim.

- Buyur yiğitlerin yiğidi! İşte Germiyan yoluna vardık. Gayrı sen olunca bize iş mi düşer? Bir kenara çekilip dinlensen de bacılar biraz gayrete gelseler!

- Ben seni seyrederim Aykaan Bacı! Seni! Bakalım ne hünerler yapar, ne göğüsler delersin?

- Hay, tatlı sözün daim olsun, bileğindeki güç eksilmesin, yüreğin hep konuşsun! Aykaan Bacı sana kul olsun! yiğidim!

İkisi de birbirinden hoşlanıyordu. Bunda yürekli olmanın, mert olmanın, doğruluğun yeri pek fazlaydı. Ayrıca birisi bir erkek evlât, diğeri de bir kız evlât sahibiydi.

Tankut Alp atından inmişti. Konuşurken önündeki düzlüğe, ilerdeki ağaçlıklara bakıyordu. Eğer Germiyanlılar gelmezse hem sevinir, hem de üzülürdü. Yalan söyledi sanırlardı. Zaten o zaman Osman Bey'in yüzüne de bakamazdı. Ayrıca Moğollar vardı peşinde. Yıllarca süren bir boğuşmanın hikâyesiydi bu. Bitmemiş, tükenmemişti.

- Bunca vakit ne yaptın yiğidim? Neden Söğüt'e uğramak aklına gelmedi?

- Onlar beni, ben onları kovaladım bacım! Kıstırdılar kurtuldum, gafil yakaladım vurdum. Nasıl uğrardım Söğüt'e! Benim burada olduğumu öğrenirlerse Osman Bey'in hâli nice olurdu? Kan akardı benim yüzümden.

- Şimdi?

- Peşime takılmışlardı. Akşehir'de oyalanamayacağımı anlamıştım. Köylülere de baskı yapıyorlardı. Germiyan topraklarında bir süre dolaşmayı uygun bulmuştum. Hepsi bu! Kısmette seni görmek varmış! Birazdan dönerim!

- Oğlunu görmeden mi?

- Elbet, gördükten sonra!

- Aydoğmuş'un halini sormadan mı?

- Sorduktan sonra!

- Geriye ne kaldı?
- Geriye mi dedin?
- İş yokuştadır. Yokuştadır ki kolay kolay kimse tırmanamaz!
- Neden oldu bu? Söylemedin bir türlü!
- Kız başkasıyla evlenecekti, Kaya Alp'la. O sırada Aydoğdu çıkageldi; bilmişliğine bilmişlik katarak. Ondan sonra araba yoldan çıktı. Kaya Alp, evlâdım olsun, başını alıp gitti. Kız, dillere düştüm Aydoğdu'yu yaraladım, adıyla oynadım, beni de istemez zaten diyerekten kapandı odasına. Yüzüne bakamazmış bir daha onun. Aydoğdu da ne düşündüyse düşündü, çıkmadı Dede Baba'nın evinden. İşleri karıştırdım, bunca kişiyi birbirine düşürdüm diye Söğütlüler de dirsek çevirdi bana. Olan oldu ki, gömüldük batağa. Sen çıkar bizi düzlüğe kurbanın olduğum Tankut Alp yiğidim.
- Ayhan Çavuş ne yapar?
- Kızgındır bana. Acımasa ayağının altına alır da ezer beni.
- Başka birileri araya girmez mi?
- Cesaretleri yoktur. Ve Aydoğdu'nun bu defa kızımı istemediğini de sanırlar!
- Sen de öyle mi düşünürsün?
- Bilemem, oh bilemem!..

Daha fazla konuşmadılar. Karşıdaki ağaçların arasından Germiyanoğlu atlılarının gelmekte olduğunu görünce hemen sustular.

Gerilerde Aykut Alp pusu kurmuştu. Konya yolu üzerinde Osman Bey'le Ayhan Çavuş vardı. Orhan Bey, Akça Koca'yla birlikte Karacahisar'a gitmişti. Turgut Alp Samsa Çavuş'un yanındaydı. Söğüt'te ise Abdurrahman Gazi olup biteni gözlüyordu.

- Höst, diye bağırdı Aykaan Bacı, höst, nereye?

Germiyan atlıları dağınık gelmişlerdi; burada toplanıp birden baskın yapacaklardı.

- Höst, derim size! Haydi geriye!

En önden gelen Germiyan atlısı hayvanından atladı. Elini kılıcına atarken sordu:

- Kimsin sen?
- Kimsem kimim. Nene gerek?
- Bir yığın kadın toplamışsın peşine, ne işleri var onların burada?
- Yolunu gözlerler!
- Ben kimim bilir misin?

- Bilirim!
- Ben adamı ne yaparım bilir misin?
- Onu bilmem!
- Çiğner geçerim!
- Yavaş ol! Burası Osman Bey'in beyliğidir. Sürülecek tarlamız, sağılacak davarımız yoktur.
- Kimsin derim sana?
- Babam rahmetli Deniz Pehlivan adımı Aykaan koymuş!
- Sen o cadı mısın? Ortalığı karıştırıp sonra karşıya geçip keyif süren misin? Namın bize kadar geldi. Çekil yolumuzdan!
- Nereye gidersin?
- Hatır sormaya!
- Burada sor da görelim!
- Sizin Osman'ınız bizim beye bağlıdır.
- Olmakla? Sultan istemiştir de olmuştur.
- Ezeriz!
- Hele bir dene!

Tankut Alp yerinden bile kıpırdamamıştı. Geride Aykut Alp'tan hiç ses gelmiyordu. Bacılar yavaş yavaş etrafa yayılıyordu.

Birden bir ok saplandı atlının ayağının dibine. Atlı irkildi, elini havaya kaldırmak üzereyken vazgeçti. Etrafına bakındı:

- Kim attı bu oku?
- Git de bak!
- Bu adam kim? Burnunu kim ezmiş onun?
- Bilmem! İstersen kendisine sor!
- Moğol'un bunca yıl peşinde koştuğu Tankut Alp mi o? Ne arar burada?
- Göreceği gelmiş bizi!
- Öyle mi? Şimdi Karacahisar'da ne olmuştur bilir misin?
- Ne olmuştur?
- Yerle bir edilmiştir orası. Yakup Bey'imizin amcası oğlu Süleyman Bey, taş taş üstüne komamıştır. Karacahisar pazarı taşınır yakında Kütahya'ya!
- Sen öyle san!

Adam, Aykaan Bacı'ya lâf yetiştiremeyeceğini anladı. İşin doğrusu, niyeti şu kadınları delip geçmekti, ondan sonra ne olursa olurdu.

Artık baskın yapmasa da gözdağı verirdi. Atına binerken arkasında sıralanan yüz kadar atlısına:

- Yürüyün, dedi.

Bu sefer iki ok birden saplandı önündeki toprağa, Aykut Alp bir tümseğin arkasından boy gösterdi. O zaman Tankut Alp ilerledi:

- Bana bak çeribaşı, dedi. Ben senin yerinde olsam, ileri değil, geri giderdim.

- Niçin?

- Yazık olur da onun için!

- Beyimize ne cevap veririm?

- Orasını sen düşün! Ava giden avlanır! Hem neden saldırırsınız Kayılara?

- Davamız vardır!

- Hangi dava bu?

- Germiyanoğlu'na saygı göstermezler, adamlarımızı yargılarlar, haraç vermezler!

- Gereğini yapmışlardır; yasayı ve töreyi uygulamışlardır.

- Ben saldırırsam, sen hangi yandansın?

- Sorulur mu? Görmez misin kılıcım kınından çıkmak üzeredir.

Adam yine bakındı etrafına, pişmandı, kızgındı, kararsızdı. Üç ok daha saplanınca önüne:

- Dönün geri, diye bağırdı. Bugünlük yeter, sonra görüşürüz!

Aykaan Bacı seslendi arkalarından:

- Uğurlar olsun! Yine bekleriz!

Aykaan Bacı keyiflenmişti, katıla katıla gülüyordu.

* * *

Söğüt'e indikleri zaman uzun süre çarpışmış gibi yorgundular. Geceyi orada geçirmişler, sonra Aykut Alp birkaç atlısıyla kalmış, onlar geri dönmüşlerdi.

Haberler pek iyi değildi. Germiyanoğlu'nun çeteleri Karacahisar'a saldırmıştı. Püskürtmüşlerdi gelenleri. Yalnız Orhan Bey hafif yaralanmıştı. Akça Koca, Karacahisar'dan ayrılmamış, Orhan Bey geri dönmüştü.

Şimdi meydandaki kös durmadan vuruyordu. Bu bir savaş işareti değil, bir toplantının çağrısıydı.

Çınar ağaçları hafif hafif sallanıyor, çeşmedeki su durmadan akıyor, kös ise hep vuruyordu.

Osman Bey sekiye çıktığı zaman silâhlarını bırakanlar yavaş yavaş meydana doluyordu.

Osman Bey'in yanında oğlu Orhan Bey ve Abdurrahman Gazi vardı. Orhan'ın omuzunu sarmışlardı. Tankut Alp'la Aykaan Bacı da oradaydı. Onlar silâhlarını bile bırakmamışlardı.

Osman Bey Tankut Alp'ı gördü, çağırdı yanına.

- Alp, dedi, artık gitme, kal yanımızda. Sana bir tımar verelim. Bizimle ol! Yetmedi mi bunca yıl yıprandığın?

- Sağol bey! Yine de giderim! Çünkü bana buralarda oyalanmak gerekmez! Başının derde girmesini istemem; yoksa hasret çekmem mi?

- Yazık olur sana Alp!

- Alın yazımızmış beyim! İçimdeki hınç dinmez! Bir kere başladık, başladığımız gibi biter!

- Öyleyse birkaç gün oyalan!

- Uygun bulmam! İzin verirsen konuşmanı dinlerim, sonra ufak bir işim var, onu görür ve giderim.

- Nereye?

- Bilinmez! Dağlar, taşlar ne güne durur?

- Oğlunu görmez misin? Ara onu, çağır onu. Uyandır onu! Dede Baba elini vermişti ona. Halbuki Aydoğdu Çelebi yanılıyor, anlamak istemiyor, göremiyor. Bitir bu işi!

- Öyle yaparım bey!

Tankut Alp bir kenara çekildi. Kabahat yapmış bir çocuk gibi başı önüne eğikti. Osman Beyi dinleyecek, sonra gerekeni yapıp hemen gidecekti.

Osman Bey meydanın tamamen dolduğunu anlayınca elini havaya kaldırdı. Kös bir kere vurdu ve sustu. O zaman Osman Bey konuşmaya başladı:

- Kocamışlar! Bacılar! Alplar! Ahiler! Abdallar! Horasan erleri! Yurtlarından olmuşlar! Baş koyup, kan dökmüşler! Beni dinleyin! İşimiz her gün biraz daha güçleşir! Belki de bundan böyle bize rahat yoktur! Bilesiniz ki, ecel er geç hepimizin başına gelir. Bana bir hal olursa ve sizler uygun bulursanız, törelerimiz gereği oğlum Orhan yerime geçecek, beyiniz olacaktır. Şimdi derim ki, bizim tımarlardan

sağladığımız sipahinin yanında, daima talim görmüş yaya çerilerimiz de olmalıdır. Dün bir kere daha anladık ki, düşman birden kapımızı çalınca, sipahiyi toplayıncaya kadar, dağılmış alplara haber iletinceye kadar vakit geçer. Bu yüzden böyle hallerde elimizin altında yaya çerileri bulunursa, hemen düşmanın önüne süreriz. Oğlum Orhan bundan böyle bu işle uğraşmalı. Kocamışlara danışmalı. Kısmet ne vakitse küçük yavrular toplanıp yetiştirilmeye başlanmalı. Yalnız onları beslemek için akçe gerekir. Uygun bulan da bulmayan da şimdi düşüncelerini söylesin!

Hafif bir uğultu oldu. Herkes birbirine bakındı. Biraz ilerde duran Dündar Bey homurdandı. Osman Bey'in ağabeyisi Gündüz Alp, amcasını görmemezlikten gelip sekiye doğru yaklaştı.

Fakat kimse konuşamadı. Tepeden, Konya yolu üzerinden at sesleri işitildi. Bu sesler öylesine şiddetliydi ki, Söğüt'ün içine dökülüyor, kulaklarda çınlıyordu.

- Bey! Bey!

Meydandakiler başlarını çevirdi, heyecanlarını bastırmaya çalıştılar. Akbaş Gazi'yle Ayhan Çavuş'u görünce biraz rahatladılar:

- Ne var Akbaş Gazi? Hayırdır! Bu ne telâş?

Akbaş Gazi atından atladı, hayvan da hemen olduğu yere yığıldı:

- Bey! İşler kötüdür!

- Merakta bırakma bizi Akbaş! Hemen anlat! Yoksa Konya'ya gitmedin mi?

- Gittim! Yine de vergiyi Sultan'a veremedim!

- Neden?

- Moğollar, Sultan Gıyaseddin Mesud'u tahttan indirmişler!

- Nasıl olur?

- Dahası var beyim! Bir yığın Moğol atlısı buraya doğru gelir.

- Nerden bilirsin?

- Dönüşte onlara dinlenirlerken rastladım. Dağlara vurdum, önlerine geçtim.

- Olanı başından anlat.

- Beyim, Konya'ya vardığımda ortalığı yine karışık gördüm. Sorup soruşturmaya vakit kalmadan öğrendim ki, İlhanlı hakanı Gazan Mahmut Han, kendisine başkaldıran adamlarından Baltu'yu temizledikten sonra bu işte parmağı vardır diye Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Mesud'u da alaşağı edip Hemedan Kalesi'ne sürgüne göndermiş!

- Selçuklu tahtı boş mu şimdi?

- Değildir! Üçüncü Alaaddin Keykubad'ı Moğollar Sultan Mesud'un yerine oturtmuşlar!

- Vergiyi ona verseydin! Borcumuzdan, sözümüzden dönmemiş olurduk.

- Bir yığın Moğol çevirdi önümü saraya giderken, içeriye sokmadılar. "Biz veririz" deyip yükleri kaptıkları gibi gittiler. İki adamımı da orada bayıltıncaya kadar dövdüler. Moğolla çatışma dediğin için el atmadım. Adamlarımı ahiler evi'ne yatırıp hemen geri döndüm. Affet beni bey!

Akbaş Gazi'nin başında yine kırmızı külâhı vardı. Uzun kılıcı yerde sürünüyordu. Boyu eskisinden de kısa görünüyordu.

- Ne yapardın Gazi? Senin ne suçun var? Böyle olur! Şimdilik direnmek boşunadır! Git dinlen!

- Bey! Oyalanmak zamanı değildir. Moğol atlıları neredeyse şu tepelerden gözükürler. Sanırım gözdağı vermektir maksatları. Ne yapacakları bilinmez! Keyhatu Han'dan sonra Baydu Han, şimdi ise Gazan Mahmut Han geçmiş Moğolların başına, bu hepsinden insafsızmış.

- Biliyorum! Telâşa kapılmak yok. Zorlanılmadıkça çarpışmak da yok. Ayhan Çavuş geri dönüp karşılasın onları. Buraya getirsin. Herkes dağılsın. Anlaşırız onlarla; geldikleri gibi geri dönerler.

Yeniden bir uğultu başladı. Beye hak verenler de vardı, vermeyenler de. Yine de hiç kimse ona karşı gelmek niyetinde değildi.

- Osman!

- Buyur amca!

- Niye korkarsın? Çarpış Moğollarla!

- Sonra ne olur?

- Yenersin! Hadlerini bildirirsin!

- Geriden gelecekleri ne yapayım?

- Ölürsen ne gam? Herkes sana şerefiyle göç etti der. Adın dünyaya yayılır!

- Ben ölmek değil, yaşamak ve yaşatmak istiyorum amca! Adım yayılmış, yayılmamış ne çıkar?

- Görüşürüz!

- Elbette görüşürüz. Kendine iyi bak amca; birgün göğsüne bir ok ya da bir kılıç saplanabilir. Unutma!

Dündar Bey hırsla uzaklaşırken Tankut Alp, Osman Bey'in yanına iyice sokuldu:

- Ben giderim! Dedi. Moğol beni görmesin!

- Güle güle Alp. Dediklerimi unutma. Oğlunla konuş, sana düşeni yap. Hemen uzaklaş. Aykaan da seninle gelsin.

- Hoşça kal bey, kısmetse bir gün dönerim.

Sonra Tankut Alp evvelâ Ayhan Çavuş'un ardından gitti:

- Çavuş, dedi.

- Buyur!

- Ben Tankut Alp'ım!

- Ne dedin? Çok sevindim. Bu gece konuğumuz ol konuşalım.

- Hiç vaktim yoktur. Kızını oğluma isterim, verir misin?

- Ne demek? Çoktan verdim gitti. Yalnız nasıl başarırsın bunu? Biz şaşırdık. Çok üzgünüz!

- Deneriz! Kal sağlıcakla! Beni dönüşte bulamazsan kusura bakma.

İlk defa karşılaşmışlardı. Yine de birbirlerine hemen ısınmışlardı; ayrılmaları üzdü onları.

Tankut Alp bu sefer Aykaan Bacı'nın yanına vardı. Aykaan Bacı, o anda sanki hissiz ve donuktu. Hafifçe sallanıyordu, gözlerini tepelerden ayırmıyordu.

- Gidelim Aykaan Bacı!

- Nereye?

- Aydoğdu'yu görelim.

- Hay hay! Olmaz olmaz!

- Nasıl olmaz?

- Oyalanma, Moğol gelir. Hemen git. Dinsizdir, insafsızdır Moğol. Üstüne üstelik Osman Bey çarpışmak istemez onlarla.

- Dediğimi yap Aykaan Bacı! Vaktimiz yoktur. Hadi yürü! Bey de böyle ister.

Bu sefer Aykaan Bacı ayılır gibi oldu. Anlamaya çalıştı, ummak istedi:

- Gel peşimden, dedi.

Söğüt sanki kaynıyordu. Nedense o gün hiç kimse heyecanını yenememişti. Bacılar bile, Osman Bey'in emrini duymamış gibi dağılmamışlardı. Germiyanlılardan sonra Moğol'un yaklaşmakta olması,

onları büsbütün çileden çıkarmıştı. Bir köşede duran Dündar Bey, Aykaan Bacı'yı görünce, alay edercesine sordu:

- Bacıların başı nereye gidersin?

- Bir işimiz vardır! Tankut Alp'ı oğluna götürüp de gelirim!

- Sırası mı?

- Ben bilirim neyin sırası olup olmadığını. Kendi işine bak sen bey amcası!

Sonra hırsla yürüdü; hatta Tankut Alp'ın atını elinden zorla alıp, yedeğinde çeke çeke götürdü.

Aydoğdu'nun oturduğu evin önüne gelince Tacettin Hoca'yla karşılaştılar.

- Ne oluyor? dedi hoca. Bizim çömezler haber getirdi. Germiyanlılar yüzgeri etmiş. Yine ne var?

- Moğol gelirmiş! Gelsin, geldiği gibi onlar da gider. Lâfımız Moğol üstüne değil şimdi!

- Ya ne üstüne?

- Aydoğdu Çelebi evde mi?

- Evde! Öğrencilerini savdı, okumaya çekilse gerektir. Belki de yeniden düşünceye dalmıştır. Ben de Söğüt'e inerdim.

- Kal hele! Aydoğdu Çelebi'nin babası Tankut Alp geldi. Belki sana da iş düşer!

- Buna sevindim! Aydoğdu Çelebi babasını çok özlemiştir.

Tankut Alp, Tacettin Hoca'ya selâm verdi. Sonra hiç oyalanmadan kapıya doğru yürüdü, yumruğuyla iki kere vurdu:

- Aydoğdu!

Hiçbir cevap işitilmedi... Bir hayli ilerde, bir tepenin üstünde bir servinin altında Dede Baba yatıyordu. Yanlarından geçip Söğüt'e varan yol o tepenin eteklerinden dolanıyordu. Rüzgâr ise tepedeki servide dolaşıp önlerine seriliyordu. Tankut Alp elbette bunu bilmiyordu, yine de burada asla tatmadığı bir havanın varlığını seziyordu. Bu ev vaktiyle Dede Baba'ya aitti. Dede Baba ona, "Siz sırtınızı İlhanlılara dönüp yüzünüzü Bizans'a çevirdiğiniz zaman orta yerde kalmışlığın, yalnızlığın acısını çekersiniz bir süre, işte biz ve bizim gibiler sizi hem orta yerde kalmışlığın acısından, hem de yalnızlıktan kurtaracağız." demişti.

Bu sözü de duyar gibiydi Tankut Alp! Dede Baba'yı bir kere görmüştü, bir gece yıldızlar tepelerinde oynaşırken konuşmuşlardı.

Yetmişti ona. "Kutlu Dağ" destanı yarıda kalsa da, sonunu o gece öğrenmese de anlamıştı Tankut Alp onun ne demek istediğini. İşte bir türlü dileğine erememiş, gelip buraya yerleşememişti. Şimdi yine gidecekti, belki kendisini baygınken bulup iyileştiren keçi çobanı karı kocanın bir süre yanında dinlenirdi. Keşke oğlu Dede Baba'nın yerini tutsaydı. Dede Baba elini vermişti işte. Ne yazık ki oğlu, şu görünüşe göre onun yolunda yürüyemezdi. Yeniden kapıyı vurdu, yeniden seslendi:

- Aydoğdu! Ben geldim! Baban!

Kapı yavaş yavaş aralandı. Şimdi Tankut Alp'ın karşısında yorgun, saçları ağarmış, güneşten kamaşmış gibi gözleri yarı kapalı bir adam duruyordu. Bu, Aydoğdu olmalıydı. Tankut Alp onu tanımakta güçlük çekiyordu. "Acaba?" diyordu.

- Baba sen misin?
- Benim! Neyin var? Hasta mısın?
- Hayır! Buyur!
- Girmem! Vaktim yok! Gel benimle...
- Nereye?
- Sorma!
- Aykaan Bacı da mı burada? Tacettin Hoca ne ister?
- Aydoğdu kendine gel! Böyle mi okudun sen, böyle mi öğrendin sen? Yazık mı ettik bunca yılı?
- Ben bir yere varmak isterim baba, o yerde sen de varsın!

Aydoğdu uyku halindeydi, dünya ile ilişkisini kesmiş gibiydi. Öylesine ki, ne babası, ne de Söğüt'teki kaynaşma onu ilgilendirmiyordu. Halbuki o şimdi otuz bir yaşlarında olmalıydı. Bastığı yeri bilecek, hatta duygulara yön verebilecek bir yaştı bu.

- Ne oluyorsun? Senin varmak istediğin yerde değil, karşındayım ben oğul! Ayıl ve beni dinle!
- Dinliyorum!
- Saçların neden beyazlaştı? Gözlerin neden yarı aralık? Niçin yorgunsun? Beni kucaklamayacak mısın? Yıllarca görmedik birbirimizi!

Sarstı Aydoğdu'yu, sonra sabredemeyip kolundan çekti:

- Haydi oyalanma, gidiyoruz!
- Nereye dedim, baba!
- Aydoğmuş'un yanına!
- Niçin?

- Bilmiyor musun? Sizin size ettiğiniz yetmemiş gibi, üstelik bunca insanı da çökertirsiniz! Olanları unut, bugünü gör!

- Baba varamazsın demişlerdi bana, geri dön, dünyada kal demişlerdi bana. Ben şimdi geçmişi, yaşanmışları geride bırakıp onların varamazsın dedikleri yere uzanmak isterim.

- Neler söylersin sen? Anlamam bunları. Yürü!

- Aydoğmuş'a gitmem! Bitti o iş! Bacım oldu o benim. Unutacağım!

- Şimdi döverim seni!

- Nasıl yaparsın bunu?

- Babanım! Öyle bir yaparım ki, kılım bile kıpırdamaz! Böyle mi bilmiş olacaktın sen? Keşke eline bir çomak verip sığır güttürseydim sana. Aydoğmuş'la evleneceksin!

- Hayır!

- Gözümden kaçmaz, hâlâ seviyorsun onu!

- Acı çekmek daha tatlı.

- Nasılmış o?

- Varabilmek için!

Tankut Alp daha fazla dayanamadı, yeniden Aydoğdu'yu kolundan yakaladı, yürümeye başladı:

- İlk defa benim dediğim olacak, anlıyor musun? İlk defa benim dediğim olacak. Eğer direnirsen beter ederim seni, bilmişliğin, mollalığın umurumda değil. Bak Aykaan Bacı'ya, nasıl ezilir karşımızda!

- İster mi?

- Sorulur mu? Kafan bu kadar kalın mı senin?

- Ayhan Çavuş ne der?

- Sordum, razıdır!

- Ya Aydoğmuş?

- Onu da gidince anlarsın!

- Öyleyse ben!

- Hiçbir şeysin! Aptal! Bu işi bitir! O zaman büyürsün gözümde. Allah'ın verdiği canı kul işkenceye sokamaz! Bunu öğretmediler mi sana?

- Allah yolunda mı?

- Hayır, kendi yolunda, kul yolunda!

Aydoğdu ayılır gibiydi. Gerçeğin ardındakini değil, gerçeğin üstündekini bile görememenin aczini yaşar gibiydi.

Şimdi babasının yanında küçük bir çocukmuşçasına tıpış tıpış gidiyordu. Arkasından gelen Aykaan Bacı bir eliyle Tankut Alp'ın atını çekiyor, bir eliyle de dizlerine vuruyordu:

- Hey Tankut Alp! Senin dünyada bir eşin daha var mı? Ah, ne etsem, ne yapsam, nasıl kul köle olsam?

Tacettin Hoca'ysa şaşkın, kaderin izlerini yüzünde taşıyan şu adama hayran hayran, sessizce yürüyordu.

Böylece Söğüt'e vardılar. Moğollar gelmiş olmalıydı, at kişnemeleri duyuluyordu. Aykaan Bacı, kalabalıktan geçmemek için arka taraftan dolaştırdı onları. Çitin önünde durunca:

- İşte, burası da bizim ev dedi. Şimdi ne yapacaksın Tankut Alp yiğit?

- Çağır kızını gelsin.

- Gelmez! Belki o da cevap bile vermez. Dalar da gider...

- Öyleyse ben getiririm! Sen oyalan!

Tankut Alp çitin kapısını itti.

- Aydoğmuş! diye seslendi.

Hiç kimse cevap vermedi ona. O zaman açık duran evin kapısından içeri girdi.

Aykaan Bacı'ya dakikalar saat kadar uzun geldi. Evden konuşmalar işitiliyordu, yine de ne konuşulduğunu anlayamıyordu.

Vaktiyle şurada Aydoğdu'nun kulübesi vardı. Aydoğmuş ona yemek pişirip götürür, çamaşırlarını yıkardı. Bunları gördükçe homurdanırdı Aykaan Bacı, Aydoğdu' nun ayaklarını kırası gelirdi. Hele onları Aktopraklık'ta yakaladığı zaman nasıl da çileden çıkmıştı! Üzerlerinde tepinmediğine hâlâ hayret ederdi.

Kapının önünde Tankut Alp'la Aydoğmuş'u görünce bu sefer Aykaan Bacı'nın gözleri yaşardı. Evvelâ inanmak istemedi. Sonra sevincinden bağırdı:

- Olamaz! Olabilemez! Çıktı mı dışarı Aydoğmuş? Sen misin o? Nasıl başardın bu işi Tankut Alp yiğit?

- Ne var ki Aykaan Bacım? Beklemiş kız, beni beklemiş. Tanıdı hemen, ağladı da göğsüme yaslandı. Yakışır mıydı ona eve kapanmak? İnsan bu yaşa geldikten sonra kadere boyun mu eğmeli? Gitmeli, ne yaptığını bilmez Aydoğdu'nun kapısını vurmalı, ne bekliyorsun, kalk demeli!

- Demeli mi? Yosma Kız gibi mi?

- Yosma Kız'ı bilmem! Bizim kız yapmalıydı bunu! Madem kimsenin cesareti yoktu, madem sen bile adımını atamadın, kendisi gidip, "Varmak istediğine ben varken varamazsın, Tanrı da bu kadarını aramaz senden, yazık değil mi bize?" diye üzerine yürümeliydi.

- Aydoğmuş mu yapacaktı bunu? Bu haliyle mi Tankut Alp yiğit!

- Öyleyse onun yerine ben yaptım! Gel benimle çileli kızım! Evleneceksiniz!

Tankut Alp Aydoğmuş'u elinden tuttu. Kız evvelâ direnmek istedi, anlamaya çalıştı. Aydoğdu'ya bakıyor, Tacettin Hoca'ya bakıyordu. Aydoğdu beyazlaşmış saçlarıyla karşısında dimdik duruyordu. Kıpırdamıyordu, yine de gözlerini ondan ayıramıyordu.

Aydoğmuş sonunda:

- Olmaz, dedi.

- Niçin?

- İstemez beni. İstese haber gönderirdi; bunca yıl geçti, ses bile çıkarmadı. Bekledim, çok bekledim. Umdum, umdum. Yine de gelmedi! Ben nasıl giderdim ona? Üstelik "Bacım ol!" dedi bana. Kimsenin yüzüne bakamam!

- Bakarsın, kim ne karışır? Hele bir lâf etsinler, hele ardından bir konuşsunlar! Sevdanın bu kadarı da görülmemiştir! Naz etmek zamanı değildir. Gel buraya Aydoğdu!

- Buyur baba!

- Sana bir kere daha söylerim. Senin elin Dede Baba'nın uzattığı eldir. Bırak öteki işi başkaları yapsın. Zaten varamazsın. Anlamadın mı gücünün yetmediğini? Şimdi sorarım sana, Aydoğmuş'u karılığa ister misin?

- Siz uygun buldunuz ya!

- Bırak beni! Çocuk gibi cevap verme bana. Alacak mısın bu kızı, gönülden dileyerek?

- Evet!

- Ya sen kızım, sen ne dersin?

- Madem ki istiyor!

- Sen de eğri büğrü yollarda dolaşma; onun ne dediğini unut da içine bir kere daha danış, evet mi, hayır mı?

- Evet!

- Haydi Tacettin Hoca iş sana düştü!

Tacettin Hoca ne yapacağını bilemiyordu. Tankut Alp ne biçim adamdı? Onu hayat öylesine kavurmuştu ki, yaşamak savaşı, içinde yılların bile söndüremediği tutku onu öylesine gerçeğe yöneltmişti ki olaylar karşısında asla yılmıyor, uzun süre düşünmek nedir bilmiyordu. Kararı kesin ve çabuk oluyordu.

Tacettin Hoca:

- Bu, benim işim değil, dedi. Yürekten isterim ama, benim işim değil, imam gelsin!

- Vakit yoktur, imam sonra gelir; eksiği varsa tamamlar. Başla Hocam!

Tacettin Hoca daha fazla oyalanamadı; Tankut Alp'ın atının dizginlerini bırakmadan diz çökmüş olan Aykaan Bacı'ya döndü:

- Bir kere daha sorayım Aykaan Bacı, rızan var mıdır?

- Elbette!

- Ayhan Çavuş ne der?

- Ne der? Sevincinden yere göğe sığamaz!

- Niye ağlarsın?

- Ben mi? Yoo! Sana öyle gelmiş! Ne varmış? Hiç mi evlenen görmedi Aykaan Bacı?

- Ama bu senin kızın!

- Olsun! Lâdes kemiği gibi kız; evlensin çocuğa gömülsün de anlasın dünyayı!

Güldü Tacettin Hoca, güldü keyfinden. Onunla beraber Aykaan Bacı da hem ağladı, hem güldü. Sonra işler süratle bitti; hem de göz açıp kapayıncaya kadar, Tacettin Hoca, ayrı ayrı duran eşlere seslendi:

- Gelin şöyle! Aydoğmuş yüzünü ört! Sizi Allah'ın emri, peygamberin kavliyle karı koca ilân ettim. İşte, ananızla babanız da şahittir. Bir yastıkta kocayın! Bitti bu iş çok şükür!

Aykaan Bacı atın dizginlerini bırakmıştı, ellerini göğe kaldırmıştı. Tanrısına dua ediyordu, hem de gözlerinden yaşlar iplik gibi süzülürken.

Aykaan Bacı'nın damadı artık alp değildi; davullar, zurnalar çalınmayacaktı. Okular gönderilmeyecek, düğünler yapılmayacaktı. Aydoğmuş'un bunca yıl birikmiş kalını kimseye gösterilmeyecek, kımızlar içilmeyecekti.

Olsundu, ne vardı sanki, olsundu; kızı Aydoğdu'yla evlenmişti ya, yetmez miydi? O, şimdi torun isterdi, torun ki öylesine. Hem de üç tane olmalıydı. İkisi erkek, biri kız. Erkeklerden biri alp olurdu, diğeri bilgin, kız da evde çeyiz işlerdi. Geriye ne kalırdı Aykaan Bacı'ya; dinlenmek, yorgunluk çıkarmak. Belki de Ayhan Çavuş'u yanına katar, dönmemecesine yaylaya göç ederlerdi. Yaşlanmıştı çünkü her ikisi de...

Çitin kapısından içeriye Yahya Usta yıldırım gibi girince Aykaan Bacı da, diğerleri de daldıkları hayal âleminden sıyrıldılar.

- Aykaan Bacı burada mısın? Sizi arardım!
- Buradayız. Ne var?
- Neler görüyorum?
- Gör ya! Oldu da bitti. Erdik muradımıza çok şükür!
- Aykaan doğru mu? Kim yaptı bunu?
- Kim olacak, Tankut Alp yiğit! Biz de insan mıymışız? Ciğerimizi itlere versek yemez! Yol önümüzde dururmuş da, bunca yıl sağda solda dolaşmışız! Hadi oyalanma, duyur bütün Söğüt'e; duyur da öğrensinler. İmamı da tezce gönder.
- Olur, dedi Yahya Usta, şimdi davul çaldırtırım. Gece de seninle hora teperiz, var mısın?
- Sorulur mu? Varım!
- Ah, dedi, ah!
- Ne var?
- Moğollar!
- Gitmediler mi hâlâ, savmadı mı bey onları?
- Ey Aykaan Bacı, iş senin bildiğin gibi değildir.
- Ne oldu yine?

Yahya Usta yutkundu, cevap veremedi; keşke kılıç yaparken başı dönüp de ocağın içine yuvarlansaydı. Ne yapsaydı, ne etseydi, Yahya Usta? Güçlükle fısıldadı:

- Moğollar Tankut Alp'ı ister!..

Şimdi Tankut Alp belki de belini bükemediğinden dimdik duruyordu; yalnız gözleri başka türlü parlıyor, burnunun yarı yarıya örttüğü dudaklarında bir gülümseme dolaşıyordu. Bir de yanağındaki kılıç izi durmadan kıpırdıyordu.

- Bana bak Yahya Usta, nasıl olur bu? Moğollar, nereden bilir Tankut Alp yiğidin burada bulunduğunu?

- Moğollarla Osman Bey konuşup, Dündar Bey'deki Moğol kaçaklarını getirterek onları savmaya çalışırken, Germiyan yolu üzerinden ikinci Moğol atlıları gözüktü.

- Ne olmuş gözükmekle?

- Senin kaçırttığın Germiyanlılar dönerlerken, Tankut Alp'ın peşinde olan bu Moğollara rastlamışlar; Tankut Alp'ın burada olduğunu söylemişler.

- Vah! Vah ki vah! Bey ne güne durur; yok deseydi, gitti deseydi.

- Dedi, "Geldi, oyalanmadı!" dedi. Ne yazık ki Dündar Bey ortalık yere çıktı. "Buradadır, dedi. Aradığınız kaçak Aykaan Bacı'yla gezmektedir. Birazdan döner! Bendekileri aldınız, onu da alıp gidin."

- Bunu da mı yaptı Dündar alçağı?

- Bey gizlice haber gönderdi bana. Tankut Alp'ı bulup hemen yolcu etmem için.

O zaman Aykaan Bacı yerinden fırladı. Tankut Alp'ın karşısına dikildi. Gözlerini gözlerinden ayıramadan:

- Git, dedi.

- Nereye Aykaan Bacı?

- Nereye istersen!

- Sonra ne olur?

- Ben şimdi meydana varır, "Tankut Alp çoktan uzaklaştı, oyalanmadı" derim.

- İnanmazlar!

- O zaman Osman Bey'imizi de önüme katıp yüklenirim Moğollara. Buraya geldiklerine bin pişman ederim, yerlere sererim.

- Daha sonra?

- Hiç!

- Moğol bundan böyle peşinizi bırakmaz sizin! Bir ordu gönderir. Oluk gibi kan akar. Belki de bu topraklarda bir daha yaşayamazsınız! Bunu mu istersin benden?

- Bunu isterim! Sürünmektense, ölmek iyidir.

- Biz and içtik, yaşatacağız! Dede Baba "Kutlu Dağ" dedi bize!

- Öyleyse ne yaparsın?

- Sana yalvarırım ayrılma buradan, çocukların yanında kal. Yürekleri dağlanmasın artık onların, bunu istememiş miydik?

Tankut Alp, yavaş yavaş uzaklaştı, çitin kenarında başıboş duran atının yanına vardı. Ayağını üzengiye atacakken Aykaan Bacı yetişti:

- Nereye?

- Moğollarla konuşmaya!

- Olamaz! Beni çiğnemeden bir yere gidemezsin!

- A benim Aykaan Bacı'm! Senin kanın yerine benimki aksın, sen acı duyacağına ben çekeyim! Gözünde yaş değil, mutluluk dolaşsın! Yaşa ki göresin! Sana bel bağlayanları ağlatma, seni bekleyenleri bekletme! Ben ömrümü tükettim; görevimi de yaptım. Bundan sonrası ne gerek? Yük olmak acı gelir insana. Seni Allah'a emanet ettim!

- Böyle mi, böyle mi derim sana Tankut Alp yiğit? Bezmek var mı, dönmek var mı, yılmak var mı? Bir yiğide yakışır mı? Dağdan düşen kayalar er olan erin yolunu tıkasa da yiğit onları deler de geçermiş derler! Sen necisin?

- Aykaan Bacım! Yiğit yorulursa, yiğit ayağını sürerse, hele zarar verirse, olduğu yerde durmalı; ne ardını, ne önünü düşünmeli de derler. Senden bir ricam var, kırma beni.

- Nedir o?

- Onlar ne kadar büyürse büyüsün, yine de bizim gözümüzde çocuktur. Kal yanlarında, koru onları! Başları asla bir yastıktan ayrılmasın. Hepsi bu! Bir de sakın arkamdan gelmeyin. Hiç biriniz! Ne evlâtlar, ne sen, ne usta, ne hoca! Sonra ahrette karşınıza çıkar, bir alpa bu yapılır mıydı, onu neden küçük düşürdünüz diye sorarım size! Hele sana! Kan akmasını asla isteme; salıver gideyim!

Aykaan Bacı'nın elleri gevşedi. Diz çöktü, öptü Tankut Alp'ın çizmelerini. İleri atılmak istedi. Aydoğmuş'la Aydoğdu'nun önüne Yahya Usta geçti. Tacettin Hoca, yara sarmanın, yıldızlara bakmanın ötesinde, o güne kadar bilmediği bir âlemin de varlığına inandı.

O zaman Tankut Alp gülümseyerek atına bindi. Gelinine baktı, oğluna baktı. İnandı geleceğe. Mutluydu, atının başını çevirdi, çitin kapısından çıktı.

Meydana vardığı zaman kılıçlar havadaydı. Yüzlerce Moğol atlısı etrafı sarmıştı. Bacılar haykırıyor, abdallar dövünüyor, alplar yumruklarını kaldırıyor, ahiler peştemallarını atıp yavaş yavaş Moğollara yaklaşıyordu:

- İşte ben geldim! Ne bağırırsınız?

Herkes başını çevirdi. Uğultular dindi. Osman Bey'in gözleri alabildiğine açıldı:

- Git, diye haykırdı, niye geldin? Biz misafirimizi kimseye vermeyiz!

- Ben misafir değilim bey! İlhanlı beni istermiş! Buyursun! Karşılarındayım.

- Hayır! Kılına bile dokunamazlar! Geçti! Çarpışacağız!

- Bey! Neden Tankut Alp'ı hırpalarsın? Beni ufaltma! Bir kenara çekilin! Sakın ilişmeyin bana...

Osman Bey ileri atılmak istedi. Akça Koca göğüsledi onu. Meydan genişlemişti. Bacılar ağlıyor, alplar külâhlarını yere fırlatıyordu. Yararlandı bu durumdan Tankut Alp:

- Dayanın, diye bağırdı. Yanınızdayım! Gücünüz yeterse alıp götürün beni.

Atını öyle bir topukladı ki, hayvan şaha kalktı. Sonra kılıcının parladığı görüldü.

Tankut Alp, daldı Moğolların içine; karşısına çıkanı devirdi. Ardındakini de devirdi. Bir daha saldırdı, yine yıktı. Omuzuna bir kılıç saplandı, aldırmadı. Atını döndürdü taradı âdeta onları. Bu sefer kaşı gözlerinin üzerine indi. Sendeledi. Yılmadı, yine vurdu. Çiğnedi, deldi. Sonunda devrildi...

Bir hayat hikâyesiydi bu; acı, tatlı. Uzaklaşan Moğolların ardından kinle bakmıştı Söğütlüler...

Bir de ağzı çarpılan, dişleri dökülen Dündar Bey'i iki adamı evine taşıyordu. Dündar Bey'i yerde baygın bulmuşlardı.

Aykaan Bacı, kocası Ayhan Çavuş'la Dündar Bey'in arkasından kinle bakıyordu.

BİLECİK

AYDOĞDU'ya Tacettin Hoca'nın rasathanesinin yakınında bir bina yapmışlardı, öğrencilerini okutması için.

O da ilk ders olarak öğrencilerine Dede Baba'nın bir sözünü tekrarlıyordu:

"İl gider, töre kalır. Devlet, insan ile topraktan oluşur. İnsanı yaşat ki, devletin yaşasın. Töre ile ilini kaptırmazsan, insanı yaşatırsın. Bey ise ilden sonra gelir."

Öğrenciler hayretle soruyordu:

- Bizim Kara Osman Bey de mi ilden sonra gelir?

- Evet, bizim Kara Osman Bey de!

O gün Aydoğmuş Aktopraklık'tan dönüyordu. İki tane kocaman beyaz havlu bırakmıştı Aktopraklık'taki çalıların üzerine. Biri kendisi için, biri de Yosma Kız için. Şimdi rüzgâr onları savurup uzaklara götürecekti, başka gönüllere girsin diye.

Geç kalmıştı Aydoğmuş, bunca zaman adağını yerine getirememişti. Aradan tam iki yıl geçmişti, yıl 1299'du. Kaya Alp'ın Yosma Kız'la evlenip Göynük civarında yerleştiğini öğrenince daha fazla oyalanamamış, karnını bastıra bastıra, güçlükle Aktopraklık'a tırmanmıştı.

Dönüşte evvelâ kocasına uğradı Aydoğmuş; kapıyı aralayıp kısa bir süre de olsa Aydoğdu'yu seyretti. Hani ellerini uzatıp parmakları birbirine değseydi, o an için yeterdi ona. Kocası gülümsedi. Aydoğmuş da gülümsedi. Sonra yine karnını bastıra bastıra rasathanenin önünden geçti.

Tacettin Hoca gördü onu:

- Dur, dedi, böyle yalnız başına niye dışarı çıktın? Götüreyim seni!

- Sağol hocam! Gayretimiz vardır!

- Kız aklını başına topla, düşüp de başına bir hal gelirse, ben yokum.

- Kaçamazsın Hocam! Er gerek, erlik gerek demez miydin?

- Demekle?

- Erlere kim bakar sonra?

- Daha fazla konuşma, yavaş yavaş git!

Aydoğmuş dinlene dinlene çıktı yokuşu. Kapının önünde annesini gördü. Aykaan Bacı'nın yanında bir beşik duruyordu.

- Ana hava serin!

- Ne varmış serin olmakla?

- Tankut üşür!

- Bana baksana sen, o erdir, er! Bir şeycik olmaz, soluk alsın biraz.

- Yine de içeri sokalım.

- Karışma işime. Sen karnındakini düşün. Ona bir hal olursa, elimden kurtulamazsın.

- Bir şey olmaz inşallah, neden olsun?

- Ne vardı Aktopraklık'a kadar uzanacak?

- Adağımı yerine getirdim.

- Bunca yıl sonra mı aklına geldi?

- Sen vaktiyle koca bir çarşaf bırakmışsın Aktopraklık'a; babamla evlenince!

- Bırakmış mıyım? Unutmuşum!

Aykaan Bacı ayağa kalktı. Beşikte ellerini oynatan, koca kafalı, durmadan yalanan Tankut'un üzerine eğildi. Gözlerinin içi parlıyordu Aykaan Bacı'nın, dudakları yanaklarına doğru yayılıyordu.

- Hanimiş benim Tankut'um, hanimiş? Anası da gelmiş, ninesi de yanındaymış! Kurban olurmuş ona ninesi!

Güçlükle doğruldu, galiba beli ağrıyordu, yanında kılıcı yoktu.

- Kız! Sen torunumu aç bırakırsın!

- Bırakmam ana.

- Sütün de kesildi.

- Kesilmesin mi?

- Kız, sen bu çocuğa bakamazsın.

- Bakarım, ne varmış ki?

- Bakamazsın derim. Alacağım yanıma.

- Babası ne der?

- Aydoğdu Çelebi sever beni, ben de onu severim; ses çıkartmaz!

- Bacıbaşılık ne olacak? Kolay mı küçücük çocukla uğraşmak?

- Bacıbaşılık mı? Kalan geçti. Dün akşam emanetini geri verdim Kara Osman Bey'e!

- Nasıl olur ana? Sen bacıbaşı olmadan yapamazsın!

- Yaparım! Zaten bu hınzır bel de tutmaz. Eğilip kalktıkça gıcırdayıp durur.

Aykaan Bacı sustu. Uzaklara baktı, dağlara. Sonra gözlerini önlerinde uzanan yola çevirdi; Dede Baba'nın mezarının yanından dolanıp Söğüt'e giden yola. Gülümsedi, acı acı gülümsedi.

- Aydoğmuş, dedi. Al Tankut'u içeri. Ben bundan böyle her gün gelir, torunuma burada bakarım. Gayrı beni Ayhan Çavuş'um paklar. Aslan Çavuş'um! Onun da bıyıkları tel tel oldu, kocadı. Yaşasın da. Allah eksikliğini göstermesin de, varsın kocasın!

Sonra birden kendisini böylesine kadere bırakmanın acısını duydu:

- Dinle beni, dedi. Karnındaki de erkek olacak. Adını Oğuz koyacağız. Ardından kız gelirse ses etmem! O da er çıkarsa, bu sefer "Deniz" diye sesleniriz!

- Olur ana, sen üzme canını; kılıcını yine belinde taşı.

- Gerekmez! Tankut Alp gibi birini yalnız koduktan sonra neyleyim ben o kılıcı? Paslansın dursun kınında. Tankut Alp içime gömüldü ki, çıkmamacasına!

- Ya Dede Baba?

- Gittiler, hepsi gittiler yaramı deşme kız!

Zaman zaman onlara başka türlü bir ağırlık çökerdi. Ekseri geceleri, Ayhan Çavuş'la Aykaan Bacı geldiği vakit, Tankut'un beşiği başında Tankut Alp'la Dede Baba duruyormuş sanırlardı. Sanki küçük Tankut şekil değiştirirdi. Birden yaşlanır bembeyaz sakallı olur, sonra yanağında bir kılıç yarasının izi varmışçasına onlara gülümseyerek bakardı.

O zaman çıra ışığı altında Dede Baba'nın mezarı başına giderlerdi. Tankut Alp'ın parçalanmış vücudunu da Dede Baba'nın yanına gömmüşlerdi. Orada bir servi, rüzgârdan hafif hafif sallanarak onlara geçmiş günleri hatırlatır, gelecekten haber verir, özgür insanların inanmışlığını ve mutluluğunu dile getirirdi.

Aydoğdu ağlardı; karısına bakıp Aykaan Bacı'yı okşardı. Çırayı Ayhan Çavuş tutardı; hiç ses çıkartmadan.

Aykaan Bacı birden ayağını sıkıca yere bastı. Acı bir rüyadan uyanmış gibi gözlerini açıp kapadı:

- Ver şu çocuğu bana, dedi. Tutmasını beceremezsin. Belini kırmalısın ki, ben de seni kırmalıyım.

- Buyur ana!

- Aklıma ne geldi bilir misin?

- Ne geldi?

- Bir haberim var!

- Hayrola!..

- Bu sabah işittim. Bunak Bilecik Tekfuru, Yarhisar Tekfurunun kızıyla evlenirmiş!

- Nasıl olur?

- Oluru yok oluyor. Güya bunca yıl sözlüymüşler. Şimdi kız büyümüş, yakında düğünleri varmış!

- Orhan Bey ne yapar? Tutkunmuş derler Holofira Hatun'a! İstemiş de vermemişler!

- Tutkunmuşluğu fazla, bilmeyen mi kaldı? Osman Bey olmasa beycik bir an bile durmazmış yerinde; kaleye tırmanır, kızı kaçırırmış. Güneş Oğlan'a söylemiş. Güneş de babası Yahya Usta'ya söylemiş, Yahya Usta da bana çıtlattı. Holofira haber de salmış Orhan Beyciğe; gelip kurtarması için. Osman Bey anlamış da oğlunun yakasına yapışmış olmaz diyerekten.

- Şimdi ne yapar Orhan Beycik?

- Ne yapsın, bağrına taş basar!

- Yazık! Güç dayanılır buna!

- Bilirsin değil mi? Dua et Tanrı'na, bir de Tankut Alp'a.

- Orhan Bey bari oyalanmasa buralarda.

- Sen ne söylersin a kız! Yarhisar Tekfuru denilen o domuz bununla da yetinmemiş. Üstelik Osman Bey'le Orhan Bey'ciği düğüne çağıracakmış; gel, gör de yerlere yat dercesine.

- Çok kötü ana, çok kötü!

- Bir iki güne kalmaz Köse Mihal, Yarhisar Tekfuru adına davetiye getirirmiş Osman Bey'imize; buyur düğüne, tekfurun baş misafiri sizsiniz dercesine.

- Bitmiştir, erimiştir Orhan Bey'cik!

- Benim bildiğim Kara Osman'sa bu yükün altında kalmaz. Kalırsa gayri onun beyliği beylik değildir. Ne oyalanırsın kız, versene torunumu; rüzgâr çıktı, üşüteceksin!

- Al dedim ya ana!

- Dedin miydi?

Aykaan Bacı Tankut'u bağrına bastı, koklaya koklaya, öpe öpe içeri girdi...

* * *

Harmankaya Tekfuru Köse Mihal, Söğüt'e geldiği zaman mevsim ilkbahara yaklaşıyordu. Yanında iki atlı daha vardı; Yarhisar'dan haber getiriyordu.

Osman Bey karşıladı onu kapının önünde:

- Buyur Mihal kardeş!

- Yarhisar'dan gelirim. Bilecik Tekfuru Yarhisar Tekfurunun kızıyla evlenir.

- Bilirim!

- Daha başka haberlerim de var.

- İçeri geçelim!

İki atlıyı dışarda bıraktılar. Merdivenleri çıkıp odaya girdiler. Divana oturdular. Nedense Mihal hiç rahat değildi. Akça Koca yanlarına geldiği zaman bile zorla gülümsedi. Getirilen şerbete ilgi göstermedi.

- Neyin var kardeş? Şerbetini dahi içmezsin?

- Konuştuklarımızı kimse duymaz mı?

- Duymaz!

- Seni öldürecekler Osman Bey kardeş!

- Kim?

- Yarhisar Tekfuruyla Bilecik Tekfuru. Diğerleri de birleşti. Sözde ben dahi aralarına katıldım!

- Niçin?

- Sakın bu düğüne gelme. Bir bahane bul, uzaklaş buradan!

- Demek sonunda karar verdiler?

- Üzerine yürümeye cesaretleri yoktur. Varlığını da bundan böyle büsbütün tehlikeli görürler. Er geç onları ortadan kaldıracağına inanırlar. Bizans İmparatoru yardım ve asker gönderemeyeceğini bildirince tuzak kurmaya karar verdiler.

- Nerede?

- Bilecik Tekfuruyla o güzelim nazlı Holofira evlenirken. Seni ve yakın adamlarını baş köşeye oturtacaklar. Eğlenceler başlayacağı sırada gafil bir anını yakalayıp üzerine çullanacaklar! İşte bunun için bu düğüne katılma derim. Başka çare göremem.

Osman Bey acı acı gülümsedi. Akça Koca dimdik duruyordu, hiç şaşmamışa benziyordu. Köse Mihal ise bu sessizlikten büsbütün ürküyordu. Omuzlarına öyle bir yük almıştı ki, altından sıyrılması çok güçtü.

Osman Bey ayağa kalktı, yine dizleri sızlıyor olmalıydı ki, kısa bir süre kıpırdamadan durdu.

Sonra:

- Yazık oluyor bizim Orhan'a, dedi.

- Anlayamadım Osman Bey kardeş?

- Holofira'yı çok severdi. Bunca yıl benim direnmem yüzünden ses çıkarmamıştı. Şimdi sevdiği kızın dedesi yerinde birisiyle evlenmeye zorlanması onu büsbütün yıktı. Bir de işin bu yönü var.

- Burasını düşünememiştim. Ne olursa olsun, düğüne gelmeyeceksin; bazen kadere boyun eğmek gerek.

- Biz bahane aramaya gerek görmeyiz Köse Mihal kardeş! Davete elbette uyar, düğünde bulunuruz!

- Nasıl olur? Asla! Yapamazsınız bunu!

- Dost görünmesine rağmen Bilecik Tekfurundan da şüphelenmeye başlamıştım. Yine de onun canıma kıyacağını sanmazdım, hem de böyle kahpecesine!

- Osman ölsün, gerisi kolay diyorlar. Dört koldan topraklarına saldıracaklarmış! Ve Dündar Bey...

- Neden sustun? Ne olmuş amcama?

- Sırası geldi. Söylemem gerek. Amcanız Dündar Bey de tekfurlarla anlaşmış. Siz ölünce başa geçecekmiş! Ben Söğüt'te otururum, gerisine karışmam, ne yaparsanız yapın dermiş!

- Kiminle haber gönderirmiş amcam?

- Yassı Çoban denilen birisiyle. Geceleri yola çıkar, yine geceleri dönermiş adam.

Osman Bey ayağını sürerek kapıya doğru yürüdü:

- Balabancık, diye bağırdı.

Balabancık, kalın halı perdeyi aralayıp içeri girdi:

- Buyur Bey!

- Karacahisar'da bulunan oğluma haber sal, hemen buraya gelsin. Bir de iki atlı, amcamın evine gidip kendisini...

Sözünü tamamlayamadı, Akça Koca karşısında duruyordu, başını sallıyordu. "Olmaz!" diyordu, "şimdi sırası değil!"

- Vazgeçtim Balabancık Ağa! Amcamla sonra görüşürüm!

- Zaten amcanız aşağıda beyim, sizinle konuşmak ister!

- Öyle mi? Buyursun!

Köse Mihal anlayamadı. Osman Bey'in birden durulmasına bir anlam veremedi. Akça Koca ise yerine oturdu. Dündar Bey de içeri girdi.

- Safa geldin amca!

- İşittim ki, Köse seni yoklamaya gelmiş. Ben de hatırını sorayım dedim.

- İyi ettin. Köse Mihal kardeş bizi düğüne çağırır.

- Bilecik Tekfuruyla Yarhisar Tekfurunun kızının düğününe mi?

- Bunu nereden bilirsiniz?

- Duymayan mı kaldı? Sen katılacak mısın bu düğüne?

- Bilmem! Düşünüyorum! Hediyelerimi gönderir belki de gitmem!

- Git! Davete uymak gerek, bilmez misin?

- Siz gelecek misiniz?

- Benim ne işim var? Çağırılmadım ki!

- Olsun, benim amcamsınız! Kim ne der?

- Gitmem! Sonra Söğüt'ü yalnız bırakmamak gerek.

- Söğüt'ü düşünmeyin. Fakat şunu bilin ki, siz gitmezseniz, ben de gitmem!

Dündar Bey ofladı, sarardı, odada dolaştı. Köse Mihal'e baktı, sonra:

- Sen muhakkak katılmalısın, dedi. Hattâ Akça Koca Gazi, nerelerde dolaştığı bilinmeyen Turgut Alp, Abdurrahman Gazi de gitmeli, ağan Gündüz Alp ile Orhan'cık da bulunmalı, ben de Söğüt'te kalmalıyım. En uygunu budur.

- Vazgeçtim amca! Siz gitseniz de, gitmeseniz de, ben yaylaya çıkıp biraz dinlenmeliyim. Dizlerimin sızısı nedense bugünlerde fazlalaştı. Köse Mihal kardeş durumumu anlatır, onlar da hoş görür bizi. Benim yerime siz katılın.

- Olmaz derim sana Osman, olmaz!

Dündar Bey âdeta çırpındı. Yardım istercesine tekrar Köse Mihal'e baktı. Halbuki Köse Mihal o anda şaşkındı. Kayıların beyinin ne yapmak istediğini görünce anlayamamıştı.

- Osman! Şu ağzıma bak! Dişlerimi döktüler. İki yıl evvel bu işi yapanları bir türlü bulamadın. Dişsiz ağızla törene katılıp nasıl yemek yerim?

- Ne çıkar? Sulu şeyler yersiniz!

- Öyle olsun! Ancak sen gidersen ben de katılırım. Kabul mü?

- Kabul!

- Düğün neredeymiş?

- Köse Mihal kardeş henüz söylemedi! Şimdi öğreniriz!

- Bana sonra haber verirsiniz! Hoşça kalın. Unutma, sen, ben, Orhan'cık ve ağan Gündüz de katılacak.

- Olur! Madem istiyorsun, dediğin gibi yaparız amca!

Dündar Bey dışarı çıkarken Osman Bey arkasından seslendi:

- Amca, hatırıma gelmişken sorayım. Yassı Çoban neden bunca yıldır ortalıkta görünmez?

- Neden mi? Cezalandırdım onu! Bir yere gidersen başkaları kıramadı, ben kırarım ayaklarını dedim.

- O günden beri hiç mi dışarı çıkmadı?

- Hiç! Ne gece, ne gündüz, adımını bile atmadı! Neden sordun?

- Yazık edersin de ondan. Benden destur, izin verin de dolaşsın. Unutuldu gitti olanlar.

- Düşünürüm Osman, madem istiyorsun düşünürüm.

Dündar Bey gidince bir süre konuşamadılar. Akça Koca Gazi dimdik oturuyordu, yine de nefessiz kalmışçasına soluyordu. Bir karara varmak üzere olduğu bakışlarından anlaşılıyordu.

Sessizliği bozan Köse Mihal oldu:

- Ne yapmak niyetindesin Osman Bey kardeş?

- Düğüne katılmak!

- Öldürecekler diyorum sana, anlamıyor musun?

- Anlıyorum! Şimdi sen düğünü nerede ve ne vakit yapmak istediklerini söyle bana!

- Düğün Bilecik'te olacak. Günü ise önümüzdeki ayın onu.

- Güzel! Beraber eğleniriz!

- Hayır Osman kardeş, hayır derim size, ölümü çiğnemeden adımını bile atamazsın! Ben şimdiden dâvetçilikten vazgeçtim. Bunu onlara söyleyeceğim. Bu yaptığın mertlik değildir.

- Elbette değildir!

- Canından mı bıktın öyleyse?

Osman Bey, Akça Koca'nın yanına oturdu, Köse Mihal'i de aynı yere oturttu. Ona inanıyordu, onun yalan söylemediğini anlıyordu. Sevmek, okşamak istedi onu. Fakat, üzüntüyle kendisine baktığını görünce:

- Senden şüphelenirler mi? diye sordu.

- Hayır!

- Şimdi beni iyi dinle Mihal kardeş! Ben ve arkadaşlarım, hatta Akça Koca Gazi bile açıklık yere alışmışızdır. Bilecik kalesi düğün için bize dar gelir. Bu yüzden Bilecik Tekfuru düğünü geniş bir yerde yapsa iyi olur!

- Nerede yapmasını istersin?

- Çakırpınar uygundur. Havası iyi, suyu bol, ağaçlığı fazladır.

- Osman Bey, benimle şaka mı edersin? Gidemezsin bu düğüne sen!

- Dinle kardeşim! Bilecik Tekfuruna saygılarımı ilet. O da bilir ki, Germiyanoğlu ile aramız hiç iyi değildir. Bu baharda Söğütlülerin hepsi yeniden yaylaya çıkmak isterler. Ben dahi ayağımın sızısı geçsin diye biraz yayla havası almak dilerim. Bu yüzden Bilecik Tekfuru eskiden olduğu gibi bu yıl da zahmetimize katlansın.

- Ne zahmeti?

- Biz düğüne giderken Söğütlüler yaylaya çıkar. Onların eşyalarıyla birlikte ben de kendimin ve anamın eşyalarını bacılarla Bilecik'e gönderirim. Ayrıca kaynanam ve hatunum dahi tekfurun anasıyla buluşup konuşmak isterler. Eğer tekfur uygun bulursa düğünü uzak bir yerden anam, kaynanam, hatunum ve bacılar da gözlesin.

Köse Mihal neredeyse çıldıracaktı. Osman Bey'in bu düşündükleri cinnetti. Kendisi yetmiyormuş gibi, anaları, bacıları, hatta güngörmüşleri, oğlunu bile ölüme atıyordu.

Köse Mihal yardım ararcasına Akça Koca Gazi'ye baktı. O, hâlâ sesini çıkarmadan oturuyordu. Sabredemedi, haykırırcasına sordu:

- Olur mu Akça Koca Gazi'm, olur mu? Engellesene!

- Olur Mihal kardeş! Ne varmış?

- Daha ne olsun? Hepiniz öleceksiniz!

- Orasını Allah bilir! Sen Osman Bey'in dediğini tekfura anlat. Sonra zahmet olmazsa, sonucu yine bize ilet. Biz de buna göre hazırlığa başlayalım.

- Ayrıca Dündar Bey'i de alacaksınız yanınıza; bildiğiniz halde alacaksınız! Ben gidiyorum, bunların hiçbirini söylemeyeceğim tekfurlara. Gelmeyecek diyeceğim; bacağı ağrıyormuş, yaylaya çıkacakmış diyeceğim!

O zaman Osman Bey bileklerinden tuttu onu, ayağa kaldırdı. Gözlerinin içine baktı gülümsedi, yine baktı:

- Boşuna üzülürsün kardeş, dedi, anlamaya çalış! Biz, basmak isteyeni basmayı düşünürüz. Umarım ki, bu işten sağ çıkarız ve Bilecik bizim olur! Daha fazlasını söylememe izin verme. Öğrenme ki, rahat konuşasın. Konuşurken duralamayasın! Git ve çabuk dön. Tanrı seni korusun! Bizi gönülden çıkarma.

Köse Mihal anlamıştı, daha doğrusu anlamaya çalışıyordu. Yine de korkuyor, istemediğini yapıyordu. Bir kere karar vermişti; dönmek yoktu, sonuna kadar Türklerin yanındaydı. Bu işler bitince de İslâmlığı kabul ettiğini herkese duyuracaktı.

Aşağıya beraber indiler. Osman Bey onu yol kenarına kadar uğurladı ve son defa sordu:

- Bilecik Tekfuru ne yapar, sevinir mi?

- Ne için?

- Torunu yaşında bir kızı alacağı için!

- Elbette! Yerinde duramaz! Sonunu hiç düşünemez!

- Sevinsin bakalım. Yolun açık olsun kardeş!

Dönüşte Osman Bey yine amcasıyla karşılaştı:

- Hayrola amca, ne dolaşırsınız?

- Şöyle bir hava alayım dedim. Yassı Çoban'a da verdiğin izni söyledim, sevindi.

- İyi oldu! Ona dokunacak olurlarsa bana haber ver.

- Buna gerek kalmaz! Ben hadlerini bildiririm; Dündar'ın daha eli ayağı tutar.

- Dilediğini yap amca!

- Köse Mihal erken gitmiş!

- Oyalanmadı fazla!

- Ne konuştun onunla?

- Düğünün Bilecik yerine Çakırpınar'da yapılmasını söyledim. Bu bahar yaylaya çıkılacağından denklerin bacılar eliyle Bilecik'e gönderileceğini, anam, kaynanam ve hatunun da düğünde bulunacaklarını bildirdim.

- Sahi mi? Bu iyi. Kadınların da biraz gözü gönlü açılır. Turgut Alp bizimle gelmeyecek mi?

- Ona da Hasan Alp'a da haber gönderdim.

- Konur Alp, Aykut Alp, Abdurrahman Gazi ne olacak?

- Onlar yaylaya çıkanların yanında bulunur. Bu yıl Söğüt boşalacak.

- Ya Kaya Alp?

- İlişmemek gerek! Yosma Kız yarasını sarmaya çalışırmış.

- O da gelsin! Hatta Aykaan Bacı, çocuk bakmaktan vazgeçip ananın yanında bulunsun. Böyle bir düğün kolay kolay bulunmaz! Yine de söylerim, Söğüt'ü yalnız bırakırsın. Ben burada kalsam yeridir.

- Olmaz amca! Sonra tekfurlar aramızda ayrılık var sanırlar; bunu hiç istemem.

- Pekâlâ Osman! Bey sensin, seninle barıştık. Benden sana kötülük gelmez.

- Bilirim amca!

Osman Bey uzaklaştı. Gülüyor muydu, acıdan kıvranıyor muydu, kalbinin üzerindeki bu burukluk nedendi? Bunu kendisi bile bulup çıkaramıyordu.

Düşüne düşüne, ayağını süre süre evine doğru yürüdü.

* * *

O gün, geri döndüğü zaman Köse Mihal yine heyecanlıydı. Bu sefer odada Akça Koca'yla beraber Abdurrahman Gazi de vardı. Şeyh Edebalı bir köşeye oturmuş onları dinliyordu. Konuşmaya katılmak niyetinde olmadığı anlaşılıyordu. Köse Mihal:

- Söylediklerini kabul ettiler, dedi.

- Nasıl?

- Düğün önümüzdeki ayın onunda Çakırpınar'da yapılacak. Bacılar da istedikleri kadar dengi Bilecik'e getirebilecek. Yalnız bacıların kalede kalmalarını uygun bulmazlar.

- Neden?

- Bacılardan çekinseler gerektir. Bacılar dilerse geri dönmeyip düğüne katılabilirlermiş.

- Biz de bunu istemiştik! Bacıların kalede ne işi olur ki?

- Sana bir sorum var!

- Buyur!

- Dündar Bey hakkında ne düşünürsün?

- Karar vermek güçtür, amcamdır! Yaşı doksana varmıştır. Yine de yasa ve törelerimize uymak gerekecektir.

Köse Mihal hâlâ huzursuzdu. Bunca yıldan beri böylesine kötü günler geçirdiğini pek hatırlamıyordu.

- Dündar Bey yeni bir haber göndermiş, dedi.

- Ne haberi?

- Osman kurnazdır, Köse Mihal bir daha Söğüt'e gelmesin bir hile sezebilir, demiş.

Osman Bey artık gülüyordu. Akça Koca'ya bakıyor, Abdurrahman Gazi'ye bakıyor, Şeyh Edebalı'yı seyrediyor, yine gülüyordu.

- Sen dinlen kardeş, dedi. Bu gece Abdurrahman Gazi'nin konuğu ol. Yarın yola çık. Düğüne giderken sana ulak gönderirim, yolda buluşuruz. Şunu da aklından çıkarma ki, biz Türkler, yüzyıllar geçse de seni asla unutmayız.

Abdurrahman Gazi ile Köse Mihal gidince Osman Gazi seslendi:

- Balabancık!

- Buyur Bey!

- Turgut Alp ne vakit gelecek?

- Gece karanlık basınca Hasan Alp'la beraber.

- Yahya Usta'ya haber ilettin mi?

- Aşağıda sizi bekler beyim!

- Ya Aykaan Bacı?

- Çocuk bakarmış, benim beyle alışverişim kalmadı der.

- Aydoğdu Çelebi çağırıldı mı?

- O da aşağıda, Yahya Usta'nın yanındadır.

- Söyle, ikisi de gelsin buraya.

Biraz sonra Aydoğdu'yla Yahya Usta içeri girdiler. Osman Bey onlara yer gösterdi, sonra söze başladı:

- Tekfurlara seferimiz vardır!

Bu söz bir fırtına gibi uğuldadı odada. Yahya Usta hayretle sordu:

- Anlayamadık! Yakında Bilecik Tekfuru, Yarhisar Tekfurunun kızını alırmış! Düğüne mi baskın yapmak niyetindesin bey?

- Öyle gözükür! Yalnız bir farkı vardır. Hazırlandığımızı anlarlarsa tedbir alırlar; düğünden vazgeçerler. Bir çok kimsenin boş yere kanı akar, istemem bunu!..

- Öyleyse ne yapmak gerek?

- Düşündüklerimi Şeyh'e ve Akça Koca'ya anlattım. Abdurrahman Gazi de uygun buldu. Bu gece Turgut Alp'la Hasan Alp'a da söyleyeceğim. Şimdi sizin fikrinizi almak isterim. Evvelâ Güneş oğlan bizim Orhan'ı oyalasın, bir çılgınlık yapmaya kalkışmasın!

- Bu kolay bey, Güneş, Orhan Bey'in yanından hiç ayrılmaz!

- Sonra, benim hayatım tehlikede olsa bile bir düğüne baskın yapıp bunca insanı kılıçtan geçirmek doğru mudur. Bunu anlamak isterim. Önce sen söyle Aydoğdu Çelebi!

Aydoğdu ilk defa böyle bir toplantıya katılıyordu. Demek, kendisini Dede Baba'nın yerine koymaya başlamışlardı. Halbuki o, ders vermek için yaptırılan evi daha genişletmek, tarih ve sosyal bilgiler dışında geometri de öğretmek niyetindeydi. Kendisine Tacettin Hoca yardım edecekti. Tacettin Hoca'nın rasathanesindeki sıra sıra ilâç kaplarının ne işe yaradığının dışında, keser sapıyla büyük binaların, anıtların, camilerin yapılmaması gerekeceğini anlatacaktı. Taş ustalarına, marangozlara, Söğüt'teki emsalsiz mermerlerin işlenişinde, mozayiklerde babadan görmenin ötesinde, eski Türklerin yaptığı gibi bazı bilimlerin de kullanılmasını öğretmeye çalışacaktı. Bu konuda kendi bilgilerinin bittiği yerde, onu tamamlayacak bilginler de bulunacaktı. Mademki var edene erişemiyordu var olanı değerlendirecekti.

Yahya Usta Aydoğdu'nun bu düşüncesini biliyordu. Her daim: "Benim kılıçlarıma el atma" derdi. "Ben onların nasıl yapıldığını çıraklarıma da, kalfalarıma da öğretirim. Yeter ki, günün birinde başkalarına aktarmaktan vazgeçmesinler!"

O zaman Aydoğdu da ona: "Söz gider, yazı kalır." diye cevap verirdi. "Bunu böyle bil, söze fazla güvenme."

Osman Bey Aydoğdu'nun hemen cevap vermediğini görünce,

- Neden susarsın Aydoğdu? diye sordu.

- Düşünürdüm beyim?

- Neyi?

- Savaşı sevmem. Kan akıtmaktan hoşlanmam. Yine de bilirim ki; gerektiğinde kılıç kalkıp inmelidir. Fakat bu kalkıp iniş, yaşatmak için olmalıdır. Hele kişinin kişiye inen kılıcı bir cinayettir.
- Öyleyse ne zaman gereklidir?
- Son çare tükendiyse gereklidir.
- Neye dayanarak söylersin?
- Biz buralara itilerek getirildik. Şimdi içerdeyiz. Daha önce içerde bulunanlar, gelenleri itmeye kalkarsa kabuk çatlar. Görüyorum ki, bu kabuk çatlamıştır; itme ve itilme başlamıştır. Getireceklerimiz eskisini aratmayacaksa, koyacaklarımız yaşanmışı çökertmeyip özgürlüğü tattıracaksa ölümü beklemek o kudretin "Var ol" deyişine sığmaz! Biz, şu anda çıkar peşinde koşanlardan değiliz. Moğol'a ise hiç benzemeyiz.
- Açıkça konuşmadın benimle Aydoğdu Çelebi. Yalnız şunu bil ki, bu savaş bey için yapılmayacak.
- Şeyh efendimiz anlatmıştı! Dede Baba'mız da başka türlü söylemişti. "İl gider, töre kalır!" demişti. Ben de şimdi, il de, töre de kalsın diyorum. Ve tekrarlıyorum, bey ilden öte değildir. Bu savaş bey için yapılmıyorsa, il yaşayacaksa yerindedir.

O zaman Şeyh Edebalı başını yavaş yavaş Aydoğdu'ya çevirdi, yorgun gözleriyle onu sözdü:

- Soruma cevap ver, dedi.
- Buyurun efendi hazretleri.
- Töreyi kim yapar?
- Geçmişteki olaylar!
- Kim taşır?
- Atalar!
- Yasa nereden doğar?
- Töre ile günün gerçeklerinden!
- Kılıcı kim kullanır?
- Bilek ve yürek!
- Yeter mi?
- Yetmez!
- Ne gerek?
- Beslemek gerek!
- Gıdası nedir?
- Bilmişlik.

- Yalnız bilmişlik mi?

- Ahlâk, adalet, sevgi ve birlik. Duyarsak, duyduğumuzu paylaşırsak, cana ve mala değer verirsek, başkasının çıkar ve kinini kendimizde taşımazsak bilim de, biz de yalnız kalmayız.

- Bu topraklarda bunlar bulunur mu?

- Beklemekteyiz!

- Senin yerin neresidir?

- Ben dağ yolunda bir toprak parçasıyım!

- Savrulmakta mısın?

- Savrulsam da bir fidan beslemektir kararım.

- Daha ne istersin?

- Hâlâ yol göstericiye ihtiyacım vardır.

- Bana uğradığında ahi olmak istemiştin. Ben de kendine yaslan demiştim. Şimdi buna da gerek görmüyorum. Beyaz futan belindedir. Bekliyorsun, beklediğini elbet bulacaksın. Bulduğun senindir. Doğru söylemişler, o köprünün ortasında kal.

Osman Bey de, Akça Koca da, Yahya Usta da konuşmuyorlardı. Hatta Osman Bey'in pırıl pırıl zekâsına sanki bir gölge düşmüştü. Fakat, sözün burada bittiğini anlayınca daha fazla susmayı doğru bulmadı:

- Aydoğdu Çelebi, dedi. Beyaz futana bürünsen de, toprak olup savrulsan da, biz Söğüt'te bulunmadığımız sürece buranın yönetimi sana aittir. Ayrıca çocuk bakmaktan vazgeçirip Aykaan Bacı'yı bana gönder.

- Beni dinleyeceğini sanmam bey!

- Bir kere dene.

- Emredersiniz bey!

- Yahya Usta, şimdi de sen dinle beni. Elindeki bütün kılıç ve kalkanları hiç kimse farkına varmadan gece yarısı Tacettin Hoca'nın rasathanesine taşıyacaksın.

- O kadar mı bey?

- Üstelik bir çuvalın içinde, bir arabanın üstünde nasıl yol alınacağını da öğreneceksin.

- Anlayamadım bey!

- Sırası gelince anlarsın. Şimdi hemen gidin, dışarılarda fazla dolaşmayın. Hele, amcam Dündar Bey'in gözüne hiç gözükmeyin!

- Bey! Hepsi iyi hoş da ben bir çuval içine nasıl sığarım? Böylece nereye kadar giderim?

- Abdurrahman Gazi nasıl sığacaksa sen de öyle sığacaksın! Ayhan Çavuş'a da haber ilet, beni rasathanede beklesin.

- Olur bey!

- Bugünden itibaren kösler vurulmaya başlasın, bu bahar herkes yaylaya gitmek zorundadır ve yola erken çıkmak gereklidir. Bana soracağın başka bir şey var mı?

- At sahibine göre kişner demişler. Üstüne eklemişler, yavaş atın çiftesi pek olur, diye. Başka diyeceğim yoktur. Allah sonunu tamamlasın.

Onlar çıkınca Osman Bey, bir süre düşündü. Sonra güvenmenin huzuru içinde ellerini ovuşturdu:

- Şeyh Baba, dedi yolculuk ne vakit?

- Torunum Alaaddin'i alıp giderim. Ahilerin bir kısmını da tekke civarında toplarım. Bana haber gönderirsiniz. Yalnız dileğim şudur ki, adalet üzere hareket edesiniz.

- Öyle yaparız Şeyh Baba.

- Bir de şu ayağının sızısını Tacettin Hoca'ya göstermenin zamanı gelmiştir.

- İzin verirseniz bunu sonra düşünürüz.

Şeyh çıkınca Osman Bey'le Akça Koca yalnız kaldılar.

Bundan sonra ne yapılması gerektiğini konuşacaklardı.

* * *

Evvelâ, yaylaya göç edenler yola çıkmıştı. Konur Alp, Aykut Alp ve Abdurrahman Gazi yanlarındaydı.

Arkadan Bilecik kalesine gidecek olan denkler gözüktü. Bu seferki denkler hem daha fazla, hem daha ağırdı. Mandalar arabaları çekmekte çok güçlük çekiyordu.

En geriden Osman Bey'in hem Bilecik Tekfuruna, hem de Yarhisar Tekfuruna gönderdiği hediyeler geliyordu.

Bir sürü koyun, iki araba dolusu kilim, bohçalar içinde elişi oymalı çeşitli örtüler, iki kısrak, dört eğer takımı, Yahya Usta'nın öğünerek yaptığı dört kılıç... Hediyeler saymakla bitmiyordu. Osman Bey bu düğün için varını yoğunu dökmüşe benziyordu.

Bilecik kalesine bırakılacak denklerle, hediyelerin arabalarını yine kadınlar götürüyordu. Yalnız aralarında Aykaan Bacı yoktu.

Bir durgunluk seziliyordu etrafta, tekerleklerin gıcırtısından öte hiç kimse konuşmuyor, bacıbaşları bağırmıyor, kızlar gülüşmüyordu.

Böylece uzanıp gidecekti yollar. Gece vakti, karanlık çökünce Bilecik'e varacaklardı. Ertesi gün düğün vardı. Osman Bey, Orhan Bey, Akça Koca, Gündüz Alp ve Dündar Bey hep beraber yola çıkıp Köse Mihal'le buluştuktan sonra Çakırpınar'a varacaklardı.

Turgut Alp'la Hasan Alp gelmemiş diyorlardı. Kaya Alp'ın yerinden bile kıpırdamadığı söyleniyordu.

Osman Bey o gün gidenlerin arkasından ağır ağır atını sürerken amcası Dündar Bey'in kendisini kolladığını biliyordu. Ortalıkta dolaşan Yassı Çoban da Dündar Bey'in yanındaydı. Yılan Çingene yedeğindeki bir atla biraz geriden geliyordu. Yassı Çoban'ın sağ kolu yoktu. Belki de bir alışkanlığın sonucu sol eliyle kuşağındaki kamasını kavramıştı. Yılan Çingene ise yıllarca evvel bayılıncaya kadar dayak yediği Aykaan Bacı'yı arar gibiydi.

Dündar Bey Osman Bey'e yetişti. Yılışırcasına sordu:

- Nereye Osman?

- Gidenleri seyrederim amca!

- Sana mı düştü bu iş?

- Bir de Aykaan Bacı'yla konuşmak isterim!

- Niçin?

- Bilirsiniz, anam, kaynanam, bizim hatunla bazı hatunlar da bu düğüne katılmak isterler. Hiç değilse Aykaan Bacı yanlarında bulunsun derim.

- Turgut Alp'la Hasan Alp nerede?

- Onlar katılmak istemediler.

- Orhancıkla Yahya Usta'nın oğlu Güneş'i, bir de dönme Nevzat'ı ortalıkta göremem!

- Avlanmaya gittiler. Bu gece dönerler.

- Uşağın Balabancık nerede?

- En iyi cins bir kısrağını esirciye satmış, kovdum!

- Ayhan Çavuş ne yapar?

- Moğol'u gözler!

- Ya Yahya Usta?

- Karacahisar'a gitti! Elinde kalmış kılıçları satacakmış! Çırakları da yanında.

- Söğüt boşaldı desene!

- Aydoğdu Çelebi, düğün dönüşüne kadar burada oyalanır.

- Ne anlar o? Ben otursam daha iyi! Kardeşin Gündüz Alp'ı da yanına alırmışsın.

- Öyle olur! Seni de bırakmam, bu düğün ikimizin düğünü amca!

- Yanlış iş yaparsın Osman!

- Siz yaylaya göçmez misiniz? Kadınlarınızı düğüne göndermez misiniz?

- Hayır! Otursunlar oturdukları yerde, ne işleri varmış?

Osman Bey amcasıyla daha fazla konuşmak istemedi, atını sürüp uzaklaştı. Aydoğdu'nun evinin önünde atından atlayınca seslendi:

- Aykaan Bacı! Neredesin!

- Buradayım bey!

- Seninle konuşmam gerek.

- Buyur bey!

Aykaan Bacı kucağında küçük Tankut'la dışarı çıktı:

- Emret bey! Gir içeri! Bir sütümüzü iç!

- Kızgınım sana! Aydoğdu Çelebi'yle de haber gönderdiğim halde neden bacılara katılmak istemedin?

- Kalan bizden geçti. Kılıcı duvara astık. Beyle alışverişimiz kalmadı. Şimdi çocuk büyütürüz.

- Böyle mi olacaktın sen?

- Ne varmış ki?

- Yarın düğüne gidecek bacıların yanında bulunacaksın. Anam, kaynanam, bizim hatun da gelecek. Başka lâf istemem.

- Olamaz, oh bey olamaz!

- Olacak!

- Aydoğmuş'un karnı burnunda. Ha doğurdu, ha doğuracak. Üstelik Tankut da mızıkçılık eder!

Osman Bey Aykaan Bacı'ya baktı baktı da, birden kolunu kavradı:

- Konuşma daha fazla, dedi. Yarın geleceksin, hem de duvara astığın kılıcı indirerekten!

- Gelmezsem!

- O zaman ben bilirim yapacağımı! Torununu doğurtacak biri bulunur. Tankut'a da bir günlüğüne başka biri bakar! Anladın mı dediklerimi?

- Anladım bey anlamasına da. Sen de bir şeyden habersizsin!

- Nedir o?

- Analık!

- Doğrudur! Yalnız her ana senin gibi düşünseydi, meydanlarda kılıç sallayacak er kalmazdı!

- Bana mı bu taş?

- Sana!

Osman Bey uzaklaşırken Aykaan Bacı arkasından pişman olmuşçasına seslendi:

- Çok hediye gönderirsin, ne vardı?

- Zararı yok, bu bizim düğünümüzdür!

- Denkler de uzun ki uzun, kim bağladı onları?

- Sen yanlarında olsaydın sormazdın.

- Birçok manda derisi de boş durur, içine neden yük konmamış?

- Çok sorarsın!

- Göçtük gayrı değil mi?

- Sen yarın sabah anamın yanında bulun yeter.

Aykaan Bacı'nın karşısındakinin bey olduğuna bakmadan, şöyle doyasıya haykırmak geldi içinden; yine de küçük Tankut uyanır diye vazgeçip içeri girdi. Aydoğmuş yatakta kıvranıyordu.

- Bey değil ki Azrail! Ne iman kalmış, ne din! Dayan kız, ne çabuk pes ettin? Analık kolay mıymış? Gör bak, dünya kaç bucaktır? Baban denen Çavuş ortalıkta yok, kocan denen çelebi başını kitaplardan kaldırmaz. Bey ise insafı ağaca asıp altında serinlemeye çalışır. Dayan derim sana, bu seferki de oğlan olsun.

Şimdi Aykaan Bacı kucağındaki torununu pışpışlarken, öteki eliyle de Aydoğmuş'un alnında toplanan terleri silmeye çalışıyordu. Karşıda ocağın üzerinde bir kılıç asılı duruyordu, yandaki rafta ise sıra sıra kitaplar sanki onları gözlüyordu. Bir de Dede Baba'nın âsası vardı orada.

Biraz ilerde, yolun dönemecinde ise, Bilecik'e giden arabalardan beşinin tekerlekleri çıkmıştı. Öteki arabalar yollarına devam ederken, bacıların bir kısmı tekerlekleri yerlerine takmak için uğraşıyorlardı.

Osman Bey, arabaların başında durdu; sonra etrafına bakındı, kimsenin kendisini gözetlemediğini anlayınca aşağıya, vadiye doğru elini salladı.

O zaman Tacettin Hoca'nın rasathanesi ile Aydoğdu' nun ders verdiği evin kapısı açıldı. Başta Turgut Alp olmak üzere Hasan Alp, Yahya Usta, Ayhan Çavuş, daha birçok alp dışarı çıktı. Hepsi de kucaklarında bir yığın kılıç taşıyordu.

Tacettin Hoca'yla Aydoğdu çok heyecanlıydı:

- Çabuk, diyorlardı, görecekler! Acele edin.

Bacılar da ayağa kalkmışlardı. Sanki hiçbir şey olmamış gibi gelen silâhları manda derisinden yapılmış boş denklere yerleştiriyorlar, ağızlarını sıkı sıkıya bağlıyorlardı. Osman Bey sadece:

- Sen haber vereceksin Yahya Usta, dedi. Karacahisar'ı Germiyanlılar bastı, diye...

- Olur bey! Demir tavında dövülür demişler, bunu da demirci ustasına bırakmışlar.

Sıra alplara gelmişti; derilerin içine yavaş yavaş girmeye başladılar. Hepsi iki kat olmuştu, dizlerini bükmüşlerdi, başlarını göğüslerine yatırmışlardı. Kılıçları da yanlarındaydı. Yahya Usta ise, denklerin içine girerken hem gülüyor, hem söyleniyordu.

Arka yoldan dolanıp Abdurrahman Gazi, Konur Alp ve Aykut Alp da denklerin içine girince arabalar tekrar yola koyuldu.

- Yarın yağmur yağar mı Tacettin Hoca?

- Yağmaz Bey'im, meraklanmayın! İki gün evvel de söyledim bunu size. Sefer için iyi bir gündür.

Sonra Osman Bey bir süre gidenleri arkalarından seyretti. Tacettin Hoca şaşkın, Aydoğdu durgundu. Bacılar gayrete gelmişti; mandaları durmadan dürtüyorlardı. Hele yolun orta yerinde Sedef Hatun'la karşılaşınca büsbütün coştular. Yanlarında Aykaan Bacı yoksa da işte Sedef Hatun yetişmişti:

- Behey Sedef Bacı geldin mi, bizi yalnız komadın mı?

- Ne sandınız siz, ne sandınız? Şimdi ayaklarınızı kırasım gelir. Kanat takıp uçmak yok ve de toprağa yapışıp kalmak yok. Karanlık basarken girilecek Bilecik'e. Arabalar çözülüp yükler devrildikten sonra ben karnımın sancısından kıvranıp denklerin üzerine yatacağım. Biriniz bana bakmak için yanımda kalacak. Geri kalanlar ise hediyeler taşıyan arabalarla Çakırpınar'a yollanacak. Hele davardan

bir koyun eksilsin görürsünüz gününüzü. Görürsünüz dedim mi, acımasızımdır.

Arabalar, böylece gittiler; gıcırdayarak, yollardan kıvrıla kıvrıla, hendeklerden hoplaya hoplaya uzaklaştılar.

Akşam olmak üzereydi. Osman Bey uzaklaşan arabaları gözden kaybettiği halde bir türlü geri dönmüyordu. Üstelik atından inmiş, dizginleri eline almış, bir ağacın dibine oturmuştu. Bu dağlar, bu ovalar, bu yollar onundu, daha doğrusu onlarındı. Fakat, olmayanlar da vardı. Olmayanı oldurmak gerekti. Aydoğdu Çelebi, "Bir kabuğun içine girmişiz, diyordu, bu kabuk çatlayacak." diyordu. Sonra Dede Baba gibi ekliyordu: "Bey ilden öte değildir. Bir savaş sadece bey için yapılmaz!"

Aydoğdu doğru söylüyordu, onu artık anlamak çok güçse de, bu çarpışma ne kendisi için ne de oğlu Orhan'ın tutkusu için olacaktı. Buna inanıyordu. Kendisi sadece bir yemdi. Canavar bu ökseye takılırsa çarpışmanın anlamı hemen belli olacaktı.

Yalnızlığını duydu, yaşının bir hayli ilerlemiş olduğunu sandı, dizlerinin ağrısını büsbütün hissetti. Midesinin üzerine bir ağırlık çöktü. Ancak, Balabancık'ın dolu dizgin gelmekte olduğunu görünce ayağa kalktı:

- Geç kaldın! diye bağırdı.

- Bey peşime düştüler! Zorlukla izimi kaybettim. Yine de Yassı Çoban ardımdan gelir!

- Nasıl olur? Yassı Çoban Dündar Bey'in yanındaydı.

- Sapa yollardan dağlara vurmuş olacak, beni görünce geri döndü. Anlamıştır olup biteni.

- Yakala onu!

Daha fazla konuşmalarına vakit kalmadı. Uzaktan da olsa bir okun vınladığını duydular. Hemen koştular. Yassı Çoban atının ayakları dibinde, sırtına saplanmış bir okla cansız yatıyordu ve Kaya Alp yavaş yavaş karanlığa doğru uzaklaşıyordu.

Osman Bey sadece arkasından seslendi:

- Vakitsiz oldu; Kaya niçin geldin, neden acele ettin?

Canı sıkılmışa benziyordu. Halbuki oyalanacak hiç zaman kalmamıştı. Hırsla soludu:

- Hemen söyle Balabancık, neler oldu?

- Bey! Tepelere gözcü dikmişler. Çakırpınar'da da şimdiden bir yığın tekfur askeri var!

- Orhan'la Güneş ne yapar?

- Mudurnu'dan gelen Samsa Çavuş'un askerlerini söylediğiniz yerlere yerleştirirler!

- Ya Nevzat?

- Yarhisar'la Bilecik arasında mekik dokur!

- Düğün meydanında neler olur?

- Nevzat'ın dediğine göre, çadırlar kurulmuş, fıçılarla şaraplar taşınmış, yerlere halılar serilmiş. Çengiler toplanmış, kuzular şimdiden kesilmeye başlanmış! Hatunlar ve bacılar için ileride büyük bir çardak yapılmış!

- Bize yer ayrılmış mı?

- Hem de nasıl! Tam ortada; etrafınızda İnegöl, Yarhisar, Bilecik ve diğer tekfurların ileri gelenleri için de yerler var.

- Anladım Balabancık. Şimdi hemen uzaklaş, sakın kimseye gözükme.

Balabancık atına sıçradı. Yassı Çoban'ın yanından geçerken ona iğrenerek baktı, sonra dolu dizgin uzaklaştı.

Artık gece çökmüştü. Söğüt, karanlığın altındaydı. Gökte çok az yıldız vardı. Yollar ıssız, ağaçlarda dolaşan rüzgâr cansızdı.

Osman Bey o anda, yıllarca yanından ayırmadığı, yüzüne baktıkça avunduğu bir büyüğünü kaybetmek üzere olan bir insanın acısını yüreğinde hissediyordu.

Bu niçin böyleydi? Kaybedilmek üzere olan kimdi? Sadece bildiği bu insana duyduğu aşırı ihtiyaçtı.

Yalnızlık, zaman zaman evlât, eş ve dostlarla bile yok edilemiyordu. İnsanlar kendilerinden koptuğu anda, etraflarında kim olursa olsun, yalnız kalıyorlardı. Geçmişten uzaklaşmak, geçmişi unutmak, hatta inkâra kalkışmak bir yönüyle kişinin kendisinden kopuşuydu.

O anda Osman Bey kendini dağılmış, parça parça olmuş sandı. İşte, o zaman korktu, ürperdi, terledi. Kopan geçmişi yakalamak gerektiğine inandı.

Ağır ağır yürüyordu, başı önüne eğikti. Bastığı yeri sadece atının nal seslerinden anlıyordu. Daha doğrusu atı ona yol gösteriyordu.

Bir ışık gözüne çarpınca irkildi. Başını kaldırdı, bir çıra alevinin altında bir karartı gördü. Bir de derinden derine bir çocuk feryadı işitti.

- Bey! Kurbanın olduğum, ne dolaşırsın hâlâ buralarda?
- Sen misin Aykaan Bacı?
- Yolunu gözlerim. Git, dinlen, yarın bir yığın işin olsa gerek!
- Bir çocuk ağlar! Kim o? Yoksa?..
- Daha doğmadı. Tankut mızıklanır.
- Ağlamasın. Yalnız koma!
- Varsın ağlasın!
- Kızının hâlâ sancısı var mı?
- Var! Varsın olsun!
- Aydoğdu Çelebi nerede?
- İçerde. Hem karısını kollar, hem kitap okur!..
- Şaşırmaz mı?
- Varsın şaşırsın.
- Neler söylüyorsun Aykaan Bacı? Sana ne oldu?
- Ne varmış anladım, anlayacağım kadarını. Seninkiler yarın kaçta yola çıkarlar?
- Geliyor musun?
- Sorulur mu? Yolda karşılarım onları. Aykaan Bacı'nın hiç düğünden kaçtığı görülmüş müdür? Keyif ehliyimdir Allah'ıma çok şükür!

Osman Bey'in içinden Aykaan Bacı'yı okşamak geçti. Sonra sadece başını yukarıdan aşağıya doğru salladı, bu "Evet" demekti.

* * *

Dolu dizgin gidiyorlardı. Atlarını süslemişler, hayvanlarına en iyi cinsten eğer vurmuşlardı. Kılıçlarının kını gümüş işlemeli, çizmeleri ceylan derisiydi.

Osman Bey, Akça Koca Gazi, Gündüz Alp, Dündar Bey, Orhan Bey, yolda buluştukları Köse Mihal yanyanaydılar.

Dündar Bey, bu hızla daha fazla gidemeyeceğini anlayınca:

- Biraz yavaşlayalım Osman! dedi.
- Olur amca.
- Bilir misin? Yassı Çoban'ı okla devirip yolun ortasına bırakmışlar. Atı yalnız başına tavlaya dönünce meraklandık.
- Duydum amca.

- Sonra araması için bizim Yılan Çingene'yi gönderdim. O da geri gelmedi. Bu sabah çingeneyi de beyni patlamış olarak Yassı Çoban'ın yanında bulmuşlar. Birisi üzerinde tepinmiş sanki.

- Bunu da duydum amca.

- Duydun da niye ses etmedin, cezalandırmak yok mu?

- Kimi?

- Çok yazık oldu ikisine de. Katili bulmalısın Osman.

- Dönüşte aratırız.

- Geç kalmayasın Osman.

- Kalmam inşallah.

Dündar homurdandı. Sonra atının dizginlerini kastı. Soluk aldı, birilerini arar gibi etrafına bakındı.

- Ben sana bir şey söyleyeyim mi? dedi.

- Söyle amca.

- Ben yaşadıkça bir daha Söğüt'ü başkasına bıraktırmam Osman. Hele Aydoğdu Çelebi'ye hiç.

- Meraklanma, ben de Söğüt'ü başkasına bırakmam amca!

Yine hayvanlarını sürdüler. Çakırpınar yolu üzerindeydiler. Daha gerilerden Osman Bey'in anası, kaynanası, hatunu, kocalarından ürküp yüzünü gözünü örten yirmi kadar kadınla Aykaan Bacı geliyordu. Kadınların bir kısmı arabalara binmişlerdi.

Aykaan Bacı keyifli görünüyordu. Atının sağrısını okşuyor, eğer takımına astığı kılıcına yan gözle bakıyor, ileri yaşına aldırmadan hafiften bir nara koyuverip:

- Bey ne yaparsa yapsın yollar bizimdir, diyordu.

Aykaan Bacı'nın her haykırışı derinden derine de olsa Dündar Bey'in kulağına çarptıkça irkiliyor, yüzünü buruşturuyor, sonra dayanamayıp:

- Sustur şu karıyı Osman, diyordu. Gözü toprağa bakar, hâlâ kendini dağdeviren sanır.

- Aldırma amca. İstemedim, zorla geldi.

- Kız doğuracakmış diyorlar. Bir de beşikte küçücük bir oğlan. O ise keyfinin peşinde.

- Dün gece Aydoğmuş'a bakması için bir kadın gönderdim. Kızın doğum yapması güç oluyormuş!

Çakırpınar uzaktan gözükmüştü. Meydan şimdiden dolmuştu. Borular çalıyor, davullar gümbürdüyordu.

Gönderilen hediyeler, bir yere sıralanmış, gelenlerin görmesi için denkler çözülmüştü. Osman Bey'inkiler de oradaydı. Bilecik'ten dönen bacılar, ilerdeki çardağın altında yerlere serilen şiltelerin üzerine oturmuşlardı.

Henüz damatla gelin ortalıkta yoktu. Yarhisar Tekfuru ellerini ovuştura ovuştura ortalık yerde dolaşıyordu. Dağdan inen keşişler bir yere kümelenmişti.

Osman Bey'i görenler ayağa kalktı, borular sustu. Yarhisar Tekfuru karşı çıktı:

- Sefa geldin Osman Bey'imiz.
- Sefa bulduk.
- Gelmeyeceksin diye üzülmüştük.
- Söz vermiştim. Hem de yıllar önce.
- Dündar Bey'i de getirmişsin.
- Öyle oldu.
- Şöyle buyur. Sana meydanın en iyi köşesini ayırttık.
- Analarım ile hatunumu yerleştirip hemen köşemize çekiliriz.
- Erden çok bacılar katılmış düğünümüze.
- Bu mevsimde erlerin çoğu dağılmıştır. Germiyanlı ile Moğolların baskınını düşünüp geri kalanları da Karacahisar'da, Söğüt dağlarında bıraktık.
- İyi etmişsin. Keşke Orhan Bey'i getirmeseydin. Malum ya, yaralıdır.
- Ne çıkar? Orhan unuttu bile.
- Kızımı görmelisin. Daha da güzelleşti. Bakanın gözü kamaşıyor. Kısmet Bilecik Tekfuru kardeşiminmiş. Zaten sözlüydüler. Hatırını kıramadım.
- İyi etmişsin.
- Köse Mihal kardeş de sizinle beraber otursun. İyi geçinirsiniz onunla. Bir kusurumuz olursa hoş karşıla.
- Olmaz! Zaten biz kusur da aramayız. Sen gönlünü hoş tut. Şeyh Edebalı babamız da gelecek.
- Çok sevindim, çok memnun oldum.

Tekrar borular çalmaya başlarken Osman Bey ilerdeki çardağa doğru atını sürdü. Çardağın bir köşesine ayrıca bir sedir yapmışlardı, üzerini yastıklarla donatmışlardı. Osman Bey'in anaları ve hatununun oturması için.

Söğüt'ten gelen bacılar ve arabalar ise gittikçe yaklaşıyordu.

Osman Bey Bilecik'ten gelenlere seslendi:

- Nasılsınız bacılar?

- İyiyiz çok şükür bey.

- Sedef Hatun'u göremem. Nereye gitti?

- Denkleri kalenin avlusuna güzelce sıraladığımız sırada Sedef Hatun anamızın birden sancısı tuttu yerinden kıpırdayamaz oldu. Biz de bakması için Küçük Kız'ı yanına bırakıp Bilecik'ten ayrıldık. İyileşince hemen gelecekler.

- Geçmiş olsun. Denklerde patlak, delik yok ya?

- Yoktur çok şükür. Yalnız mahzene taşınamadı. Düğün dönüşü yerleştiririz inşallah.

- Bilecikliler yardım etmedi mi?

- Kimse kalmamış koca kalede. Birkaç nöbetçiyle ortalıkta dolaşan uşaklardan gayrisi, askeri, başıbozuğu Çakırpınar'a yollanmış.

- Öyle olsa gerekti. Tekfuru görmediniz mi?

- Biz yoklamamızı yaptırıp kaleye girerken Bilecik Tekfuru Yarhisar'a gidiyordu. Geceyi orada geçirip gelinle buraya gelecekmiş. Süslenmiş ki görenin gözü döner, kokular sürünmüş ki koklayanın burnu çarpılır, şarabı hopurdatmış ki, atının üzerinde nasıl durduğunu anlamak güçtür.

- Kalın sağlıcakla. İşte Söğüt'tekiler de vardılar! Aykaan Bacı da yanlarında.

- Aykaan Bacı mı dedin bey? Şenlik var ki dillere destandır. Biz, eğlenmesini biliriz. Sen keyfine bak.

Bu konuşmaları Dündar Bey de, Yarhisar Tekfurunun iki adamı da, Köse Mihal de dinliyordu. Köse Mihal hâlâ endişeli, Dündar Bey neşeliydi.

- Hey, Aykaan Bacı!

- Buyur Bey!

- Nasıl, iyi geldiniz mi?

- Geldik çok şükür, ne tekerlek kırıldı, ne nal düştü.

- Yollarda ne var, ne yok?

- Bahar gelmiş ki, insan olanın ciğerlerini yıkar. Tekfurların adamları dağlara yığılmış ki taze hava alsınlar diye. Akın vardır Çakırpınar'a.

- Daha başka?

- Gördüğüm göreceğim budur. Bu mevsimde kurt deredeyse, kuzu anasının dizi dibinde olmalıdır, derler. Bu gece eğleniriz ki değme gitsin! Keyfine bak.

Uzaklaştılar... Osman Bey kendilerine ayrılan köşeye vardığı zaman yerlerin kilimler, atlas yastıklarla donatılmış olduğunu gördü.

At uşakları hayvanları alıp götürmek istediler. Bu sefer ilk defa Akça Koca Gazi söze karıştı:

- Oğuz töresidir, Türk'ün kılıcı da, atı da yanında olmalıdır demiş atalarımız. İlerdeki ağaca hayvanları bağlayıverin. Bizim seyisler yemiyle de, suyuyla da ilgilenir.

Çakırpınar'ın arka tarafı büyükçe bir ormandı. Yanda Çakırpınar, gürül gürül akıyordu. Meydan doldukça doluyor, heyecan gittikçe yükseliyordu. Şarap fıçıları çoktan açılmıştı, taze av etleri lokum gibi ağızlarda eriyordu.

Bilecik'in, Yarhisar'ın, İnegöl'ün, uzak yakın diğer tekfurların eli iyi kılıç tutan silâhşörleri Osman Bey'in çevresindeki yerlerine oturmuşlardı.

İnegöl Tekfuru Nikola da gözüktü. Dudaklarını büzmüştü, kaşlarını çatmıştı. Osman Bey'e bakmadı bile. Sadece Köse Mihal'e selâm verip bir koltuğa kuruldu. Yanında baştan aşağıya zırhlara bürünmüş iki koruyucusu vardı.

Bu sırada Yahya Usta'nın oğlu Güneş gözüktü. Koşmaktan yorulmuş gibi nefesini güçlükle alıyordu.

- Hayrola Güneş? Ne var?

- Şeyh babamız biraz hastalandı. Düğüne katılamayacak. Selâm iletti meraklanmasın, başka derdimiz yoktur. Ahi kardeşler de iyidir, dedi.

- Üzüldüm! Yarhisar Tekfuruna söylerim. O da kusura bakmaz!

- Ben birkaç ahi kardeşle geldim. İlerdeki ormanda otururlar. Düğünü oradan seyretmek isterler.

- Bunu da tekfura söylerim. Babandan ne haber?

- Ne haber olsun bey? Bilirsiniz, Karacahisar'a silâh satmaya gitti.

- Öyleyse sen de yanımızda kal. Yorulmuşsun!

- Emredersin Bey?

Yarhisar Tekfuru yanlarına sokulmuştu, konuşulanları dinliyordu:

- Şeyh'e canım sıkıldı, dedi. Geçmiş olsun. Aramıza katılsaydı sevinirdik!

- Kısmet değilmiş! Birkaç ahi kardeşin orman kenarından düğünü seyretmelerine izin var mı?

- Fazla içeri girmesinler. Belki bizim askerler orada şarap içip eğlenmeye kalkarlar, onlara zararları dokunur.

- Dokunmaz! Zaten kaç kişiler ki! Yalnız bizim sabrımız kalmamıştır. Gelin ile damat neden gözükmediler? Vakit gelmemiş midir?

- Ben de onları beklerim. Neredeyse gözükürler!..

Orta yere rakkaseler çıkmıştı. Göbek atıp gerdan kırıyorlardı. Üzerlerindeki tüller dalgalanıyor, ellerindeki ziller şıngırdıyordu.

Bir ses, "Geliyorlar!" deyince borular sustu, davullar dindi, zil sesleri işitilmez oldu ve dört kölenin taşıdığı etrafı kapalı bir taht-ı revan gözüktü. Arkasında atının üzerinde sallanan Bilecik Tekfuru vardı.

Nikâh kıyacak papaz şimdiden meydanın ortasına gelmişti. Koro bir ilâhiye başlamıştı.

O zaman Dündar Bey ayağa kalktı:

- Gözlerim iyi görmüyor Osman, dedi. Ben biraz ileri doğru gideyim.

- Kal olduğun yerde amca!

- Niçin?

- Kal derim. Sual sorma, otur aşağıya.

Alkış sesleri etrafı çınlatıyordu. Paralar serpiliyordu, gümüş paralar. Bilecik Tekfuruna bakıp kahkahalarla gülenlerin yanında utanıp başlarını önüne eğenler de vardı.

Köse Mihal yutkunuyordu. Köse Mihal artık yerinde duramıyordu. Neredeyse heyecandan kalbi duracaktı. Ne yaptığının farkına varmadan Osman Bey'e doğru eğildi, fısıldadı:

- Osman kardeş! Dikkat et! Nikâhtan sonra hemen üzerine saldıracaklar. Kurtulamayacaksın. Beni seversen gidelim. Yoksa kıyamete dek yanarım.

- Mihal kardeş! Bak, bize bir haberci gelir! Hem de bu Yahya Usta olsa gerek! Bekleyelim! Daha nikâhın kıyılmasına bir hayli vakit var.

Yahya Usta yalpa vura vura geliyordu. Külâhı düşmüş, kuşağı çözülmüş, mintanının düğmeleri kopmuştu. Yine de en iyi kılıçlarından bir tanesini elinde sıkı sıkıya tutuyordu.

- Felâket! Bey yetiş! Felâket!

- Yüksek sesle söyle Yahya Usta; gürültüden işitemiyorum! Ne diyorsun?

- Yandık, bittik bey!

- Ne oldu?

- Karacahisar'ı Germiyanlılar bastı. Baş baş üstünde kalmadı! Durma!

Osman Bey hemen ayağa fırladı, etrafına süratle baktı:

- Atlanın! diye bağırdı. Karacahisar'a yardım gerek! Orhan! Sen görevini yap. Akça Koca Gazi durma! Güneş, amcamı yalnız bırakma! Gelin peşimden!

İşte, bir anlık şaşkınlığın etrafa yayıldığı anda, kılıçlar henüz kınından çıkmadan olan oldu. Dündar Bey,

- Kaçıyor! Yakalayın! diye bağırırken, Güneş onu çoktan sırtlamıştı.

Orhan Bey'le Akça Koca meydana fırlamışlar, gelini kapıvermişlerdi. Şimdi Osman Bey, Gündüz Alp, Yahya Usta, Köse Mihal, Güneş, önlerine çıkanları devirip dolu dizgin uzaklaşıyorlardı.

- Kaçıyorlar! Gelini de götürüyorlar! Aman vermeyin!

Holofira, Orhan'ın kucağındaydı; başını erkeğinin göğsüne dayamış, taptaze, bahar gibi, mutlu mu mutlu, olup bitenleri unutmuş, geleceğin hayalini yaşıyordu.

Peşlerinde yüzlerce atlı vardı. Böyle giderse kurtulamazlar, bir tanesi bile sağ çıkmazdı. İlerde bacıların oturduğu çardak yıkılmıştı. Bilecik'ten gelenlerle Söğüt'ten gelenlerin kılıçlarıyla kocalarının korkusundan yüzlerini örtenlerin usturalanmış çıplak kafaları meydana çıkmıştı:

- Hu diyelim hu! Allah için devirelim! Durmayalım yıkalım!

Aykaan Bacı ise nârasını çoktan koyuvermişti:

- Oyalanmak yoktur ve de yılmak yoktur. Kim ki benimle saldırmazsa kendini göçtü bilsin!

Bir ahi grubu hemen ormanın içinden fırlamıştı. Hatunları almışlar, süratle uzaklaşıyorlardı.

Şimdi, bacılarla abdalların yandan saldırması karşısında kovalayanlar daha fazla ilerleyemez olmuşlardı. Atlarından düşenler, zırhını paralayanlar, hırsından sakallarını yolanlar, yüzgeri edenler vardı.

O zaman Osman Bey durdu:

- Yahya Usta, dedi, anlat!

- Bilecik kalesi bizimdir bey!

- Sonra?

- Turgut Alp İnegöl üzerine yürüdü. Hasan Alp Yarhisar'ı ele geçirmiştir bile. Abdurrahman Gazi Bilecik'i bekler.

- Nasıl oldu?

- Denklerin ağzını Sedef Hatun açtı. Alplar boşaldı, ben de ortalık yere çıktım. Temizleyiverdik hemen oradakileri. Aykut Alp kapıyı tuttu. Konur Alp yolu kolladı. Hasan Alp nereden gelmişse gelmiş, oğlu Kaya Alp'la Yarhisar'a yürüdü. Geri kalan alpları da Turgut Alp yanına katıp İnegöl'e gitti. Meğerse bey, sen kayaların ardına bir yığın insan daha saklamışsın. İşte böyle bey, artık durmak gerekmez, Söğüt'e dönelim.

Osman Bey, Yahya Usta'nın son sözlerini âdeta duymadı:

- Orhan! diye seslendi:

- Buyur bey'im!

- Holofira'nın adı bundan böyle Nilüfer'dir. Herkes onu Nilüfer Hatun diye tanısın. Biraz ilerde Nevzat yolunuzu bekler. Sizi şimdilik bir yerde gizleyecek. Ben haber salıncaya kadar sakın yerinizden kıpırdamayın. Bilmiş ol ki, daha gelinimin yüzünü bile görmedim. Onu asla zorlama. Gözümün önünde, gönül rızasıyla, Müslüman olursa nikâhınızı kıydıracağım.

- Siz nereye gidersiniz beyim?

- İşimiz bitti mi sanırsın! Geri dönenlerle birlikte belki, binlerce tekfur askeri Çakırpınar'dan tekrar üzerimize gelecektir.

- O zaman?

- Çarpışacağız! Çünkü ardımız da çevrilmiştir. Bize geri dönmek yoktur.

- Bensiz mi? Bu kadar kişiyle mi?

- Sensiz! Fakat bu kadar kişiyle değil. Hadi git!

Nilüfer heyecanlı, fakat mutlu; Orhan mutlu, fakat endişeli, yanlarına sokulan Nevzat'la birlikte uzaklaştılar. O zaman Osman Bey bağırdı:

- Balabancık!

Bir hendeğin içinden Balabancık'ın sesi işitildi:

- Buyur bey!

- Hazır mısınız?

- Hepsi emrinizi bekliyor!

- Yayılsınlar! Seslenince kuşatsınlar!

Acaip bir rüzgâr esiyordu. Şimdiden gökte yıldızlar gözükmeye başlamıştı. Uzaktan bağırtılar, kılıç şakırtıları, nal sesleri geliyordu. Osman Bey sanki bunları duymuyordu. Güneş Oğlan'ın kucağında, at sırtında çırpınan amcası Dündar Bey'i bile görmüyordu. O sırada sadece Aykaan Bacı'ya bakıyordu. Aykaan Bacı atının üzerindeydi, gözlerinde bir zevkin izleri parlayıp sönüyordu.

- Aykaan Bacı!

- Buyur bey!

- Yaralısın sen!

- Varsın olsun!

- Yaran ağıra benzer, çok kan akar!

- Varsın aksın!

- Bana bak Aykaan Bacı! Hemen çekil bir kenara, işin bitmiştir; yaranı sarsınlar. Ölürsün sonra!

- Ne çıkar? Düşünürüm de bir türlü sonunu getiremem!

- Neyin?

- Bilmiş yatağında ölür, alp at sırtında gider, ahi ya dükkânında, ya tekkesinde göç eder, abdal yolda kalır; ya bacılar ne yapar?

- Ben de bilmem bacıların ne yaptığını bacıların anası!

- Şimdi buldum! Bacılar da bir göğsünde kılıç yarası, diğer göğsünde torun yarasıyla gider. Gider ki, dönüşü yoktur. Ama zevki çoktur!

Osman Bey buna verilecek cevap bulamadı. Zaten fırsat kalmadı. Gerilerden nefes nefese bir ses gelince hepsi başlarını çevirdi:

- Aykaan Bacı! Aykaan Bacı! Neredesin? Bir torunun daha dünyaya geldi.

Seslenen Tacettin Hoca'nın yamaklarından biri olmalıydı. Aykaan Bacı dayanamadı, bir eliyle göğsünü bastırırken, at sürdü, haykırdı:

- Kız mı, oğlan mı?

- Oğlan!

- Dualarım yerine geldi; gökteki acıdı bana. Bana bak Bey, bu ikincisinin adı Oğuz'dur. Birincisini alp yap, ikincisini de babası yetiştirip bilgin kılsın! Üçüncüsü erkek olursa, Deniz diye seslenirler. Yok kızsa ne hali varsa görsün; bacılık mı yapar, evde oturup beşik mi sallar, karışmam! Hakkını helâl et bey! Unutma, bey dediğin de

senin gibi olur! Destur var mı?

- Yaranı sardır, dinlen, kanın dinsin, sonra git.

- Ben varınca yaramı sardırırım; bize dinlenmek ne gerek? Hoşça kal Bey!

Aykaan Bacı artık oyalanmadı; atını topukladı, sallana sallana yıkılırcasına, kan kaybede kaybede, tepelerden gelen ok yağmuruna aldırmadan Söğüt'e doğru uzaklaştı.

Zaten Aykaan Bacı'ya "Dur!" diyecek vakit yoktu. Kara bulut gibi, Bilecikliler, Yarhisarlılar, İnegöllüler toplanmış, üzerlerine saldırıyorlardı.

Çatışma öylesine kanlı oldu ki, Osman Bey'in "Haydi!" diye bağırması üzerine hendeklere gizlenmiş alplar, köylüler, hattâ ahiler, Balabancık önde, dışarı fırlar fırlamaz, kimin kiminle çarpıştığı ilk bakışta anlaşılamadı.

Osman Bey evvelâ İnegöl Bey'ini devirdi, ardından Yarhisar Tekfurunu yıktı, daha sonra "Holofira neredesin?" diye bağıran Bilecik Tekfurunu ezdi.

Köse Mihal de, Akça Koca Gazi de, ağabeyi Gündüz Alp da yanındaydı. Köse Mihal hiç acımadan saldırıyor, deliyordu. Yahya Usta ise hem oğlunu, hem de Dündar Bey'i gözlüyordu.

Aykaan Bacı artık yoksa da, bacılar onun kadar amansızdı. Akan kanlarına aldırmıyorlar, ikiye bölünmüş memelerine bakmıyorlar, dağılmış saçlarına, delinmiş şalvarlarına önem vermiyorlardı:

- Aykaan Bacı'lar, Sedef Hatun'lar, Yosma Kız'lar uğruna dayanın! Yılmak yoktur bilesiniz!

Abdallar ise göğüsleri açık, ayak tabanları delik, başları çıplak, ellerinde tahta kılıçlar, yaralı bir bacının, ya da alpın önüne geçip, "Allah diyelim!" diye haykırıyordu.

Burası Çakırpınar'dı. Gerilerde bir orman vardı. Orada da çarpışıyorlardı. Çakırpınar ise hâlâ şırıl şırıl akıyordu. Yerde ölüler, ölüler yatıyordu...

* * *

Güneş doğmak üzereyken Osman Bey Bilecik kalesinin burçları üzerindeydi. Aşağıda kale kapısını tutan Türk erlerine bakıyor, Çakırpınar'da şehit düşen yüzlerce yiğit ve bacıyı içi titreyerek düşünüyordu.

Rüzgâr keşke böyle esmese, keşke şimdiden denizin hasretini duymasaydı.

İnegöl'ün de ele geçtiği, Yarhisar'ın teslim olduğu haberi gelince yine ayağında bir sızı duydu. Yanındaki Akça Koca Gazi ile Köse Mihal'e baktı. Sonra biraz geride duran Ahi Şeyhi Mahmut Gazi'ye seslendi:

- Ey Mahmut Gazi! Fermânımı yaz ve hemen duyur.

Sonra tane tane söyleyip yazdırdı:

- "Ben ki, Kaya Alp oğlu, Gündüz Alp oğlu, Ertuğrul Gazi oğlu Kayıların başı Osman Bey'im.

Şu yolda emrim olmuştur:

Yarhisar'ın idaresi Hasan Alp'a, İnegöl'ün idaresi Turgut Alp'a bırakılmıştır. Oralarda da adaleti, kardeşlik sevgisini sağlayacaklardır. Ayrıca kayınbabam Şeyh Edebalı hazretlerine Bilecik'in resim ve öşrü verilmiştir. Küçük oğlum Alaaddin Bey ile eşim Bâlâ Hatun bundan böyle Bilecik'te oturacaklar, düşman şerrinden iyice korunacaklardır."

Sustu, düşündü, tekrar yazdırdı:

-"Köse Mihal kardeşimizdir. Topraklarımızda dilediği gibi dolaşacak, kimse ona sual dahi sormayacaktır. Harmankaya Köse Mihal kardeşimize aittir. Ve bundan böyle herkes ona Gazi diye seslenecektir. Ben dahi bir süre Bilecik'te kalıp, topraklarımızı bu şehirden yöneteceğim. Söğüt'ün idaresi ağabeyim Gündüz Alp'a verilmiş, kadılığı Aydoğdu Çelebi'ye bırakılmıştır. Herkes bunu böyle bile ve yerine getire..."

Biliyordu, bir ferman yazdırmakla işler bitmezdi. Fakat içinde öyle bir sızı vardı ki, onu bir türlü dindiremiyordu. Nihayet dayanamadı, seslendi:

- Yahya Usta, amcamı getir!

İhtiyar kılıç ustası acımasızdı, Dündar Bey'i çeke çeke Osman Bey'in karşısına dikti.

Dündar Bey diz çökmüştü, ellerini uzatmıştı, âdeta yalvarıyordu:

- Benim bir suçum yoktur Osman! Bağışla!

Osman Bey sanki bu sözleri duymadı. Yanındakilere hep birden sordu:

- Akça Koca Gazim, Gündüz Alp ağam, Köse Mihal Gazi kardeşim, Yahya Ustam, söyleyin bana, amcam Dündar Bey'e ne yapmak gerek?

Hepsi sırayla cevap verdiler:

- Suçludur!
- İhanet etmiştir!
- Affı caiz değildir.
- Ölmelidir!

Osman Bey âdeta çöktü, babası Ertuğrul Gazi hatırına geldi, küçücükten amcasının elinden tutup kendisini gezdirişi hatırına geldi, hastalığında amcasının baş ucunda bekleyişi hatırına geldi.

- Yapamam! dedi. Amca, beni dinle, Bilecik kalesi yüksektir. Buradan aşağıya düşen birisi parçalanır. Bir Türk ise ölmesini bilmelidir. Beni dinliyor musun amca?

- Hayır Osman! Olamaz! Ben çok yaşlıyım. Bırak gideyim!

- Amca! Ben bıraksam da şu Akça Koca Gazi bırakmaz, Yahya Usta peşinden ayrılmaz. Ama ölmesini bil!

- Hayır! Hayır!

O sırada bir ok vınladı; Dündar Bey göğsünü tuttu, sendeledi, taşlara yapışmak istedi, sonra gücü yetmedi, elleri gevşedi, aşağıya kalenin dibine bir çuval gibi döne döne yuvarlandı.

- Sen misin Kaya? Yine ne yaptın? Niçin yaptın? Kim söyledi sana?

- Bey! Beni ister as, ister parala! Bu iş daha fazla uzamaz. Cezamı çekeceğim! Suçum zaten büyük. Bir tane daha eklenmiş ne çıkar? Aşağıda avluda emrinizi bekliyorum. Gelsinler, yakalasınlar, boynum eğiktir!

Olaylar o gün tükenmeyeceğe benziyordu. Yıl 1299'du. Mevsim bahardı.

Avluda, başlarında Akbaş Gazi olduğu halde sayıcılar, Konya Sultanına gidecek beşte bir ganimet hissesini hazırlıyorlardı. Fakat atlı, yaya arabalı, develi, katırlı bir yığın insanın Bilecik kapısından içeriye girdiğini görünce evvelâ ürktüler, sonra şaşırdılar. Aydoğdu Çelebi en öndeydi. Bu çeşit çeşit kılıklı, şalvarlı, börklü, sarıklı, çizmeli, çarıklı insanlara öncülük yapıyordu sanki:

- Bey nerede?

- Kale burçlarında! Yukarda! Geldiğinizi görmüştür bile.

- Bizi onun yanına çıkart!

Akbaş Gazi öne düştü, taş merdivenleri tırmandılar. Osman Bey'in yanına vardılar. Onun üzgün bakışlarına aldırmadan içlerinden bir tanesi konuşmaya başladı:

- Müjde bey! Müjde!

- Ne var?

- Biz Konya'dan, Sulucakarahöyük'ten, Kırşehir'den, Akşehir'den geliriz.

- Sefa geldiniz! Buyurun, dinlenin, sonra konuşalım!

- Bey sultan oldun! Sana biat ederiz, önünde diz çökeriz.

- Nasıl?

- Bey! Bilmiş ol ki, İlhanlı Gazan Han, Üçüncü Alaaddin Keykubat'ı tahtından indirdi. Şimdi Selçuklu tahtı boştur. Konya karışmış, çapulculuk alıp yürümüştür.

- Selçuklu tahtına kimin geçeceği bilinmez mi?

- Hayır! Moğollar artık Konya'ya bir sultan getirmek niyetinde değilmiş! Diyeceğimiz şudur ki, Selçuklu çökmüştür ve bizlere de bir baş gerekir. O, sensin!

Osman Bey, çok yorgun görünüyordu. Bir taşın üzerine oturdu. Ufuklara derin derin baktı. İçindeki fırtına onu bir yerlere kadar sürükleyebilirdi. O biryerler ise bilmediği ülkeler olabilir, bocalar, batardı.

Bu sefer tane tane sordu:

- Sultan Üçüncü Alaaddin Keykubat nerededir şimdi?

- O da Hemedan kalesine hapsedilmiştir.

- Ne sebepten?

- Bilirsiniz, Sultan Alaaddin ancak iki yıl sultanlık yapabildi. Halka zulmediyor diye Selçuklu ümerası Moğollara şikâyette bulununca sultan Moğollara baş kaldırdı. Fakat, dayanamadı, çabuk yakalandı. Gazan Han'ın kız kardeşinin kocası olduğundan idamdan kurtuldu. Şimdi, şu anda bağlı bulunduğunuz bir Selçuklu Devleti yoktur.

- Belki bir Selçuklu devleti yok, fakat Moğollar var!

- Bütün Selçuklu beyleri, askerleri, bilmişleri, nam salmışları sağa sola dağıldılar. Bizler de, arkamızdan gelen Türkmen aşiretleriyle sana sığınırız.

- Beni niçin seçtiniz?

- Atalarımız söylemiştir, bize kadar da gelmiştir. Oğuz töresine göre Kayı Han evlâdına başlık düşer. Selçuklu zaten sizin hakkınızı yemiştir. Üstelik Moğol saldırısına karşı bizleri siz korursunuz. İşte bu yüzden, siz bundan böyle bey değil, hansınız! Günhan töresine boyun eğmek gerektir. Ve de adınıza akçe bastırıp hutbe okutmak gerekir.

Sonra hiçbiri Osman Bey'i beklemedi. Teker teker karşısına geçip Oğuz Han töresi gereğince üçer kez diz çöküp yere baş koydular.

Osman Bey artık hiç konuşmuyordu. Ne yapacağını şaşırmış bir hali vardı. Ne Akça Koca Gazi, ne de Yahya Usta onu böylesine kararsız, böylesine çökük görmüştü!

Aşağıdan bal ve kımız getirilmişti. Zorla, bir kupa içinde erimiş balla kımız içirttiler Osman Bey'e. Geri kalanını da damla damla kendileri içtiler.

Gelenlerden bir hoca görevini tamamlamak istercesine duasını yaptı.

-"Sıhhat ve sağlık olsun! İçtiklerin ab-ı hayat olsun! Hanlığın mübarek olsun!"

Herkes onu gözlüyordu, herkes onun birşeyler söylemesini bekliyordu, halbuki o hâlâ susuyordu.

Bilecik kalesinin burçlarına güneş vururken, aşağıda şehitler toprağa verilirken, gözyaşları içinde kadınlar oğullarını, hatta kocalarını ararken, yukarıda bir şaşkınlık, hatta sessizlik vardı.

- Niçin susarsınız Osman Han? Yoksa bize inanmaz mısınız?

- Bir sorum var!

- Buyur!

- Germiyanoğlu ne yapar?

- Çobanoğulları'ndan Ankara'yı aldığını, Eskişehir'i ele geçirmeye çalıştığını söylerler. Moğollar, Germiyanoğlu'nu devirmek isterlermiş. Çok kan akacak, Moğol insafsızdır, aman bilmez.

- Öyleyse Akbaş Gazi yanıma gelsin!

Akbaş Gazi, taş merdivenin bir kenarına büzülüp kalmıştı. İnegöl'den dönen Turgut Alp ise bir kartal gibi dikilmişti; olmayacağa inanmak istemiyordu. Akça Koca Gazi de beyaz sakalını burçlarda dolaşan rüzgâra bırakmıştı.

- Akbaş Gazi!

- Buyur bey!

- Selçuklu Sultanı Üçüncü Alaaddin Keykubat için hazırladığınız ganimet hissesini Moğol kumandanına götürün.

- Olur bey!

- Ona deyin ki, biz verdiğimiz sözde dururuz, Selçuklu sultanının tahtına bir başkası oturuncaya kadar vergilerimiz de, ganimet hisseleri de sizindir. Yeni bir sultan gelirse bunları yine ona veririz.

- Olur bey!

- Herkes bilsin ki ben, bundan böyle de han değil, beyim. Şimdi sen konuş Akça Koca Gazi! Nedenini anlat!

Akça Koca Gazi inanmışın esiriydi. Çıkar düşünmeden milleti uğruna çırpınan inanmışın hayranı kalmıştı hep Akça Koca Gazi!

- Bey, dedi, ben değil, Turgut Alp değil, Yahya Usta değil, bu sefer Aydoğdu Çelebi konuşmak ister seninle. Biz de uygun buluruz.

Aydoğdu, incecik burç yollarına yığılmış kalabalığı güçlükle yararak sokuldu. Uzamış sakalı, yanık teni, beyaz saçları, yorgun gözleri ile durdu. Osman Bey'in karşısında.

- Şunu söylerim dedi, olmayacakla uğraşmak olacağı da yıkar. Han, tören sonunda han olursa da, hanlık törenle olmaz. Töre başka, tören başkadır. Tören, töre'nin içindedir. Bağlı olan dilediği yerde gezinemez. Törelerimiz de dilediği yerde gezinemeyeni han saymaz. Korku sebebiyle bugüne kadar hiçbir devlet kurulamamıştır. Devlet denen, başka devlete haraç vermez. İşte, benim diyeceklerim bu kadardır bey! Acele hırsı körükler, hırs kanı bir sel gibi akıtır. Çok yazık olur bu insanlara! Beklemek, korkaklık değildir.

- Benim gibi düşünürsün Aydoğdu Çelebi!

- Evet, sizin gibi!

- Biz ne vakit devlet oluruz?

- İlhanlı'ya vergi ödemeyecek güce eriştiğimiz zaman. Birliğimiz tamamlanınca. Dilimiz dil, sevgimiz sevgi, görüşümüz bir olunca. Zaten bu yoldayız, az kaldı.

- Ya Moğol kendiliğinden çökerse?

- O zaman beklenen gelir.

- Şu anda ne yapmak gerek?

- Miras helâldir. Selçuklu bir miras bırakmıştır, ondan hissenizi alsanız yeridir.

- Çarpışarak mı?

- Hayır düşünerek!

- Ya önümüzdeki yol?

- Yürümekle biter!

- İlerde İznik Gölü yakınlarında bir yer bilirim. Oraya yerleşip evler, kaleler, bağlar, dükkânlar yaptırmak, Bizanslıyı da, denizi de gözlemek isterim. Adını ne koymalı?

- Yenişehir!

- Bir de Aykaan Bacı'yı sormak isterdim senden, gördün mü onu?

- Evet bey! Bir taraftan kanayan yarasını bastırır, bir taraftan yeni doğan torununu bağrına bastırır, kimseyi dinlemez, sonunu bilemem.

Güneş artık, Bilecik Kalesi üzerine iyice çökmüştü. Gün aydınlık, hem de çok aydınlıktı.

Yeni gelenler bir hanın değil, bir beyin yanında bulunduklarını, yine de beyin onları koruyacağını, ileriye doğru götüreceğini anlamış olmalıydılar.

Aşağıdan, alpların, Türkmenlerin, gezginci dervişlerin bağırtıları geliyordu. Bir de at sesleri vardı.

Bir Yolcunun Hikâyesi

Aradan yüzyıllar geçti. Birgün Söğüt'e bir yolcu geldi. Yanında çok sevdiği iki dostu da vardı.

Sabahleyin Eskişehir'den yola çıkmışlar, bir saat sonra Söğüt'e varmışlardı. Hava sıcak, güneş pırıl pırıldı. Yol boyunca küçük tepelerden, çıplak topraklardan geçmişlerdi. Sonra, tabiat birden canlanmış, ağaçlar etrafı süslemeye başlamıştı.

Bir tepenin üzerine vardıkları zaman aşağıda, ağaçlar içinde yemyeşil Söğüt'le karşılaşmışlardı.

Evvelâ bir çınarın dibinde, bir kahvede çaylarını yudumlamışlardı. İleride, Çelebi Mehmet Camisi'yle Ertuğrul Gazi Mescidi vardı. Aktopraklık çok ötelerde kalmıştı.

Söğütlüler etraflarını sarmıştı yolcuların, onlara geçmiş günlerin anılarını anlatıyorlardı.

-"Kurtuluş Savaşı sırasında İsmet Paşa, şurada karargâhını kurmuştu!" diyorlardı.

Daha fazla oturamadılar. Yolları uzundu, hep beraber ayağa kalktılar; yavaş yavaş Ertuğrul Gazi Türbesi'ne doğru yürümeye başladılar.

Türbe bir tepeciğin üzerine yapılmıştı. Etrafı bağlar, bahçeler, ağaçlarla süslüydü.

Türbenin bekçisi onları karşıladı. Evvelâ avluyu dolaştırdı, sonra unutulmuşçasına sessiz duran binanın içine soktu.

Hep birden sandukaların üzerindeki şu yazıları okudular:

Ertuğrul Gazi

Savcı Bey

Akça Koca

Konur Alp
Samsa Çavuş
Kara Mürsel
Abdurrahman Gazi
Turgut Alp
Dündar Bey
Aykut Alp
Hasan Alp
Halime Hatun...

Türbenin bekçisi,

- "Önce Osman Bey de buradaymış!" dedi. "Sonra oğlu Bursa'ya götürmüş!.."

Osman Bey evvelâ Söğüt'te mi dinlenmeye çekilmişti, pek bilinemezdi ama, şimdi oğlu Orhan Bey'le beraber, Bursa'da, kendisinin "Gümüşlü Künbed" (Gümüşlü Kubbe) dediği yerde yattığı bir gerçekti.

Yolcu, Dede Baba'yı, Aykaan Bacı'yı hatta Turgut Alp'ı aradı, bulamadı. Anladı ki, rüzgâr o küçük tepede gezindikten sonra yollara döküldükçe onlar gönüllerde yatmaktadır.

Geçmiş, yolcuyu her ne kadar serinletiyorsa da, duygularına, neden bilinmez, yer yer gölgeler düşüyordu. Üzülüyordu yolcu.

İki saat sonra Söğüt'ten ayrıldılar. Bilecik'e doğru gideceklerdi. Orada Şeyh Edebalı ile kızı Bâlâ Hatun vardı. Son durakları İstanbul'du.

Şimdi önlerinde Aşağıköy duruyordu. Biraz ilerden de Sakarya geçiyordu.

12 Nisan 1978 Vaniköy